

Van de auteur van De alchemist

PAULO
COELHO

Allef

ROMAN

Paulo Coelho

Aleph

Vertaald door Piet Janssen

Uitgeverij De Arbeiderspers Amsterdam Antwerpen

Leverbare boeken van Paulo Coelho bij De Arbeiderspers:

De pelgrimstocht naar Santiago De alchemist

Aan de oever van de Piedra huilde ik De Vijfde Berg

*Veronika besluit te sterven De duivel en het meisje De strijders van het licht Elf
minuten*

Leven – de mooiste citaten De Zahir

Als een rivier

De heks van Portobello De hoogste gave

Brida

De winnaar staat alleen Liefde

De beschermengel

Over Paulo Coelho:

Juan Arias, *Paulo Coelho. De bekentenissen van een pelgrim* Fernando Morais,

Paulo Coelho. Het leven van een strijder

Bezoek ook de website van Paulo Coelho: www.paulocoelho.com

www.paulocoelho.nl

Copyright © 2010 Paulo Coelho

*This edition is published by arrangements with Sant Jordi Asociados, Barcelona,
Spain.*

All rights reserved.

Copyright Nederlandse vertaling © 2011 Piet Janssen/ BV Uitgeverij De
Arbeiderspers, Amsterdam Oorspronkelijke titel: *O Aleph*

Omslagontwerp: Nico Richter (naar een idee van JüTTY Ensby / Bazar Forlag AS)
Omslagfoto: Shutterstock.com

ISBN 978 90 295 7593 5 / NUR 302

www.arbeiderspers.nl

Dit elektronisch boek is gemaakt voor uitsluitend persoonlijk gebruik.

Het is niet bestemd voor commerciële doeleinden!

Dus als u voor dit boek heeft betaald bent u opgelicht!

Heilige Maria, onbevlekt ontvangen, bid voor ons die onze toevlucht tot u zoeken. Amen.

*Een zeker welgeboren man reisde in een vergelegen land, om voor zich zelve
een koninkrijk te ontvangen, en dan weder te keren.*

Lucas 19:12

*Voor J., die me op weg houdt,
S.J., die me beschermend volgt,
Hilal, om haar vergiffenis in de kerk in Novosibirsk.*

*De Aleph had een diameter van twee, drie centimeter, maar bevatte wel het hele
Universum, zonder dat dit aan omvang inboette. Elk ding... was oneindig veel
dingen, want ik zag het helder en duidelijk vanuit iedere hoek van het
Universum.*

Jorge Luis Borges, *De Aleph*

*Jij kent alles, maar ik kan niet zien.
Toch zal mijn leven niet vergeefs zijn Want ik weet dat we elkaar opnieuw zullen
ontmoeten In de een of andere goddelijke eeuwigheid.*

Oscar Wilde

Koning van mijn koninkrijk

Nee, toch?

Toch niet opnieuw een ritueel? Opnieuw onzichtbare machten aanroepen en vragen zich te openbaren in de zichtbare wereld? Wat heeft dat te maken met de wereld waarin we leven? De jongeren komen van de universiteit en vinden geen werk. De ouderen gaan met pensioen en hebben niets te besteden. De volwassenen hebben geen tijd om te dromen: van acht tot vijf zijn die immers aan het werk om hun gezin te onderhouden, om de school van de kinderen te betalen, zijn ze in gevecht met wat we kennen als ‘de harde werkelijkheid’.

De wereld is nog nooit zo verdeeld geweest als nu: godsdienstoorlogen, genocide, gebrek aan respect voor onze planeet, economische crises, depressie, armoede. Iedereen wil ten minste een paar van zijn eigen problemen of die van de wereld oplossen en het liefst meteen. Want hoe meer we richting toekomst gaan hoe somberder alles lijkt.

En ik die dan een spirituele traditie zou willen volgen, een traditie geworteld in een grijs verleden dat zo ver af ligt van alle problemen waarvoor het heden ons stelt?

*

J. is hier. Ik beschouw hem al jaren als mijn Meester, ook al voel ik wat dat betreft de laatste tijd enige twijfel. Samen lopen we naar de heilige eik die al meer dan vijfhonderd jaar onbewogen de mensen en hun besognes overziet; hij hoeft niets anders te doen dan in de herfst zijn bladeren te laten vallen en in de lente weer uit te lopen.

Ik hou het niet langer vol om aantekeningen te maken over mijn relatie met J., die mijn gids in de Traditie is. Tientallen dagboeken heb ik gevuld met onze gesprekken. Nog nooit heb ik ze teruggelezen. We hebben elkaar leren kennen in 1982 in Amsterdam en sindsdien heb ik talloze malen geleerd én verleerd te leven. Telkens als J. mij iets nieuws leert, denk ik dat het om die ene, nog ontbrekende stap gaat die een mens boven op de berg doet belanden, of die ene noot die een hele symfonie rechtvaardigt, of die ene letter waarin het hele boek besloten ligt. Dan beleef ik een periode van euforie die langzaam wegebt.

Sommige dingen blijven hangen, maar het merendeel van de oefeningen, van de ervaringen en van de lessen verdwijnt in een zwart gat. Althans zo lijkt het.

*

De grond van de tuin is nat. Ik ben bang dat mijn sneakers, die ik twee dagen geleden nog zo zorgvuldig heb schoongemaakt, na een paar stappen weer onder de modder zullen zitten, al loop ik nog zo voorzichtig. Mijn zoektocht naar wijsheid en geestelijke vrede en naar bewustzijn van zichtbare en onzichtbare werkelijkheden is verworden tot een sleur en levert niets meer op. Toen ik tweeëntwintig was, begon ik me aan de studie van de magie te wijden; ik heb diverse wegen bewandeld, ben in belangrijke jaren langs de rand van de afgrond gelopen, ben uitgeleden en gevallen, heb opgegeven en ben opnieuw begonnen. Het was mijn bedoeling om tegen mijn negenenvijftigste nagenoeg het nirwana bereikt te hebben en ook de absolute rust die ik meen te zien op de glimlachende gezichten van de boeddhisten.

Eerder het tegendeel is het geval: het lijkt wel of ik er verder van ben verwijderd dan ooit. Ik ervaar geen rust, af en toe heb ik diepe innerlijke conflicten die maanden kunnen aanhouden, terwijl de momenten waarop ik een magische werkelijkheid waarneem niet langer duren dan een paar seconden. Lang genoeg om te weten dat deze andere wereld bestaat en ook lang genoeg om me met de frustratie op te zadelen dat ik niet alles kan verwerken wat ik leer.

We komen bij de heilige eik.

Ais het ritueel voorbij is, moet ik eens ernstig met J. praten. We leggen onze handen tegen de stam.

*

J. spreekt een soefigebed uit:

‘O Heer, als ik de stemmen van de dieren hoor, het ruisen van de bomen, het murmelen van de wateren, het tjilpen van de vogels, het suizen van de winden en het donderen van het onweer, dan hoor ik daarin een getuigenis van eenheid met U; ik ervaar dat U de hoogste macht bent, alwetend, de hoogste wijsheid en de hoogste rechtvaardigheid.

O Heer, ik herken U in de beproevingen die ik onderga. Moge, o Heer, Uw tevredenheid mijn tevredenheid zijn. Moge ik Uw vreugde zijn, de vreugde die een vader voelt om zijn kind. En moge ik rustig en zonder te twijfelen aan U denken, zelfs als het moeilijk is om te zeggen dat ik van U hou.’

Meestal voelde ik op zo’n moment – al was het maar een fractie van een

seconde, maar dat is genoeg – de Unieke Aanwezigheid die de Zon beweegt en de Aarde, en die de sterren op hun plaats houdt. Maar vandaag wil ik niet spreken met het Universum; ik zal tevreden zijn als de man naast mij me de antwoorden geeft die ik nodig heb.

*

Hij haalt zijn handen van de eik af, en ik doe hetzelfde. Hij glimlacht tegen me, en ik glimlach terug. Zwijgend en zonder ons te haasten lopen we terug naar mijn huis, we gaan op de veranda zitten en drinken een kop koffie, nog steeds komt er geen woord over onze lippen.

Ik kijk naar de reusachtige boom midden in mijn tuin. Om zijn stam zit een lint dat ik er na een droom omheen heb gedaan. Ik woon in Saint Martin, een gehucht in de Franse Pyreneeën, in een huis dat ik nooit had moeten kopen; het bezit mij eerder dan omgekeerd, het eist van mij dat ik er wanneer maar mogelijk ben, want het heeft iemand nodig om ervoor te zorgen, om het niet te laten wegwijnen.

‘Ik slaag er niet in verder te groeien,’ zeg ik tegen J. en trap daarmee weer eens in de valstrik dat ik als eerste mijn mond opendoe. ‘Ik denk dat ik mijn grens heb bereikt.’

‘Dat is interessant. Ik voor mij probeer voortdurend te ontdekken wat mijn grenzen zijn, tot nu toe zonder succes. Mijn universum werkt niet erg mee, het blijft maar uitdijen, dat helpt niet om het helemaal te leren kennen,’ zegt J. provocerend.

Hij drijft de spot met mij. Maar ik ga door: ‘Waarom ben je vandaag gekomen? Kom je me ervan overtuigen dat ik het weer zoals altijd bij het verkeerde eind heb? Zeg wat je wil, maar weet wel dat woorden er niets aan veranderen. Het gaat niet goed met me.’

‘Daarom ook ben ik gekomen, juist vandaag. Ik heb al tijdenlang zo’n gevoel dat er iets gaande is. Er bestaat zoiets als het juiste moment van handelen,’ zegt J. heel stellig, terwijl hij een peer van tafel pakt en die ronddraait in zijn handen. ‘Op een eerder tijdstip was je niet rijp geweest voor dit gesprek. Was ik later gekomen dan was je al rot geweest.’ Hij neemt een hap van de peer en proeft de smaak. ‘Perfect. Het juiste moment.’

‘Ik zit vol twijfels. En mijn geloofstwijfels zijn het grootst,’ zeg ik zonder op hem te reageren.

‘Beter kan niet. Het is de twijfel die de mens vooruit helpt.’

De gebruikelijke mooie antwoorden, de gebruikelijke mooie beelden, maar vandaag werkt het niet.

‘Ik zal je vertellen wat je voelt,’ gaat J. verder. ‘Je hebt het gevoel dat de

dingen die je hebt geleerd zich niet geworteld hebben, dat je een duik in het magisch universum kunt nemen, maar niet meer dan dat, want je komt telkens weer boven. Dat het allemaal misschien niet meer is dan één groot fantasiebeeld dat de mens schept om zijn angst voor de dood te verdrijven.’

Wat mij bezighoudt gaat dieper: het zijn geloofstwifels. Er is maar één ding waar ik zeker van ben: er bestaat een parallel, spiritueel universum dat bemoeienis heeft met de wereld waarin we leven. De hele rest – heilige boeken, openbaringen, gidsen, handboeken, ceremoniën – lijkt mij onzin. En wat erger is, zonder enig blijvend gevolg.

‘Ik wil je vertellen wat ik heb ervaren,’ gaat J. verder. ‘Toen ik jong was, werd ik geboeid door de dingen die het leven me te bieden had, en ik meende ook al die dingen te kunnen krijgen. Toen ik trouwde, hield dat een keuze in, een keuze voor slechts één weg, omdat ik de vrouw van wie ik hield en mijn kinderen moest onderhouden. Op mijn vijfenveertigste, toen ik ondertussen een succesvol manager was, zag ik mijn kinderen volwassen worden en het huis uitgaan, en vanaf dat moment dacht ik dat alles een herhaling zou worden van wat ik al had meegemaakt.

Dat is het begin geweest van mijn spirituele zoektocht waaraan ik me, gedisciplineerd als ik ben, met al mijn energie heb gewijd. Ik heb perioden meegemaakt waarin ik heel enthousiast was en er waren tijden waarin ik het geloof kwijt was en ik op het punt belandde waar jij nu zit.’

‘J., ik heb me zo ingespannen en zoveel moeite gedaan en toch kan ik niet zeggen dat ik nu zoveel dichterbij God en bij mezelf ben,’ zeg ik met een lichte irritatie in mijn stem.

‘Dat komt omdat jij, net als iedereen op deze aarde, dacht dat de tijd je zou leren tot God te komen. Maar de tijd leert ons mensen niets; het enige wat hij ons brengt is dat we ons moe en oud gaan voelen.’

Nu leek het wel of de eik me aanstaarde. Hij was vast meer dan vijf eeuwen oud, en alles wat hij geleerd had was om te blijven staan waar hij stond.

‘Waarom zijn we bij die eik een ritueel gaan uitvoeren? Waarom helpt dat ons om betere mensen te worden?’

‘Omdat er rond eiken geen rituelen meer gedaan worden. En door iets te doen wat je onzinnig voorkomt, raak je aan iets dieps in je ziel, aan iets wat het oudste in jou is en wat het dichtst bij de oorsprong van alles staat.’ Dat is waar. Ik heb gevraagd wat ik eigenlijk al wist en heb van J. het antwoord gekregen dat ik verwachtte. Ik moet de paar minuten die hij hier is, beter benutten. ‘Tijd om te gaan,’ zegt J. heel abrupt.

Ik kijk op mijn horloge. Ik vertel dat het vliegveld vlakbij is, we hebben nog wel even de tijd om te praten.

‘Zo bedoel ik het niet. Toen ik hetzelfde doormaakte als jij nu, heb ik het antwoord gevonden in iets wat gebeurd is voor ik geboren werd. Mijn voorstel is dat je je daarmee gaat bezighouden.’

Reïncarnatie? Uitstapjes naar mijn vorige levens had hij steeds ontmoedigd.

‘Ik ben al eens terug geweest in mijn verleden. Dat had ik mezelf geleerd voordat ik jou kende. We hebben het besproken: ik heb twee incarnaties gezien: een Franse schrijver in de negentiende eeuw en een...’

‘Ja, weet ik.’

‘Ik heb fouten gemaakt die ik nu niet kan herstellen. En jij hebt me op het hart gedrukt dat niet weer te doen, want ik zou mijn schuldgevoel er alleen maar groter mee maken. Naar vroegere levens reizen is als een gat in de vloer maken en het vuur van de verdieping eronder de kans geven het heden in brand te zetten.’

J. gooit wat er van de peer over is weg, de tuin in, voor de vogels. Hij kijkt me geïrriteerd aan: ‘Ga nou geen onzin uitkramen. Probeer me nou niet te vertellen dat je dit serieus meent en dat je in heel die vierentwintig jaar dat we samen zijn opgetrokken niets hebt geleerd.’

Ik weet waar hij op doelt. In de magie – en in het leven – bestaat alleen het heden, het NU. Tijd meet je niet als de afstand tussen twee punten. ‘Tijd’ gaat niet voorbij. Het is voor een mens extreem moeilijk zich te concentreren op het heden; hij denkt voortdurend aan wat hij eerder heeft gedaan, aan hoe hij het beter had kunnen doen, wat de gevolgen zijn van zijn daden, waarom hij niet heeft gehandeld zoals hij zou hebben moeten handelen. Of hij houdt zich bezig met de toekomst, wat hij morgen zal gaan doen, welke maatregelen genomen moeten worden, welk gevaar er om de hoek loert, hoe dingen te voorkomen die hij niet wenst en hoe te bereiken waarvan hij altijd droomde.

J. hervat het gesprek.

‘Dus nu begin jij je acuut af te vragen of er iets niet in orde is. Ja, dat is zo. Maar tegelijkertijd begrijp je ook dat je je toekomst kunt veranderen door het verleden naar het heden te brengen. Verleden en toekomst bestaan enkel bij de gratie van ons geheugen.’

Het heden staat buiten de tijd: het is Eeuwigheid. In India gebruiken ze het woord “karma”, bij gebrek aan iets beters. Het begrip ontbeert een goede uitleg: wat je in je verleden hebt gedaan beïnvloedt niet het heden, maar wat je in het heden doet heft het verleden op en zal logisch gezien de toekomst veranderen.’

‘Oftewel...’

Hij laat een stilte vallen, steeds geïrriteerder: hij probeert me iets uit te leggen wat ik maar niet begrijp.

‘Hier schieten woorden tekort. Ga op onderzoek uit. Het is tijd dat je gaat, dat

je je koninkrijk herovert dat nu is aangetast door sleur. Alsmar dezelfde les herhalen heeft geen zin, daar steek je niets nieuws van op.'

'Het gaat niet om sleur. Ik ben niet gelukkig.'

'Dat heet sleur. Jij meent dat je bestaat omdat je ongelukkig bent. Anderen ontlene hun bestaan aan hun problemen en aan het er alsmar over praten: problemen met hun kinderen, partner, school, werk, vrienden. Ze denken voortdurend: hier ben ik. Ik ben het resultaat van alles wat er gebeurd is en gebeuren zal, maar hier ben ik. Was wat ik deed verkeerd, dan kan ik dat corrigeren of er ten minste vergiffenis voor vragen. Was het juist, dan kan me dat gelukkiger maken en me meer verbinden met het nu.'

J. zucht diep en zegt ten slotte: 'Maar jij bent niet meer hier. Het is tijd om te gaan en weer terug te keren naar het heden.'

*

Daar was ik al bang voor. Al een tijdlang had hij me te verstaan gegeven dat ik me moest gaan wijden aan de derde heilige weg. Ondertussen was mijn leven sinds het verre 1986 nogal veranderd. Mijn pelgrimstocht dat jaar naar Santiago de Compostella had me ertoe gebracht mijn levenslot, of 'Gods plan', onder ogen te zien. Drie jaar later had ik me op de Weg naar Rome bevonden in de streek waar ik nu woon. Het was een pijnlijk, weinig plezierig gebeuren geweest, in de zin dat ik gedurende zeventig dagen iedere ochtend alle bizarre, dwaze dingen had moeten uitvoeren die ik de nacht tevoren had gedroomd (ik weet nog dat ik vier uur bij een bushalte heb gestaan, zonder dat er iets belangrijks gebeurde).

Vanaf die tijd had ik heel gedisciplineerd gehoor gegeven aan alles wat mijn werk van me vroeg. Per slot van rekening was het mijn keuze en mijn zegening. Oftewel, ik begon als een gek te reizen. De belangrijkste lessen die ik leerde, heb ik vooral aan mijn reizen te danken.

Ik heb van jongs af aan als een gek gereisd, maar de laatste tijd leek het wel of vliegvelden en hotels mijn thuis waren – en mijn zucht naar avontuur maakte plaats voor diepe, intense verveling. Als ik klaagde dat ik er niet in slaagde lang op één plek te blijven, reageerden mensen verbaasd: 'Maar reizen is zo fijn! Jammer dat ik het geld er niet voor heb!'

Reizen is geen kwestie van geld, maar van lef. Een groot deel van mijn leven ben ik de wereld overgetrokken als hippie: had ik toen geld? Nee. Ik had nauwelijks genoeg voor een ticket, toch geloof ik dat het een paar van de beste jaren uit mijn jeugd waren – ook al at ik slecht, sliep ik op treinstations, kon ik niet communiceren vanwege de vreemde taal en was ik afhankelijk van anderen,

zelfs voor onderdak.

Als je de nodige tijd onderweg bent geweest, talen hebt gehoord die je niet verstaat, met geld te maken hebt gehad waarvan je de waarde niet kent, door straten gelopen hebt waar je nooit eerder was, dan merk je dat je aloude Ik, inclusief alles wat je hebt geleerd, van nul en generlei waarde is tegenover die nieuwe uitdagingen - en je begint te begrijpen dat diep in je onderbewuste een veel boeiender personage bestaat, een avonturier die openstaat voor de wereld en voor nieuwe ervaringen. Maar er komt een dag waarop je zegt: 'Basta!'

'Basta! Voor mij is reizen sleur geworden.'

'Nee, niet basta. Het zal nooit genoeg zijn,' zegt J. nadrukkelijk, 'ons leven is een voortdurende reis, van geboorte tot dood. Het landschap verandert, we komen andere mensen tegen, onze behoeften veranderen, maar de trein rijdt door. Het leven is een trein, en geen treinstation. En wat jij tot nu toe hebt gedaan is niet reizen, maar van land verwisselen, iets totaal anders.'

Ik schud mijn hoofd: 'Dat zal me niet helpen. Als ik een fout moet corrigeren, die ik in een ander leven begaan heb, en ik ben me ten diepste bewust van die fout, dan kan ik dat hier ter plekke doen. In die onderaardse zaal gehoorzaamde ik slechts de orders van iemand die Gods wegen leek te kennen: jij.'

Daarbij heb ik minstens al vier mensen ontmoet die ik om vergiffenis gevraagd heb.'

'Maar je hebt niet de vloek kunnen achterhalen die over je is uitgesproken.'

'Over jou is in dezelfde tijd ook een vloek uitgesproken. En heb jij die kunnen achterhalen?'

'Ja. En ik kan je verzekeren dat de mijne veel erger was. Jij bent ooit een keer laf geweest, maar ik ben vaak onrechtvaardig geweest. Maar het heeft me bevrijd.'

'Als ik een reis in de tijd moet maken, waarom is er dan een reis in de ruimte nodig?'

J. lacht.

'Omdat er voor ieder van ons steeds een kans bestaat op verlossing, maar daarvoor moeten we de mensen vinden die we kwaad hebben gedaan en hun om vergeving vragen.'

'En waar moet ik naartoe dan, naar Jeruzalem?'

'Weet ik niet. Dat moet je zelf uitmaken. Maar als je eenmaal gekozen hebt, moet je er wel voor gaan. Probeer erachter te komen wat je onafgemaakt heb gelaten en maak het af. God zal je leiden want in het hier en nu bevindt zich alles wat je hebt meegemaakt en zult meemaken. De wereld wordt op dit moment zowel geschapen als vernietigd. Wie je ooit hebt ontmoet, zul je opnieuw ontmoeten, wie je ooit hebt laten gaan, zal wederkomen. Vertrouw op de zegeningen die je werden geschonken. Begrijp wat er met jou aan de hand is, en

je zult begrijpen wat er met de hele wereld aan de hand is.
Denk niet dat ik vrede breng. Ik breng het zwaard.'

De regen doet me rillen van de kou en wat meteen bij me opkomt is: ik krijg griep. Ik troost me met de gedachte dat iedere arts die ik ken zegt dat griep veroorzaakt wordt door virussen en niet door druppels water.

Het lukt me maar niet om in het nu te zijn; mijn hoofd is een complete mallemolen: waar begin ik en waar zal het eindpunt van mijn reis zijn? En wat als ik opnieuw niet in staat ben de mensen op mijn weg te herkennen? Dat is me zeker al ettelijke keren overkomen en overkomt me vast weer – anders zou mijn ziel wel in vrede zijn.

Omdat ik al negenenvijftig jaar met mezelf leef, heb ik wel enig idee hoe ik reageer. In het begin van onze relatie leek het woord van J. geïnspireerd door een licht dat vele malen sterker was dan hij. Ik accepteerde alles zonder ook maar één kritische vraag te stellen en ging zonder angst door. En spijt dat ik zo deed, heb ik nooit gehad. Maar de tijd verstreek, we zagen elkaar vaker en daarmee werd het een gewoonte. Al heeft hij me tot nu toe nooit teleurgesteld in wat dan ook, gaandeweg veranderde mijn blik op hem. Hoewel ik me in september 1992, tien jaar nadat ik hem had leren kennen, uit vrije wil verplicht had om wat hij me beval daadwerkelijk op te volgen, deed ik dat niet meer met dezelfde overtuiging als voorheen.

Ik doe iets fout. Als ik ervoor gekozen heb die magische Traditie te volgen, dan hoor ik nu niet dit soort twijfels te hebben. Het staat me vrij om eruit te stappen wanneer ik maar wil, maar iets duwt me, stuwt me voort. J. heeft het zonder meer bij het rechte eind; maar ik heb me neergelegd bij het leven dat ik leid en heb geen behoefte aan meer uitdagingen. Ik wil rust.

Ik zou een gelukkig mens moeten zijn: ik ben succesvol in mijn beroep, dat een van de moeilijkste ter wereld is; ik ben zevenentwintig jaar getrouwd met de vrouw van wie ik hou; ik geniet een goede gezondheid; ik heb mensen om me heen op wie ik vertrouwen kan; lezers die ik op straat tegenkom zijn altijd hartelijk tegen me. Een tijdlang was dat ook voldoende, maar de laatste twee jaar lijkt niets me tevreden te kunnen stellen.

Zou het gewoon niet iets tijdelijks zijn? Is het niet voldoende te bidden, zoals altijd, eerbied te hebben voor de natuur als de stem Gods en oog te hebben voor al het mooie om me heen? Wat voor zin heeft het verder te willen, als ik ervan overtuigd ben dat ik mijn grens heb bereikt?

WAAROM KAN IK NIET ZIJN ZOALS MIJN VRIENDEN?

Het regent steeds harder en behalve het kabaal van het water hoor ik niets. Ik ben doornat en bewegen kan ik me niet. Ik wil niet weg van hier, ik weet niet

waar ik heen zal gaan, ik weet me geen raad. J. heeft gelijk: als ik echt de grens zou hebben bereikt, dan zou dat gevoel van schuld en frustratie al over zijn geweest. Maar het houdt aan. Vrees en beven. Als mijn onvrede niet verdwijnt, is die door God aangebracht met maar één reden: alles moet anders en de weg moet vervolgd worden.

Ik heb dit al eens eerder meegemaakt. Toen ik weigerde om mijn lot te volgen, voltrok er zich iets ergs, iets wat ook nu mijn grootste angst is: een tragedie. Een tragedie is een radicale verandering in ons leven die altijd verbonden is met een en hetzelfde thema: verlies. Worden we met een verlies geconfronteerd, dan helpt het niet om dat wat al geweest is te proberen te herstellen, je kunt beter de grote, gapende ruimte benutten en die vullen met iets nieuws. In theorie is een verlies iets waar je sterker uitkomt, maar in de praktijk betekent het dat we aan het bestaan van God gaan twijfelen en ons afvragen: heb ik dit verdiend?

Heer, bespaar me ramspoed en tragedie en ik zal Uw tekens volgen.

Ik heb dit maar nauwelijks bedacht of vlakbij klinkt een donderslag en de hemel wordt verlicht door een bliksemflits.

Opnieuw, vrees en beven. Een teken. Probeer ik mezelf te overtuigen dat ik steeds het beste van mezelf geef, zegt de natuur me exact het tegenovergestelde: wie echt een band voelt met het leven zal nooit ophouden zijn weg te gaan. Hemel en aarde gaan de confrontatie met elkaar aan in een storm die de lucht zuiverder en het veld vruchtbaarder zal achterlaten – maar er zullen ook huizen verwoest, honderdjarige bomen geveld en paradijselijke oorden overstroomd zijn.

Een gele gedaante nadert.

Ik geef me over aan de regen. Weer schieten bliksemschichten naar beneden, terwijl het gevoel hulpeloos overgeleverd te zijn overgaat in iets positiefs – alsof mijn ziel gewassen wordt door het water van vergiffenis.

‘Zegen en je zult gezegend worden.’

De woorden komen spontaan in me opborrelen – wijsheid waarvan ik niet weet dat ik die heb, waarvan ik weet dat ze me niet toebehoort, maar die zich soms openbaart en ervoor zorgt dat ik niet twijfel aan alles wat ik gedurende al die jaren geleerd heb.

Mijn grote probleem is dit: ondanks dit soort momenten blijf ik maar twijfelen.

De gele gedaante staat nu voor mij. Het is mijn vrouw in een van die opvallende poncho’s die we aanhebben als we gaan wandelen in ruige streken in de bergen; als we verdwalen, zijn we makkelijk te lokaliseren.

‘Je bent vergeten dat we een etentje hebben.’

Nee, ik ben het niet vergeten. Ik verlaat het domein van de universele

metafysica waar donderslagen goden-stemmen zijn en keer terug naar de werkelijkheid van een dorp op het platteland, goede wijn, gegrild lamsvlees, vrolijke gesprekken met vrienden die ons vertellen over hun avonturen tijdens hun recente trip op hun Harley. Terwijl ik terugloop naar huis om andere kleren aan te trekken, geef ik mijn vrouw een korte samenvatting van mijn gesprek met J. die middag.

‘En heeft hij gezegd waar je naartoe moet?’ vraagt ze. ‘Hij zei: “Maak een keuze en ga ervoor.” ’

‘En is dat moeilijk? Je moet niet zo twijfelen. Je lijkt wel een oude zeurpiet, en zo oud ben je nou ook weer niet.’

Hervé en Veronique hebben nog twee gasten, een Frans echtpaar van middelbare leeftijd. Een van hen wordt aan me voorgesteld als een ‘helderziende’ die ze in Marokko hebben ontmoet.

De man komt niet erg sympathiek over, ook niet bijzonder antipathiek, alleen maar afwezig. Maar halverwege het eten zegt hij tegen Veronique, alsof hij in een soort trance is geraakt: ‘Voorzichtig rijden, je krijgt een ongeluk.’

Ik vind dat getuigen van bijzonder slechte smaak, want als Veronique hem serieus neemt, zal haar angst uiteindelijk negatieve energie aantrekken en kan wat die man voorzien had zomaar gebeuren.

‘Wat grappig!’ zeg ik voordat iemand kan reageren. ‘Dus jij kunt je verplaatsen in de tijd, richting verleden, richting toekomst. Ik twijfel er niet aan dat dat zo is. Toevallig had ik het daar vanmiddag met een vriend over.’ ‘Ik kan het zien. Als God me dat toestaat, kan ik het zien. Ik weet wie iedereen die hier aan deze tafel zit was, is en zal worden. Het is een gave. Begrijpen doe ik het niet, maar ik heb me er sinds lang bij neergelegd.’

Het gesprek had moeten gaan over hun trip naar Sicilië met vrienden die dezelfde passie delen voor oude Harleys, en plotseling komt het gevaarlijk dicht in de buurt van dingen die ik nu niet wil horen. Absolute synchroniciteit.

Nu is het mijn beurt om iets te zeggen.

‘Jij weet ook dat God ons alleen toestaat dat te zien wanneer Hij wil dat er iets verandert.’

‘Daarom richt ik me ook tot Veronique en mijn boodschap aan haar is alleen maar: Wees voorzichtig. Wanneer iets wat op astraal niveau speelt op dit niveau wordt geplaatst, verliest het een groot deel van zijn kracht. Oftewel, ik ben er vrijwel zeker van dat dat niet zal gebeuren.’

Veronique gaat nog eens met de wijn rond. Ze denkt dat de ziener uit Marokko en ik op een aanvaring afstevenden. Dat is niet zo: die man ‘ziet’ echt en dat boezemt me vrees in. Later zal ik het er met Hervé nog eens over hebben.

De man kijkt me slechts aan, heeft nog steeds de afwezige blik van iemand die

ongevraagd een dimensie binnenging, maar die nu de plicht heeft door te geven wat hij ervaart. Hij wil me iets vertellen, maar wendt zich daarvoor liever tot mijn vrouw: 'De Turkse ziel zal je man alle liefde geven die ze heeft. Maar ze zal zijn bloed vergieten voordat ze onthult wat hij zoekt.'

Nog een teken dat bevestigt dat ik nu niet op reis moet gaan, denk ik, wetende dat we de dingen nu eenmaal interpreteren zoals ons dat het beste uitkomt, en niet zoals ze zijn.

Chinees bamboe

In de trein van Parijs naar Londen zitten – ik ben op weg naar de London Book Fair – is genieten voor mij. Als ik een reis naar Engeland maak, denk ik altijd aan het jaar 1977, toen ik mijn werk bij een platenmaatschappij had neergelegd en vastbesloten was om de rest van mijn dagen van de literatuur te leven. Ik huurde een appartement aan Bassett Road, maakte vrienden, studeerde vampirologie, verkende de stad te voet, werd verliefd, zag iedere film die er draaide en binnen een jaar was ik weer terug in Rio: ik kreeg geen letter op papier.

Deze keer zal ik maar drie dagen blijven. Een ontmoeting met lezers, etentjes in Indiase en Libanese restaurants, gesprekken over boeken, boekhandels en schrijvers in de lobby van het hotel. Plannen om dit jaar nog terug te keren naar mijn huis in Saint Martin heb ik niet. Vanaf hier neem ik een vliegtuig terug naar Rio, waar ik mijn moedertaal kan horen op straat, iedere avond agaisap kan drinken en vanuit mijn raam, zonder dat het me ooit verveelt, het strand van Copacabana kan zien, het mooiste uitzicht ter wereld.

*

Kort voor we in Londen arriveren komt er een jongen de coupé binnen met een bos rozen. Hij kijkt rond. Vreemd, want ik heb in de Eurostar nooit bloemenverkopers gezien.

‘Ik zoek twaalf vrijwilligers,’ zegt hij luid, ‘die bij aankomst een roos willen presenteren aan de vrouw van mijn leven. Ze staat op mij te wachten en ik wil haar om haar hand vragen.’

Verschillende mensen melden zich aan. Ik ook, maar de jongen kiest mij niet. Desalniettemin sluit ik me bij het groepje aan. We stappen uit, en de jongen wijst naar een meisje op het perron. Een voor een overhandigen de passagiers haar de rozen. Ten slotte verklaart de jongen haar zijn liefde, iedereen applaudisseert en het meisje kijkt doodverlegen naar beneden. Dan kussen de twee elkaar en lopen gearmd weg.

Een steward merkt op: ‘Sinds ik hier werk is dit het meest romantische dat ik op dit station heb meegemaakt.’

*

De enige bijeenkomst met lezers die op het programma staat, duurt vijf uur, sléchts vijf uur, want het geeft me veel positieve energie en het doet me de vraag stellen: waarom al die conflicten al die maanden? Als mijn spirituele ontwikkeling naar het lijkt op een onoverkomelijke barrière is gestuit, is het dan niet beter een beetje geduld te oefenen? Maar heel weinig mensen in mijn omgeving hebben de kans gekregen mee te maken wat ik heb meegemaakt.

Voor aanvang van de reis ben ik naar een kapelletje gegaan in Barbazan-Debat. Daar heb ik Maria gevraagd mij met haar liefde de weg te wijzen, te zorgen dat ik de tekens kan herkennen die me terug kunnen voeren naar mezelf. Ik weet dat ik in de mensen ben die me omringen, en dat zij in mij zijn. Samen schrijven we het Boek van het Leven, met onze steeds door het lot bepaalde ontmoetingen en met onze handen ineengeslagen in de overtuiging dat we in deze wereld het verschil kunnen maken. Ieder van ons levert zijn bijdrage met een woord, een zin, een beeld, maar op het eind valt alles op zijn plaats en krijgt dat alles zin: is er één gelukkig dan is iedereen blij.

We zullen ons steeds dezelfde dingen afvragen. En steeds zullen we voldoende nederig moeten zijn om te aanvaarden dat ons hart de reden begrijpt dat we hier zijn. Jawel, een gesprek hebben met ons hart is niet makkelijk, maar is het wel nodig? Het is voldoende om vertrouwen te hebben, de tekens te volgen, je Eigen Legende te leven. En vroeg of laat zullen we zien dat we ergens deel van uitmaken, ook al kunnen we het met ons verstand niet begrijpen. Volgens de traditie is het zo dat we ons in de seconde voor onze dood bewust worden van de ware reden van ons bestaan. En op dat moment ontstaat de Hel of het Paradijs.

De Hel is als we in die fractie van een seconde omkijken en ons realiseren dat we een kans gemist hebben om het wonder van het leven te eren. Het Paradijs is als we op dat moment kunnen zeggen: 'Ik heb wat fouten begaan, maar ik ben niet laf geweest. Ik heb mijn leven geleefd en gedaan wat ik moest doen.'

Dus, ik hoef niet vooruit te lopen op mijn hel en niet te blijven piekeren dat het me maar niet lukt vooruitgang te boeken bij wat ik zie als mijn Spirituele Zoektocht. Ik moet doorgaan met proberen, en dat is genoeg. Zelfs zij die niet alles hebben gedaan wat ze hadden kunnen doen, zijn al vergeven; ze hebben geboet tijdens hun leven, ze waren ongelukkig toen vrede en harmonie hun deel konden zijn. We zijn allemaal gered en verlost, vrij om voort te gaan op deze tocht die zonder begin of einde is.

*

Ik heb niet één boek meegenomen. Terwijl ik wacht om naar beneden te gaan om te eten met mijn Russische uitgevers, blader ik wat in een van die tijdschriften die altijd op tafels van hotelkamers liggen. Zonder al te veel interesse lees ik een artikel over Chinees bamboe. Is het zaadje in de grond gestopt dan is er ongeveer vijf jaar niets te zien behalve een minuscule loot. Alle groei voltrekt zich ondergronds: er vormt zich een complexe wortelstructuur, zowel verticaal als horizontaal. Aan het eind van het vijfde jaar loopt het Chinees bamboe in ijltempo uit, tot het een hoogte heeft bereikt van vijfentwintig meter.

Saaiere lectuur om de tijd door te komen bestaat er niet. Ik kan beter naar beneden gaan en kijken wat er zich in de lobby afspeelt.

*

Ik zit achter een kop koffie te wachten op het moment waarop er aan tafel gegaan zal worden. Mônica, mijn literair agente en beste vriendin, komt ook naar beneden en schuift bij mij aan. We praten wat over dingen van weinig importantie. Ik zie dat ze moe is van een hele dag optrekken met haar collega's uit het boekenvak, terwijl ze ook nog per telefoon via mijn Engelse uitgever mijn ontmoeting met mijn lezers volgde.

Toen we begonnen samen te werken, was zij niet ouder dan twintig; ze was een enthousiaste lezer die er evenals anderen van overtuigd was dat het voor een Braziliaanse schrijver mogelijk moest zijn vertaald en uitgegeven te worden in het buitenland. Ze stopte met haar studie scheikunde in Rio de Janeiro en verhuisde met haar vriend naar Spanje, waar ze voortdurend bij uitgevers aanklopte en hen door middel van brieven attendeerde op mijn werk.

Op zekere dag ging ik naar het Catalaanse stadje waar ze woonde, en vroeg haar mee naar het café. Daar zei ik haar dat ze met dat alles moest ophouden en meer aan haar eigen leven en haar eigen toekomst moest denken, temeer omdat het resultaat nihil was. Zij weigerde, zei dat ze niet naar Brazilië terug kon na een nederlaag. Ik deed een poging haar te overtuigen dat het omgekeerde het geval was: dat ze had laten zien te kunnen overleven (met het rondbrengen van reclamefolders en door te kelneren) en dat ze in het buitenland had gewoond, wat toch een unieke ervaring was. Mônica bleef weigeren. Ik vertrok uit het café met het gevoel dat ze haar leven vergooide, maar dat het mij nooit zou lukken haar op andere gedachten te brengen, want ze was erg koppig. Zes maanden later zou de omslag komen en weer zes maanden later zou ze voldoende geld hebben om een appartement te kopen.

Ze geloofde in het onmogelijke en juist daarom won ze veldslagen die wij

allemaal – ook ik – als verloren beschouwden. Dat is de kwaliteit van de strijder: inzien dat wil en moed niet hetzelfde zijn. Moed kan angst en vleierij aantrekken, maar wilskracht vereist geduld en toewijding. Mensen met een enorme wilskracht zijn over het algemeen eenlingen, omdat ze koel overkomen. Menigeen heeft het idee dat Mônica aan de koele kant is, maar het tegendeel is waar: in haar hart brandt een geheim vuur, even intens als toentertijd, toen we in dat café zaten. Ondanks alles wat ze heeft bereikt, is ze nog altijd even enthousiast.

Net wanneer ik haar wil amuseren met het verhaal over mijn laatste gesprek met J., komen mijn twee Bulgaarse uitgevers binnen: deelnemers aan de Book Fair zijn veelal ondergebracht in hetzelfde hotel. We wisselen wat beleefdheden uit en meteen neemt Mônica de leiding van het gesprek. Zoals dat dan gaat wendt een van hen zich tot mij en stelt de gebruikelijke vraag: ‘Wanneer komt u weer eens naar ons land?’

‘Komende week, als het jullie lukt de reis te organiseren. De enige wens die ik heb, is dat er na afloop van de signeermiddag een feest is.’

De twee kijken me ongelovig aan.

CHINEES BAMBOE!

Mônica reageert geschrokken: ‘We moeten de agenda checken...’

‘... maar ik weet zeker dat ik komende week in Sofia kan zijn,’ onderbreek ik haar. En tegen haar in het Portugees: ‘Ik leg het je straks wel uit.’

Mônica ziet aan mij dat ik geen grapje maak, maar de uitgevers aarzelen. Ze vragen of ik liever niet even wacht, zodat zij het publicitair kunnen voorbereiden.

‘Aankomende week,’ hou ik vol, ‘of anders stellen we het uit tot een volgende keer.’

Dan pas begrijpen ze dat ik het serieus meen. Ze kijken Mônica aan, in afwachting van nadere bijzonderheden. Juist op dat moment arriveert mijn Spaanse uitgever. Het gesprek wordt onderbroken, er worden handen geschud en dan volgt de gebruikelijke vraag: ‘En? Wanneer hebben we het genoeg om u weer eens bij ons te zien?’

‘Meteen na mijn bezoek aan Bulgarije.’

‘Dus wanneer komt u dan?’

‘Over twee weken. We kunnen een signeermiddag afspreken in Santiago de Compostela en nog een in Baskenland. Aansluitend een feest, waarvoor we wat lezers uitnodigen.’

De Bulgaren zijn alweer aan het twijfelen en Mônica zet een geforceerde glimlach op.

‘Commitment! Ga ervoor!’ had J. gezegd.

De bar begint vol te lopen. Op alle grote beurzen, of het nou om boeken gaat

of om zware machines, verblijven de professionals uit de branche in twee of drie hotels, en het merendeel van de zaken wordt gedaan in de lobby en tijdens de etentjes zoals vanavond nog zullen plaatsvinden. Ik groet alle uitgevers en zo gauw ze met de onvermijdelijke vraag komen wanneer ik weer eens naar hun land kom, neem ik subiet de uitnodiging aan. Ik probeer de gesprekken zo in te kleden dat Mônica niet tussenbeide kan komen. Het enige wat ze kan doen is haar agenda pakken en de afspraken die ik maak, noteren.

Op een gegeven ogenblik onderbreek ik een discussie met mijn Arabische uitgever om te horen hoeveel bezoeken er afgesproken zijn.

‘Je maakt het mij wel ongelooflijk lastig,’ antwoordt Mônica geïrriteerd in het Portugees.

‘Hoeveel?’

‘Zes landen, vijf weken. De beurs is niet voor schrijvers, maar voor de professionals uit de boekenbranche, dat weet je toch? Als ze je uitnodigen hoef je daar niet op in te gaan, daar ga ik over.’

Dan staan we oog in oog met de Portugese uitgever en kunnen we ons gesprek niet in onze geheimtaal voortzetten. Hij brengt niets te berde dan wat beleefdheden, en dus bied ik mezelf aan: ‘Nodig je me niet uit voor een bezoek aan Portugal?’

Hij bekent dat hij vlakbij stond en hoorde wat Mônica en ik bespraken.

‘Ik meen het serieus. Ik zou graag een middagje signeren in Guimãres en in Fatima.’

‘Zoiets op het laatste moment afzeggen kan niet, dat weet je...’

‘Ik zal het niet afzeggen. Dat beloof ik.’

Hij gaat akkoord en Mônica noteert Portugal in de agenda. Dat zijn vijf dagen erbij. Eindelijk komen mijn Russische uitgevers eraan – een man en een vrouw ze groeten ons. Mônica haalt opgelucht adem. Tijd om mij af te voeren naar het restaurant.

Terwijl we op de taxi wachten, neemt ze me even apart: ‘Ben je gek geworden?’

‘Jaren geleden al, dat weet je toch. Ken je het verhaal van het Chinees bamboe? Vijf jaar doet het zaad erover om het tot een simpel scheutje te brengen, alleen het wortelstelsel ontwikkelt zich. En dan schiet het bamboe van het ene op het andere moment vijftwintig meter de lucht in.’

‘En wat heeft dat te maken met: die waanzin die ik daarnet mocht meemaken?’

‘Straks vertel ik je over het gesprek dat ik een maand geleden met J. heb gehad. Maar waar het om draait is wat er met mij aan het gebeuren was: ik investeerde werk, tijd en moeite, zette me met veel liefde en toewijding in voor mijn eigen groei, en er gebeurde niets. Er is jarenlang niets gebeurd.’

‘Hoezo is er niets gebeurd? Weet je soms niet wie je bent?’

De taxi arriveert. De Russische uitgever houdt het portier open voor Mônica.

‘Ik heb het over de spirituele kant. Ik denk dat ik net als Chinees bamboe ben en dat nu het vijfde jaar is gekomen. Tijd om opnieuw op te staan. Je vroeg of ik gek geworden was en ik antwoordde met een grapje. Maar ik was echt bezig gek te worden. Ik kreeg het idee dat niets van wat ik geleerd had wilde wortelen.’

Meteen na aankomst van de Bulgaarse uitgevers had ik een fractie van een seconde J.’s aanwezigheid aan mijn zijde gevoeld en nu begreep ik zijn woorden – hoewel dat inzicht niet had kunnen ontstaan als ik niet in een moment van absolute verveling een magazine over tuinieren had doorgebladerd. Mijn zelfopgelegde ballingschap, die me tal van belangrijke dingen in mezelf had laten ontdekken, had een ernstig en schadelijk bijeffect gehad: ik was verslaafd geraakt aan eenzaamheid. Mijn wereld was beperkt geweest tot een paar vrienden in de bergen, antwoorden op brieven en e-mails, en de illusie dat ‘de hele rest van de tijd mij toebehoorde’. In ieder geval was het een leven geweest zonder de natuurlijke problemen die voortkomen uit de omgang met anderen, uit het contact met mensen.

Maar zoek ik dat wel? Een leven zonder uitdagingen? En wat is de lol van in je eentje naar God zoeken?

Ik ken veel mensen die dat hebben gedaan. Ik had een ernstig maar tegelijk grappig gesprek met een boeddhistische non die twintig jaar in afzondering had geleefd in een grot in Nepal. Ik vroeg wat haar dat opgeleverd had. ‘Een spiritueel orgasme’, was het antwoord. Mijn commentaar was dat er gemakkelijkere manieren waren om een orgasme krijgen.

Mij zou het nooit lukken zo’n weg te gaan – dat valt buiten mijn mogelijkheden. De rest van mijn leven naar spirituele orgasmen zoeken of naar de eik in mijn tuin staren en wachten op de wijsheid die uit meditatie voortkomt is niet voor mij weggelegd, dat kan ik simpelweg niet. J. weet dat en daagde mij uit deze reis te maken zodat ik zou gaan begrijpen dat mijn weg weerspiegeld is in de blik van de ander. En dat als ik mezelf wil vinden, ik niet zonder die kaart kan.

Ik excuseer me bij mijn Russische uitgevers en zeg dat ik met Mônica nog even een gesprek moet afronden in het Portugees. Ik vertel haar een verhaal: ‘Een man gleed uit en viel in een gat. Een priester kwam voorbij en de man vroeg hem eruit te helpen. De priester zegende hem, maar liep door. Uren later verscheen er een dokter. De man vroeg om hulp, de arts deed niet meer dan van een afstandje naar de schrammen kijken, een recept uitschrijven en zeggen dat de medicamenten te koop waren in de dichtstbijzijnde apotheek. Ten slotte dook er iemand op die hij nooit eerder had gezien. Ook die vroeg hij om hulp en de

onbekende sprong in het gat. “Wat doet u nu? Nu zitten we hier met zijn tweeën vast!” Waarop de onbekende antwoordde: “Nee, echt niet. Ik kom hier uit de streek, en ik weet hoe je uit zo’n gat kunt komen.” ’

‘Waarmee je wilt zeggen...’ zegt Mônica.

‘Dat ik deze onbekenden nodig heb,’ zeg ik, ‘mijn wortelstelsel is klaar, maar ik zal alleen maar vooruitgang kunnen boeken met de hulp van de anderen. Niet alleen maar met de hulp van jou, of van J., of van mijn vrouw, maar van mensen die ik nog nooit gezien heb. Daar ben ik zeker van. Daarom vroeg ik ook om een feest aan het eind van de signeermiddagen.’

‘Je bent ook nooit tevreden,’ klaagt Mônica.

‘En precies daarom vind je me zo leuk,’ zeg ik met een glimlach.

In het restaurant gaat het gesprek over van alles en nog wat, we bejubelen wat we bereikt hebben en proberen wat kleinigheden bij te stellen. Ik moet me inhouden om me er niet al te zeer mee te bemoeien, temeer omdat, als het uitgeefzaken aangaat, Mônica degene is die de scepter zwaait. Maar op een bepaald moment is er dan toch weer die ene vraag – maar dit keer aan haar gericht: ‘En wanneer mogen we Paulo in Rusland verwachten?’

Mônica begint uit te leggen dat mijn agenda op dit moment nogal ingewikkeld is en dat ik vanaf komende week een hele reeks afspraken heb. En dan onderbreek ik haar: ‘Ik heb altijd een droom gehad. Ik heb hem al twee keer geprobeerd te realiseren maar het is me niet gelukt. Als jullie me daarbij helpen, kom ik naar Rusland.’

‘En wat is die droom?’

‘Met de trein het land door naar de Stille Oceaan. We kunnen her en der stoppen en signeermiddagen beleggen. Op die manier kunnen we lezers een plezier doen, die nooit de kans zullen hebben om naar Moskou te gaan.’

De ogen van mijn uitgever glanzen van blijdschap. Hij had het juist over de toenemende distributieproblemen in dat uitgestrekte land dat zeven tijdzones kent.

‘Een heel romantisch idee, heel Chinees bamboe, maar ook heel onpraktisch,’ lacht Mônica, ‘je weet dat ik niet met je mee kan, nu ik net een kind gekregen heb.’

De uitgever is echter enthousiast. Hij bestelt zijn vijfde kop koffie van die avond, verklaart dat hij zich met alles zal belasten, dat de Russische subagente van Mônica de honneurs kan waarnemen, dat zij zich nergens zorgen over hoeft te maken, dat alles goed zal gaan.

Op die manier heb ik mijn agenda twee aaneengesloten maanden vol gepland met reizen. Ik laat daarbij een reeks tevreden mensen achter (die wel gestrest zullen zijn omdat zij ogenblikkelijk alles zullen moeten organiseren), onder wie mijn agente en vriendin die me met genegenheid en respect aankijkt en een meester die niet hier is maar weet dat ik hiermee blijk geef van commitment, zelfs zonder te begrijpen wat hij bedoelde. Het is een koude nacht en ik wandel in mijn eentje terug naar het hotel, geschrokken van mezelf maar blij, want nu is er geen weg terug.

En dat was gewoon wat ik wilde. En als ik in de overwinning zou geloven, zou de overwinning ook in mij geloven. Het leven kan niet zonder een snufje gekte. Of om de woorden van J. te gebruiken: ik moest mijn rijk heroveren. Als

ik in staat was te begrijpen wat er in de wereld gebeurde, zou ik in staat zijn te begrijpen wat er met mij gebeurde.

*

In het hotel wacht er een bericht van mijn vrouw dat ze me niet bereiken kon en of ik zo gauw mogelijk terug wil bellen. Mijn hart slaat over, want ze belt zelden als ik op reis ben. Ik bel onmiddellijk. De telefoon aan de andere kant gaat verschillende keren over, een eeuwigheid. Eindelijk neemt ze op.

‘Veronique heeft een ernstig auto-ongeluk gehad, maar ze is niet in levensgevaar,’ zegt ze zenuwachtig.

Ik vraag of ik Veronique nu kan bellen, maar ze zegt van niet: Veronique ligt in het ziekenhuis.

‘Herinner jij je die ziener?’

Ja, natuurlijk! Hij had ook iets voorzien voor mij. We hangen op en ik bel meteen naar Mônica’s kamer. Ik vraag of ze misschien een bezoek aan Turkije heeft afgesproken.

‘Je weet niet meer welke uitnodigingen je hebt aangenomen?’

Ik zeg van niet. Ik verkeerde in een soort roes toen ik ‘ja’ begon te zeggen tegen al die uitgevers.

‘Maar je weet nog wel welke afspraken je hebt gemaakt, toch? We kunnen nu nog annuleren, als het moet.’

Ik zeg dat het oké is wat de afspraken betreft, daarover gaat het niet. Op dit uur van de nacht valt het niet mee iets uit te leggen wat te maken heeft met een ziener, een voorspelling en het auto-ongeluk van Veronique. Ik vraag Mônica of ze me alsjeblieft wil vertellen of ik een of ander evenement in Turkije in mijn agenda heb staan.

‘Nee,’ antwoordt zij. ‘De Turkse uitgevers logeren in een ander hotel. Als dat niet zo was...’

We lachen allebei.

Ik kan rustig slapen.

De lantaarn van de buitenlander

Bijna twee maanden ben ik aan het pelgrimeren, de vreugde is terug, maar iedere nacht vraag ik me af' of dat zo zal blijven wanneer ik naar huis terugga. Doe ik nu wel echt al het nodige om het Chinees bamboe te laten groeien? Ik heb al zes landen achter de rug, ik heb mijn lezers ontmoet, me vermaakt, ik heb een dreigende depressie op een provisorische manier weten af te wenden, maar iets zegt me dat ik mijn koninkrijk nog niet heb heroverd. Wat ik tot nu toe heb gedaan verschilt niet veel van mijn reizen in voorgaande jaren.

Nu ontbreekt alleen Rusland nog. En daarna, wat dan? Weer verder met afspraken regelen om door te kunnen gaan, of stoppen en kijken wat de resultaten zijn?

Ik ben nog tot geen enkele conclusie gekomen. Maar wat ik wel weet is dat een leven zonder oorzaak een leven is zonder gevolg. En dat kan ik me niet laten gebeuren. Indien nodig blijf ik de rest van het jaar onderweg.

Ik ben in Afrika, Tunesië, in de stad Tunis. De bijeenkomst staat op het punt van beginnen en godzijdank is de zaal vol. Ik zal worden geïntroduceerd door twee lokale intellectuelen. Tijdens het korte gesprek dat we tevoren hadden, liet de een me een tekst zien van twee minuten, de ander had een uiteenzetting van een half uur op papier staan, over mijn werk.

Heel voorzichtig legt de coördinator hem uit dat het voorlezen van de laatste tekst niet kan, voor de ontmoeting met de lezers staat vijftig minuten gepland, meer niet. Ik stel me voor hoe hij op zijn verhaal geploeterd moet hebben, maar de coördinator heeft gelijk: ik ben daar om contact te hebben met mijn lezers. Na een korte discussie zegt hij dat hij niet meer wenst mee te doen en stapt op.

De bijeenkomst begint. Introductie en dankwoord duren samen hooguit vijf minuten en de rest van de tijd kan ik besteden aan een open dialoog. Ik zeg dat ik niet daar ben voor een voordracht, het meest ideale zou zijn dat het niet de gebruikelijke presentatie zou worden maar een gesprek.

Een meisje stelt de eerste vraag: wat zijn toch die tekens waarover ik het in mijn boeken zo vaak heb? Ik vertel dat het een zeer persoonlijke taal is die we ons in de loop van ons leven ontwikkelen, met vallen en opstaan, totdat we begrijpen wanneer God ons leidt. Een jongen vraagt of het een teken was dat me

naar dit verre land heeft gebracht. Ik zeg dat het inderdaad zo is, maar licht het verder niet toe.

Het gesprek gaat verder, de tijd vliegt voorbij en ik moet de bijeenkomst zien te beëindigen. Uit de zeshonderd mensen kies ik op goed geluk iemand van middelbare leeftijd, een man met een dikke snor, voor de laatste vraag.

‘Ik wil geen vraag stellen,’ zegt hij, ‘ik wil alleen een naam uitspreken.’

En hij noemt de naam van een kapelletje ergens ver hiervandaan – in Barbazan-Debat op duizenden kilometers van de plek waar ik me nu bevind – waarin ik ooit een plaquette heb laten aanbrengen als dank voor een wonder. Dat is ook het kerkje dat ik bezocht heb voordat ik aan deze pelgrimage begon om Maria bescherming te vragen op mijn tocht.

Ik weet niet meer hoe ik door moet gaan. De woorden die nu volgen zijn geschreven door een van de presentatoren van de meeting:

En plotseling leek het of het heelal stilstond. Er gebeurde zoveel: toen die onbekende lezer de naam uitsprak van een kapel ergens op de wereld, zag ik tranen bij jou en tranen bij je lieve vrouw.

Je kon niets meer uitbrengen. Je lachende gezicht stond ineens heel serieus. Je ogen vulden zich met tranen die trillend bleven hangen op de puntjes van je wimpers, verlegen, alsof ze zich wilden excuseren dat ze zo onuitgenodigd verschenen waren.

Met mij was het niet anders, ik voelde een brok in mijn keel, zonder te weten waarom. Ik zocht in het publiek mijn vrouw en mijn dochter, zoals ik altijd doe wanneer ik me tegenover iets bevind wat ik niet ken. Ze waren er, maar ze hadden hun ogen gevestigd op jou, ze zwegen net als iedereen, terwijl ze jou met hun blikken probeerden te helpen, alsof blikken iemand kunnen helpen.

Toen keek ik Christina aan, in een poging erachter te komen wat er aan de hand was, vragend om hulp om een einde te maken aan de stilte die maar voortduurde. En ik zag dat ook zij huilde, in stilte, alsof jullie noten waren uit dezelfde symfonie en alsof jullie tranen elkaar raakten ondanks de afstand.

En eindeloze seconden lang was er geen zaal meer noch publiek of iets anders. Jij en je vrouw waren vertrokken naar een plek waar niemand anders toegang toe had; het enige wat er was, was levensvreugde, slechts tot uiting gebracht door stilte en ontroering.

De woorden zijn tranen die geschreven werden. De tranen zijn woorden die moeten stromen. Zonder die heeft geen enkele vreugde glans, kent geen enkel verdriet een einde. Daarom, dankjewel voor jullie tranen.

Ik zou aan het meisje dat de eerste vraag had gesteld – die over de tekens – hebben moeten zeggen dat dit er een was, door haar te verzekeren dat ik me op

de plek bevond waar ik hoorde te zijn, op het juiste moment, al zal ik nooit goed begrijpen wat me daarheen had gebracht.

Maar ik vermoed dat het niet nodig was: ze heeft het vast begrepen.[□]

[□]Noot van de schrijver: Meteen na afloop ben ik naar de man met de snor toegegaan. Hij heette Christian Dhellemmes. Later hebben we een paar keer gemaïld, maar we hebben elkaar daarna nooit meer ontmoet. Hij overleed op 19 juli 2009, in Tarbes, Frankrijk.

Mijn vrouw en ik wandelen hand in hand door de bazaar van Tunis. Vijftien kilometer verderop liggen de ruïnes van Carthago dat in een ver verleden in staat was het machtige Rome het hoofd te bieden. We zijn met elkaar in een gesprek gewikkeld over de wapenfeiten van Hannibal, een van de Carthaagse veldheren. De Romeinen verwachtten een zeeslag, tussen de op honderden kilometers van elkaar gelegen twee steden lag immers zee. Maar Hannibal trotseerde de woestijn, stak met een enorm leger de Straat van Gibraltar over, trok gebieden door die nu Spanje en Frankrijk heten, beklom met soldaten en olifanten de Alpen en viel vanuit het noorden het Imperium aan, wat een van de grootste gebeurtenissen uit de militaire geschiedenis zou worden.

Hij overwon alle vijanden die op zijn weg kwamen. Bij Rome hield hij plotseling halt – waarom weten we tot op heden niet precies – en hij viel de stad niet op het juiste moment aan. Gevolg van die aarzeling was dat Carthago door de Romeinse schepen van de kaart werd geveegd.

‘Hannibal stopte en werd verslagen,’ denk ik hardop, ‘ik ben dankbaar dat ik doorga, al was het in het begin moeilijk. Ik begin aan de reis te wennen.’

Mijn vrouw doet alsof ze het niet heeft gehoord, omdat ze wel in de gaten heeft dat ik bezig ben mezelf van iets te overtuigen. We gaan naar een bar om daar een lezer te treffen, Samil, die we op goed geluk uitgekozen hebben op het feest na de presentatie. Ik vraag hem alle monumenten en de gebruikelijke toeristische plekken te vermijden en ons te laten zien waar het echte leven van de stad te vinden is.

Hij brengt ons naar een prachtig gebouw dat staat op de plek waar in 1754 een broedermoord plaatsvond. De vader van de twee broers besloot dit paleis te bouwen om er een school in onder te brengen waarmee de herinnering aan de vermoorde broer levend gehouden werd. Ik merk op dat zodoende de zoon die de moord pleegde ook herinnerd zou worden.

‘Nee, zo is het niet helemaal,’ zegt Samil, ‘in onze cultuur heeft niet alleen de misdadiger schuld maar ook iedereen die hem toegestaan heeft de misdaad te plegen. Wanneer iemand vermoord wordt, is degene die hem het wapen verkocht voor God eveneens verantwoordelijk. De enige manier waarop de vader kon corrigeren wat hij als zijn eigen fout zag, was de tragedie veranderen in iets wat anderen ten goede kon komen.’

Plotseling verdwijnt alles – de gevel van het gebouw, de straat, de stad, Afrika. Ik beland met een enorme sprong in het donker, in een tunnel die uitkomt in een vochtige, onderaardse ruimte. Ik bevind me tegenover J., in een van de

vele levens die ik geleefd heb, tweehonderd jaar voor de broedermoord plaatsvond. Hij krijgt een harde blik in zijn ogen en staat op het punt me een reprimande te geven.

Even snel ben ik weer terug in het heden. Alles gebeurde binnen een fractie van een seconde: het paleis, Samil, mijn vrouw en het straatrumoer zijn er weer. Waarom is dit? Waarom is het wortelstelsel van het Chinees bamboe er nog steeds op uit de plant te vergiftigen? Het is allemaal al geleefd en de prijs is betaald.

‘Jij bent ooit een keer laf geweest, terwijl ik talloze malen onrechtvaardig ben geweest. Maar het heeft me bevrijd,’ had hij gezegd in Saint Martin. Uitgerekend J., die me nooit gestimuleerd had om terug te keren naar het verleden en die absoluut tegen de boeken, handleidingen en oefeningen was die je dat konden leren.

‘In plaats van zijn toevlucht te nemen tot wraak, en dus uitsluitend tot straf, koos de vader ervoor een school te stichten met als gevolg meer dan twee eeuwen lang overdracht van wijsheid en kennis,’ besloot Samil.

Ik had geen woord gemist van wat Samil zojuist had gezegd en toch had ik een gigantische sprong gemaakt in de tijd.

‘Zo is dat.’

‘Zo is wat?’ vraagt mijn vrouw.

‘Ik ben onderweg. Ik begin het te begrijpen. Het valt op zijn plek.’

Ik voel me euforisch. Samil snapt het niet echt.

‘Hoe denkt de islam over reïncarnatie?’ vraag ik.

Samil kijkt me verbaasd aan.

‘Geen idee, ik ben geen geleerde,’ zegt hij.

Ik vraag of hij navraag wil doen. Hij pakt zijn mobieltje en slaat aan het bellen. Christina en ik gaan een bar binnen en bestellen sterke koffie. Het diner van vanavond zal bestaan uit zeevruchten, we zijn moe en moeten de verleiding weerstaan allerlei hapjes te eten.

‘Ik had een *déjà vu*,’ zeg ik.

‘Dat mysterieuze gevoel dat je iets al eerder hebt beleefd heeft iedereen wel eens. Daar hoef je geen magiër voor te zijn,’ plaagt Christina.

Natuurlijk niet. Maar een *déjà vu* gaat veel verder dan iets wat ons verbaast en wat we vervolgens snel vergeten, want lang blijven stilstaan bij zinloze dingen doen we niet. Een *déjà vu* laat zien dat tijd niet voorbijgaat. Het is een sprong in iets wat we al echt beleefd hebben en waar we een herhaling van meemaken.

Samil is uit het zicht verdwenen.

‘Toen die jongen het verhaal van dat gebouw vertelde, werd ik een duizendste van een seconde in het verleden geworpen. Dat was toen hij zei dat niet alleen de moordenaar verantwoordelijk is, maar iedereen die de voorwaarden voor de

moord geschapen heeft. De eerste keer dat ik bij J. was, in 1982, heeft hij iets gezegd over mijn relatie met zijn vader. Hij is er nooit meer op teruggekomen, en ik vergat dat ook te doen. Maar daarnet heb ik hem gezien. En ik weet waar hij het over had.’

‘In dat leven waarover jij me verteld hebt...’

‘Ja precies. Dat leven tijdens de Spaanse Inquisitie.’

‘Dat is voorbij. Het heeft geen zin te blijven teruggaan en je te kwellen om iets wat je lang geleden gedaan hebt.’

‘Ik kwel mezelf niet. Lang geleden heb ik geleerd dat ik mijn wonden onder ogen moest zien wilde ik ze genezen. Ik heb ook geleerd mezelf te vergeven en mijn fouten te herstellen. Maar toch, sinds ik aan de reis begonnen ben lijkt het of ik voor een gigantische puzzel sta, waarvan de stukjes langzaam zichtbaar worden; stukjes liefde, stukjes haat, opoffering, vergeving, vreugde, ongeluk. En daarom ben ik hier met jou. Ik voel me veel beter, alsof ik daadwerkelijk op zoek ben naar mijn ziel, mijn koninkrijk, in plaats van me er voortdurend over te beklagen dat het me niet lukt om me alles wat ik leerde ook eigen te maken.

Het lukt niet omdat ik het niet goed begrijp. Maar zo gauw ik het begrijp, zal de waarheid me vrij maken.’

*

Samil is terug met een boek in het Arabisch. Hij komt bij ons zitten, raadpleegt zijn aantekeningen en bladert, Arabisch mompelend, eerbiedig het boek door.

‘Ik heb gesproken met drie geleerden,’ zegt hij ten slotte. ‘Twee van hen beweerden dat de goeden na hun dood naar het Paradijs gaan. Maar de derde raadde me aan een paar verzen uit de Koran te raadplegen.’

Ik zie dat hij opgewonden is.

‘Hier is het eerste: 2:28. *“Allah zal je laten sterven en daarna zal Hij je weer tot leven wekken, en dan zul je weer teruggaan naar Hem”* Sorry, mijn vertaling is verre van correct, maar inhoudelijk klopt hij wel.’

Koortsachtig bladert hij verder in het heilige boek. Hij vertaalt een tweede vers, vers 2:154: ‘*“En zeg niet van degenen die voor Allahs zaak geofferd zijn, dat zij dood zijn. Nee, ze leven, al kun je hen niet zien.”*’

‘Zo!’

‘Ik heb nog andere verzen. Maar om de waarheid te zeggen, ik voel me er niet zo prettig bij die nu te bediscussiëren. Ik praat liever over Tunis.’

‘Dank je, Samil, ik weet genoeg. De mensen gaan nooit weg, we zijn steeds hier, in onze voorbije en toekomstige levens. Als je het weten wilt, dit thema komt ook in de Bijbel aan de orde. Ik herinner me een passage waarin Jezus spreekt over Johannes de Doper als de incarnatie van Elia: *“En voor wie het*

aannemen wil: hij is Elia die komen moest.” Maar hierover bestaan meer verzen,’ zeg ik.

Samil vertelt vervolgens een paar legenden over het ontstaan van de stad waaruit ik opmaak dat het tijd is om op te staan en de wandeling door de stad voort te zetten.

*

In een van de poorten van de oude muur hangt een lantaarn en Samil legt de betekenis ervan uit: ‘Hij is de oorsprong van een van de beroemdste Arabische gezegden: *“Het licht verlicht slechts de vreemdeling.”*’

Hij merkt op dat het gezegde heel toepasselijk is voor de situatie die we nu meemaken. Samil droomt ervan schrijver te worden en vecht voor erkenning in eigen land, terwijl ik als Braziliaans auteur in deze contreien al bekend ben.

Ik merk op dat we een vergelijkbaar gezegde hebben: *‘Een profeet wordt in eigen land niet geëerd.’* We zijn eerder geneigd te waarderen wat van ver komt, en hebben minder oog voor al het moois wat ons omringt.

‘Maar,’ ga ik verder, ‘af en toe moet je als een vreemdeling voor je eigen poort gaan staan. Dan zal het licht dat in je ziel verborgen is je laten zien wat je moet zien.’

Mijn vrouw schijnt het gesprek niet te volgen. Maar ineens zegt ze plompverloren tegen mij: ‘Er is iets met die lantaarn, ik weet niet precies wat, maar het heeft met jou te maken op dit moment. Wanneer ik het weet, zal ik het zeggen.’

*

We slapen wat, we eten met vrienden en maken opnieuw een wandeling door de stad. Dan pas kan mijn vrouw me vertellen wat ze ’s middags gevoeld heeft: ‘Je bent nu aan het reizen, maar eigenlijk ben je nog steeds thuis. Zolang wij met zijn tweeën zijn, zal dat zo blijven, want je bent voortdurend in gezelschap van iemand die jou kent en dat geeft jou het misleidende gevoel dat alles bekend is. Daarom wordt het tijd dat je in je eentje verdergaat. Je zult je misschien erg eenzaam voelen en het zal je niet meevallen, maar dat verdwijnt wel als je meer andere mensen ontmoet.’

Na een korte stilte zegt ze ook nog: ‘Ik heb ooit gelezen dat er in een bos met honderdduizend bomen geen twee blaadjes gelijk zijn. Ook zijn er geen twee reizen gelijk, zelfs al worden ze afgelegd over dezelfde Weg. Geen van ons zal er iets aan hebben als wij samen ver-derreizen en blijven proberen de dingen in

te passen in het beeld dat wij samen van de wereld hebben. Daarom, ik geef je mijn zegen en ik zou zeggen: tot in Duitsland, bij de eerste wedstrijd van het WK!’

Als er een koude wind opsteekt

Als ik met mijn uitgevers bij mijn hotel in Moskou aankom, staat er buiten een meisje op me te wachten. Ze komt op me af en pakt mijn handen vast.

‘Ik moet met u praten. Ik ben er speciaal voor uit Jekaterinenburg gekomen.’

Ik ben moe. Ik was vroeger wakker dan normaal, ik moest in Parijs overstappen omdat er geen rechtstreekse vlucht ging. Onderweg heb ik geprobeerd te slapen maar iedere keer als ik insluimerde, belandde ik in een heel vervelende repeterende droom.

Mijn uitgever vertelt dat er voor morgenmiddag een signeersessie gepland staat en dat we over drie dagen in Jekaterinenburg zullen zijn, de eerste halteplaats van de treinreis. Ik geef het meisje een hand om afscheid te nemen en merk dat die van haar heel koud is.

‘Waarom heb je niet binnen, in het hotel, op me gewacht?’

Eigenlijk wilde ik vragen hoe ze had ontdekt in welk hotel ik logeer. Maar misschien was dat niet zo moeilijk, zoiets was me al eens eerder overkomen.

‘Ik las laatst uw blog en zag dat u die voor mij geschreven had.’

Ik was begonnen mijn overpeinzingen over de reis in een blog te posten. Dat was nog iets experimenteels en omdat ik de teksten eerder aanleverde, wist ik niet precies welk stukje ze bedoelde. Desalniettemin wist ik zeker dat er in het blog geen enkele verwijzing stond naar het meisje dat ik een paar seconden geleden voor het eerst had ontmoet.

Ze trekt een papier met een stuk tekst van mij tevoorschijn. Ik ken het uit mijn hoofd, hoewel ik me niet herinner wie me dat verhaal heeft verteld. Een man die in geldnood zit vraagt zijn baas om hulp. De baas daagt hem uit een weddenschap met hem aan te gaan: als hij een hele nacht op de top van de berg doorbrengt, krijgt hij een vorstelijke beloning, maar als het hem niet lukt, zal hij gratis moeten werken.

Het verhaal gaat verder: *‘Toen hij buiten kwam, merkte hij dat er echt een ijskoude wind stond. Hij werd bang en besloot zijn beste vriend, Aydi, te vragen of het niet dom was om een dergelijke weddenschap aan te gaan. Aydi dacht even na en antwoordde: “Weet je wat, ik zal je helpen. Als je morgen op de top van de berg bent, kijk dan naar de top van de berg ernaast. Daar zal ik zijn en*

zorgen dat er de hele nacht een vuur brandt voor jou. Als je naar dat vuur kijkt en denkt aan onze vriendschap, zal datje warm houden. Ik vraagje er later iets voor terug, maar zo gaat het je lukken!”

Ali won de weddenschap. Hij haalde zijn geld op en ging naar het huis van zijn vriend: “Je zei datje er iets voor terug wilde.” Aydi pakte hem bij zijn schouders: “Ja, maar geen geld. Beloof me dat je voor mij, mocht er in mijn leven ooit een koude wind opsteken, het vuur van de vriendschap zult laten branden.” ’

Ik dank haar voor haar genegenheid, zeg dat ik het druk heb, maar als ze naar de enige signeersessie die ik in Moskou zal geven, wil komen, zal ik met het grootste plezier een van haar boeken signeren.

‘Daar ben ik niet voor gekomen. Ik weet dat uw plan is Rusland door te reizen per trein en ik ga met u mee. Toen ik uw eerste boek las, hoorde ik een stem zeggen dat u ooit voor mij een heilig vuur had laten branden en dat ik daar op een dag iets tegenover moest stellen. Ik heb vaak over dat vuur gedroomd en ben van plan geweest naar Brazilië te gaan om u te ontmoeten. Ik weet dat u hulp nodig hebt en daarom ben ik hier.’

De mensen die bij me zijn, lachen. Ik doe mijn best vriendelijk te blijven, en zeg dat we elkaar de volgende dag zullen zien. De uitgever verklaart dat er iemand op me wacht, en ik grijp dat excuus aan en neem afscheid.

‘Ik heet Hilal,’ zegt ze, voordat ze vertrekt.

Tien minuten later ga ik naar mijn kamer. Ik ben het meisje dat me buiten aansprak al vergeten. Ik weet al niet meer hoe ze heet en als ik haar nu weer tegenkwam, zou ik haar niet eens herkennen. Maar er was iets verontrustends. Haar ogen weerspiegelden liefde en dood tegelijkertijd.

Ik kleed me uit, draai de douche open en ga onder de straal staan – een van mijn favoriete rituelen.

Ik hou mijn hoofd zo dat het geraas van het water tegen mijn oren het enige is wat ik horen kan; het sluit me van alles af en hevelt me over in een andere wereld. Als een maestro die op alle instrumenten van het orkest let, hoor ik de geluiden ieder afzonderlijk, ze worden woorden die ik niet begrijpen kan, maar ik weet dat ze bestaan.

De vermoeidheid, de spanning, het gevoel van desoriëntatie vanwege het zo veelvuldig wisselen van land – dat alles verdwijnt. Met elke dag die voorbijgaat zie ik dat de lange reis het gewenste effect sorteert. J. had gelijk, ik was bezig me langzaam te laten vergiften door de sleur: het douchen was alleen om de huid te reinigen, de maaltijden dienden om mijn lichaam te voeden, de wandelingen hadden geen ander doel dan het voorkomen van hartproblemen.

Nu gaan de dingen veranderen; onmerkbaar, maar ze gaan veranderen. De maaltijden worden momenten van eerbetoon aan mijn vrienden om hun aanwezigheid en wat ze me leren, de wandelingen worden opnieuw een meditatie over het nu, en het kabaal van het water dat ik hoor brengt mijn denken tot zwijgen, maakt me rustig en laat me opnieuw ontdekken dat het de kleine dagelijkse dingen zijn die ons nader tot God brengen – als ik aan elk ervan maar de waarde weet te geven die het verdient.

Toen J. tegen me zei: ‘Laat je gemakkelijke leventje achter je en ga op zoek naar je koninkrijk’, voelde ik me verraden, in de war, in de steek gelaten. Ik verwachtte een oplossing of een antwoord op mijn twijfels, iets wat me zou troosten en me opnieuw in vrede zou laten zijn met mijn ziel. Iedereen die zich stort op het zoeken naar zijn koninkrijk, weet dat hij niets van dat alles zal vinden: er volgen alleen maar problemen, tijden van wachten, onverwachte veranderingen, of erger nog, misschien volgt er niets.

Ik overdrijf. Als je naar iets op zoek bent, is dat iets ook op zoek naar jou.

Toch moet je op alles voorbereid zijn. Op dit moment neem ik het besluit dat ik nog nemen moest: als ik tijdens de treinreis niets vind, zal ik door blijven gaan – omdat ik sinds die dag in mijn Londense hotel begreep dat mijn wortelstelsel weliswaar klaar was, maar mijn ziel op sterven na dood vanwege iets wat bijzonder moeilijk te ontdekken en nog moeilijker te genezen was.

Sleur.

Sleur heeft niets te maken met herhaling. Om ergens werkelijk goed in te worden moet je herhalen en trainen.

Trainen en herhalen, een bepaalde techniek zo leren dat het een instinct wordt.

Dat heb ik nog geleerd als klein kind, in een stadje op het platteland van Brazilië, waar mijn familie de zomervakantie doorbracht. Ik was heel erg geboeid door het werk van een smid die vlakbij woonde: ik zat tijdens wat wel een eeuwigheid leek toe te kijken hoe zijn hamer neerkwam op het hete ijzer en daarbij een vonkenregen veroorzaakte, als was het vuurwerk. Op een keer vroeg hij me: ‘Denk je dat ik steeds hetzelfde doe?’

Ik zei ja.

‘Dan heb je het mis. Iedere keer als ik de hamer laat neerkomen, is de klap anders, nu eens is hij harder, dan weer zachter. Maar ik heb dat pas in de loop der jaren geleerd, door de beweging voortdurend te herhalen. Tot het ogenblik kwam dat ik niet meer behoefde na te denken. Ik laat mijn handen het werk doen.’

Die woorden heb ik altijd onthouden.

Ziel uitdelen

Ik kijk mijn lezers stuk voor stuk aan, geef hun een hand, bedank hen dat ze gekomen zijn. Mijn lichaam kan op pelgrimsreis zijn, maar als mijn ziel van de ene plek naar de andere vliegt, ben ik nooit alleen: ik ben de vele mensen die ik heb leren kennen en die mijn ziel via mijn boeken begrepen hebben. Ik ben geen vreemdeling hier in Moskou, zoals ik dat evenmin was in Londen, Sofia, Tunis, Kiev, Santiago de Compostela, Guimarães en alle andere steden waar ik de laatste anderhalve maand ben geweest.

Ik hoor hoe achter mij een discussie hoog oploopt; ik probeer me te concentreren op het signeren. De woordenwisseling lijkt niet te luwen. Uiteindelijk draai ik me om en vraag de uitgever wat er aan de hand is.

‘Dat meisje van gisteren. Ze zegt dat ze hoe dan ook hier in de buurt wil blijven.’

Ik herinner me geen meisje van gisteren, maar vraag hun er iets aan te doen en de discussie te laten stoppen. Ik ga door met signeren.

Iemand komt vlak naast me zitten, een van de beveiligers van de boekhandel wil dat die persoon weggaat en opnieuw is er een woordenwisseling. Ik stop met wat ik aan het doen ben.

Naast me zit het meisje in wier ogen zowel liefde als dood blinkt. Pas nu zie ik hoe ze er voor de rest uit ziet: ze heeft zwart haar en is tussen de tweeëntwintig en de negenentwintig jaar (ik ben heel slecht in het schatten van iemands leeftijd), ze draagt een oude leren jas, jeans en sneakers.

‘We hebben haar rugzak al gecontroleerd,’ zegt de beveiligers, ‘er is geen probleem, maar hier blijven kan ze niet.’

Zij glimlacht alleen maar. Voor me staat een lezer te wachten tot het gesprek is afgelopen en ik zijn boeken kan signeren. Ik begrijp dat het meisje op geen enkele manier van plan is weg te gaan.

‘Hilal, weet u nog? Ik kom het heilig vuur laten branden.’

Ik zeg dat ik me haar herinner, wat gelogen is. De mensen in de rij beginnen tekenen van ongeduld te vertonen, de lezer die voor me staat zegt iets in het Russisch tegen haar en uit de toon waarop leid ik af dat het allerminst aangenaam is, maar klaarblijkelijk is er geen kruid tegen haar gewassen. Omdat ik nu geen tijd heb voor discussies en snel een beslissing moet nemen, vraag ik

haar of ze een beetje afstand wil houden, zodat ik met de mensen die daar zijn toch een enigszins persoonlijk contact zal kunnen hebben. Ze gehoorzaamt, staat op en blijft op een redelijke afstand staan.

Even later ben ik haar bestaan alweer vergeten en ga ik geconcentreerd verder met wat ik aan het doen was. Iedereen bedankt me, ik bedank hen op mijn beurt en de vier uren gaan voorbij alsof ik in het paradijs ben. Om het uur ga ik naar buiten om een sigaret te roken, maar moe ben ik geenszins. Na afloop van een signersessie lijkt het altijd of ik de batterij weer opgeladen heb en of ik meer energie heb dan ooit tevoren.

Op het einde vraag ik om een applaus voor de boekhandel, vanwege de voortreffelijke organisatie. Het is tijd om verder te gaan, op naar de volgende afspraak. Het meisje wier bestaan ik weer vergeten was, richt zich opnieuw tot mij.

‘Ik moet u iets belangrijks laten zien.’

‘Dat zal niet gaan,’ antwoord ik, ‘ik heb een etentje.’ ‘Toch wel,’ antwoordt zij, ‘ik ben Hilal, degene die gisteren op u stond te wachten, bij de deur van het hotel. Ik kan u hier ter plekke laten zien wat ik wil, terwijl u zich klaarmaakt voor vertrek.’

Voordat ik kan reageren, haalt zij een viool uit haar rugzak en begint te spelen.

De lezers die al bezig waren te vertrekken, komen terug voor dit onverwachte concert. Hilal speelt met haar ogen gesloten, alsof ze in trance is. Ik kijk naar de strijkstok, die heen en weer beweegt, slechts op een puntje de snaren beroert, en maakt dat de noten van een melodie die ik nooit eerder hoorde mij iets beginnen te zeggen dat niet alleen ik, maar iedereen daar moet horen. Er zijn ogenblikken dat alles in rust is, ogenblikken van extase, ogenblikken dat haar hele lichaam danst met het instrument, maar het grootste deel van de tijd bewegen alleen haar bovenlijf en handen.

Iedere noot laat in ieder van ons een herinnering achter, maar het is de hele melodie die een verhaal vertelt. Het verhaal van iemand die toenadering zocht, een hele reeks keren afgewezen werd en desalniettemin volhield en doorging. Terwijl Hilal speelt, herinner ik me de vele momenten waarop de hulp juist van mensen kwam van wie ik niet verwachtte dat ze iets aan mijn leven zouden kunnen toevoegen.

Als ze ophoudt met spelen volgt er geen applaus, niets – slechts een bijna tastbare stilte.

‘Dankjewel,’ zeg ik.

‘Ik heb een stukje van mijn ziel uitgedeeld, maar het is nog lang niet zover dat ik mijn missie vervuld heb. Mag ik met u mee?’

Over het algemeen heb ik tegenover mensen die aanhouden twee manieren

van reageren. Of ik ben meteen weg, of ik val voor hun charme. Tegen niemand mag ik zeggen dat dromen onmogelijk zijn. Niet iedereen heeft de kracht die Mônica had in die bar in Catalonië en als het mij zou lukken om ook maar één persoon over te halen de strijd op te geven voor iets waarvan hij zeker weet dat het de moeite waard is, dan zal me dat bij mezelf uiteindelijk ook lukken – en daar zal mijn hele leven mee aan betekenis verliezen.

Het is een bevredigende dag geweest. Ik bel de ambassadeur met de vraag of er misschien een extra gast kan aanschuiven aan het diner. Vriendelijk merkt hij op dat er zonder lezers geen schrijvers zijn.

*

Al is de sfeer formeel, de ambassadeur van Brazilië in Rusland slaagt erin om alle aanwezigen zich op hun gemak te laten voelen. Hilal is in een jurk die ik op zijn minst van uiterst slechte smaak vind getuigen – een kakelbont geval dat schrill contrasteert met de stemmige kleding van de andere gasten. Omdat ze niet goed weten waar ze de persoon die op de valreep is uitgenodigd moeten laten, geven de organisatoren haar maar de ereplaats, aan de zijde van de gastheer.

Voor we aan tafel gaan hoor ik van mijn beste Russische vriend, een industrieel, dat we problemen zullen krijgen met de subagente, die tijdens de borrel die aan het diner voorafgaat aan één stuk door, via haar mobieltje, met haar man heeft staan ruziën.

‘Waarover dan wel?’

‘Je had blijkbaar afgesproken dat je naar de club zou gaan waarvan hij de manager is, en vervolgens heb je dat gecancelled.’

Inderdaad stond er in mijn agenda zoiets als ‘menu Sibiriëreis bespreken’, wat wel het minste was waar ik me zorgen over maakte, het meest irrelevante onderwerp van die middag waarop ik enkel positieve energie had ontvangen. Ik had die bespreking geannuleerd omdat ik het een surrealistisch gebeuren vond; ik heb nooit menubesprekingen gevoerd, mijn hele leven niet. Ik had er de voorkeur aan gegeven terug te gaan naar mijn hotel voor een douche, om opnieuw te ervaren hoe het geraas van het water me meeneemt naar plaatsen die zelfs voor mij een raadsel zijn.

De gerechten worden opgediend. Heel spontaan ontstaan er tegelijkertijd allerlei gesprekken aan tafel en op een gegeven moment vraagt de vrouw van de ambassadeur vriendelijk aan Hilal wie ze is.

‘Ik kom uit Turkije maar toen ik twaalf was, ben ik in Jekaterinenburg viool gaan studeren. Hebt u een idee hoe iemand het tot beroepsmusicus brengt?’

Nee. De andere gesprekken lijken te verstommen. Misschien is iedereen

geïnteresseerd in dat onbehoorlijke meisje in die verschrikkelijke jurk.

‘Een kind dat op een instrument begint, oefent een bepaald aantal uren per week. In die fase heeft elk kind nog uitzicht op een plaats in een orkest. Maar als ze opgroeien, gaan sommigen meer oefenen dan anderen. Ten slotte is er een groepje dat zich onderscheidt doordat die kinderen nagenoeg veertig uur per week spelen. Er komen scouts van de grote orkesten langs op de muziekscholen en de jonge talenten krijgen een uitnodiging om beroepsmusicus te worden. Zo is dat met mij gegaan.’ ‘Het is klaarblijkelijk uw roeping,’ zegt de ambassadeur, ‘niet iedereen krijgt die kans.’

‘Het is niet echt mijn roeping. Ik speelde zoveel uur per week, omdat ik verkracht ben toen ik tien was.’

Het gesprek aan tafel valt volledig stil. De ambassadeur doet een poging van onderwerp te veranderen en merkt op dat Brazilië met Rusland aan het onderhandelen is over de im-en export van zware machinerie. Maar er is niemand, absoluut niemand, geïnteresseerd in de handelsbalans van mijn land. Aan mij de taak de draad van het verhaal weer op te pakken.

‘Hilal, als je het niet erg vindt, ik denk dat iedereen hier zich afvraagt wat precies het verband is tussen een verkracht meisje en een vioolvirtuose.’

‘Wat betekent uw naam eigenlijk?’ vraagt de ambassadeursvrouw, in een wanhopige poging het gesprek definitief een andere kant op te sturen.

‘In het Turks betekent het “nieuwe maan”. Die staat afgebeeld op de vlag van mijn land. Mijn vader was een vurig nationalist. Eigenlijk is het meer een naam voor mannen dan voor vrouwen. Naar het schijnt betekent het woord in het Arabisch iets anders, maar wat weet ik niet precies.’

Ik geef me niet gewonnen: ‘Maar waar we het net over hadden, zou je het erg vinden om het ons te vertellen? We zijn onder ons.’

Onder ons? De meeste aanwezigen hebben elkaar tijdens het diner leren kennen.

Allemaal lijken ze het heel druk te hebben met hun bord, bestek en glas, ze doen alsof ze alle aandacht bij het eten hebben, maar zouden maar al te graag de rest van het verhaal horen. Hilal antwoordt alsof ze het over de normaalste zaak van de wereld heeft.

‘Het was een buurman, een man die door iedereen aardig en behulpzaam gevonden werd, een beter iemand kon je niet hebben als je problemen had. Gelukkig getrouwd, vader van twee meisjes van mijn leeftijd. Als ik bij hem thuis kwam om te spelen met de meisjes, zette hij me altijd op zijn schoot en vertelde hij me prachtige verhalen. Maar onder het vertellen ging zijn hand over mijn lichaam, iets wat ik in het begin opvatte als een gewone uiting van genegenheid. Maar in de loop van de tijd ging zijn hand ook naar mijn geslacht,

en vroeg hij mij ook het zijne aan te raken, dat soort dingen.'

Ze kijkt de vijf andere vrouwen aan tafel aan en zegt: 'Ik vermoed dat zoiets helaas vaker voorkomt. Toch?' Geen van de vrouwen reageert. Mijn gevoel zegt me dat minstens een of twee van hen een soortgelijke ervaring hebben gehad.

'Enfin, dat was niet het enige probleem. Het ergste was dat ik het prettig begon te vinden, ook al wist ik dat het fout was. Tot ik op een dag besloot om er nooit meer heen te gaan, ook al wilden mijn ouders heel graag dat ik meer met de dochters van de buurman zou spelen. In die tijd leerde ik vioolspelen en ik vertelde hun dat het niet zo goed ging op les en dat ik meer moest oefenen. Ik begon heel obsessief te spelen, als een wanhopige.' Niemand verroert zich, niemand weet goed wat hij moet zeggen.

'En omdat ik deze schuld met me meedroeg, want de slachtoffers gaan zich ten slotte zien als de daders, besloot ik mezelf te straffen, tot nu toe. Sinds ik me bewust ben van mijn vrouwelijkheid, zoek ik in mijn relaties met mannen het lijden, het conflict, de wanhoop.' Haar blik rust op mij. De hele tafel begrijpt het. 'Maar dat gaat nu veranderen, toch?'

Terwijl ik tot op dat moment de situatie onder controle had, ben ik die nu volledig kwijt. Het enige wat ik doe is 'dat hoop ik' mompelen, waarna ik abrupt begin over het prachtige gebouw waarin de Braziliaanse ambassade gehuisvest is.

*

Bij vertrek vraag ik Hilal waar ze logeert en probeer uit te vinden of mijn vriend de industrieel haar daar misschien wil afzetten, voordat hij mij naar mijn hotel brengt. Hij vindt het prima.

'Bedankt voor het vioolspel. Bedankt dat je je verhaal hebt willen delen met mensen die je nooit eerder had gezien. Besteed iedere ochtend, als je geest nog leeg is, een beetje van je tijd aan het Goddelijke. De lucht bevat een kosmische kracht die in iedere cultuur anders heet, maar dat is niet belangrijk. Belangrijk is doen wat ik je nu zeg. Haal diep adem en vraag alle zegeningen die in de lucht zijn je lichaam binnen te komen, iedere cel ervan. Adem langzaam uit, waarbij je vreugde en rust uitstraalt naar je omgeving. Zeg tien keer hetzelfde. Je zult jezelf op die manier helen en tegelijkertijd bijdragen aan de heling van de wereld.'

'Wat wil je daarmee zeggen?'

'Niets. Doe de oefening. Daarmee zul je stukje bij beetje alles wat je over de liefde voelt uitwissen. Laat je niet vernietigen door een kracht die in onze harten geplaatst werd om alles te verbeteren. Adem in en zuig in je op wat er tussen hemel en aarde bestaat. Adem uit en verspreid schoonheid en vruchtbaarheid.

Geloof me, het werkt echt.'

'Maar ik ben niet hierheen gekomen om een oefening te leren die ik kan vinden in elk willekeurig boek over yoga,' zegt Hilal geïrriteerd.

Buiten trekt Moskou voorbij. Wat zou ik graag door de straten lopen, koffie drinken, maar het is een lange dag geweest en ik moet de volgende ochtend weer vroeg op vanwege een hele reeks afspraken.

'Dan ga ik met je mee, toch?'

Onmogelijk! Kan ze werkelijk over niets anders praten? Ik ken haar nu iets langer dan een etmaal – als je tenminste van 'kennen' kunt spreken bij een ongewoon contact als dit. Mijn vriend lacht. Ik doe een poging ernstiger te klinken: 'Luister eens: ik heb je al meegenomen naar het diner van de ambassadeur. Ik ben niet op reis om mijn boeken te promoten maar...'

Ik aarzel even.

'... om iets anders, iets persoonlijks.'

'Weet ik.'

Door de manier waarop ze dat zegt, krijg ik de indruk dat ze het inderdaad weet. Maar ik ga liever niet op mijn intuïtie af.

'Ik heb veel mannen pijn gedaan en heb zelf veel geleden,' vervolgt Hilal. 'Uit mijn ziel straalt het licht van de liefde, maar ver reikt het niet. Het is de pijn, het verdriet dat het blokkeert. En al zal ik de rest van mijn leven 's ochtends nog zo in-en uitademen, ik zal dat niet kunnen oplossen. Ik heb geprobeerd de liefde te uiten met mijn viool, maar dat was evenmin de oplossing. Ik weet dat jij mij kunt genezen, en dat ik wat jij voelt kan genezen. Ik heb het vuur op de naburige berg aangestoken, je kunt op me rekenen.'

Waarom zegt ze dat?

'Dat wat ons verwondt, is wat ons geneest,' gaat ze verder, 'het leven is heel hard geweest voor mij, maar het heeft me tegelijkertijd ook veel geleerd. Ook al zie je dat niet, maar mijn lichaam is één bloedende gapende wond. Iedere ochtend word ik wakker met de hoop dat dit mijn laatste dag zal zijn, maar ik blijf maar leven, lijden en strijden, strijden en lijden. Ik klamp me vast aan de zekerheid dat aan dit alles ooit een einde komt. Alsjeblieft, laat me hier niet alleen achter. Deze reis is mijn redding.'

Mijn vriend trapt op de rem, steekt zijn hand in zijn zak en geeft al zijn geld aan Hilal.

'De trein is niet van hem,' zegt hij, 'pak aan, volgens mij is het ruim voldoende voor een tweedeklaskaartje en om drie keer per dag te kunnen eten.'

En tegen mij zegt hij: 'Je weet wat ik doormaak. De vrouw van wie ik hield is gestorven, en hoe ik de rest van mijn leven ook in-en uitadem, gelukkig zal ik niet meer kunnen worden. Mijn lichaam is één gapende wond. Ik begrijp helemaal wat dat meisje zegt. Jij maakt die reis om de een of andere reden,

welke weet ik niet, maar laat haar zo niet achter. Als jij staat voor wat je schrijft, laat dan ook de mensen om je heen met je mee groeien.’ ‘Oké, die trein is niet van mij. Bedenk wel dat ik voortdurend mensen om me heen heb en dat we zelden tijd zullen hebben om te praten.’

Mijn vriend start de auto weer en in stilte rijden we nog een kwartier door. We arriveren in een straat met een plein vol bomen. Hilal wijst waar mijn vriend kan parkeren, stapt uit en neemt afscheid van hem. Ik stap ook uit en loop met haar mee naar de ingang van de flat waar ze logeert bij vrienden.

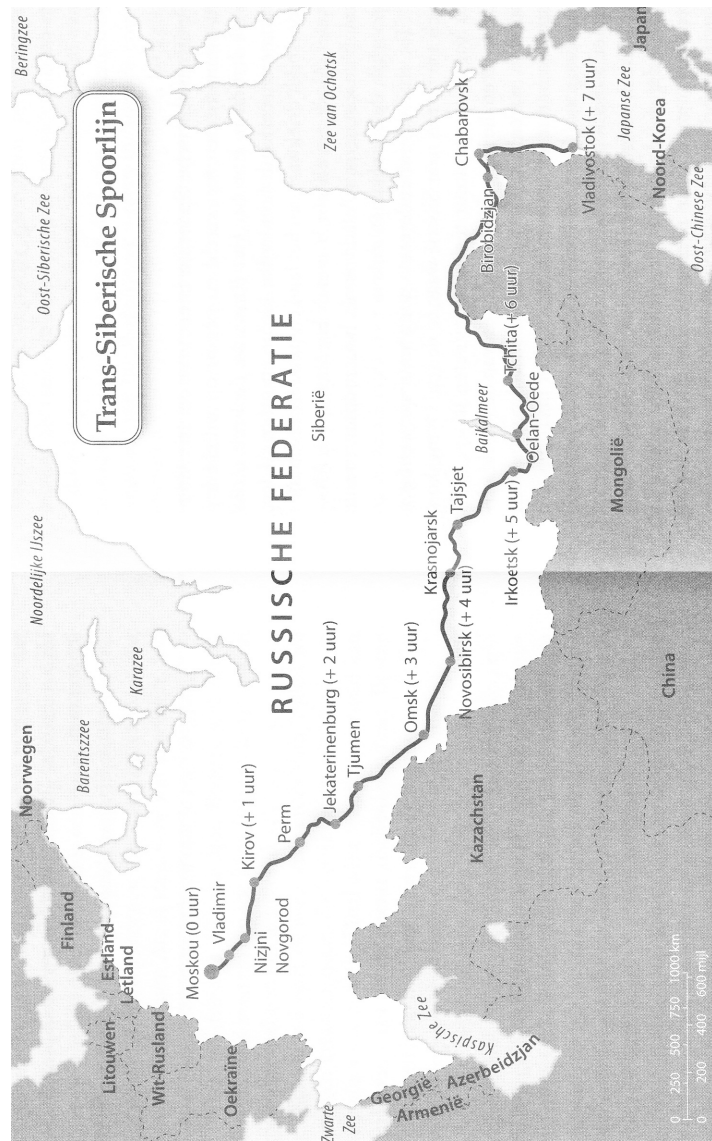
Ze kust me vluchtig op de mond.

‘Je vriend vergist zich, maar als ik blij zou zijn, zou hij het geld terugvragen,’ zegt ze lachend. ‘Ik lijd niet zo erg als hij. Ik ben trouwens nog nooit zo gelukkig geweest als nu, want ik heb de tekens gevolgd, geduld gehad en ik weet dat dit alles veranderen zal.’

Ze draait zich om en gaat naar binnen.

Pas als ik terugloop naar de auto en mijn vriend zie die is uitgestapt om een sigaret te roken en die lacht omdat hij de kus zag, pas als ik de wind hoor in de opnieuw uitbottende bomen en besef dat ik in een stad ben waar ik van hou zonder haar goed te kennen en pas als ik in mijn zakken naar een sigaret zoek en bedenk dat ik morgen aan een avontuur begin waar ik zo lang van gedroomd heb, dan pas...

... dan pas schiet me weer de voorspelling te binnen van de ziener die ik bij Veronique thuis heb ontmoet. Hij zei iets over Turkije, maar ik kan me niet precies herinneren wat.

9.288

De Transsiberische Spoorlijn is een van de drie langste treintrajecten ter wereld en begint op willekeurig welk station in Europa. Het Russische deel telt 9.288 kilometer, verbindt honderden kleine en grote steden, doorsnijdt driekwart van het land en passeert zeven tijdzones. Als ik om elf uur 's avonds het station van Moskou binnenstap, is in Vladivostok, het eindpunt van de spoorlijn, de dag al aangebroken.

Tot eind negentiende eeuw waagden maar weinigen zich aan de reis naar Siberië waar, in de stad Oymyakon, de laagste temperatuur ter aarde gemeten is: -71,2 °C. De rivieren die het gebied met de rest van de wereld verbonden, waren het belangrijkste middel van transport, maar ze waren wel acht maanden per jaar bevroren. De bevolking van Centraal-Azië leefde daardoor praktisch in een isolement, ook al was in dat gebied een groot deel van de natuurlijke rijkdommen van het toenmalige Rusland geconcentreerd. Om politieke en strategische redenen stemde Tsaar Alexander II in met de aanleg van de spoorlijn, waarvan de uiteindelijke kosten alleen overtroffen werden door de defensiebegroting van het Russische rijk ten tijde van de Eerste Wereldoorlog.

Meteen na de communistische revolutie van 1917 brak er een burgeroorlog uit en werd de spoorlijn het middelpunt van grote veldslagen. De strijdkrachten die loyaal waren aan de afgezette tsaar, met name het Tsjecho-Slowaakse legioen, gebruikten geblindeerde wagons als tanks op rails en op die manier konden ze – doordat ze vanuit het oosten voorzien werden van proviand en munitie – zonder al te grote problemen de aanvallen van het Rode Leger weerstaan. Toen de communisten vervolgens op sabotage overgingen, bruggen opbliezen en communicatieverbindingen doorknipten, trok het tsaristische leger zich terug op het uiteinde van het Aziatische continent, een groot deel ervan stak over naar Canada om zich vervolgens te verspreiden over diverse andere landen.

Als ik op het station van Moskou arriveer, kost een ticket van Europa tot aan de Stille Oceaan tussen de dertig en zestig euro voor een plaats in een coupé die moet worden gedeeld met nog drie andere reizigers.

Ik loop naar het bord met de vertrektijden van de treinen en KLIK! Mijn eerste foto, met daarop vastgelegd de vertrektijd: 23.15 uur! Mijn hart gaat als een razende tekeer, alsof ik weer een klein kind ben, thuis, met een elektrische trein die rondjes door mijn kamer rijdt en ik in mijn fantasie naar verre oorden reis, zo ver als dit oord waar ik nu ben.

Mijn gesprek met J. in Saint Martin, nauwelijks meer dan drie maanden geleden, lijkt zich afgespeeld te hebben tijdens een vorige incarnatie. Wat een idiote vragen heb ik toen gesteld! Wat de zin van het leven was; waarom ik geen vooruitgang boekte; waarom ik me steeds verder verwijderd voelde van de spirituele wereld. Het antwoord kon niet simpeler zijn: omdat ik niet meer leefde!

Het is zo geweldig om weer kind te zijn, om het bloed weer door mijn aderen te voelen stromen, om mijn ogen weer te voelen stralen, weer de volle naar olie en eten geurende perrons te zien, de geluiden te horen van remmende, binnendenderende treinen, van krijsende bagagewagons en snerpende conducteursfluiten.

Leven is het experiment aangaan en niet voortdurend denken aan de zin van het leven. Natuurlijk hoeft niet iedereen Azië te doorkruisen of de Camino de Santiago te lopen. Ik ken een man die abt was van het klooster van Melk in Oostenrijk, hij kwam vrijwel nooit buiten de poort en toch begreep hij meer van de wereld dan menig reiziger die ik heb ontmoet. Een vriend van mij kreeg grote spirituele openbaringen op momenten dat hij naar zijn slapende kinderen keek. En als mijn vrouw begint aan een schilderij, raakt ze in een soort trance en heeft ze gesprekken met haar engelbewaarder.

Maar ik ben een geboren reiziger. Al ben ik intens lui en mag ik graag thuis zijn, toch, zo gauw de eerste stap is gezet, ben ik gegrepen door mijn reis. Als ik op station Yaroslavl naar perron vijf loop, besef ik dat ik nooit zal komen waar ik wil als ik altijd maar op dezelfde plek blijf. Pas in de woestijn, in de stad, op de weg en in de bergen lukt het mij om met mijn ziel te praten.

Onze wagon is de laatste van het treinstel; hij zal onderweg aan-en afgekoppeld worden in een aantal steden waar we zullen stoppen. Vanaf de plek waar ik nu sta kan ik de locomotief niet zien – alleen maar die reusachtige stalen slang, en daarlangs de Mongolen, Tataren, Russen, Chinezen, sommigen van hen gezeten op gigantische koffers, wij allemaal in afwachting van het openen van de portieren. Mensen komen een praatje maken, maar ik loop weg, ik wil aan niets anders denken dan dat ik hier ben, nu, klaar voor weer een vertrek, een nieuwe uitdaging.

Het moment van kinderlijke extase zal niet langer dan vijf minuten hebben geduurd, maar ik heb elk detail, elk geluid, elke geur in me opgenomen. Ik zal me er later niets meer van herinneren, maar dat doet er niet toe: de tijd is geen cassettebandje dat je heen en terug kunt spoelen.

Vergeet dat je dit aan anderen zult gaan vertellen. Leef in het hier en nu. Geniet ervan.

Als ik me bij de groep voeg, zie ik dat de anderen ook erg opgewonden zijn. Ik word voorgesteld aan de tolk die me zal bijstaan: hij heet Yao, werd geboren in China maar heeft als kind in Brazilië gewoond, tijdens de burgeroorlog in zijn geboorteland. Hij studeerde in Japan, doceerde talen aan de Universiteit van Moskou en is nu een professor met emeritaat. Hij zal zo'n zeventig jaar zijn, hij is groot en de enige van de groep die onberispelijk – in pak en stropdas – gekleed gaat. Hij breekt het ijs met de woorden: 'Mijn naam betekent "heel ver".'

'Mijn naam betekent "steentje",' antwoord ik met een glimlach. Dezelfde glimlach die al sinds de vorige avond op mijn gezicht prijkt, toen ik nauwelijks de slaap kon vatten vanwege de gedachten aan het avontuur van de komende dag. Mijn humeur kan niet beter zijn.

De alomaanwezige Hilal staat bij de wagon waarin ik mijn intrek ga nemen, ook al is haar coupé waarschijnlijk een heel stuk verderop. Dat ik haar hier zie is geen verrassing – ik had niet anders verwacht. Vanaf een afstand geef ik haar een kushandje en zij antwoordt met hetzelfde gebaar en eveneens met een glimlach om haar lippen. Ik weet zeker dat er tijdens de reis wel een moment komt dat zich beter leent voor een gesprekje.

Ik voel me rustig, neem elk detail van de omgeving in me op, als een zeevaarder die het ruime sop kiest op zoek naar de Mare Ignotum. De tolk respecteert mijn zwijgen. Maar er is iets aan de hand, zo valt me op; de uitgevers maken een zorgelijke indruk. Ik vraag mijn tolk wat er aan de hand is.

Hij vertelt dat mijn Russische agente niet is komen opdagen. Ik herinner me het gesprek van daags tevoren met mijn vriend, maar welk belang moet ik eraan hechten? Als ze niet komt, is dat haar probleem.

Ik zie Hilal iets zeggen tegen iemand van de uitgeverij, er volgt een bars antwoord. Maar Hilal laat zich niet uit het veld slaan – zoals ook eerder niet toen ik zei dat ik geen tijd voor haar had. Haar aanwezigheid, haar vastberadenheid en haar blik bevallen me steeds meer. De twee vrouwen beginnen te ruziën.

Opnieuw vraag ik de tolk wat er is, hij zegt dat de uitgeefster Hilal verzocht heeft terug te gaan naar haar wagon. Dat kan ze vergeten, denk ik bij mezelf – dat meisje doet alleen wat ze zelf wil. Ik vermaak me met het enige wat ik

volgen kan: intonatie en lichaamstaal. Als ik vind dat het genoeg is geweest, stap ik op hen af en zeg, nog steeds met een glimlach op mijn gezicht: ‘Laten we voorkomen dat negatieve energie de overhand krijgt nu. We zijn allemaal blij en opgewonden, toch? Niemand van jullie heeft deze reis eerder gemaakt.’

‘Zij wil...’

‘Laat haar maar. Ze gaat straks naar haar wagon.’

De uitgeefster dringt niet verder aan.

De portieren gaan open, het kabaal ervan galmt over het perron, de mensen komen in beweging. Wie stappen er in? Wat betekent de reis voor ieder van hen? Een weerzien met een geliefde, familiebezoek, een poging om gedroomde rijkdom te vinden, een glorievolle terugkeer of een terugkeer met hangende pootjes, een ontdekkingsreis, een avontuur, een vlucht van iets weg of naar iets toe. De trein vult zich gaandeweg met reële mogelijkheden.

Hilal pakt haar koffers – dat wil zeggen een rugzak en een kleurig tasje – en maakt zich klaar om samen met ons in te stappen. De uitgeefster glimlacht alsof ze tevreden is over de afloop van de ruzie, maar ik weet dat ze bij de eerste de beste gelegenheid wraak zal nemen. Zeggen dat vergeving van meer wijsheid en intelligentie getuigt en dat je je met wraak verlaagt tot het niveau van je vijand, die moeite kan ik me besparen. Ik denk dat wij, op de monniken in de Himalaya en de heiligen in de woestijn na, allemaal dat soort gevoelens hebben omdat ze nu eenmaal een essentieel onderdeel van het menselijk tekort zijn. Het zou niet fair zijn ons daarop te beoordelen of ons daarom te veroordelen.

*

Onze wagon bestaat uit vier coupés, badkamers, een kleine woonkamer waar we – naar ik vermoed – het merendeel van de tijd zullen doorbrengen, en een keuken.

Ik ga naar mijn coupé: een slaapkamer met een tweepersoonsbed, een kast, een tafel met een stoel die naar het raam toe gekeerd staat, een deur die toegang geeft tot een badkamer. Ik zie dat er achterin nog een deur is. Ik ga ernaartoe, doe hem open en kijk in een lege slaapkamer. Daaruit leid ik af dat de twee kamers de badkamer delen.

Ach ja, de Russische subagente die niet gekomen is. Maar wat maakt dat uit?

Het fluitsignaal klinkt. De trein zet zich langzaam in beweging. We haasten ons naar het raam van de kleine woonkamer en nemen afscheid van mensen die we nooit eerder gezien hebben, we kijken naar het perron dat achterblijft, lampen die sneller en sneller voorbijflitsen, rails die uit het donker opduiken, glinsterende elektriciteitskabels. Ik word getroffen door de zwijgzaamheid om

me heen, er is niemand die behoefte heeft om te praten, we fantaseren over wat er misschien gebeuren gaat, ik ben ervan overtuigd dat niemand denkt aan wat hij achterliet, iedereen is in gedachten bij wat komen gaat.

En terwijl de rails verdwijnen in een pikdonkere nacht gaan we rond de tafel zitten. Daar staat een mand met fruit op, maar we hebben in Moskou nog gegeten en het enige wat de algemene belangstelling trekt is de glanzende fles wodka die onmiddellijk geopend wordt. We schenken in en we praten over van alles en nog wat, maar niet over de reis – want die speelt zich af in het heden en onze herinneringen niet. We schenken opnieuw in en er ontspint zich voorzichtig een gesprek over wat ieder van ons van de komende dagen verwacht. We schenken nog eens in en nu is een aanstekelijke, algehele blijdschap ons deel en is het alsof we eigenlijk altijd al vrienden waren.

De tolk vertelt een beetje over zijn leven en zijn passies: literatuur, reizen, vechtsporten. Het toeval wil dat ik, toen ik jong was, aikido heb geleerd. Hij zegt dat we, mocht de verveling een keer toeslaan en we niets hebben om over te praten, een beetje kunnen trainen in de smalle gang naast de coupés.

Hilal praat met de uitgeefster die haar niet wilde binnenlaten. Ik weet dat ze allebei hun best doen over de misverstanden heen te stappen, maar ik weet ook dat morgen een nieuwe dag is, het samen opgesloten zitten in dezelfde ruimte leidt ertoe dat conflicten aangescherpt worden en we straks met weer een ruzie te maken zullen krijgen. Ik hoop dat het nog lang niet zover is.

De tolk lijkt mijn gedachten te kunnen lezen. Hij schenkt iedereen bij en vertelt hoe men in een vechtsport als aikido conflicten aanpakt: ‘Het is niet echt een gevecht. Feitelijk probeer je je geest tot rust te brengen en de bron te vinden waaruit alles ontspringt, waarbij je elk spoor van slechtheid of egoïsme verwijdert. Als je voortdurend gericht bent op wat er aan goeds of slechts steekt in je naaste, dan vergeet je je eigen ziel, raak je uitgeput en delf je het onderspit omdat je je energie verspild hebt aan het oordelen over de ander.’

Niemand schijnt erg geïnteresseerd in wat een man van zeventig te zeggen heeft. De aanvankelijke, door de wodka veroorzaakte vrolijkheid maakt plaats voor een collectieve vermoeidheid. Op een gegeven ogenblik ga ik naar de wc en als ik terugkom is de woonkamer helemaal leeg.

Op Hilal na, natuurlijk.

‘Waar is iedereen?’ vraag ik.

‘Ze hebben uit beleefdheid gewacht tot jij wegging. Ze zijn gaan slapen.’

‘Nou, ga jij dan ook naar bed.’

‘Maar ik weet dat er een kamer leeg is...’

Ik pak haar rugzak en tas op, neem haar zachtjes bij de arm en begeleid haar naar de deur van de wagon.

‘Maak geen misbruik van je geluk. Welterusten.’

Ze kijkt me aan, zegt niets en loopt door naar haar coupé waarvan ik niet het minste idee heb waar die is.

Ik ga naar mijn kamer en de opwinding maakt plaats voor een intense vermoeidheid. Ik zet mijn laptop op tafel, mijn heiligen – die me altijd vergezellen – zet ik naast mijn bed en ik ga naar de badkamer om mijn tanden te poetsen. Ik merk dat zoiets een stuk lastiger is dan ik dacht: door het geschommel van de trein kan ik het glas water – ik heb mineraalwater meegenomen – nauwelijks rechthouden. Na een paar pogingen lukt het me toch en bereik ik mijn doel.

Ik trek mijn slaap-T-shirt aan, rook een sigaret, doe het licht uit, sluit mijn ogen, bedenk dat dit geschommel een soort baarmoederlijk geschommel is en ik verheug me op een door engelen gezegende nacht.

Een zoete illusie.

De ogen van Hilal

Wanneer ten slotte de dag aanbreekt, sta ik op, doe andere kleren aan en ga naar de woonkamer. Iedereen is er al, ook Hilal.

‘Je moet een verklaring op papier zetten dat ik hier terug mag komen,’ zegt ze nog voordat ze me goedemorgen wenst. ‘Het was een crime om hier te komen, en in elke wagon opnieuw kreeg ik van de steward te horen dat ze me alleen doorlieten als...’

Ik negeer wat ze zegt en begroet de anderen. Ik vraag of ze goed geslapen hebben.

‘Nee,’ is de algemene reactie.

Blijkbaar ben ik niet de enige.

‘Ik heb heel goed geslapen,’ gaat Hilal door, zonder te beseffen dat ze daarmee de algemene verontwaardiging opwekt. ‘Mijn wagon is in het midden van de trein en schudt veel minder dan deze. Dit is de ergste wagon om in te reizen.’

De uitgever wil iets onbeleefds zeggen, maar weet zich te beheersen. Zijn vrouw kijkt naar buiten en steekt een sigaret op om haar ergernis te verbergen. De uitgeefster trekt een gezicht dat aan duidelijkheid niets te wensen overlaat: had ik niet gezegd dat we dat kind hier niet hebben moeten?

‘Ik plak iedere dag een spreuk op de spiegel,’ zegt Yao die zo te horen eveneens heel goed geslapen moet hebben.

Hij staat op, loopt naar de spiegel die in het vertrek hangt en plakt er een papiertje op met de tekst: wie een regenboog wil zien, moet leren van de regen te houden.

Niemand wordt erg blij van dit optimistische zinnetje. Je hoeft niet over telepathische gaven te beschikken om te weten wat er in de hoofden van de aanwezigen omgaat: o god, dit zal toch geen 9.000 kilometer zo doorgaan?

‘Ik heb een foto op mijn mobieltje, die ik jullie wil laten zien,’ gaat Hilal door, ‘en ik heb mijn viool meegenomen, voor het geval jullie muziek willen horen.’

We hebben al de muziek van de radio in de keuken. In de woonkamer neemt de druk toe; zo meteen wordt er echt iemand agressief en weet ik niet meer hoe ik de situatie in de hand moet houden.

‘Alsjeblieft, laat ons rustig koffie drinken. Drink een kopje mee, als je wilt. Daarna ga ik proberen te slapen. En later bekijk ik je foto.’

Geluid als van een donderslag; een passerende trein, in tegenovergestelde richting. Zo was het de hele nacht geweest, met een gekmakende regelmaat. En in plaats van dat het me herinnerde aan de liefdevolle hand die mijn wiegje bewogen had, deed het geschommel van de wagon me meer denken aan hoe een barkeeper zijn cocktailshaker schudt als hij een dry martini aan het maken is. Ik voel me lichamelijk slecht en bovendien verschrikkelijk schuldig dat ik al die mensen heb meegesleept in mijn avontuur. Ik begin te snappen waarom een achtbaan in sommige landen ‘Russische berg’ wordt genoemd.

Hilal en mijn tolk proberen verschillende keren een gesprek op gang te brengen, maar niemand aan tafel pikt het op – de twee uitgevers noch de vrouw van de uitgever noch de schrijver die het oorspronkelijke idee heeft gehad. We ontbijten zwijgend; aan de andere kant van het raam herhaalt het landschap zich in een vaste cadans: dorpen, bossen, dorpen, bossen.

‘Hoe lang duurt het nog tot Jekaterinenburg?’ vraagt de uitgever aan Yao.

‘We komen er morgen in alle vroegte aan.’

De coupé zucht opgelucht. Misschien kunnen we van plan veranderen en zeggen dat dit als ervaring al genoeg is. Je hoeft een berg niet te beklimmen om te weten dat hij hoog is; je hoeft niet per se in Vladivostok aan te komen om te kunnen zeggen dat je met de Transsiberië Express hebt gereisd.

‘Oké, ik ga een nieuwe poging doen om te slapen.’

Ik sta op. Hilal staat tegelijk met mij op.

‘En die verklaring dan? En de foto op mijn mobieltje?’

Verklaring? O ja, de verklaring dat ze terug mag komen naar onze wagon. Voordat ik me ermee kan bemoeien, schrijft Yao iets in het Russisch en vraagt me dat te ondertekenen. Iedereen in de wagon – ikzelf inclusief – kijkt hem woedend aan.

‘Zet er alsjeblieft bij: slechts eenmaal per dag.’

Yao doet wat ik hem vraag, hij staat op en zegt dat hij een van de stewards gaat vragen de verklaring van een stempel te voorzien.

‘En de foto op mijn mobieltje?’

Op dit moment vind ik alles goed, zolang ik maar terug kan naar mijn kamer. Maar ik wil de mensen die me voor deze reis uitgenodigd hebben niet langer tot last zijn. Ik vraag Hilal met me mee te komen naar het eind van de wagon. We doen een deur open en komen in een kleine ruimte, het balkon, waar de deuren zijn om in-en uit te stappen en een tussendeur die naar de voorafgaande wagon leidt. Het geluid daar is oorverdovend omdat het niet alleen de herrie is van over rails ratelende wielen, maar ook het knarsende gekraak van over elkaar schuivende platen die het mogelijk maken om van de ene wagon in de andere te stappen.

Hilal laat de foto op haar mobieltje zien, waarschijnlijk meteen na zonsopgang

gemaakt. Een langgerekte wolk aan de hemel.

‘En? Zie je hem?’

Ja, ik zie een wolk.

‘We hebben gezelschap.’

We hebben gezelschap van een wolk die op dit ogenblik al helemaal verdwenen zal zijn. Ik ga door met het in alles met haar eens te zijn, als dit gesprek maar gauw voorbij mag zijn.

‘Je hebt gelijk. We hebben het er nog over. Ga nu terug naar je coupé.’

‘Dat kan niet. In jouw verklaring staat dat ik hier maar één keer per dag mag komen.’

Mijn vermoeidheid had me parten gespeeld en het logisch denken was erbij ingeschoten. Ik had niet beseft dat ik een monster geschapen had. Als Hilal één keer per dag zou komen, zou ze zich ’s ochtends melden en ons pas ’s avonds alleen laten. Straks zou ik zorgen de fout te herstellen.

‘Moet je eens goed luisteren: die mensen hebben me uitgenodigd voor deze reis, ik ben hier als gast. Ik zou het heel erg leuk vinden als je er de hele tijd was, je bent een en al energie en een “nee” accepteren is voor jou onbestaanbaar, maar het is nu eenmaal...’

Haar groene ogen. Ogen, zonder een spoortje make-up.

‘... het is nu eenmaal zo...’

Misschien is het pure uitputting. Maar na meer dan vierentwintig uur zonder slaap wordt een mens weerloos en in zo’n toestand ben ik. Deze kale vierkante ruimte van staal en glas begint te vervagen. Het lawaai wordt minder, mijn concentratie verslapt en besef van waar ik ben heb ik niet meer. Ik doe een poging, maar goed nadenken lukt me niet. Ik weet dat ik haar aan het vragen ben terug te gaan naar waar ze vandaan kwam, maar wat ik zeg heeft niets van doen met wat ik zie.

Ik kijk naar het licht, naar een heilige plek, en een golf komt op me af, vult me met vrede en liefde, al gaan die dingen bijna nooit samen. Ik zie mezelf en tegelijkertijd zijn daar olifanten in Afrika, hun slurf in de lucht, kamelen in de woestijn, mensen die in een bar in Buenos Aires aan het praten zijn, een hond die een straat oversteeft, een penseel in de hand van een vrouw die met een paar laatste streken aan een roos een schilderij afmaakt, sneeuw die smelt op een berg in Zwitserland, monniken die vreemde liederen aanheffen, een pelgrim die aankomt bij de kathedraal van Santiago, een herder met zijn schapen, soldaten die net wakker zijn en zich gereedmaken voor de oorlog, vissen in de oceaan, de steden en wouden van de wereld – alles zo duidelijk en helder en zo reusachtig, zo klein en zo lief en zacht.

Ik ben in de Aleph, het punt waarin alles samenvalt in ruimte en tijd.

Ik sta in een raam en kijk naar de wereld en zijn geheime oorden, poëzie die

verloren is in de tijd en woorden die vergeten zijn in de ruimte. Die ogen vertellen me dingen waarvan onbekend is of ze bestaan maar die zich daar wel bevinden, klaar om ontdekt en gekend te worden, en niet door lichamen maar door zielen. Uitspraken die perfect begrepen worden als ze maar niet uitgesproken worden. Gevoelens die opwindend zijn en tegelijkertijd verstikkend.

Ik bevind me voor deuren die een fractie van een seconde openslaan en meteen weer sluiten, maar die het wel mogelijk maken te onthullen wat erachter verborgen ligt – schatten, valkuilen, wegen die onbetreden zijn gebleven en reizen die nooit zijn gedroomd.

‘Waarom kijk je me zo aan? Waarom laten jouw ogen me dat alles zien?’

Ik ben niet in degene die spreekt, maar in het meisje, of de vrouw tegenover mij. Onze ogen zijn veranderd in spiegels van eikaars ziel – misschien niet alleen van eikaars ziel, maar van alle zielen van alle schepselen die op aarde op dit ogenblik onderweg zijn, beminnen, geboren worden en sterven, lijden of dromen.

‘Ik ben niet ik... wat er gebeurt is dat...’

Het lukt me niet de zin af te maken, omdat de deuren doorgaan met opengaan en hun geheimen te onthullen. Ik zie leugens en waarheden, exotische dansen voor een of ander godinnenbeeld, zeelui die in gevecht zijn met een woedende, vijandige zee, een stel dat op een strand zit en naar dezelfde zee kijkt, die kalm en vriendelijk lijkt. De deuren blijven zich openen, de deuren van de ogen van Hilal, en ik begin mezelf te zien, alsof we elkaar al heel lang kennen...

‘Wat doe je?’ vraagt ze.

‘De Aleph...’

De tranen van het meisje, of vrouw, tegenover mij lijken door een van de deuren naar buiten te willen. Iemand heeft ooit gezegd dat tranen het bloed van de ziel zijn, en dat begin ik nu te zien, omdat ik een tunnel in ben gegaan naar het verleden, waar ook zij op me wacht, haar handen gevouwen alsof ze het heiligste gebed zegt dat God de mensen gegeven heeft. Ja, daar is ze, recht voor me, geknield op de grond en met een glimlach zegt ze dat de liefde alles redden kan, maar ik kijk naar mijn kleren, mijn handen, een ervan houdt een veer vast...

‘Stop!’ gil ik.

Hilal sluit haar ogen.

Ik bevind me opnieuw in een wagon die op weg is naar Siberië en van daar naar de Stille Oceaan. Ik voel me nog vermoeider dan eerst, terwijl ik volstrekt begrijp wat er gebeurd is, maar absoluut niet in staat ben daarover uitleg te geven aan een ander.

Zij omhelst me. Ik omhels haar en streel zacht haar haar.

‘Ik wist het,’ zegt ze. ‘Ik wist dat ik je kende. Ik wist het vanaf het moment dat

ik een foto van je zag. Het was alsof we elkaar ooit in ons leven moesten weerzien. Ik heb dat tegen vrienden gezegd, waarop zij zeiden dat ik aan het ijlen was, dat er iedere dag waarschijnlijk duizenden mensen waren die hetzelfde zouden zeggen over duizenden andere mensen. Ik vond dat ze gelijk hadden, maar het leven... het leven bracht jou naar de plek waar ik was. Jij bent gekomen om mij weer te zien, nietwaar?’

Langzaam kom ik bij van de ervaring die ik net had. Ja, ik weet waarover ze het heeft, want eeuwen geleden ben ik door een van de deuren gegaan die ik nu in haar ogen heb gezien. Zij was daar, samen met anderen. Aarzelend vraag ik wat zij zag.

‘Alles. Ik denk dat ik dat nooit van mijn leven zal kunnen beschrijven. Maar toen ik mijn ogen sloot was ik op een veilige, prettige plek alsof het... mijn thuis was.’ Nee, ze weet niet waarover ze het heeft. Ze weet het nog niet. Maar ik wel. Ik pak haar spullen op en neem haar mee terug naar de woonkamer.

‘Ik kan niet denken of praten nu. Ga hier zitten, lees iets, laat me even wat bijkomen. Ik ben er zo weer. Als iemand meent iets te moeten zeggen, zeg dan dat ik je gevraagd heb te blijven.’

Ze doet wat ik haar vraag. Ik ga naar mijn kamer, ga met kleren en al op bed liggen en val in een diepe slaap.

Iemand klopt op de deur.

‘We komen over tien minuten aan.’

Ik doe mijn ogen open, het is al nacht, liever gezegd, het is waarschijnlijk al na middernacht. Ik heb de hele dag geslapen en nu zal het niet meevallen weer in slaap te komen.

‘Ze gaan de wagon afhaken. Die blijft op het station. Je hoeft alleen maar mee te nemen waar je voor twee nachten in de stad genoeg aan hebt,’ gaat de stem voor de deur verder.

Ik schuif de gordijnen opzij. Buiten verschijnen lichten, de trein mindert vaart, inderdaad, het zal niet lang meer duren voor we er zijn. Ik was mijn gezicht, stop gauw de spullen die ik nodig heb om twee dagen in Jekaterinenburg te kunnen blijven in mijn rugzak. Stukje bij beetje komt de ervaring van de ochtend terug.

Als ik uitstap, staat iedereen in de gang – op Hilal na, die op dezelfde plek zit als waar ik haar heb achtergelaten. Ze glimlacht niet, ze laat me slechts een vel papier zien.

‘Yao heeft me toestemming gegeven.’

Yao kijkt me aan en mummelt: ‘Heb je de *Tao* gelezen?’

Ja, ik had de *Tao Te Ching* gelezen zoals vrijwel iedereen van mijn generatie.

‘Nou, dan ken je het devies: “*Verspil je energie en je zult jong blijven.*” ’

Hij maakt een onopvallende beweging met zijn hoofd in de richting van het meisje dat nog steeds zit. Ik vind zijn opmerking van slechte smaak getuigen.

‘Je insinueert dat...’

‘Ik insinueer niets. Als je het verkeerd begrijpt is dat omdat je het waarschijnlijk zo in je hoofd hebt. Blijkbaar vat je de woorden van Lao Tse niet, en daarom zal ik het anders formuleren: zet alles overboord wat je voelt en je zult weer jong worden. Voor zover ik het kan zien, is zij de juiste persoon om je te helpen.’

Zouden die twee met elkaar gepraat hebben? Zou Yao, op het moment dat wij de Aleph binnengingen, daar langs zijn gekomen en gezien hebben wat er gebeurde?

‘Geloof je in een spirituele wereld? In een parallel universum, waar tijd en ruimte eeuwig zijn en altijd aanwezig?’ vraag ik.

De remmen beginnen te piepen. Yao knikt, maar tegelijk zie ik dat hij zijn woorden aan het wegen is. Ten slotte zegt hij: ‘Ik geloof niet in een God, zoals jij je Hem voorstelt. Maar ik geloof in vele dingen waar jij geen enkel idee van hebt. Als er morgenavond niets op het programma staat, kunnen we misschien samen iets doen.’

De trein stopt. Hilal staat eindelijk op en komt naar ons toe. Yao glimlacht en omhelst haar. Iedereen doet zijn jas aan. We zijn in Jekaterinenburg. Kort na middernacht, om 1.04 uur, stappen we uit.

Het huis van Ipatiev

De alomtegenwoordige Hilal is verdwenen.

Ik ging uit mijn kamer naar beneden met de gedachte haar in de lobby van het hotel te vinden, maar ze is er niet. Al heb ik gisteren praktisch buiten westen in bed doorgebracht, toch heb ik ‘aan wal’ goed kunnen slapen. Ik bel Yao op zijn kamer en we vertrekken voor een wandeling door de stad. Dat is eigenlijk het enige wat ik nu nodig heb – lopen, lopen en nog eens lopen, zuivere lucht inademen, de onbekende stad bekijken en die ervaren als was het mijn eigen stad.

Yao begint me een paar historische feitjes te vertellen – de derde grootste stad van Rusland, gelegen in een gebied dat rijk is aan mineralen, het soort wetenswaardigheden dat je in elke toeristische folder tegenkomt –, maar het boeit me totaal niet. We houden halt bij een gebouw van reusachtige afmetingen, het blijkt een orthodoxe kerk te zijn.

‘De kerk heet de Kathedraal op het Bloed, en is gebouwd op de plek waar voorheen het huis stond van een man die Nicolas Ipatiev heette. Kom, gaan we naar binnen.’

Ik vind het prima, want ik begin het zo langzamerhand koud te krijgen. We gaan naar wat een klein museum blijkt te zijn. De teksten zijn allemaal in het Russisch.

Yao kijkt me aan met een blik alsof ik alles begrijp, maar dat is niet zo.

‘Voel je iets?’

Ik zeg van niet. Hij lijkt teleurgesteld, maar houdt aan: ‘Jij gelooft in parallelle werelden en in de eeuwigheid van dit ogenblik, en nu voel je helemaal niets?’ Heel even ben ik geneigd om te zeggen dat dat nu juist hetgene was dat me naar hier heeft gebracht: mijn gesprek met J. en mijn problemen om me met mijn spirituele kant te verbinden. Alleen strookt dat niet langer met de werkelijkheid. Sinds mijn vertrek uit Londen ben ik een ander mens geworden, ik ben op weg naar mijn koninkrijk en naar mijn ziel, en dat maakt me rustig en gelukkig. In een flits herinner ik me het moment in de trein, Hilals blik, en meteen probeer ik die scène uit mijn gedachten te bannen.

‘Als ik niets voel, wil dat niet noodzakelijkerwijs zeggen dat ik niet verbonden ben met de spirituele wereld. Misschien is mijn energie gericht op een

ander soort ontdekking. We zijn in een kathedraal die zo te zien onlangs gebouwd is. Wat is hier gebeurd?’

‘In het huis van Nicolas Ipatiev is het Russische keizerrijk ten einde gekomen. In de nacht van 16 op 17 juli 1918 hebben ze het gezin van Nicolaas II – de laatste “Tsaar aller Russen” – geëxecuteerd en bovendien de lijfarts en drie bedienden. Ze begonnen met de tsaar, die meerdere malen in zijn hoofd en borst werd geschoten. De laatsten die stierven waren Anastasia, Tatiana, Olga en Maria, die met bajonetten werden doodgestoken. Het verhaal gaat dat hun geesten hier nog rondzwerven en de juwelen zoeken die ze hebben achtergelaten. Ook wordt gezegd dat Boris Jeltsin, voormalig president van Rusland, het vroegere huis van Ipatiev heeft laten slopen om er een kerk voor in de plaats zetten, vanuit het idee dat de geesten dan konden weggaan en Rusland opnieuw tot bloei kon komen.’

‘Waarom heb je me hiernaartoe gebracht?’

Voor het eerst sinds onze kennismaking in Moskou staat Yao met de mond vol tanden.

‘Omdat je me gisteren vroeg of ik in God geloofde. Ooit geloofde ik, totdat Hij me het allerliefste op deze wereld ontnam, mijn vrouw. Ik heb altijd gedacht dat ik eerder heen zou gaan dan zij, maar het is anders gelopen,’ vertelt Yao. ‘Die dag dat zij en ik elkaar ontmoetten, wist ik zeker dat ik haar al kende vanaf mijn geboorte. Het regende dat het goot, zij nam mijn uitnodiging voor een kop thee niet aan, maar ik wist dat we eigenlijk waren als wolken die samenkomen aan de hemel, waarvan je niet meer kunt zeggen waar de ene begint en de andere ophoudt. Een jaar later waren we getrouwd, alsof je niet anders verwachten zou en het de gewoonste zaak van de wereld was. We kregen kinderen, eerden God en leefden voor ons gezin... tot er op een dag een wind opstak die de wolken weer uit elkaar dreef.’

Ik wacht tot hij gezegd heeft wat hij zeggen wil.

‘Het is niet rechtvaardig. Het was niet rechtvaardig. Het mag absurd lijken, maar het was me liever geweest als zij en ik tegelijk naar het andere leven vertrokken waren, zoals de tsaar en zijn gezin.’

Nee, hij heeft nog steeds niet alles gezegd wat hij wilde. Hij wacht op commentaar van mij, maar ik blijf zwijgen. Het lijkt wel of de geesten van de doden werkelijk bij ons zijn.

‘En toen ik zag hoe jij en het meisje elkaar aankeken in de trein, op het balkon, moest ik denken aan mijn vrouw, aan haar allereerste blik die, zelfs nog voor we maar een woord gewisseld hadden, mij al zei: “We zijn weer samen.” Daarom besloot ik je hier mee naartoe te nemen. Om te vragen of jij kunt zien wat niemand kan, of je weet waar zij op dit moment is.’

Dus hij was getuige geweest van het moment waarop Hilal en ik de Aleph

binnendrongen.

Ik kijk nog eens om me heen, bedank hem dat hij me meegenomen heeft, en stel voor om verder te gaan.

‘Laat dat meisje niet lijden. Telkens als ik haar naar jou zie kijken, lijkt het alsof jullie elkaar al heel lang kennen.’

Ik denk bij mezelf dat dat niet echt iets is waarover hij zich zorgen moet maken.

‘Je vroeg me in de trein of we misschien vanavond samen iets konden doen. Geldt die uitnodiging nog? Dan kunnen we verderpraten over wat je zojuist zei. Jammer dat je me nooit naar mijn vrouw hebt zien kijken als ze slaapt. Dan had je ook aan mijn ogen kunnen zien waarom wij al bijna dertig jaar getrouwd zijn.’

*

Lopen doet mijn lichaam en mijn ziel erg goed. Ik ben volkomen geconcentreerd op het nu: hier zijn de tekens, de parallelle werelden, de wonderen. Tijd bestaat eigenlijk niet: Yao kan over de dood van de tsaar spreken alsof het gisteren gebeurd is, zijn liefdeswonden laten zien alsof ze slechts een paar minuten geleden zijn ontstaan, terwijl ik me het perron van de trein in Moskou herinner als iets uit een grijs verleden.

In een park gaan we op een bankje zitten, we kijken naar de mensen. Vrouwen met kinderen, gehaaste mannen, jongens die met elkaar in een hoek staan te discussiëren, rond een radio met harde muziek. Meisjes, recht tegenover hen, in een heel levendig gesprek gewikkeld over iets wat van geen enkel belang is. Oude mensen in lange winterjassen, hoewel het al lente is. Yao koopt twee hotdogs en komt terug.

‘Is schrijven moeilijk?’ vraagt hij.

‘Nee.’

‘En zoveel vreemde talen leren, is dat moeilijk?’

‘Ook niet. Een kwestie van je erop concentreren.’

‘Ik doe niet anders en toch ben ik nooit verder gekomen dan wat ik geleerd heb toen ik jong was.’

‘Ja, en ik heb nooit geprobeerd te schrijven, omdat ze me van kleins af aan voorgehouden hebben dat je ervoor moet studeren, heel erg saaie dingen moet lezen en veel moet omgaan met intellectuelen. Ik heb een hekel aan intellectuelen.’

Ik weet niet of dat een indirect verwijt is. Ik ben mijn hotdog aan het eten en hoef niet te antwoorden. Ik denk weer aan Hilal en de Aleph. Zou ze misschien geschrokken zijn en nu, terug in haar eigen stad, hebben afgezien van de rest van de reis? Een paar maanden geleden nog zou ik vreselijk bezorgd zijn geweest

over een halverwege afgebroken proces, omdat ik vond datje alleen iets kon leren als je het ook afmaakte. Maar de zon schijnt gewoon en als de wereld vredig lijkt, dan is ze dat ook. ‘Wat heb je nodig om te schrijven?’ dringt Yao aan. ‘Liefde. Zoals jij van jouw vrouw gehouden hebt. Of beter gezegd, zoals jij van je vrouw houdt.’

‘Meer niet?’

‘Zie je dit park hier voor ons? Hier heb je verschillende verhalen die, al zijn ze al vele malen verteld, altijd de moeite waard blijven om opnieuw te vertellen. De schrijver, de zanger, de tuinman, de vertaler, wij allemaal zijn spiegels van onze tijd. We brengen onze liefde mee en doen ons werk. In mijn geval is lezen natuurlijk heel erg belangrijk, maar een schrijver die het meent te moeten zoeken in wetenschappelijke boeken en schrijfcursussen heeft de essentie gemist: woorden zijn het leven dat op papier is gezet. Dus, zoek het bij de mensen.’

‘Als ik die literatuurcursussen zag op de universiteit waar ik les gaf, leek me dat allemaal...’

‘... nogal kunstmatig, veronderstel ik,’ onderbreek ik hem. ‘Niemand leert lief te hebben door een handleiding te volgen, of te schrijven door een cursus te volgen. Daarmee wil ik niet zeggen dat je contact met schrijvers moet zoeken, maar wel dat je moet omgaan met mensen die allerhande beroepen beoefenen, want schrijven verschilt niet van enig andere stiel, zolang er maar enthousiasme en plezier bij komt kijken.’

‘Zou jij een boek kunnen schrijven over de laatste dagen van Nicolaas II?’

‘Het is niet iets wat me erg boeit. Het is dan wel een interessant verhaal, maar schrijven betekent voor mij op de eerste plaats mezelf ontdekken. Als ik je één raad zou mogen geven, dan wel de volgende: laat je niet intimideren door de mening van anderen. Wil je zekerheid en veiligheid, dan kies je voor de middelmaat. Neem daarom risico’s en doe wat je hart je ingeeft.’

‘Zoek het bij mensen die niet bang zijn om fouten te maken en die dus inderdaad ook fouten maken. Daarom vindt hun werk niet altijd erkenning. Maar dat zijn wel de mensen die de wereld veranderen en die na talloze missers iets weten te brengen wat voor hun omgeving het grote verschil maakt.’

‘Zoals Hilal.’

‘Ja, zoals zij. Maar laat me jou één ding zeggen: wat jij voor jouw vrouw gevoeld hebt, voel ik voor de mijne. Ik ben geen heilige en heb niet de minste intentie er een te worden, maar om jouw beeld te gebruiken, we waren twee wolken, en nu zijn we er één. We waren twee ijsblokjes die smolten in de zon en nu zijn een en hetzelfde water.’

‘Maar toch, toen ik voorbijkwam en zag hoe jij en Hilal elkaar aankeken...’

Ik ga niet in op zijn opmerking en hij zwijgt.

In het park kijkt het groepje jongens geen moment om naar de meisjes die maar een paar meter bij hen vandaan staan – ook al zijn de twee groepjes verschrikkelijk geïnteresseerd in elkaar. Oude mensen passeren, verdiept in de herinneringen uit hun kinderjaren. Moeders glimlachen naar hun kinderen alsof het allemaal toekomstige kunstenaars, miljonairs en presidenten zijn. Het tafereel dat zich voor onze ogen ontrolt, is de synthese van het menselijk gedrag.

‘Ik heb in veel landen gewoond,’ zegt Yao, ‘natuurlijk heb ik heel vervelende dingen meegemaakt, heb ik onrechtvaardige situaties het hoofd geboden, heb ik gefaald toen ik niet mocht falen. Maar die herinneringen zijn in mijn leven allerm minst relevant. De belangrijke en relevante momenten waren die waarop ik mensen hoorde zingen, verhalen hoorde vertellen, zag genieten van het leven. Ik heb twintig jaar geleden mijn vrouw verloren, al lijkt het gisteren. Ze is nog steeds hier, zit samen met ons op dit bankje, herinnert me aan de gelukkige tijden die we samen hadden.’

Ja, ze is nog hier. Als ik de juiste woorden kan vinden, zal ik hem dat nog eens uitleggen.

Ik ben op dit moment lichtgeraakt, overgevoelig, net nu ik de Aleph gezien heb en begrepen heb wat J. zei. Ik weet niet of het me lukken gaat daarmee om te gaan, maar ik ben me in ieder geval bewust van het probleem.

‘Het is altijd de moeite waard een verhaal te vertellen, zelfs al beperk je dat tot je gezin. Hoeveel kinderen heb je?’

‘Twee zoons en twee dochters. Maar geïnteresseerd in mijn verhalen zijn ze niet zo, omdat ik die blijkbaar te vaak heb verteld. Ben je van plan een boek te schrijven over je reis met de Transsiberië Express?’

‘Nee.’

Al zou ik dat plan hebben, hoe zou ik de Aleph kunnen beschrijven?

De Aleph

De alomtegenwoordige Hilal is nog steeds verdwenen.

Nadat ik me een groot deel van het diner heb weten te beheersen en ten slotte iedereen bedankt heb voor het organiseren van de signeermiddag, voor de Russische muziek en dans op het feest dat daarop volgde (in andere landen maar ook in Moskou speelden de bands meestal een internationaal repertoire), vraag ik of iemand haar het adres van het restaurant heeft gegeven.

Ze kijken me verbaasd aan: nee, natuurlijk niet! Naar wat zij hadden begrepen, liet dat meisje me niet met rust. Maar goed dat ze niet verschenen was tijdens mijn ontmoeting met de lezers.

‘Misschien had ze weer een vioolconcert willen geven, om de show te stelen,’ merkt de uitgeefster op.

Yao kijkt me vanaf de andere kant van de tafel aan en begrijpt dat ik eigenlijk het tegenovergestelde aangeef, dat ik heel erg graag zou willen dat ze er was. Maar waarom? Om nog eens een bezoek aan de Aleph te brengen en uiteindelijk de deur door te gaan waarachter me geen enkele goede herinnering wacht? Ik weet waar die deur naartoe leidt; ik ben er al vier keer geweest en heb nooit het antwoord kunnen vinden dat ik nodig had. En daar was ik ook niet naar op zoek toen ik besloot te beginnen aan de lange reis terug naar mijn koninkrijk.

Het: diner is afgelopen. De twee genodigden die mijn lezerspubliek vertegenwoordigen – en willekeurig gekozen zijn –, maken foto’s en vragen of ik de stad zou willen leren kennen. Ja, dat wil ik graag.

‘Maar wij hadden een afspraak, wij,’ zegt Yao.

De irritatie van de uitgevers, die eerder gericht was tegen dat meisje dat er voortdurend op uit was overal bij te zijn, keert zich nu tegen de door hen gecontracteerde tolk die mijn aanwezigheid opeist, terwijl het omgekeerde het geval hoort te zijn.

‘Ik denk dat hij moe is,’ zegt de uitgeefster. ‘Het is een lange dag geweest.’

‘Hij is niet moe,’ zegt Yao. ‘Zijn energie is prima, vanwege de liefdesvibraties van vanmiddag.’

De uitgevers hebben gelijk. Ondanks zijn leeftijd schijnt Yao iedereen te willen laten zien dat hij een bevoorrechte positie inneemt in ‘mijn koninkrijk’. Ik begrijp zijn verdriet over dat hij zijn vrouw van wie hij hield heeft moeten zien

heengaan, en als de tijd gekomen is zal ik weten wat ik tegen hem moet zeggen en ook hoe. Maar mijn vrees is dat hij me nu wil vergasten op 'een fantastisch verhaal dat een uitstekend boek zou opleveren'. Zoiets heb ik, vooral van mensen die iemand verloren hebben, al vaak te horen gekregen.

Ik los het op door iedereen tevreden te stellen en zeg: 'Ik loop met Yao naar het hotel. En dan wil ik een poos alleen zijn, ik heb daar ondertussen behoefte aan.' Het zal mijn eerste avond alleen zijn sinds ons vertrek.

*

De temperatuur is gedaald, meer dan we gedacht hadden. Het waait en daardoor is de kou nog bijtender. We lopen door een drukke straat en ik zie dat ik niet de enige ben die rechtstreeks naar huis wil. De deuren van de winkels worden gesloten, de stoelen worden op de tafels gezet, de lichtreclames gaan uit. Toch wil ik na anderhalve dag in de trein geen kans voorbij laten gaan om wat beweging te nemen, ook vanuit de wetenschap dat we nog een enorm aantal kilometers voor de boeg hebben.

Yao blijft staan bij een busje dat drank verkoopt en bestelt twee sinaasappelsap. Ik was allerm minst van plan om iets te drinken, maar misschien is een beetje vitamine C vanwege de temperatuur geen slecht idee.

'Het bekertje bij je houden.'

Ik begrijp het niet, maar ik doe wat hij zegt. We lopen verder door wat de hoofdstraat van Jekaterinenburg zal zijn. Op een bepaald ogenblik blijven we staan voor een bioscoop.

'Perfect. Met je capuchon en je sjaal zal niemand je herkennen. We gaan bedelen.'

'Bedelen? Allereerst heb ik dat sinds mijn hippietijd niet meer gedaan. Bovendien zou het een belediging zijn voor mensen die het echt nodig hebben.'

'Jij hebt het nodig, jij! Toen we de Kathedraal op het Bloed bezochten waren er momenten waarop je er niet bij was; je leek ver weg, gevangen in het verleden, in alles wat je bereikt hebt en wat je hoe dan ook probeert te behouden. Ik maak me zorgen over het meisje, en als jij echt een beetje veranderen wilt, dan zou een aalmoes vragen een ander mens van je maken, onschuldiger, opener.'

Ik maak me ook zorgen over het meisje. En ik zeg dat ik heel goed begrijp wat hij bedoelt. Tegelijkertijd is het zo dat een terugkeer naar het verleden juist een van de vele redenen van deze reis is, een terugkeer naar wat er onder de grond is, mijn wortels.

Ik wil het verhaal van het Chinees bamboe vertellen, maar zie daar vanaf.

'Degene die gevangen zit in het verleden ben jij. Je aanvaardt het verlies van je vrouw niet. En het gevolg is dat zij hier blijft, bij jou, en jou probeert te

troosten, terwijl ze eigenlijk haar weg naar het Goddelijk Licht hoort te vervolgen.’ En ik voeg eraan toe: ‘Er is geen sprake van verlies, we verliezen elkaar niet. Ieder van ons is een unieke ziel die zich moet ontwikkelen zodat de wereld vooruit kan gaan en wij elkaar kunnen weerzien. Bedroefd zijn helpt niet.’

Hij denkt over mijn antwoord na en zegt: ‘Maar dat is niet alles.’

‘Nee,’ geef ik toe, ‘maar dit is niet het moment om het beter uit te leggen. Kom, gaan we naar het hotel.’

Yao steekt zijn bekertje naar voren en begint de voorbijgangers om geld te vragen. Hij vraagt mij hetzelfde te doen.

‘Ik heb het in Japan geleerd van zenmonniken, het is *takuhatsu*, bedelen als pelgrimsreis. De kloosters, die leven van giften, zijn op die manier geholpen en de novicen worden gedwongen tot nederigheid, maar het heeft nog een functie: de stad waar je woont zuiveren. Omdat de gever, de bedelaar en de aalmoes zelf onderdeel zijn van een keten die wezenlijk bijdraagt tot een evenwichtige woonomgeving.

Degene die bedelt handelt zo omdat het op dat moment voor hem noodzaak is, maar degene die geeft doet dat eveneens omdat het voor hem noodzaak is. De aalmoes dient om de verbinding te leggen tussen de twee noden. De sfeer in de stad verbetert, juist omdat iedereen daden heeft kunnen praktiseren die moesten gebeuren. Jij bent op pelgrimsreis, het wordt tijd dat je de steden die je aandoet helpt.’

Ik ben zo verrast dat ik niet reageer. Yao realiseert zich dat hij misschien overdreven heeft; hij maakt aanstalten het bekertje terug te stoppen in zijn zak.

‘Nee! Het is echt een prima idee!’

De volgende tien minuten staan we daar, ieder op zijn eigen trottoir, van de ene op de andere voet wippend om zo proberen warm te blijven, de bekertjes uitgestoken in de richting van de voorbijgangers. In het begin beperk ik me ertoe het bekertje voor me te houden, maar binnen de kortste keren voel ik me niet meer geremd en ik begin om hulp te vragen – een verdwaalde buitenlander.

Ik heb het nooit moeilijk gevonden om te bedelen. In de loop van mijn leven heb ik veel mensen ontmoet die zorg om anderen hebben en bijzonder gul zijn als ze geven en die er een intens plezier aan beleven als hun om raad of steun gevraagd wordt. Tot zover is alles oké – het is heerlijk om goed te kunnen doen aan onze naaste.

Ondertussen ken ik bijzonder weinig mensen die in staat zijn iets te ontvangen – zelfs als het hun genereus en met liefde gegeven wordt. Het lijkt wel of mensen zich de mindere voelen als ze iets krijgen, alsof het afhankelijk zijn van iemand iets minderwaardigs is. Ze denken: als iemand je iets geeft, is

dat omdat je niet de capaciteiten hebt het zelf te bemachtigen. Of ook: wie me iets geeft, wil het op een goede dag met rente terug. Of wat nog erger is: ik verdien het niet dat ze zo goed voor me willen zijn.

Maar die tien minuten daar herinneren me aan wie ik ooit was, ze voeden me op, bevrijden me. Wanneer ik ten slotte de straat oversteek heb ik zo'n elf dollar in mijn sinaasappelsapbeker. Yao heeft ongeveer hetzelfde opgehaald. In tegenstelling tot wat hij zei was het een mooie terugkeer naar het verleden; iets herbeleven wat ik allang niet meer ervaren had en op die manier niet alleen de stad een opknapbeurt geven maar ook mezelf.

‘Wat zullen we met het geld doen?’ zeg ik.

Opnieuw moet ik mijn mening over hem bijstellen. Hij zal een aantal dingen weten, ik ook, maar andere. We kunnen doorgaan met van elkaar te leren.

‘Theoretisch gezien is het van ons, want ze hebben het ons gegeven. Dus bewaar het op een speciale plek en gebruik het voor zaken die je belangrijk vindt.’

Ik stop de munten in mijn linkersak en ik zal precies doen zoals hij voorstelt. Haastig lopen we naar het hotel, de tijd in de buitenlucht heeft de calorieën van het diner al verbrand.

*

Als ik in de lobby kom, staat de alomtegenwoordige Hilal ons al op te wachten. Bij haar staan een heel knappe mevrouw en een heer in pak met stropdas.

‘Hoi,’ zeg ik, ‘ik begrijp dat je weer thuis bent. Maar erg leuk dat je tot hier met me mee bent gereisd. Zijn dit je ouders?’

De man vertoont geen enkele reactie, maar de knappe mevrouw lacht.

‘Dat mochten we willen! Dit meisje is een wonder kind. Jammer dat ze het niet opbrengt zich naar behoren aan haar roeping te wijden. De wereld dreigt een groot kunstenaar te verliezen!’

Hilal schijnt de opmerking niet te horen. Ze wendt zich rechtstreeks tot mij: ‘Hoi? Is dat alles wat je me te zeggen hebt na wat er in de trein is gebeurd?’

De vrouw kijkt verbaasd. Ze zal zich wel afvragen wat er in de trein is gebeurd en of ik niet besef dat ik haar vader had kunnen zijn.

Yao verklaart dat het tijd is om naar zijn kamer te gaan. De man in het pak met stropdas reageert niet, mogelijk omdat hij geen Engels verstaat.

‘Er is niets gebeurd in de trein. Althans niet wat u misschien denkt! En wat jou aangaat, meisje, wat verwachtte jij dat ik zou zeggen? Dat ik je gemist heb? Ik heb het de hele dag heel druk gehad.’

De vrouw vertaalt het voor de heer met stropdas, iedereen lacht, ook Hilal. Door wat ik zei heeft zij begrepen dat ik haar gemist heb, want zij had niets in

die geest gevraagd en ik was er spontaan over begonnen.

Ik vraag Yao nog even te blijven omdat ik niet weet waar dit gesprek op uitdraait. We gaan zitten en bestellen thee. De knappe vrouw stelt zich voor als vioollerares en vertelt dat de heer die hen vergezelt de directeur is van het plaatselijk conservatorium.

‘Ik denk dat Hilal een van die grote talenten is die het niet halen,’ zegt de lerares, ‘ze is extreem onzeker. Ik heb haar dat al verscheidene keren gezegd en nu nogmaals. Ze heeft geen vertrouwen in wat ze doet, meent dat ze geen erkenning krijgt, dat mensen haar repertoire vreselijk vinden. Het is niet zo.’

Hilal onzeker? Ik ken bijna niemand die zo zeker van zichzelf is als zij.

‘En zoals iedereen die heel gevoelig is,’ vervolgt haar lerares, die zachte en vriendelijke ogen heeft, ‘is ze enigszins... om het zo maar te zeggen... labiel.’

‘Labiël!’ herhaalt Hilal luid, ‘een mooi woord om te zeggen dat ik GEK ben!’

De lerares kijkt haar vol genegenheid aan en keert zich opnieuw tot mij, hopen dat ik iets zal zeggen. Ik zeg niets.

‘Ik weet dat u haar kunt helpen. Ik hoorde dat u haar viool hebt zien spelen in Moskou. En ik hoorde ook dat ze applaus heeft gekregen. Dat zegt iets over haar talent omdat Moskovieten veeleisend zijn wat muziek betreft. Hilal is gedisciplineerd, studeert meer dan de meeste anderen, ze heeft al in belangrijke orkesten gespeeld hier in Rusland en is met één ervan in het buitenland geweest. Maar plotseling is er iets gebeurd waarna ze geen vooruitgang meer heeft kunnen boeken.’

Ik geloof in de liefde van die vrouw. Ik denk dat zij Hilal en ieder van ons oprecht wil helpen. Maar de zin ‘maar plotseling is er iets gebeurd waarna ze geen vooruitgang meer heeft kunnen boeken’ galmt na in mijn hart. Om exact dezelfde reden ben ik hier.

De heer met stropdas doet geen poging om aan het gesprek deel te nemen – zijn aanwezigheid hier is waarschijnlijk om de knappe vrouw met de zachte ogen en de getalenteerde violiste bij te staan. Yao doet of hij met al zijn aandacht bij de thee is.

‘Maar wat kan ik doen?’

‘U weet wat u kunt doen. Al is ze geen kind meer, haar ouders maken zich zorgen. Ze kan haar muzikale carrière niet midden in de repetities stopzetten om de een of andere illusie te gaan najagen.’

De knappe vrouw houdt zich even in. Ze beseft dat ze beter een iets andere formulering had kunnen kiezen. ‘Dat wil zeggen, ze mag altijd naar de Stille Oceaan gaan, alleen op dit moment niet, net nu er een nieuw concert ingestudeerd moet worden.’

Ik ben het met haar eens. Maar het doet er niet toe wat ik zeg. Hilal zal precies doen wat er in haar hoofd opkomt. Ik vermoed dat ze die twee meegebracht heeft

om me te testen, om te achterhalen of ze werkelijk welkom is dan wel of ze nu moet stoppen.

‘Ik dank u zeer voor uw komst. Ik respecteer uw bezorgdheid en uw betrokkenheid bij uw werk,’ zeg ik terwijl ik opsta, ‘maar ik ben niet degene die Hilal heeft uitgenodigd. Ik ben niet degene die haar ticket betaalt. Ik ken haar nauwelijks.’

De blik van Hilal zegt: ‘Je liegt.’ Maar ik ga door. ‘Dus, mocht ze morgen in de trein naar Novosibirsk zitten, dan ligt dat absoluut niet aan mij. Wat mij betreft blijft ze hier. Mocht u haar daarvan kunnen overtuigen, dan zal ik niet de enige zijn die u daarvoor dankbaar is, maar velen in de trein met mij.’

Yao en Hilal schateren het uit.

De mooie mevrouw bedankt me, zegt dat ze zich mijn situatie helemaal kan voorstellen en dat ze met haar gaat praten, en haar iets meer over de realiteit van het leven zal vertellen. We nemen afscheid van elkaar, de heer met pak en stropdas drukt me de hand en glimlacht, ik weet niet waarom, maar ik heb het idee dat hij uit de grond van zijn hart hoopt dat Hilal haar reis voortzet. Ze is waarschijnlijk een probleem voor het hele orkest.

Yao bedankt ons voor de bijzondere avond en gaat naar zijn kamer. Hilal verroert zich niet.

‘Ik ga slapen. Je hebt het gesprek gehoord. En eerlijk gezegd snap ik niet wat je op het conservatorium bent gaan doen: permissie vragen om door te gaan? Zeggen dat je met ons mee reisde en de afgunst van je collega’s opwekken?’

‘Ik ben erheen gegaan om te horen of ik besta. Na wat er in de trein is gebeurd ben ik nergens meer zeker van. Wat was dat toen?’

Ik snap wat ze zeggen wil. Ik herinner me mijn eerste, volstrekt toevallige ervaring met de Aleph, in het concentratiekamp van Dachau, in 1982. Ik was dagenlang in de war en als mijn vrouw er niet was geweest, zou ik ervan overtuigd zijn geweest dat ik een hersenbloeding had gehad.

‘Wat gebeurde er dan?’ dring ik aan.

‘Mijn hart ging als een gek tekeer, het was of ik niet langer op de wereld was, het was volstreekte paniek en ik keek de dood in de ogen. Alles om me heen kwam me vreemd voor en als jij me niet bij de arm had gepakt, had ik er nog gestaan, dat idee heb ik. Ik had het gevoel dat ik heel belangrijke dingen zag, waarvan ik er niet één begreep.’

Het ligt me op de lippen om te zeggen: het went.

‘De Aleph,’ zeg ik.

‘Dat woord heb ik jou ook horen zeggen toen die toestand maar voortduurde en ik een trance meemaakte als nooit tevoren.’

De simpele herinnering aan wat er gebeurde, maakt haar opnieuw bang. Dat kan ik maar beter benutten.

‘Je vindt nog steeds dat je de reis moet voortzetten?’ ‘Meer dan ooit. Angst heeft me altijd gefascineerd. Je herinnert je het verhaal dat ik in de ambassade heb verteld...’

Ik vraag haar om bij de bar koffie te gaan halen – puur voor de vorm, omdat we de enige klanten zijn en de barman vast staat te popelen om het licht uit te doen. Ze doet wat ik vraag, heeft een woordenwisseling met de barman, maar komt terug met twee kopjes, ongefilterde, Turkse koffie. Als Braziliaan schrik ik er niet voor terug om ’s avonds sterke koffie te drinken: of ik goed of slecht slaap hangt van andere zaken af.

‘Uitleggen wat de Aleph is, gaat niet, zoals je zelf gemerkt hebt. Maar binnen de magische Traditie kom je het begrip op twee manieren tegen. De ene keer is dat als een punt in het Universum, een punt dat alle andere punten bevat uit heden en verleden, grote en kleine. Over het algemeen ontdekken we die verschijningsvorm bij toeval, zoals in de trein gebeurde. Dat kan alleen als iemand – of twee of meer mensen – zich op de fysieke plek bevindt waar de Aleph is. Dat heet de kleine Aleph.’

‘Wil dat zeggen dat willekeurig wie die wagon in stapt en op die ene plek komt, hetzelfde zal voelen als wij?’ ‘Als je me uit laat praten, begrijp je het misschien. Ja, ze zullen dat voelen, maar anders dan wij. Je zult vast wel eens op een feest zijn geweest en gemerkt hebben dat je je op een bepaalde plek in de zaal beter en zekerder voelt. Dat is een zwak aftreksel van hoe je je voelt als het om de Aleph gaat, maar voor ieder van ons vloeit de goddelijke energie anders. Als je op een feest de juiste plek vindt, helpt die energie je om zekerder te zijn en meer aanwezig. Wanneer iemand dat ene punt in de wagon passeert, zal hij een vreemde ervaring hebben, alsof hij alles kent. Maar hij zal niet blijven stilstaan om er aandacht aan te besteden. Het volgende moment zal dat gevoel al verdwenen zijn.’

‘Hoeveel van dat soort punten bestaan er in de wereld?’

‘Ik zou het niet precies weten. Maar het zijn er miljoenen.’

‘En wat is de tweede manier?’

‘Eerst moet ik er nog iets aan toevoegen: het voorbeeld van dat feest is slechts bij wijze van vergelijking. De kleine Aleph doet zich altijd bij toeval voor. Je loopt door een straat, of je gaat ergens zitten, en plotseling bevindt zich het hele Universum daar, op die plek. Allereerst voel je dan een enorme drang om te huilen, niet uit verdriet en ook niet uit blijdschap, maar omdat je geëmotioneerd ben. Je weet dat je op dat moment iets begrijpt, maar wat het is weet je niet precies.’

De barman komt naar ons toe, zegt iets in het Russisch en geeft mij de nota om te ondertekenen. Hilal zegt dat we de bar uit moeten. We lopen naar de deur.

Gered door het fluitje van de scheidsrechter!

‘Ga verder: wat is de tweede manier?’

Blijkbaar is de wedstrijd nog niet voorbij.

‘De tweede manier is de grote Aleph.’

Het beste is alles maar in een keer uit te leggen, nu ze nog naar het conservatorium terug kan gaan en het gebeurde nog vergeten kan.

‘De grote Aleph doet zich voor wanneer twee of meer personen die veel affiniteit met elkaar hebben elkaar bij toeval in de kleine Aleph ontmoeten. Deze twee verschillende energieën vullen elkaar aan en veroorzaken een kettingreactie. De twee energieën...’

Ik weet niet of ik verder moet gaan, maar het hoeft niet. Hilal maakt de zin af: ‘... zijn de positieve en de negatieve pool van willekeurig welke batterij die een lamp doet branden. Ze veranderen in een en hetzelfde licht. Planeten die elkaar aantrekken en ten slotte botsen en in elkaar overgaan. Geliefden die elkaar na een heel lange tijd weerzien. De tweede Aleph wordt ook bij toeval veroorzaakt, wanneer twee door het Lot voor een bijzondere opdracht uitgekozen mensen elkaar treffen op de juiste plek.’

Zo zit dat. Maar ik wil zeker weten dat ze het begrepen heeft.

‘Wat wil je zeggen met “juiste plek”?’ vraag ik.

‘Ik bedoel dat twee mensen hun hele leven samen kunnen leven, samen kunnen werken, of elkaar slechts één keer kunnen treffen en dan voorgoed afscheid nemen omdat ze niet dat fysieke punt zijn gepasseerd dat de sluizen opent van wat hen in deze wereld samenbracht. Dat wil zeggen, ze gaan uit elkaar zonder goed te snappen wat hen bijeenbracht. Maar als God het zo wenst, zien degenen die ooit de liefde hebben gekend elkaar opnieuw terug.’

‘Niet per se. Wel mensen die affiniteit hadden, zoals bijvoorbeeld mijn meester en ik, vroeger...’

‘... in eerdere levens,’ onderbreekt ze mij, ‘mensen die op dat ene feest, dat jij als voorbeeld gebruikte, elkaar tegenkomen in de kleine Aleph en halsoverkop verliefd worden. De spreekwoordelijke liefde op het eerste gezicht.’

Het beste is maar door te borduren op het voorbeeld dat zij gebruikte.

‘Die op haar beurt niet “op het eerste gezicht” is, maar verbonden is aan een hele serie dingen die ooit in het verleden gebeurd zijn. Dat wil niet zeggen dat ALLE ontmoetingen iets met de romantische liefde van doen hebben. Het merendeel vindt plaats omdat er dingen zijn die onopgelost zijn gebleven en we een nieuwe incarnatie nodig hebben om wat halverwege afgebroken werd de plek te geven die het toekomt. Jij ziet dingen die niet met de werkelijkheid overeenkomen.’

‘Ik hou van je.’

‘Nee, dat is niet wat ik bedoel,’ zeg ik geërgerd, ‘de vrouw die ik in deze

incarnatie moest ontmoeten, heb ik al ontmoet. Er waren drie huwelijken nodig voor het zover was, maar ik wil haar dan ook niet kwijt, voor niemand op deze wereld. We hebben elkaar eeuwen geleden leren kennen en zullen samen verdergaan de komende eeuwen.'

Maar de rest wenst ze niet te horen. Op dezelfde manier als ze in Moskou had gedaan, drukt ze me een snelle kus op de mond en stapt ze de ijskoude nacht van Jekaterinenburg in.

Dromers kunnen niet getemd worden

Het leven is de trein, niet het station. En na bijna twee dagen reizen is het leven vermoeidheid, desoriëntatie en groeiende spanning in een groep die in een en dezelfde ruimte moet huizen en heimwee koestert naar de voorbije dagen in Jekaterinenburg.

De dag dat we op de trein stapten, gaven ze me bij de balie van het hotel een briefje van Yao met de vraag of ik zin had een beetje aikido te doen, maar ik heb er niet op gereageerd: ik had behoefte om een paar uur alleen te zijn.

Ik heb die ochtend zo veel mogelijk lichaamsbeweging genomen, wat voor mij neerkomt op wandelen en hardlopen. Zo zou ik bij mijn terugkeer in de wagon moe genoeg zijn om te kunnen slapen. Het lukte mij mijn vrouw te bellen – in de trein had mijn mobieltje geen bereik – en ik vertelde haar dat de Transsiberië Express misschien wel niet zo'n heel goed idee was geweest en dat ik niet zeker wist of ik het eindpunt zou halen, maar dat het als ervaring zonder meer prima was.

Zij antwoordde dat ze alles goed vond wat ik ook zou beslissen, en dat ik me geen zorgen moest maken, ze was druk aan het schilderen. Wel had ze een droom gehad die ze niet begreep: ik was op een strand, iemand kwam uit zee en zei tegen me dat ik eindelijk bezig was mijn opdracht te vervullen. Vervolgens verdween die persoon.

Ik vroeg of het een vrouw of een man was. Ze zei dat het gezicht van die persoon schuilging onder een capuchon, daarom kon ze dat niet zeggen. Ze wenste me een goede tijd en zei toen nogmaals dat ik me geen zorgen moest maken, Rio de Janeiro was een oven hoewel het al herfst was. Maar ik moest vooral mijn intuïtie volgen en me niets aantrekken van wat anderen zeiden.

‘In diezelfde droom was er een vrouw, of misschien was het een meisje, ik weet het niet precies, samen met jou op het strand.’

‘Er is een meisje hier. Hoe oud ze is, zou ik niet weten, maar ze is vast onder de dertig.’

‘Vertrouw op haar.’

's Middags had ik afgesproken met de uitgevers, ik gaf een paar interviews, 's avonds aten we in een – voortreffelijk – restaurant en rond elven vertrokken we naar het station. We reden in het volstreekte donker en zonder er iets van te zien de Oeral over – de bergketen die de scheiding vormt tussen Europa en Azië.

Vanaf dat moment was het opnieuw de gebruikelijke gang van zaken. Bij zonsopkomst zit iedereen, als door een onzichtbaar teken daartoe aangespoord, weer rond de ontbijttafel, en weer heeft niemand een oog dicht kunnen doen. Zelfs Yao niet, die toch aan deze manier van reizen gewend leek te zijn; hij ziet er steeds vermoeider en droeviger uit.

Hilal is er dan altijd al, en zoals altijd heeft ze beter geslapen dan wie ook. We beginnen het gesprek met te klagen over het geschommel van de wagon, we ontbijten, ik keer terug naar mijn kamer om te proberen te slapen, sta na een paar uur weer op, ga naar de woonkamer, en tref er dezelfde personen; we hebben het over de duizenden kilometers die ons nog te wachten staan, kijken door het raam, roken en luisteren naar de saaie muziek die uit de luidsprekers van de trein komt.

Anders dan voorheen zegt Hilal nauwelijks iets. Ze installeert zich steeds in dezelfde hoek, slaat een boek open en leest. Ze trekt zich meer en meer uit de groep terug. Niemand schijnt dat vervelend te vinden, behalve ik – ik vind haar houding blijk geven van een absoluut gebrek aan respect voor de anderen. Maar als ik bedenk wat het alternatief is – haar altijd misplaatste opmerkingen –, besluit ik mijn mond te houden.

Na het ontbijt keer ik telkens terug naar mijn kamer, schrijf een beetje, probeer opnieuw te slapen, doe een dutje van een paar uur – en binnen de kortste keren heb ik geen enkel besef meer van tijd, de anderen zeggen hetzelfde. Er is niemand die zich nog druk maakt over de vraag of het nou dag of nacht is; ons richtsnoer zijn de maaltijden, zoals naar ik vermoed dat bij gevangenen eveneens het geval is.

Op een bepaald moment komt iedereen in de woonkamer terug en wordt het avondeten geserveerd, met meer wodka dan mineraalwater, met meer stiltes dan gepraat. De uitgever vertelt me dat als ik niet in de buurt ben, Hilal steeds luchtviool speelt alsof ze aan het oefenen is. Ik weet dat schakers ook zoiets doen: als ze geen bord hebben spelen ze hele partijen in hun hoofd.

‘Ja, ze speelt heel stille muziek voor onzichtbare wezens. Misschien hebben die daar behoefte aan.’

*

Weer een ontbijt. Maar vandaag is het anders – zoals dat met alles in het leven

gaat, beginnen we eraan te wennen. Mijn uitgever klaagt erover dat zijn mobieltje het niet goed doet (dat van mij doet het helemaal niet). Zijn vrouw is gekleed als een odalisk – wat tegelijkertijd grappig en bizar op me overkomt. Ze spreekt geen Engels, maar we slagen er prima in elkaar met behulp van gebaren en blikken te begrijpen. Hilal heeft besloten deel te nemen aan het gesprek, en vertelt iets over hoe moeilijk het voor musici is om van hun werk te bestaan. Ondanks alle status verdient een beroepsmusicus misschien nog wel minder dan een taxichauffeur.

‘Hoe oud ben je?’ vraagt de uitgeefster.

‘Eenentwintig.’

‘Dat zou je niet zeggen.’

‘Dat zou je niet zeggen’ betekent over het algemeen ‘je ziet er ouder uit’. Wat zonder meer waar is. Ik kan me niet voorstellen dat ze zo jong is.

‘De directeur van het conservatorium kwam me opzoeken in het hotel in Jekaterinenburg,’ gaat de uitgeefster verder, ‘hij zei dat je een van de meest getalenteerde violisten bent die hij ooit gekend heeft, maar dat je heel plotseling alle interesse in de muziek verloren hebt.’

‘Dat komt door de Aleph,’ antwoordt Hilal, maar ze kijkt me niet aan.

‘Aleph?’

Ze kijken haar allemaal verbaasd aan. Ik doe of ik het niet gehoord heb.

‘Ja, precies. De Aleph. Het lukte me maar niet hem te vinden, mijn energie stroomde niet zoals ik hoopte. In mijn verleden was er een blokkade.’

Het lijkt een volstrekt surrealistisch gesprek nu. Ik hou me stil, maar mijn uitgever probeert de situatie te redden.

‘Ik heb eens een boek over wiskunde uitgegeven dat dat woord in de titel had. In het technisch taalgebruik staat het voor “het getal dat alle getallen omvat”. Het boek ging over Kabbala en wiskunde. Wiskundigen gebruiken de Aleph als benaming van het kardinale getal dat het oneindige bepaalt...’

Niemand schijnt zijn uitleg te volgen. Hij geeft het halverwege op.

‘De Aleph komt ook voor in de Apocalyps,’ zeg ik, alsof ik nu pas hoor waar het gesprek over gaat, ‘wanneer het Lam bepaalt dat Hij het begin en het einde is, degene die buiten de tijd staat. Het is de eerste letter van het Hebreeuwse, het Arabische en Aramese alfabet.’

Nu heeft de uitgeefster spijt dat ze Hilal tot het middelpunt van de aandacht heeft gemaakt. Het is nodig om nog wat meer speldenprikken uit te delen.

‘Hoe het ook zij, voor een meisje van eenentwintig dat nauwelijks van de muziekschool af is en een briljante carrière voor zich heeft, zou het voldoende moeten zijn dat ze mee mocht reizen van Moskou naar Jekaterinenburg.’

‘Zeker als ze ook nog *spalla* is.’

Hilal heeft gezien hoeveel verwarring ze met het eerdere woord creëerde, ze

vindt het amusant de uitgeefster te provoceren door een tweede mysterieuze term te droppen.

De spanning neemt toe. Yao besluit in te grijpen: 'Ben jij al spalla?! Proficiat!' En hij richt zich tot de groep: 'Een spalla is zoals jullie weten de eerste violist van het orkest. Hij is de laatste van het orkest die het podium op komt voordat de maestro verschijnt en zit altijd op de eerste rij, meteen de eerste plaats links naast de dirigent. Hij is verantwoordelijk voor het stemmen van het gehele orkest. Daar kan ik nog een interessant verhaal over vertellen dat zich trouwens afspeelt in Novosibirsk, dat toevallig onze volgende halte is. Willen jullie het horen?'

Iedereen zit te knikken alsof ze inderdaad wisten wat die term inhield.

Het verhaal van Yao is niet zó interessant, maar het zorgt wel voor uitstel van de confrontatie tussen Hilal en de uitgeefster. Aan het eind van een uiterst saaie verhandeling over de toeristische hoogtepunten van Novosibirsk zijn de gemoederen gekalmeerd, iedereen wil weer terug naar zijn kamer om een beetje te rusten, en ik heb weer eens spijt van dat idee om een heel continent over te steken per trein.

'Ik ben vergeten de overweging van vandaag op te plakken.'

Yao schrijft op een geel papiertje: 'Dromers kunnen niet getemd worden' en plakt de spreuk op de spiegel, naast de vorige.

'Een tv-journalist staat ons op te wachten op een van de volgende stations, en hij wil weten of hij jou mag interviewen,' merkt de uitgever op.

Natuurlijk. Ik grijp elke afleiding aan, alles wat de tijd voorbij doet gaan.

'Schrijf over slapeloosheid,' oppert de uitgever, 'wie weet helpt het je te slapen.'

'Ik wil jou ook interviewen,' komt Hilal tussenbeide, en ik realiseer me ineens dat ze ontwaakt is uit de lethargie waarin ze de vorige dag verkeerde.

'Regel maar een afspraak bij mijn uitgever.'

Ik sta op en loop naar mijn coupé, ik sluit mijn ogen en breng twee uur door met wat de gewoonte is geworden: woelen. Mijn biologische klok is helemaal van slag. En zoals iedere slapeloze vind ik dat ik de tijd nuttig kan besteden door uitgebreid na te denken over interessante zaken, iets wat absoluut onmogelijk blijkt.

Ik hoor muziek. Even meen ik dat ik zomaar weer toegang tot de spirituele wereld heb, zonder dat ik er ook maar enige moeite voor hoeft te doen. Maar langzaam dringt het tot me door dat ik behalve muziek ook het geluid hoor van de treinwielen op de rails en het geschuif van de spullen op mijn tafel.

De muziek is echt, en komt uit de badkamer. Ik stap uit bed en ga kijken.

Hilal staat met één voet in de badkuip en de andere daarbuiten, en terwijl ze zo goed en zo kwaad als ze kan haar evenwicht probeert te bewaren, speelt ze

viool. Ze lacht als ze me ziet, want ik heb niet meer dan een onderbroek aan. De situatie voelt echter zo natuurlijk en gewoon dat ik niet de moeite neem om me om te draaien en een broek aan te gaan trekken.

‘Hoe ben je binnengekomen?’

Ze speelt door en wijst met haar hoofd naar de deur van de aangrenzende slaapkamer, die met de mijne dezelfde badkamer deelt. Ik knik en ga op het andere uiteinde van de badkuip zitten.

‘Toen ik vanochtend wakker werd beseft ik dat ik je moest helpen opnieuw in contact te komen met de energie van het Universum. God kwam langs bij mijn ziel en zei me dat, als dat met jou gebeurde, het ook met mij zal gebeuren. Hij vroeg me hierheen te gaan en jou met mijn muziek in slaap te wiegen.’

Ik heb haar nooit gezegd dat ik op een gegeven moment het gevoel had gehad dat ik dat contact verloor. Haar gebaar ontroert me. Wij twee, allebei ons best doend het evenwicht te bewaren in een wagon die heen en weer zwiept, de vioolstok die over de snaar strijkt, de snaar die een geluid uitzendt, het geluid dat zich door de ruimte verspreidt, de ruimte die de maat aanneemt van de muziek, en de harmonie die wordt overgebracht door een eenvoudig instrument. Het goddelijke licht dat komt uit alles wat dynamisch en actief is.

Hilals ziel bevindt zich in iedere noot, in ieder akkoord. De Aleph heeft me iets laten zien van de vrouw die voor me staat, ik herinner me niet elk detail van de geschiedenis die we samen hebben, maar we hebben elkaar ooit al eens ontmoet. Ik hoop dat ze nooit ontdekt onder welke omstandigheden dat was. Op dit moment omhult ze me met liefdesenergie, zoals ze misschien in het verleden ook gedaan heeft; ik hoop dat ze zo doorgaat, want het is het enige wat ons steeds weer redden zal, al hebben we nog zoveel fouten begaan. De liefde is altijd sterker.

Ik kleed haar in de dracht van de tijd dat ik haar heb ontmoet, van de laatste keer dat we elkaar zagen, wij beiden alleen, voordat andere mensen in de stad zouden arriveren en in de geschiedenis zouden ingrijpen: een geborduurd lijfje, een witte blouse van kant, een tot de enkels vallende rok van zwart fluweel met gouddraad. Ik hoor haar praten over haar gesprekken met vogels, en over wat vogels tegen mensen zeggen – ook al luisteren de mensen niet aandachtig. Op dit ogenblik ben ik haar vriend, haar biechtvader, haar...

Ik stop. Ik wil deze deur dicht laten, of het moet echt noodzakelijk zijn hem open te maken. Ik ben al vier keer door die deur gegaan en het heeft me nergens gebracht. Jawel, ik herinner me elk van de acht vrouwen die zich daar bevonden, ik weet dat ik ooit het antwoord zal krijgen dat nog ontbreekt, maar het heeft me nooit belet om in mijn huidige leven verder te gaan. Van de eerste keer schrok ik erg, maar meteen daarop begreep ik dat vergeving alleen functioneert voor

iemand die de vergeving aanvaardt.

Ik heb de vergeving aanvaard.

In de Bijbel is er tijdens het laatste avondmaal een scène waarin Jezus in een en dezelfde zin zegt: ‘Een van jullie zal Me verloochenen en een ander zal Me verraden.’ Hij stelt beide misdaden als even ernstig. Judas verradt Hem, en uit wroeging zal hij zich ophangen. Petrus verloochent Hem, niet slechts één, maar drie keer. Hij heeft tijd genoeg om na te denken en volhardt in zijn fout. Maar in plaats van zichzelf daarvoor te straffen gebruikt hij zijn zwakheid als zijn kracht; hij maakt zichzelf tot de eerste grote prediker van de boodschap van de Meester die hij in de steek liet toen Deze hem nodig had aan zijn zijde.

Oftewel: Jezus’ boodschap van liefde was groter dan Petrus’ fout. Judas heeft die boodschap niet begrepen, en Petrus heeft haar tot zijn gereedschap gemaakt. Ik wil deze deur niet openen, omdat ze als een dijk is die de oceaan tegenhoudt. Je hoeft er maar een klein gaatje in te maken en even later is de dijk bezweken onder de druk van het water en zal alles overstroomd worden wat niet overstroomd hoort te zijn. Ik bevind me in een trein en de enige die bestaat is een uit Turkije afkomstige vrouw die Hilal heet, die de spalla van een orkest is en nu viool speelt in mijn badkamer. Ik word slaperig – het medicijn heeft effect. Mijn hoofd buigt voorover, mijn ogen sluiten. Hilal onderbreekt haar spel en vraagt me naar bed te gaan. Ik gehoorzaam.

Ze gaat in de stoel zitten en speelt verder. En plotseling ben ik niet langer in de trein, of in de tuin waar ik haar zag in haar witte blouse – ik vaar door een diepe tunnel die naar het niets leidt, naar een diepe, droomloze slaap. Het laatste waaraan ik denk voor ik inslaap is de spreuk die Yao ’s ochtends op de spiegel plakte.

Yao roept me.

‘De journalist is er.’

Het is nog licht, de trein staat stil op een station. Ik sta op met een tollend hoofd, doe de deur op een kier en zie mijn uitgever staan.

‘Hoe lang heb ik geslapen?’

‘Ik denk de hele dag. Het is vijf uur ’s middags.’

Ik zeg dat ik even nodig heb – even douchen, echt wakker worden, anders zeg ik dingen waar ik later spijt van krijg.

‘Geen probleem. De trein staat hier een vol uur.’ Goed dat we stilstaan: douchen in een schommelende wagon is een moeilijke en gevaarlijke opgave, ik kan uitglijden, me bezeren en de reis op de idiotst mogelijke manier moeten beëindigen – voorzien van een of ander orthopedisch geval. Steeds als ik in die badkuip stap, is het alsof ik op een surfplank ga staan. Maar vandaag is het makkelijk.

Een kwartier later kom ik mijn kamer uit. Ik drink een kop koffie met de anderen, word voorgesteld aan de journalist en vraag hoeveel tijd hij nodig heeft voor het interview.

‘We hebben een uur afgesproken. Het idee is met jullie mee te reizen tot het volgende station en...’

‘Tien minuten. En daarna kunt u hier nog uitstappen, ik wil uw leven niet verpesten.’

‘Ja, maar...’

‘Ik wil uw leven niet verpesten,’ antwoord ik, ‘eigenlijk had ik helemaal geen interview moeten toestaan, maar ik heb die afspraak gemaakt op een moment waarop ik er met mijn hoofd niet bij was. Mijn doel met deze reis is anders.’

De journalist kijkt naar de uitgever, die zich naar het raam toe draait. Yao vraagt of de tafel een goede plek is voor de filmopname.

‘Ik heb liever de ruimte waar je de trein in-en uitstapt.’ Hilal kijkt me aan; op die plek is de Aleph.

Zou ze het niet beu worden de hele tijd aan die tafel te hangen? Ik vraag me af of ze, nadat ze me met haar vioolspel naar een tijd-en ruimteloze plek gestuurd had, is blijven kijken hoe ik sliep. Als dit interview achter de rug is, zullen we alle tijd, tijd genoeg, hebben om te praten.

‘Prima,’ zeg ik, ‘u kunt daar de camera neerzetten. Maar gewoon uit nieuwsgierigheid: waarom in zo’n klein hok, als het ook hier kan?’

De journalist en de cameraman zijn echter al op weg ernaartoe, en wij lopen achter hen aan.

‘Waarom in deze kleine ruimte?’ vraag ik nog eens, terwijl zij hun apparatuur beginnen op te stellen.

‘Om de tv-kijker de indruk te geven dat het echt is. Hier spelen alle reisverhalen zich af. De mensen komen hun coupé uit en gaan hiernaartoe om te praten, omdat de gang zo smal is. Rokers komen elkaar hier tegen. Mensen die met elkaar hebben afgesproken en niet willen dat de rest ervan weet. Iedere wagon heeft dit soort ruimtes aan de uiteinden.’

Het balkon, zoals die plek ook wel genoemd wordt, is op dat moment bezet door mij, de cameraman, de uitgever, de tolk, Hilal en een kok die op het gesprek is afgekomen.

‘Een beetje privacy zou beter zijn.’

Als er iets geen privacy kent, dan is dat wel een tv-interview. Maar de uitgever en de kok verwijderen zich. Hilal en de tolk verroeren zich niet.

‘Kunt u iets verder naar links gaan?’

Nee, kan ik niet. Daar is de Aleph, geschapen door de vele mensen die op die plek zijn geweest. Ook al is Hilal op veilige afstand en ook al weet ik dat de duik in dat unieke punt pas gebeuren kan als we daar samen zijn, ik vind het beter om het risico niet te lopen.

De camera loopt.

‘Voordat we begonnen, zei u dat het u op deze reis niet ging om de interviews en de publiciteit. Kunt u ons vertellen wat voor u dan wél de reden was om op de Transsiberië Express te stappen?’

‘Gewoon, daar had ik zin in. Een droom die ik als jongen al had. Niets ingewikkelds.’

‘Voor zover ik weet is een trein als deze niet de meest comfortabele plek ter wereld.’

Ik schakel de automatische piloot in en begin te antwoorden zonder veel na te denken. De vragen volgen elkaar op – over hoe ik de reis ervaar, wat ik ervan verwacht, over de ontmoetingen met lezers. Ik antwoord geduldig, respectvol, maar erop gespist het zo snel mogelijk achter de rug te hebben. Ik schat dat er al tien minuten voorbij zijn, maar hij gaat door met vragen stellen. Onopvallend, zo dat de camera het niet oppakt, geef ik met een handgebaar aan dat we bij het einde gekomen zijn. Hij is er een beetje ontdaan van, maar laat dat uit zijn houding niet blijken.

‘U reist alleen?’

Mijn alarmbellen gaan rinkelen, blijkbaar gaat het gerucht al. En ik realiseer me dat dit de ENIGE reden voor het onverwachte interview is.

‘Nee, absoluut niet. Hebt u niet gezien hoeveel mensen er rond de tafel zaten?’

‘Maar zo te zien is de spalla van het Conservatorium van Jekaterinenburg...’

Als goed journalist heeft hij de meest ingewikkelde vraag voor het laatst

bewaard. Dit is echter niet het eerste interview uit mijn leven en ik onderbreek hem: ‘... ja, ze reist met dezelfde trein.’

Ik voorkom dat hij doorvraagt en zeg: ‘Toen ik dat hoorde, heb ik verzocht haar uit te nodigen naar onze wagon te komen, wanneer ze daar maar zin in zou hebben. Ik hou van muziek.’

Ik wijs naar Hilal.

‘Ze is een heel talentvol meisje dat ons af en toe het genoegen gunt om haar viool te horen spelen. Wilt u haar niet interviewen? Ik weet zeker dat ze met het grootste genoegen uw vragen zal beantwoorden.’

‘Als er tijd voor is.’

Nee, hij is er niet om het over muziek te hebben, maar hij besluit niet aan te dringen en verandert van onderwerp.

‘Wat is God voor u?’

‘Wie God kent beschrijft Hem niet. Wie God beschrijft kent Hem niet.’

Geweldig!

Die uitspraak verrast me. Ze hebben me dat onnoemelijk vaak gevraagd, en het antwoord van de automatische piloot is altijd geweest: ‘Toen God Zich aan Mozes kenbaar maakte, zei Hij: “Ik ben.” Dus, waar het God om gaat is “zijn”, het werkwoord, de actie.’

Yao stapt op ons toe.

‘Perfect, we stoppen met het interview. Dank u voor uw tijd.’

Zoals tranen in de regen

Ik ga mijn kamer in en begin koortsachtig notitie te maken van alles wat er zojuist in het gesprek aan de orde is geweest. Zo meteen zijn we in Novosibirsk. Ik mag niets vergeten, geen enkel detail. Wie welke vraag stelde doet er nauwelijks toe. Als het me lukt mijn antwoorden op te schrijven, zal ik prima materiaal hebben om over na te denken.

*

Na afloop van het interview vraag ik Hilal naar haar wagon te gaan en haar viool te pakken, omdat ik weet dat de journalist niet zo gauw weg zal zijn. De cameraman kan haar dan filmen, het is voor haar een kans om bekend te worden bij het grote publiek. Maar de journalist zegt dat hij de trein uit moet om het materiaal naar de redactie te sturen.

Hilal is al vertrokken en komt terug met haar instrument, dat in de lege kamer naast de mijne lag.

De uitgeefster reageert: 'Als je daar blijven wilt, zul je de huur van de wagon met ons moeten delen. Het kleine beetje ruimte dat wij hiervoor ons hebben, heb jij ingepikt.'

Ze moet iets in mijn blik gezien hebben; ze gaat er niet op door.

'Je bent klaar voor het concert, waarom speel je niet iets voor ons?' zegt Yao.

Ik vraag de luidsprekers in de wagon uit te schakelen. En ik stel Hilal voor iets korts te spelen, iets heel korts. Dat doet ze.

De sfeer klaart helemaal op. Dat moet iedereen zijn opgevallen, want de constante vermoeidheid is weg. Een diep gevoel van vrede neemt bezit van mij, intenser dan ik uren eerder ervaren heb in mijn kamer.

Waarom heb ik me er maandenlang over beklagd dat ik niet verbonden was met de Goddelijke Energie? Wat onnozel! Dat ben je altijd, het is de sleur die je verhindert dat te voelen.

'Ik heb behoefte om te praten, maar ik weet niet goed waarover. Dus, als jullie vragen willen stellen, ga je gang,' zeg ik.

Want ik zal niet degene zijn die zal gaan spreken. Maar dat uitleggen zal geen zin hebben.

‘Heb jij me in het verleden ooit ergens ontmoet?’ vraagt Hilal.

Daar? Met iedereen erbij? Op die vraag wilde zij graag van mij antwoord hebben?

‘Dat doet er niet toe. Wat je je zou moeten afvragen is waar ieder van ons nu is. Op dit ogenblik. We zijn gewend de tijd te meten zoals je de afstand tussen Moskou en Vladivostok meet. Maar daar gaat het niet om. Tijd beweegt niet en staat evenmin stil. Tijd verandert. We bevinden ons op een punt binnen deze constante verandering, onze Aleph. Het idee dat tijd voorbijgaat is belangrijk als je moet weten hoe laat je trein vertrekt, maar voor de rest is dat concept nauwelijks bruikbaar. Zelfs niet bij het koken. Iedere keer als je een recept bereidt is het anders. Ben ik duidelijk?’

Door Hilal is het ijs gebroken en ze beginnen nu allemaal vragen te stellen.

‘Zijn we niet het product van wat we geleerd hebben?’ ‘We hebben geleerd in het verleden, maar zijn niet het product daarvan. We hebben geleden in het verleden, hebben bemind in het verleden, gehuild en gelachen. Maar in het heden hebben we daar niets aan. Het heden heeft zijn eigen uitdagingen en problemen, zijn goede en slechte dingen. We kunnen het verleden niet de schuld geven van of prijzen voor wat er nu gebeurt. Iedere nieuwe ervaring van liefde staat volstrekt los van eerdere ervaringen: het is nieuw.’

Ik heb het tegen hen maar ook tegen mezelf.

‘Je kunt willen dat je liefde steeds hetzelfde blijft en in de loop van de tijd niet verandert, maar is dat haalbaar?’ stel ik zelf als vraag, en ik antwoord: ‘Zoiets kun je proberen, maar je zult je leven veranderen in een hel. Ik ben al meer dan twintig jaar getrouwd met dezelfde vrouw, wat niet waar is. Zij is niet dezelfde gebleven, en ik ook niet. Juist dat houdt onze relatie levend, levender dan ooit. Ik verwacht niet dat zij zich net zo gedraagt als toen we elkaar leerden kennen. En zij verlangt dat evenmin van mij. De liefde staat buiten de tijd. Of beter: de liefde is de tijd en de ruimte binnen één en hetzelfde punt, de Aleph, ze is voortdurend in verandering.’

‘De mensen zijn daar niet aan gewend. Ze willen dat alles blijft zoals...’

‘... en het enige wat daaruit voortvloeit is lijden,’ onderbreek ik. ‘We zijn niet wie de mensen willen dat we zijn. We zijn wie we besluiten te zijn. De ander de schuld geven is makkelijk. Je kunt je hele leven de wereld de schuld geven, maar je successen en je nederlagen heb je helemaal aan jezelf te danken. Je kunt proberen de tijd stop te zetten, maar dat is verspilde moeite.’

De trein remt onverwacht lang en heftig, iedereen schrikt. Ik hoor mezelf nog steeds, maar ben er niet zeker van of mijn tafelgenoten me kunnen verstaan.

‘Stel je voor dat de trein niet remt, er komt een ongeluk van en alles is voorbij. Alle herinneringen, alles “gaat verloren als tranen in de regen”, zoals de

androïde in *Blade Runner* zegt. Zou het echt zo zijn? Er gaat niets verloren, alles blijft bewaard in de tijd. Waar ligt mijn eerste kus opgeslagen? Op een verborgen plaats in mijn hersenen? In een reeks elektrische impulsen die ooit gedeactiveerd zijn? Mijn eerste kus is voor mij actueler dan ooit, die zal ik nooit vergeten. Die is hier, om me heen. Ze helpt me mijn Aleph te componeren.'

'Maar op dit moment is er een hele reeks zaken waar ik een oplossing voor moet zien te vinden.'

'Die problemen bevinden zich in wat jij "het verleden" noemt en wachten op een beslissing in wat jij "de toekomst" noemt,' zeg ik. 'Ze verlammen je, ze bezoedelen je en verhinderen dat je het heden begrijpt. Als je handelt op basis van ervaring alleen, houdt dat in dat je oude oplossingen toepast op nieuwe problemen. Ik ken tal van mensen die pas een eigen identiteit ervaren wanneer ze over hun problemen praten. Op die manier bestaan ze: omdat ze problemen hebben die verbonden zijn met wat ze zien als "hun geschiedenis".'

Omdat er geen opmerkingen komen, ga ik verder met mijn verhandeling: 'Het valt niet mee om je te bevrijden van je geheugen, maar als het je lukt, ontdek je dat je tot meer in staat bent dan je had gedacht. Je bewoont dit reusachtige lichaam dat het Universum is, en waar zich alle oplossingen en alle problemen bevinden. Ga te rade bij je ziel in plaats van bij je verleden. Het Universum ondergaat verandering op verandering en aan jou de taak je met het Universum te belasten. Elk van die veranderingen noemen we "een leven". Maar op dezelfde manier als de cellen van jouw lichaam veranderen en jij toch dezelfde blijft, zo gaat de tijd niet voorbij, maar verandert slechts. Jij vindt dat je dezelfde persoon bent als in Jekaterinenburg. Dat ben je niet. Ik ben niet dezelfde persoon als die ik was toen ik met deze verhandeling begon. Evenmin staat de trein op dezelfde plek als waar Hilal viool speelde. Alles is veranderd, maar dat helder waarnemen kunnen we niet.'

'Maar op een dag komt er een einde aan de tijd die dit leven beslaat,' merkt Yao op.

'Een einde? De dood is een poort naar een andere dimensie.'

'En toch, je kunt zeggen wat je wilt, maar de mensen die we liefhebben en wijzelf zullen er op een dag niet meer zijn.'

'Nee, nee, de mensen van wie we houden, zullen we nooit ofte nimmer verliezen,' zeg ik heel stellig, 'ze zijn bij ons, ze verdwijnen niet uit ons leven. We bevinden ons slechts in verschillende kamers. Ik kan niet zien wie er in de wagon voor ons zitten, maar er zijn daar mensen die in dezelfde tijd reizen als ik, als jullie, als iedereen. Dat we niet met hen kunnen praten en evenmin kunnen weten wat er zich in die andere wagon afspeelt, is volstrekt niet relevant; ze zitten daar, ze zijn daar. Zo is wat we het "leven" noemen een trein met vele

wagons. Soms bevinden we ons in de ene, soms in een andere. Dan weer lopen we van de ene door naar de andere, bijvoorbeeld als we dromen of als we ons laten meenemen door het buitengewone.'

'Maar we kunnen hen niet zien of met hen communiceren.'

'Jawel, dat kunnen we wel. Iedere nacht gaan we in onze slaap over naar een ander niveau. We spreken met de levenden, met degenen die we als gestorven beschouwen, met degenen die zich in een andere dimensie bevinden, met onszelf - de mensen die we ooit zijn geweest en die we op een dag zullen zijn.'

De energie neemt af, ik realiseer me dat ik van het ene op het andere moment de verbinding kan verliezen.

'De liefde overwint altijd datgene wat we de dood noemen. Daarom hoeven we niet te treuren om onze geliefden, want ze blijven geliefden en ze blijven bij ons. We vinden het heel erg moeilijk om dat te accepteren. Als jullie dit niet geloven, heeft het geen zin dat ik hierover doorga.'

Het valt me op dat Yao zijn hoofd gebogen heeft. De vraag die hij me eerder stelde, is nu beantwoord.

'En de mensen die we haten?'

'Evenmin moeten we onze vijanden onderschatten die naar gene zijde gegaan zijn,' antwoord ik, 'binnen de Traditie der Magie worden ze merkwaardig genoeg "reizigers" genoemd. Ik zeg niet dat ze hier enig kwaad kunnen aanrichten. Dat kunnen ze niet, tenzij we dat toelaten. Omdat we in werkelijkheid ginds bij hen zijn en zij hier bij ons. In dezelfde trein. De enige manier waarop we dit probleem kunnen oplossen, is door fouten te corrigeren en conflicten te overwinnen. Dat zal op een zeker moment gebeuren, hoewel we soms vele "levens" nodig hebben om tot die conclusie te komen. We komen elkaar tegen, ontmoeten elkaar en nemen afscheid van elkaar, de hele eeuwigheid door. Een vertrek gevolgd door een terugkeer, en steeds een terugkeer gevolgd door een vertrek.'

'Maar je zei dat we een deel van het geheel zijn. We bestaan niet.'

'We bestaan op dezelfde manier als waarop een cel bestaat. Ze kan een verwoestende kanker veroorzaken, een organisme grote schade toebrengen. Of ook chemische stofjes verspreiden die vrolijkheid en welbevinden teweegbrengen. Maar een cel is geen persoon.'

'Maar waarom dan zoveel conflicten?'

'Om het Universum zijn weg te laten gaan. Om het lichaam zich te laten bewegen. Dat is niets persoonlijks. Luister eens.'

Dat doen ze, maar ze horen niet. Ik moet duidelijker zijn.

'Rails en wielen bevinden zich in conflict, er is wrijving en we horen het geluid van metaal op metaal. Het wiel wettigt de rail en de rail wettigt het wiel. Het lawaai van het metaal is irrelevant. Het is slechts een manifestatie van een

gebeuren, geen uiting van boosheid of een klacht.’

De energie is praktisch opgesoupeerd. Ze blijven vragen stellen, maar het lukt me niet coherente antwoorden te geven. Ze begrijpen dat dit het moment is om te stoppen.

‘Dankjewel,’ zegt Yao.

‘Bedank me niet. Het heeft mij ook wat gebracht.’

‘Je hebt het over...’

‘Ik heb het over niets in het bijzonder, en ik heb het over alles. Jullie hebben gezien dat ik mijn houding ten opzichte van Hilal veranderd heb. Ik zou dat hier eigenlijk niet moeten zeggen omdat het haar op geen enkele manier helpt; integendeel, een zwakke broeder of zuster voelt misschien iets opborrelen wat alleen maar afbreuk doet aan zijn of haar menselijkheid, iets wat we jaloezie noemen. Maar mijn ontmoeting met Hilal heeft een poort geopend; niet de poort die ik wilde, maar een andere. Via die poort ben ik in een andere dimensie van mijn leven geweest, in een andere wagon waar vele onopgeloste conflicten bestaan. De mensen daar verwachten mij, ik moet ernaartoe.’

‘Een ander niveau, een andere wagon...’

‘Ja. We bevinden ons eeuwig in dezelfde trein, totdat God besluit hem stop te zetten, om een reden die alleen Hij kent. Maar omdat we onmogelijk steeds in onze eigen coupé kunnen zijn, lopen we van het ene uiteinde naar het andere, van het ene naar het andere leven, alsof het ene leven het andere opvolgt. Dat is niet zo: ik ben die ik ben geweest en die ik zijn zal. Toen ik Hilal voor mijn hotel in Moskou ontmoette, begon ze over een verhaal dat ik had geschreven over een vuur boven op een berg. Er is nog een verhaal over het heilig vuur, en dat wil ik jullie nu vertellen:

“Toen de grote rabbijn Israel Shem Tov zag dat zijn volk slecht werd behandeld, ging hij naar het bos, maakte een heilig vuur en sprak een speciaal gebed uit, waarin hij God vroeg zijn volk te beschermen. En God stuurde een wonder.

Later ging zijn leerling Maggid de Mezritch, die in Shem Tofs voetsporen trad, naar dezelfde plek in het bos en zei: ‘Meester van het Universum, ik weet niet hoe ik een heilig vuur moet maken, maar het speciale gebed ken ik wel. Hoor mij, alstublieft!’ Het wonder gebeurde.

Er ging een generatie voorbij. Toen rabbijn Moshe-leib de Sasov de vervolgingen van zijn volk zag, ging hij naar het bos en zei: ‘Ik kan geen heilig vuur maken en ook ken ik het speciale gebed niet, maar ik herinner me nog wel de plek. Help ons, Heer!’ En de Heer hielp.

Vijftig jaar later sprak rabbijn Israel de Rizbin vanuit zijn rolstoel tot God: ‘Ik weet niet hoe ik het heilig vuur moet maken, ik ken het gebed niet en ik kan niet

eens de plek in het bos vinden. Het enige wat ik doen kan, is dit verhaal vertellen, in de hoop dat God me hoort.” ’

Nu ben ik het alleen die praat. Het is niet langer de Goddelijke Energie. Maar al weet ik niet hoe ik het heilig vuur opnieuw aan zou moeten maken en niet eens waarom het aangestoken werd, in ieder geval kan ik nog steeds een verhaal vertellen.

‘Wees aardig tegen haar.’

Hilal doet of ze het niet heeft gehoord. Iedereen doet dat trouwens.

Het Chicago van Siberië

We zijn allemaal door de kosmos zwervende zielen, tegelijkertijd leiden we ons leven, maar met het gevoel dat we van de ene incarnatie overgaan in de volgende. Alles wat onze ziel in haar kern raakt, vergeten we nooit, en daarom heeft het effect op de rest.

Ik kijk naar Hilal vol liefde, met een liefde die weerspiegeld wordt door de tijd – of wat we daarvoor houden – heen. Zij is nooit de mijne geweest en ze zal het nooit worden, want zo staat het geschreven. Zijn we scheppers en schepselen, we zijn ook marionetten in de handen van God, en er is een grens die we niet mogen passeren – want zo werd het ons opgelegd om redenen die we niet kennen. We mogen heel dichtbij komen, mogen het water van de rivier aanraken met onze voeten, maar erin springen en ons mee laten voeren door de stroom is verboden.

Ik ben het leven dankbaar dat ik haar weer mocht zien toen ik dat nodig had. Langzaam begint het voor mij acceptabel te worden dat ik opnieuw door die poort zal moeten, en wel voor de vijfde keer – ook al is er een kans dat ik nog steeds geen antwoord vind. Ik ben het leven dankbaar omdat ik voorheen bang was en nu niet meer, dankbaar ook omdat ik deze reis aan het maken ben.

Het is amusant om te zien dat ze jaloers is vanavond. Ook al is ze een viooltalent, een strijder in de kunst van het verkrijgen van wat ze wil, ze is nooit opgehouden en zal nooit ophouden een kind te zijn, net zomin als ik en iedereen die oprecht het beste wil van wat het leven te bieden heeft. Alleen een kind kan dat willen.

Ik wil haar jaloezie opwekken om haar op die manier te leren omgaan met de jaloezie van anderen wanneer dat nodig is. Ik wil haar onvoorwaardelijke liefde aanvaarden, omdat, wanneer haar liefde opnieuw onvoorwaardelijk zal zijn, ze weten zal welke grond ze betreedt.

*

‘Ze noemen het ook wel het Chicago van Siberië.’

Het Chicago van Siberië. Een vreemde vergelijking, zoals wel vaker met vergelijkingen het geval is. Vóór de Transsiberische Spoorlijn had Novosibirsk

nog geen achtduizend inwoners. Nu zijn het er al meer dan 1,4 miljoen en dat dankzij de brug die de spoorlijn de mogelijkheid bood zijn mars van staal en steenkool te vervolgen in de richting van de Stille Oceaan.

Het verhaal gaat dat in dit Chicago de mooiste vrouwen van Rusland wonen. Ik heb geen vergelijkingsmateriaal voorhanden uit de andere plaatsen die ik al gepasseerd ben, maar voor zover ik dat kan beoordelen, wortelt dat verhaal stevig in de realiteit. Op dit moment staan Hilal en ik samen met een van die godinnen uit Novosibirsk voor iets wat in de huidige realiteit een volstrekt vreemde eend in de bijt is: een gigantisch standbeeld van Lenin, de man die de ideeën van het communisme in praktijk bracht. Niets is minder romantisch dan het aanzicht van die met een sikje getooide man die naar de toekomst wijst, maar niet in staat is van zijn sokkel af te komen en de wereld te veranderen.

De opmerking over Chicago was inderdaad afkomstig van de godin, een ingenieur die Tatiana heet en naar ik veronderstel een jaar of dertig is (een verkeerde veronderstelling natuurlijk, maar ik doe nu eenmaal niet anders dan mijn leven baseren op veronderstellingen). Na het feest en het diner besloot ze met ons op stap te gaan. De ‘vaste wal’ geeft me nu het gevoel op een andere planeet te zijn. Het kost me moeite te wennen aan een bodem die niet de hele tijd beweegt.

‘Laten we ergens wat gaan drinken en daarna dansen. We moeten zo veel mogelijk bewegen.’

‘Maar we zijn moe,’ zegt Hilal.

Op zulke momenten verander ik me in de vrouw die ik geleerd heb te zijn en hoor ik wat ze eigenlijk zeggen wil: ‘Jij wilt met haar alleen zijn.’

‘Ben je moe? Ga dan terug naar het hotel. Ik blijf bij Tatiana.’

Hilal stapt over op een ander onderwerp.

‘Ik zou je graag iets laten zien.’

‘Nou, laat zien dan. Daarvoor hoeven we niet met zijn tweeën alleen te zijn. We kennen elkaar nauwelijks een dag of tien, toch?’

Daarmee wordt haar hij-is-van-mij-houding onderuitgehaald. Tatiana’s gezicht klaart op – niet om mij, maar omdat vrouwen nou eenmaal altijd eikaars natuurlijke vijanden zijn. Ze zegt dat ze mij met het grootste genoegen het nachtleven van het Chicago van Siberië zal laten zien.

Lenin slaat ons onverschrokken gade vanaf zijn sokkel, blijkbaar is hij aan dit soort dingen gewend. Als hij in plaats van het arbeidersparadijs te willen scheppen zich gewijd zou hebben aan de dictatuur van de liefde, zou de afloop succesvoller zijn geweest.

‘Nou, dan gaan jullie maar met mij mee.’

Gaan jullie maar met mij mee? Voordat ik kan reageren, is Hilal al uit de startblokken, en ze zet er stevig de pas in. Ze wil de rollen omkeren en zo een

nederlaag voorkomen, en, ja hoor, Tatiana trapt erin. We lopen over een brede avenue in de richting van de brug.

‘Ken je de stad dan?’ vraagt de godin in opperste verbazing.

‘Dat ligt eraan wat je “kennen” noemt. We kennen alles. Als ik viool speel, ervaar ik het bestaan van...’

Ze zoekt naar woorden. Ten slotte lukt het haar iets te vinden wat ik begrijp, maar wat alleen maar dient om Tatiana nog meer van het gesprek uit te sluiten.

‘... een gigantisch en machtig “veld van informatie” om me heen. Het is niet iets wat ik in mijn macht heb, maar wat mij in zijn macht heeft en me het juiste akkoord laat pakken op momenten dat ik twijfel. Ik hoef de stad niet te kennen, ik hoef haar alleen maar de kans te geven mij daar te brengen waar zij wil.’

Hilal loopt steeds sneller. Tot mijn verbazing heeft Tatiana volkomen begrepen wat Hilal zei.

‘Ik heb een passie voor schilderen,’ zegt ze, ‘al ben ik ingenieur; als ik voor een leeg doek sta, merk ik dat iedere penseelstreek meditatie is, visuele meditatie. Het is een reis naar het geluk, het is iets wat ik in mijn beroep niet ken en wat ik hoop nooit te hoeven opgeven.’

Lenin heeft vast heel vaak zien gebeuren wat ook nu weer gebeurt. Aanvankelijk is er een confrontatie tussen twee machten, omdat er een derde is die behouden of veroverd moet worden. Even later zijn die twee machten al bondgenoten en is de derde vergeten of niet langer relevant. Ik hobbel een beetje achter hen aan, je zou nu denken dat ze van kindsbeen af bevriend zijn geweest. Ze zijn in een druk gesprek gewikkeld, in het Russisch, mijn bestaan is volledig vergeten. En hoewel het alsmaar kouder wordt – en ik denk dat in zo’n plaats de kou het hele jaar duurt, we zijn immers in Siberië –, doet de wandeling me goed, en mijn humeur wordt er steeds beter op. Iedere kilometer die ik heb afgelegd, is er een die me dichterbij mijn koninkrijk brengt. Er is een moment geweest, in Tunesië, waarop ik dacht dat dit geen succes kon worden, maar mijn vrouw had gelijk: door in mijn eentje te gaan, ben ik kwetsbaar maar sta ik ook meer open.

In het spoor van die twee vrouwen blijven valt niet mee, merk ik. Morgen laat ik een briefje achter voor Yao met het voorstel een beetje aikido te doen. Mijn hersenen hebben de laatste tijd meer moeten werken dan mijn lijf.

*

We stoppen op een plek waar niets te beleven valt, een leeg plein met een fontein in het midden. Het water is nog bevroren. Hilal ademt snel; als ze dat blijft doen, zal de overmaat aan zuurstof haar het gevoel geven dat ze zweeft. Een kunstmatig opgewekte trance die geen indruk meer op me maakt.

Hilal is nu de ceremoniemeester van een of ander, mij onbekend gebeuren. Ze

vraagt ons eikaars hand te pakken en naar de fontein te kijken.

‘Almachtige God,’ zegt ze en ze gaat door met snel ademen, ‘stuur Uw boodschappers nu naar Uw kinderen die hier staan met hun hart open om hen te ontvangen.’

Ze vervolgt met een aanroeping die heel bekend is. Ik merk dat Tatiana’s hand begint te trillen, alsof ze ook in trance raakt. Hilal schijnt in verbinding te staan met het Universum, of met dat wat ze het ‘veld van informatie’ noemde. Ze gaat door met bidden, Tatiana’s hand is opgehouden te trillen en knijpt nu uit alle macht in de mijne. Tien minuten later stopt het ritueel.

Ik twijfel of ik moet zeggen wat ik denk. Maar dat meisje is een en al goedheid en liefde, ze verdient het te horen.

‘Ik begreep het niet,’ zeg ik.

Ze kijkt ontdaan.

‘Het is een ritueel om toenadering tot de geesten te zoeken,’ legt ze uit.

‘En waar heb je het vandaan?’

‘Uit een boek.’

Zet ik nu door of wacht ik met te zeggen wat ik vind totdat we met zijn tweeën zijn? Omdat Tatiana aan het ritueel heeft deelgenomen, besluit ik door te zetten.

‘Met alle respect voor het zoekwerk dat je gepleegd hebt en met alle respect voor de schrijver van het boek, maar ik vind dit niet kunnen. Zoals het ritueel werd uitgevoerd! Ik zie miljoenen en miljoenen mensen die ervan overtuigd zijn dat ze communiceren met de Kosmos en dus de mensheid redden. Telkens als het niet werkt, want in werkelijkheid werkt het niet op die manier, verliezen ze een beetje de hoop. Bij het volgende boek of het volgende seminar – er wordt altijd wel iets nieuws verzonnen – is dat weer hersteld. Maar binnen een paar weken zijn ze vergeten wat ze geleerd hebben, en verdwijnt de hoop opnieuw.’

Hilal is verbaasd. Ze wilde me iets laten zien wat los staat van haar viooltalent, maar ze begaf zich op gevaarlijk terrein, het enige terrein waarop mijn tolerantie absoluut nihil is. Tatiana is er klaarblijkelijk van overtuigd dat ik een hufter ben, daarom begint ze haar nieuwe vriendin te verdedigen: ‘Maar brengen gebeden ons dan niet dicht bij God?’

‘Ik zal antwoorden met een tegenvraag. Al die gebeden die jij bidt, dragen die ertoe bij dat de zon ’s ochtends opkomt? God is dicht bij ons, of we nu wel of niet tot hem bidden.’

‘Wil je zeggen dat onze gebeden geen enkel nut hebben?’ dringt Tatiana aan.

‘Nee, dat zeker niet. Als je niet vroeg opstaat, zul je de zon nooit kunnen zien opkomen. Als je niet bidt, dan zul je, ook al is God voortdurend dichtbij, Zijn aanwezigheid nooit kunnen opmerken. Maar als je gelooft dat je slechts door middel van aanroepingen zoals deze iets bereiken kunt, dan doe je er beter aan

naar de Sonora-woestijn in de vs te verkassen, of de rest van je leven in een ashram door te brengen. In de werkelijke wereld heeft God meer op met de viool van Hilal dan met het gebed dat ze zojuist zei.'

Tatiana barst in tranen uit. Hilal en ik weten geen van beiden hoe te reageren. We wachten tot ze ophoudt met huilen en ons vertelt wat ze voelt.

'Dankjewel,' zegt ze, 'zelfs al was en is het naar jouw mening een nutteloos gebeuren, dankjewel. Ik draag zoveel verdriet met me mee, terwijl ik moet doen of ik de gelukkigste mens ter wereld ben. In ieder geval heb ik vandaag gevoeld dat iemand mijn handen vastpakte en tegen me zei: je bent niet alleen, ga met ons mee, laat me zien wat je kent. Ik voelde me bemind, voelde me nuttig, belangrijk.'

Ze richt zich tot Hilal en vervolgt: 'Zelfs toen jij besloot dat je deze stad beter kende dan ik die hier geboren en getogen ben, heb ik me niet geminacht of beledigd gevoeld. Ik geloofde dat het ook zo was, ik was niet langer alleen, iemand wou me iets laten zien wat ik niet kende. Echt, ik had deze fontein nog nooit gezien en nu zal ik, iedere keer als ik me slecht voel, hier terugkomen en God om bescherming vragen. Ik weet dat die woorden niets speciaals betekenen. Ik heb talloze malen in mijn leven zulke gebeden gezegd, zonder dat ze ooit verhoord werden, en telkens werd mijn geloof minder. Maar vandaag is er wel iets gebeurd, want jullie waren weliswaar vreemdelingen maar geen vreemden.'

Tatiana was nog niet uitgesproken: 'Jij bent veel jonger dan ik, je hebt niet het verdriet gehad dat ik heb gehad, je kent het leven niet, maar je hebt geluk. Je bent verliefd op een man, daardoor heb je ervoor gezorgd dat ik opnieuw verliefd ben geworden op het leven en zal ik makkelijker opnieuw verliefd kunnen worden op een man.'

Hilal slaat haar ogen neer. Dit had ze niet willen horen. Misschien had ze het zelf willen zeggen, maar iemand anders heeft het verwoord, hier in de stad Novosibirsk, in Rusland, in een werkelijkheid zoals we die ons voorstellen – al is die heel anders dan die God ooit schiep op deze aarde. Op dit ogenblik is er in haar hoofd een strijd gaande tussen de woorden die uit Tatiana's hart kwamen en haar eigen gevolgtrekkingen die haar bijna dwingen dit bijzondere moment af te breken omdat ze een alarmbel doen rinkelen: 'Iedereen ziet het! De mensen in de trein zien het!'

'Ik wil er verder niets over kwijt, maar ik wil wel zeggen dat ik zojuist mezelf vergeven heb en me nu lichter voel,' gaat Tatiana door, 'ik heb geen idee wat jullie hier kwamen doen en ook niet waarom jullie me vroegen mee te gaan, maar jullie hebben wel bevestigd wat ik zelf zo voelde: mensen komen elkaar tegen wanneer ze elkaar tegen moeten komen. Ik heb mezelf zojuist van mezelf gered.'

Haar gezichtsuitdrukking is waarachtig veranderd. De godin heeft de gedaante aangenomen van een fee. Ze opent haar armen voor Hilal, die naar haar toe gaat. De twee omhelzen elkaar. Tatiana kijkt me aan en vraagt me met een hoofdknikje ook te komen, maar ik blijf staan. Hilal heeft die omhelzing meer nodig dan ik. Ze wilde het magische laten zien, toonde het conventionele, en het conventionele veranderde in iets magisch omdat er een vrouw was die die energie kon omvormen en heiligen.

De twee houden elkaar nog steeds vast. Ik kijk naar het bevroren water van de fontein en weet dat het op een dag weer zal stromen, en daarna zal het opnieuw bevriezen, en dan zal het opnieuw gaan stromen. Laat het zo ook onze harten vergaan; dat zij zich ook voegen naar het seizoen en nooit voorgoed stil vallen.

Ze haalt een visitekaartje uit haar tas. Ze aarzelt even, maar geeft het uiteindelijk aan Hilal.

‘Het ga je goed,’ zegt Tatiana. ‘Hier is mijn telefoonnummer, maar ik weet dat ik jullie nooit meer zien zal. Misschien dat alles wat ik zojuist zei niet méér is dan een kort moment van ongeneeslijke romantiek en dat de dingen binnenkort weer zijn zoals voorheen. Maar het was voor mij heel belangrijk.’

‘Het ga je goed,’ antwoordt Hilal, ‘als ik de weg naar de fontein ken, weet ik ook bij het hotel te komen.’

Ze geeft me haar arm. We lopen door de kou en voor het eerst sinds we elkaar kennen, verlang ik naar haar als vrouw. Ik laat haar achter bij de deur van het hotel en zeg dat ik nog een poosje wil wandelen, in mijn eentje, om na te denken over het leven.

De Weg van de Vrede

Zoiets hoor ik niet te doen. Ik mag het niet. En ik moet duizend keer tegen mezelf zeggen: ik wil het niet.

Yao doet zijn kleren uit, op zijn onderbroek na. Hij mag de zeventig gepasseerd zijn, maar hij heeft een gespierd lichaam zonder een grammetje vet. Ik trek ook mijn kleren uit.

Ik heb dit nodig. Niet zozeer omdat mijn leven zich tot de trein beperkt, maar omdat mijn begeerte nu onbeheersbaar dreigt te worden. Hoewel dat enkel het geval is wanneer we niet samen zijn – als zij naar haar kamer is of ik een werkafspraak heb –, ik ben me ervan bewust dat het niet veel scheelt of ik bezwijk. Zo is het ook in het verleden geweest, bij wat naar ik vermoed de eerste keer was dat we elkaar ontmoet hebben; was ze weg, dan kon ik aan niets anders denken. Was ze weer terug en zichtbaar, aanraakbaar, dan verdwenen de demonen en kostte het me niet veel moeite mezelf in bedwang te houden. Daarom moet zij hier blijven. Nu. Voordat het te laat is.

Yao trekt zijn aikidopak aan, ik doe hetzelfde. In stilte wandelen we naar de dojo, de plaats van de strijd, die hij na drie of vier telefoontjes gevonden heeft. Er zijn verscheidene mensen bezig; we vinden een vrije hoek.

‘De Weg van de Vrede is immens breed, hij weerspiegelt het grote plan dat ontworpen werd in de zichtbare en onzichtbare wereld. De strijder is de troon van het Goddelijke en dient altijd een hoger doel.’ Dat zei Morihei Ueshiba bijna een eeuw geleden, toen hij de aikidotechnieken ontwikkelde.

De weg van mijn lichaam is de deur naast me. Ik zal aankloppen, zij zal opendoen en me niet met zoveel woorden vragen wat ik wil. Dat kan ze in mijn ogen lezen. Misschien is ze bang. Of misschien zegt ze: ‘Kom binnen, ik verwachtte dat dit ogenblik komen zou. Mijn lichaam is de troon van het Goddelijke, het dient om hier al datgene te tonen wat we in een andere dimensie beleven.’

Yao en ik maken de traditionele buiging, en de blik in onze ogen verandert. Nu zijn we klaar voor het gevecht.

In mijn verbeelding buigt ook zij haar hoofd, en het is alsof ze zegt: ‘Ja, ik ben klaar, pak me vast, grijp mijn haar.’

Yao en ik stappen op elkaar toe, pakken de boorden van de kimono’s vast,

houden deze positie aan en het gevecht begint. Een seconde later lig ik op de vloer. Ik mag niet aan haar denken – ik roep de geest van Ueshiba aan, hij komt me te hulp met zijn lessen en ik kan terugkeren naar de mat, naar mijn tegenstander, naar het gevecht, naar de aikido, naar de Weg van de Vrede.

‘Je geest moet in harmonie met het Universum zijn. Je lichaam moet afgestemd zijn op het Universum. Jij en het Universum zijn een.’

Maar het geweld van de onverwachte worp heeft me dichterbij haar gebracht. Ik doe hetzelfde. Ik grijp haar haar en gooi haar op het bed, gooi mijn lichaam boven op het hare. Dat is harmonie met het Universum: een man en een vrouw die tot één enkele energie worden.

Ik sta op. Ik vecht al jaren niet meer, mijn fantasie verwijlt ergens verhiervandaan, ik ben vergeten goed in balans te gaan staan. Yao wacht tot ik mijn positie opnieuw inneem; ik zie hoe hij staat en herinner me hoe ik mijn voeten moet zetten. Ik ga in de juiste houding tegenover hem staan en opnieuw grijpen we de boorden van eikaars kimono’s vast.

Opnieuw is het niet Yao, maar Hilal die voor me staat. Ik zorg ervoor dat ze haar armen niet bewegen kan, eerst met mijn handen, daarna door mijn knieën erop te zetten. Ik begin haar blouse los te knopen.

Opnieuw vlieg ik door de lucht zonder te beseffen hoe het gebeurde. Ik lig op de vloer, zie het plafond met zijn tl-lampen en heb geen idee hoe ik mijn verdediging zo belachelijk laag heb kunnen laten. Yao steekt me een hand toe om me te helpen overeind te komen, maar ik weiger; dat kan ik in mijn eentje wel.

Opnieuw hebben we de boorden van eikaars kimono’s vast. Opnieuw gaat mijn fantasie met me aan de haal: ik keer terug naar het bed, de al losgeknoopte blouse, de borstjes met harde tepels, ik buk om ze te kussen, terwijl zij een beetje tegenspartelt – een mengeling van genot en opwindning over wat komen gaat.

‘Concentreer je,’ zegt Yao.

‘Ik ben geconcentreerd.’

Dat is niet zo. Hij weet het. Hij kan geen gedachten lezen, maar heeft in de gaten dat ik ergens anders ben. De adrenaline giert door mijn lichaam vanwege de twee keer dat ik gevloerd ben en vanwege alles wat tegelijk met de worpen die ik te verwerken kreeg, op de vloer terechtkwam: de blouse, de spijkerbroek, de sneakers die ver weggegooid werden. Onmogelijk te zeggen wat zijn volgende worp zal zijn, maar ik kan wel instinctief handelen, alert zijn en...

Yao laat mijn boord los en pakt mijn vinger, vouwt hem op de klassieke manier dubbel. Eén vinger slechts en het lichaam is verlamd. Eén vinger en de hele rest functioneert niet meer. Ik doe mijn best niet te gillen, maar ik zie sterretjes en de dojo lijkt plotseling te vervagen, zo heftig is de pijn.

Aanvankelijk lijkt de pijn ervoor te zorgen dat ik me concentreer waarop ik me hoor te concentreren: de Weg van de Vrede. Maar de pijn gaat meteen over in het gevoel dat zij in mijn lip bijt terwijl we kussen. Ik zit niet langer met mijn knieën op haar armen: haar handen grijpen me vast, haar nagels klauwen in mijn rug, ik hoor haar gesteun in mijn linkeroor. Haar tanden laten mijn lip los, ze maakt een beweging met haar hoofd en kust me.

‘Train je hart. Dat is een regel waar een strijder zich aan moet houden. Als je in staat bent je hart te controleren, zul je je tegenstander verslaan.’

En dat ben ik aan het proberen. Het lukt me los te komen uit de klem en opnieuw pak ik zijn kimono. Hij denkt dat ik me vernederd voel, hij heeft al gemerkt dat er jaren van training verdwenen zijn en hij zal me nu meer dan waarschijnlijk de kans geven de aanval in te zetten.

Ik heb zijn gedachten gelezen, ik heb haar gedachten gelezen, ik laat me domineren – Hilal keert me om in bed, ze gaat op me zitten, maakt mijn riem los en begint mijn broek los te maken.

‘De Weg van de Vrede is vloeibaar als een rivier, en omdat hij aan niets weerstand biedt, heeft hij al gewonnen voordat hij begon. De kunst van de vrede is onverslaanbaar, want het gevecht gaat niet tegen de ander, maar tegen jezelf. Overwin jezelf en je zult de wereld overwinnen.’

Ja, dat ben ik nu aan het doen. Mijn bloed stroomt sneller dan ooit, het zweet druppelt in mijn ogen en belemmert me even het zicht, maar mijn tegenstander benut zijn voordeel niet. Met twee bewegingen is hij gevloerd.

‘Doe dat niet,’ zeg ik, ‘ik ben geen kind dat hoe dan ook winnen moet. Mijn gevecht speelt zich momenteel af op een ander niveau. Laat me niet winnen zonder dat ik het verdien oftewel gun me de vreugde dat ik de beste ben.’

Hij begrijpt het en biedt zijn excuses aan. We zijn hier niet aan het vechten, maar de Weg aan het oefenen. Hij pakt opnieuw de kimono vast, ik bereid me voor op een aanval die van rechts komt maar hij kiest in een flits voor links – Yao heeft met een van zijn handen mijn arm vast en draait hem op zo’n manier dat ik, om er geen gebroken arm aan over te houden, niet anders kan dan knielen.

Ondanks de pijn weet ik dat alles nu beter is. De Weg van de Vrede lijkt een strijd, maar is het niet. Het is de kunst van het aanvullen van het tekort en van het lozen van het teveel. Daar stop ik nu al mijn energie in, en langzaam trekt mijn fantasie zich terug van het bed, van het meisje met haar borstjes en harde tepels, dat mijn broek losmaakt en tegelijkertijd mijn geslacht streelt. Dit gevecht is een gevecht met mezelf dat ik hoe dan ook winnen moet, zelfs al val ik een onnoemelijk aantal keren en sta ik even zovele keren weer op. Langzaam zullen de beelden vervagen van de kussen die nooit werden gegeven, van de orgasmes die zich aankondigden, van de liefkozingen na de woeste wilde

romantische grenzeloze tabeloze seks.

Ik bevind me op de Weg van de Vrede, mijn energie wordt daarin uitgestort, een stroom die uitkomt in de rivier die aan niets weerstand biedt en daardoor zijn koers kan vervolgen tot het eind en de zee bereikt zoals gepland.

Ik sta opnieuw op. Word opnieuw gevloerd. We vechten bijna een half uur, volstrekt afzijdig van de anderen die ook in de dojo zijn, die eveneens geconcentreerd zijn op wat ze doen, eveneens op zoek naar de correcte stand die hen helpen zal de volmaakte houding te vinden in het leven van elke dag.

Op het eind zijn we allebei bezweet en uitgeput. We groeten af en gaan naar de douche. Ik heb aan één stuk door geïncasseerd, maar aan mijn lichaam is het niet te zien: je tegenstander verwonden is jezelf verwonden. Je agressie in bedwang houden om de ander niet te kwetsen is de Weg van de Vrede.

Ik laat het water over mijn lichaam stromen, laat alles wegspoelen wat zich verspreid en opgehoopt had in mijn fantasie. Als de begeerte terugkeert – en ik weet dat ze dat doet –, zal ik Yao vragen opnieuw een plek te zoeken waar we aikido kunnen doen – al is het maar in de gang van de trein, wat eerder het idee was – en ik zal de Weg van de Vrede terugvinden.

Leven en trainen. Wanneer we trainen, bereiden we ons voor op wat vóór ons ligt. Leven en dood verliezen hun betekenis, er bestaan slechts uitdagingen die met blijdschap worden onthaald en met kalmte worden overwonnen.

*

‘Er is iemand die je wil spreken,’ zegt Yao terwijl we ons aankleden. ‘Ik heb gezegd dat ik wel een afspraak met jou zou kunnen regelen, ik ben hem een gunst verschuldigd. Wil je dat voor me doen?’

‘Maar we vertrekken morgenvroeg,’ breng ik hem in herinnering.

‘Ik heb het over de volgende stop. Natuurlijk, ik ben maar een simpele tolk, als je het niet wilt, dan zeg ik dat je het te druk hebt.’

Hij is geen simpele tolk en dat weet hij. Hij is iemand die in de gaten heeft wanneer ik hulp nodig heb, zelfs al weet hij niet waarom.

‘Oké, ik zal doen wat je van me vraagt,’ stem ik in.

‘Je moet wel weten,’ begint hij, ‘dat ik al mijn hele leven aan vechtsport doe. Toen Ueshiba de Weg van de Vrede ontwikkelde dacht hij niet alleen maar aan het onderwerpen van de fysieke vijand. Zijn idee was dat als een student op zijn weg zuiver was in zijn bedoelingen, hij ook de innerlijke vijand zou overwinnen.’

‘Ik vecht al heel lang niet meer.’

‘Dat geloof ik niet. Misschien is het lang geleden dat je getraind hebt, maar de Weg van de Vrede gaat binnen in jou verder. Het is niet iets wat je vergeet, als je

het eenmaal hebt aangeleerd.'

Ik wist waar Yao heen wilde. Ik had het gesprek op dat punt kunnen afbreken, maar ik liet hem doorgaan. Hij was een man die het leven kende, ervaren was, tegenslagen gekend had, die had weten te overleven al was hij tijdens deze incarnatie nog zo vaak gedwongen geweest om van omgeving te veranderen. Het was zinloos te proberen iets voor hem verborgen te houden.

Ik vraag hem verder te gaan met wat hij aan het vertellen was.

'Je vocht niet met mij. Je vocht met haar.'

'Dat klopt.'

'Dan zullen we doorgaan met trainen, op momenten dat dat kan, gezien de reis. Ik wil je bedanken voor wat je in de trein zei, toen je leven en dood vergeleek met het van de ene wagon doorlopen naar de andere, en vertelde dat we dat in ons leven vaak doen. Het was voor het eerst sinds ik mijn vrouw verloor dat ik een vredige nacht heb gehad. Ik kwam haar in mijn dromen tegen, en ik zag dat ze gelukkig was.'

'Ik had het toen ook tegen mezelf. En ik wil jou bedanken dat je zo'n loyale tegenstander bent geweest, dat je me niet het gevecht hebt laten winnen terwijl ik het niet verdiende.'

De ring van vuur

Je moet een strategie ontwikkelen die alles om je heen benut. Word je uitgedaagd dan is de beste voorbereiding dat je ervoor zorgt een zo groot mogelijk gamma aan reacties paraat te hebben.'

Eindelijk was het me gelukt toegang tot internet te krijgen. Ik wilde graag mijn geheugen opfrissen over wat ik ooit geleerd had over de Weg van de Vrede.

'Naar vrede zoeken is een manier van bidden die leidt tot licht en warmte. Vergeet jezelf een beetje, weet dat in het licht de wijsheid besloten ligt en in de warmte het mededogen. Probeer tijdens je verblijf op deze planeet de ware gedaante van hemel en aarde te zien. Dat kan als je je niet laat verlammen door angst en je voor jezelf het besluit neemt te doen en te laten wat je gedachten je ingeven.'

Er wordt geklopt. Ik ben zo geconcentreerd dat ik niet meteen begrijp wat er gebeurt. Mijn eerste impuls is gewoon niet te reageren, maar dan bedenk ik dat het misschien iets dringends is. Wie haalt een ander nou op dit uur uit de slaap?

Terwijl ik opsta om open te doen, realiseer ik me dat ik wel iemand ken die dat zou doen.

Hilal staat voor de deur, in een rood T-shirt en een pyjamabroek. Zonder iets te zeggen glipt ze mijn kamer in en gaat in mijn bed liggen.

Ik ga naast haar liggen. Ze schuift naar me toe en ik sla mijn armen om haar heen.

'Waar was jij?' vraagt ze.

'Waar was jij' is niet zomaar een zinnetje. Als je dat vraagt, zeg je tegelijk: 'Ik heb je gemist', 'Ik was graag bij je geweest', 'Je was er niet en daar hoor je iets tegenover te stellen'.

Ik antwoord niet, maar streel haar haar.

'Ik heb Tatiana gebeld, en toen zijn we vanmiddag samen op stap geweest,' zegt ze, en ze reageert daarmee op een vraag die ik niet stelde of op een antwoord dat ik evenmin gaf. 'Tatiana is een verdrietige vrouw, verdriet werkt aanstekelijk. Ze vertelde me dat ze een tweelingzus heeft die drugsverslaafd is en niet in staat is een baan te zoeken of een normale liefdesrelatie te hebben. Maar dat is niet de reden dat ze zo verdrietig is. Het heeft te maken met het feit

dat zijzelf heel succesvol is, knap is en begeerd wordt door de mannen, dat ze werk heeft dat ze leuk vindt, en hoewel ze net gescheiden is, al een andere man gevonden heeft die verliefd op haar is. Haar probleem is dat ze zich, iedere keer als ze haar zus ziet, verschrikkelijk schuldig voelt. Op de eerste plaats omdat ze niets voor haar doen kan. Op de tweede plaats omdat ze door haar eigen succes de mislukking van haar zus nog bitterder maakt. Op die manier is ze nooit gelukkig, hoe de omstandigheden ook zullen zijn. Tatiana is niet de enige in de wereld die zo denkt.'

Ik streek nog steeds haar haar.

'Je weet nog wat ik op de ambassade verteld heb, toch? Iedereen is ervan overtuigd dat ik een uitzonderlijk talent heb, dat ik een groot violiste word en dat mijn carrière me erkenning en roem zal brengen. Dat heeft mijn lerares toen tegen je gezegd, en ook zei ze nog: "Ze is heel onzeker, labiel." Maar het klopt niet; ik heb de techniek wel onder de knie, weet waar ik inspiratie uit kan putten, maar ik ben hier NIET voor in de wieg gelegd en niemand die me kan overtuigen dat het wel zo is. Mijn instrument is mijn manier van wegvluchten van de werkelijkheid, mijn wagen van vuur die me heel ver van mezelf wegvoert, dankzij mijn instrument leef ik nog. Ik heb overleefd in de hoop iemand tegen te komen die me van alle haat die ik voel, zou verlossen. Toen ik jouw boeken las, begreep ik dat jij die iemand bent. Dat kan niet anders.'

'Zo is het.'

'Ik heb geprobeerd Tatiana te helpen, door te zeggen dat ik al van jongs af aan bezig ben alle mannen die mij benaderen kapot te maken, alleen maar omdat een van hen onbewust mij kapot heeft proberen te maken. Maar zij gelooft het niet; ze denkt dat ik een kind ben. Ze wilde met me afspreken alleen om toegang tot jou te krijgen.'

Ze schuift nog dichterbij me toe. Ik voel de warmte van haar lichaam.

'Ze vroeg of ze met ons mee mocht tot het Baikal-meer. Ze zegt dat ze, al komt de trein dagelijks door Novosibirsk, nooit een reden had gehad om die trein te nemen. Nu wel.'

En zoals ik al dacht, nu we zo samen in bed liggen, is het enige wat ik voor dat meisje voel genegenheid en meer niet. Ik doe het licht uit. Vonken uit een ijzergieterij vlakbij verlichten de kamer.

'Ik heb nee gezegd. En dat ze, ook al neemt ze onze trein, toch nooit in de wagon zal mogen waar jij bent. De bewaking laat haar nooit door. Ze heeft begrepen dat ik haar niet in de buurt wil.'

'De mensen hier werken dag en nacht,' zeg ik.

'Luister je wel?'

'Ja, maar ik begrijp je niet. Iemand anders zoekt contact met mij, ze doet

hetzelfde als jij, zit in dezelfde omstandigheden als jij. In plaats van haar te helpen, hou je haar bij me weg.'

'Omdat ik bang ben. Bang dat ze te dichtbij komt en dat jij je interesse in mij zult verliezen. Omdat ik niet goed weet wie ik ben en wat ik hier aan het doen ben, kan dat alles van het ene op het andere moment verdwijnen.'

Ik tast met mijn linkerhand naar mijn sigaretten en steek er een voor mij en een voor haar op. Ik zet de asbak op mijn borst.

'Verlang je naar mij?' vraagt ze.

Ik heb zin om te zeggen: 'Ja, maar alleen als je niet bij me bent, als je niet meer dan een fantasie in mijn hoofd bent. Vandaag heb ik bijna een uur lang in de dojo gevochten, en voortdurend dacht ik aan jou, aan jouw lichaam, aan je benen, je borsten, dat gevecht kostte maar een minuscuul deel van de energie die mijn verlangen naar jou genereerde. Ik ben een man die van zijn vrouw houdt, en naar haar verlangt, en tóch voel ik begeerte naar jou. Ik ben niet de enige die naar jou verlangt, en ik ben niet de enige getrouwde man die naar een andere vrouw verlangt. In gedachten gaan we allemaal vreemd, en dan bidden we om vergiffenis en doen het opnieuw. En het is niet de angst voor de zonde die me ertoe brengt hier met jou in mijn armen te liggen en je toch verder niet aan te raken. Dat soort schuldgevoel ken ik niet. Maar er bestaat iets wat veel en veel belangrijker is dan nu met jou vrijen. En daarom lig ik nu in alle rust naast je en zie ik de hotelkamer verlicht worden door de vonkenregen in het gebouw hiernaast.'

'Natuurlijk verlang ik naar jou. Heel erg. Ik ben een man en jij bent een bijzonder aantrekkelijke vrouw. Bovendien voel ik een diepe genegenheid voor jou, een genegenheid die met de dag toeneemt. Ik zie vol bewondering hoe jij moeiteloos switcht van vrouw naar meisje en van meisje naar vrouw. Je bent als je strijkstok, die snaren laat trillen en een goddelijke melodie laat klinken.' De gloeiende puntjes van de twee sigaretten worden groter. Twee mensen die een trek nemen.

'En waarom raak je me niet aan?'

Ik doof mijn sigaret, zij dooft de hare. Ik blijf haar haar strelen en ga door met een reis naar het verleden te forceren.

'Ik moet iets doen wat voor ons allebei heel belangrijk is. Herinner jij je de Aleph? Ik wil de deur binnengaan die ons bang maakte.'

'En wat moet ik doen?'

'Niets. Alleen maar naast me blijven liggen.'

Ik begin en verbeeld me hoe de gouden ring van licht langs mijn lijf omhoog- en naar beneden gaat. Hij begint bij mijn voeten, gaat naar mijn hoofd en weer terug. In het begin kan ik me moeilijk concentreren, maar geleidelijk wint hij

snelheid.

‘Mag ik praten?’

Ja, dat mag ze. De ring van vuur bevindt zich aan gene zijde van deze wereld.

‘Er is niets ergers in de wereld dan afgewezen worden. Je licht ontmoet het licht van een andere ziel, je denkt dat de ramen open zullen gaan, de zon binnen zal komen, en de wonden van het verleden eindelijk zullen helen. En dan gebeurt er toch niets van wat je je voorgesteld hebt. Misschien boet ik voor al die mannen die ik heb laten lijden.’

Het goudkleurige licht, dat eerst slechts een product van mijn fantasie was, een bekende, klassieke oefening om terug te keren naar vorige levens, begint autonoom te bewegen.

‘Nee, jij boet nergens voor. En ik boet nergens voor. Herinner je je wat ik in de trein zei: we beleven nu, op dit moment, alles wat zich in het verleden én in de toekomst bevindt. Op exact dit moment wordt in een of ander hotel in Novosibirsk de wereld geschapen en vernietigd. We zijn bezig al onze zonden uit te wissen, als dat is wat we willen.’

Niet alleen in Novosibirsk, maar in alle oorden van het Universum klopt de tijd als is hij het reusachtige, pulserende hart van God. Hilal schuift dicht tegen me aan en ik voel hoe het hartje naast mij ook klopt, en steeds sneller. Zoals ook de goudkleurige ring zich steeds sneller rond mijn lichaam beweegt.

De eerste keer dat ik deze oefening deed – meteen nadat ik een boek had gelezen had over ‘hoe mysteriën uit vorige levens te ontsluiten’ werd ik ogenblikkelijk naar Frankrijk geslingerd, naar het Frankrijk van halverwege de negentiende eeuw, en ik zag mezelf daar bezig aan een boek over dezelfde thema’s als waarover ik vandaag de dag nog steeds schrijf. Ik kon mijn naam zien, waar ik woonde, het soort veer dat ik gebruikte en de zin die ik net geschreven had. Ik schrok zó, dat ik onmiddellijk rechtsomkeert maakte naar het heden, naar het strand van Copacabana, naar mijn slaapkamer waar mijn vrouw vredig naast me lag te slapen. De volgende dag zocht ik alles op over wie ik was geweest en ik besloot een week later nog eens een uitstapje naar mezelf te maken. Dat lukte niet. Hoe ik het ook probeerde, het lukte niet meer.

Ik praatte er met J. over. Hij verklaarde dat er zoiets als beginnersgeluk bestaat, door God bedacht om te laten zien dat zoiets mogelijk is. Meteen daarna is het uitstapje voorbij en is het alsof het nooit is voorgevallen. J. raadde me aan de oefening niet nog eens te doen, tenzij er iets werkelijk ernstigs opgelost moest worden in een van mijn vorige levens; voor de rest was het gewoon je reinste tijdsverspilling.

Jaren later werd ik voorgesteld aan een vrouw in Sao Paulo. Ze was homeopathisch arts, geslaagd in het leven, iemand die intens meeleeft met haar

patiënten. Iedere keer als we elkaar tegenkwamen, was het alsof ik haar eerder gekend had. We spraken erover en zij vertelde mij dat zij dat ook zo voelde. En vervolgens heb ik haar op een goede dag, toen we vanaf het balkon van mijn hotel uitkeken over de stad, voorgesteld om samen de oefening van de ring te doen. Met zijn tweeën werden we naar dezelfde deur geslingerd als die ik zag toen Hilal en ik de Aleph ontdekten. De arts nam afscheid met een glimlach op haar gezicht, maar ik heb na die dag nooit meer contact met haar kunnen krijgen. Als ik haar belde, nam ze niet op en als ik naar de kliniek ging waar ze werkte, weigerde ze me te ontvangen. Ik begreep dat verder aandringen weinig zin had.

Maar de deur stond open; het gaatje in de dijk was veranderd in een gat waar het water met steeds meer kracht doorheen gulpte. In de loop der jaren heb ik drie andere vrouwen ontmoet die eveneens het gevoel opriepen dat we elkaar al kenden – ik heb alleen niet dezelfde fout gemaakt als toen met die arts en heb de oefening in mijn eentje gedaan. Geen van hen heeft ooit geweten dat ik verantwoordelijk was voor iets verschrikkelijks dat zich in hun vorige levens had afgespeeld.

De wetenschap dat ik ooit een vreselijke fout heb begaan, heeft me desondanks nooit verlamd. Ik was oprecht vastbesloten die fout te corrigeren. Van die tragedie waren acht vrouwen het slachtoffer geweest, en ik wist zeker dat een van hen me op een dag heel precies zou vertellen hoe die geschiedenis was afgelopen. Want ik wist bijna alles, maar kende niet de vloek die sindsdien op mij rustte.

En zo gebeurde het dat ik een tiental jaren later op de Transsiberië Express stapte en opnieuw in de Aleph dook. De vijfde vrouw ligt nu naast me, praat over dingen die me niet langer interesseren, omdat de ring van vuur steeds sneller begint te draaien. Nee, ik wil haar niet meenemen naar waar we elkaar voorheen ontmoet hebben.

‘Alleen vrouwen geloven in de liefde. Mannen niet,’ zegt ze.

‘Mannen geloven in de liefde,’ antwoord ik.

Ik blijf haar maar strelen. Haar hart klopt nu minder heftig. Ik vermoed dat haar ogen gesloten zijn, ze voelt zich bemind, beschermd, en haar idee dat ze afgewezen werd, is even snel verdwenen als dat het opkwam.

Haar ademhaling wordt rustiger. Ze verschuift nog eens, maar deze keer is het slechts om comfortabeler te liggen. Ik kom ook in beweging, pak de asbak van mijn borst af, zet hem terug op het nachtkastje en sla mijn armen om haar heen.

De gouden ring schiet nu met een ongelooflijke snelheid heen en weer, van mijn voeten naar mijn hoofd, van mijn hoofd naar mijn voeten. En plotseling voel ik hoe de lucht om me heen schudt, alsof er iets ontploft is.

Mijn bril is beslagen, en mijn nagels zijn vuil. De kaars verlicht de ruimte waar ik ben nauwelijks, maar ik zie wel de mouwen van de kleren die ik aan heb: grof en slecht geweven.

Ik heb een brief vast. Altijd dezelfde brief.

Cordoba, 11 juli 1492.

Mijn waarde,

Van de weinige wapens die ons resten, is er een de Inquisitie die net als in het verleden ook nu onder vuur ligt. De kwade trouw van sommigen en de vooringenomenheid van anderen hebben de inquisiteur de naam bezorgd een monster te zijn. In deze moeilijke en delicate tijden waarin de zogenaamde Hervorming aanzet tot rebellie in de huizen en tot wanorde in de straten en waarin Christus' rechtbank wordt belasterd en beschuldigd van martelingen en gruwelijkheden, vormen wij het gezag. Op óns rust de plicht om iedereen die het algemeen belang ernstig schaadt te straffen met de hoogste straf, door dat lichaamsdeel te amputeren dat het zieke lichaam besmet heeft en zo te voorkomen dat anderen zijn voorbeeld volgen. Het is daarmee een uiterst rechtvaardige zaak dat de doodstraf toegepast wordt op hen die – doordat zij halsstarrig deze ketterij blijven verkondigen – er de oorzaak van zijn dat vele zielen in het hellevuur geworpen zullen worden.

Die vrouwen vinden dat het hun vrij staat het gif van hun dwalingen te verspreiden en losbandigheid en duivelsverering te bepleiten. Heksen zijn het! Straffen op geestelijk gebied zijn niet altijd afdoende. Het merendeel van hen beschikt niet over het vermogen deze te begrijpen, De Kerk hoort over het recht te beschikken – en beschikt daar ook over – om af te kondigen wat verkeerd is en een radicale opstelling te eisen van de autoriteiten.

Die vrouwen hebben echtgenoten tegen echtgenotes opgezet, broers tegen zussen, ouders tegen kinderen. Ongetwijfeld is de Kerk een moeder die overloopt van barmhartigheid en is ze altijd tot vergeving genegen. Het enige wat wij moeten doen, is zorgen dat ze berouw hebben, zodat wij hun al gezuiverde zielen kunnen overdragen aan de Schepper. Moge u, als zij het een goddelijke kunst – waarin het bezielende woord van Christus herkend wordt-, het kastijden zo doseren dat zij zullen overgaan tot het bekennen van hun rituelen, hun machinaties, hun hekserijen die ze overal bedreven hebben, met als gevolg dat

de stad nu verworden is tot chaos en anarchie.

Dit jaar hebben we, geleid door Christus' zegevierende hand, al de muzelmannen naar de andere kant van Afrika kunnen drijven. Bijna beheersten ze Europa, maar geholpen door het Geloof hebben we alle veldslagen gewonnen. De Joden zijn ook gevlucht, en degenen die bleven zullen te vuur en te zwaard bekeerd worden.

Erger dan de joden en de Arabieren was het verraad van hen die zeiden te geloven in Christus en die ons een dolk in de rug staken. Maar ook zij zullen gestraft worden wanneer ze dat het minst verwachten – het is slechts een kwestie van tijd.

Op dit ogenblik moeten we onze krachten concentreren op diegenen die op slinkse wijze, als wolven gehuld in schaapskleren, binnendringen in onze kudde. Jullie hebben de kans om aan iedereen duidelijk te maken dat het kwaad nooit onopgemerkt zal blijven, want als die vrouwen slagen, zal het nieuws zich verspreiden, zal het slechte voorbeeld gegeven zijn en zal de wind der zonde uitgroeien tot een orkaan; wij zullen verzwakt worden, de Arabieren zullen terugkeren, de Joden zullen zich hergroeperen en vijftienhonderd jaren van strijd voor de Vrede van Christus zullen onder aarde bedolven worden.

*Er wordt gezegd dat het tribunaal van het Heilig Officie zelf het folteren heeft ingesteld. Niets is minder waar! Eerder het omgekeerde is het geval: toen het Romeinse recht het folteren toestond heeft de Kerk het aanvankelijk afgewezen. En nu pas hebben wij, omdat de noodzaak ons daartoe dwingt, het aanvaard, maar het gebruik ervan is *GELIMITEERD*! De paus heeft vergunning gegeven – en geen bevel – om bij uitzondering foltering toe te passen. Die vergunning betreft slechts de ketters. Binnen dit tribunaal van de Inquisitie, dat zo onterecht verdacht is gemaakt, gelden als waarden bezonnenheid, eerlijkheid en voorzichtigheid. Na iedere aanklacht gunnen we de zondaren de genade van het sacrament van de biecht voordat ze terugkeren om onderworpen te worden aan het oordeel in de Hemel waar geheimen die wij niet kennen geopenbaard zullen worden. Ons belangrijkste doel is die arme zielen redden, en de inquisiteur is bevoegd de beschuldigten te verhoren en de methoden voor te schrijven die nodig zijn om hen te laten *BEKENNEN*. In dit stadium van de procedure wordt soms foltering toegepast, maar enkel en alleen in de vorm die boven door ons is aangeduid.*

Desondanks beschuldigen de tegenstanders van Gods glorie ons ervan harteloze beulen te zijn. Zij zien echter niet dat foltering door de Inquisitie veel minder vaak en op veel mildere wijze wordt toegepast dan in de burgerlijke

rechtbanken geval is. Foltering mag slechts *EEN* maal per proces worden aangewend en daarom hoop ik ook dat u niet de enige kans die u hebt, verspilt. Als u niet op correcte wijze handelt, dan zult u het tribunaal in diskrediet brengen en zullen we gedwongen zijn om hen die slechts naar deze wereld gekomen zijn om het zaad van het kwaad te verspreiden, vrij te laten. Wij allen zijn zwak, alleen de Heer is sterk. Maar Hij maakt ons sterk wanneer Hij ons de eer geeft te strijden voor de glorie van Zijn naam.

U mag geen fout begaan. Als die vrouwen schuldig zijn, moeten ze bekennen voordat we hen mogen overdragen aan de barmhartigheid Gods.

Al is het uw eerste keer en loopt uw hart over van wat u voor mededogen houdt maar wat in werkelijkheid slechts zwakte is, bedenk dat Jezus niet aarzelde de handelaren in de tempel af te ranselen, De superior zal zich ermee belasten de correcte procedures te laten zien, opdat u, wanneer uw moment van handelen gekomen zal zijn, zonder dat uw geest zal verzwakken, gebruik zult kunnen maken van de gesel, het wiel en waarover u maar de beschikking hebt. Bedenk dat er niets zo devoot is als de dood op de brandstapel. Dat is de meest legitieme vorm van zuivering. Het vuur verbrandt het vlees maar reinigt de ziel die dan zal kunnen opstijgen naar de glorie Gods!

Uw werk is van wezenlijk belang wil ons land de orde kunnen handhaven en de interne problemen overwinnen, wil de Kerk haar door het kwaad bedreigde macht kunnen heroveren en wil het Woord van het Lam opnieuw kunnen weerklinken in de harten der mensen. Soms is het noodzakelijk angst aan te wenden om de ziel haar weg te laten vinden. Soms is het nodig onze toevlucht te nemen tot oorlog om uiteindelijk in vrede te kunnen leven. Het deert ons niet hoe er nu over ons geoordeeld wordt: de toekomst zal ons recht doen en ons werk erkennen.

Maar, ook al begrijpen mensen in de toekomst niet wat we gedaan hebben en vergeten ze dat we wel hard moesten zijn wilde iedereen kunnen leven in de vrede zoals gepredikt werd door de Zoon, wij weten dat ons in de Hemel de beloning wacht.

De zaden van het kwaad moeten aan de aarde ontfutseld worden voordat ze wortel schieten en groeien. Help uw superior deze heilige plicht te vervullen – zonder die arme schepsels te haten, maar zonder medelijden met de Boze.

Bedenk dat er in de Hemel een ander tribunaal bestaat, en dat zal u rekenschap vragen van hoe u Gods wil op aarde beheerd hebt.

F.T.T., O.P.

Geloven, zelfs al word je zelf niet geloofd

De hele nacht verroeren we ons niet, en precies in dezelfde houding als waarin we voorafgaand aan de gouden ring lagen, word ik wakker, Hilal in mijn armen. Mijn nek doet pijn vanwege het gebrek aan beweging.

‘We staan op. We moeten iets doen.’

Ze draait zich op haar andere zij en zegt zoiets als: ‘In Siberië is de zon heel vroeg op in deze tijd van het jaar.’

‘We staan op. We moeten nu de deur uit. Ga naar je kamer, kleed je aan en we zien elkaar beneden.’

*

De man achter de balie van het hotel heeft me een kaart gegeven en me gewezen waar ik heen moet. Het is vijf minuten lopen. Hilal doet haar beklag, want het ontbijtbuffet was nog niet open.

Twee keer de hoek om en we staan al voor het gebouw waar ik heen wilde.

‘Maar dat is... een kerk!’

Ja, een kerk.

‘Ik haat vroeg opstaan. En ik haat dat nog meer, daar,’ zegt ze en ze wijst naar de toren in de vorm van een ui, blauw geschilderd en met een gouden kruis erop.

De deuren van de kerk staan open en een paar vrouwen op leeftijd gaan naar binnen. Ik kijk om me heen en zie dat de straat helemaal verlaten is, er is nog geen verkeer.

‘Ik had heel erg graag dat je iets voor me doet, iets wat heel belangrijk voor me is.’

Eindelijk verschijnt er een glimlach op haar gezicht, de eerste van de dag. Ik vraag haar om iets! Zij is belangrijk in mijn leven!

‘Is het iets wat alleen ik kan doen?’

‘Ja, alleen jij. Maar vraag me niet waarom ik het je vraag.’

*

Ik pak haar hand en leid haar naar binnen. Het is niet de eerste keer dat ik een

Russisch-orthodoxe kerk binnenga. Ik heb nooit geleerd wat ik hier hoor te doen en wat verder gaat dan dunne waskaarsen aansteken en heiligen en engelen bidden om bescherming. Desalniettemin ben ik altijd weer onder de indruk van de betoverende schoonheid van deze godshuizen die een herhaling zijn van wat een architectonisch ontwerp idealiter is: een plafond als een hemel, een middenschip zonder banken, zijgalerijen, iconen die door de schilders biddend en vastend zijn aangebracht op goud, en waarvoor enkele van de vrouwen die net binnenkwamen een buiging maken die uitloopt in een kus op de beschermende glasplaat.

Zoals dat bij iedereen gebeurt die geconcentreerd is op wat hij wil, beginnen de stukjes van de puzzel op hun plaats te vallen. Al heb ik vannacht al het een en ander meegemaakt en al ben ik niet verder gekomen dan de brief, ik heb nog tot Vladivostok de tijd en ik ben er kalm onder.

Hilal lijkt ook onder de indruk te zijn van de schoonheid van de plek. Misschien is ze vergeten dat we in een kerk zijn. Bij een vrouw in een hoek koop ik vier kaarsen waarvan ik er drie opsteek voor de icoon die mij voorkomt als die van Sint Joris, en ik bid voor mezelf, mijn familie, voor mijn lezers en voor mijn werk.

Ik steek de vierde aan en ga ermee naar Hilal toe.

‘Doe alsjeblieft wat ik je vraag. Hou deze kaars vast.’

Onwillekeurig kijkt ze opzij om te zien of er iemand op ons let. Ze denkt vast dat wat we doen van weinig eerbied getuigt voor de plaats waar we ons bevinden, of dat het niet is zoals het hoort. Maar het volgende moment kan het haar al niet meer schelen. Ze heeft een hekel aan kerken en hoeft zich niet te gedragen zoals de anderen.

De kaarsvlam reflecteert in haar ogen. Ik buig mijn hoofd. Ik voel niet de minste schuld, alleen acceptatie en een verre pijn uit een andere dimensie, waar ik gehoor aan moet geven.

‘Ik heb jou verraden. Ik vraag je mij te vergeven.’

‘Tatiana!’

Ik leg mijn vingers op haar lippen. Al heeft ze nog zo’n sterke wil, zoveel vechtlust en zoveel talent, ik mag niet vergeten dat ze eenentwintig is. Ik had het anders moeten formuleren.

‘Nee, Tatiana was het niet. Alsjeblieft, vergeef me gewoon alleen maar.’

‘Ik kan je niet iets vergeven als ik niet weet waar het over gaat.’

‘Herinner je de Aleph. Herinner je wat je toen voelde. Probeer nu naar deze heilige plaats iets te brengen wat je niet kent, maar wat zich in je hart bevindt. Denk desnoods aan een symfonie die je graag speelt, en laat die jou naar de plek leiden waar je heen moet. Alleen dat is op dit moment van belang. Woorden,

uitleg en vragen dienen nu nergens toe, die maken iets wat al ingewikkeld is nog ingewikkelder. Vergeef me gewoon. Die vergiffenis moet uit het diepste van je ziel komen, de ziel die van het ene lichaam naar het andere overgaat en die leert op zijn reis door de tijd die niet bestaat en door de ruimte die geen grenzen kent.

De ziel kun je niet kwetsen, nooit, omdat je God niet kunt kwetsen. Maar we zitten gevangen in onze herinnering en dat maakt dat we een verdrietig leven hebben, zelfs al beschikken we over alles om gelukkig te zijn. Konden we maar volkomen hier zijn, alsof we nu op dit moment wakker worden op de planeet aarde en ons in een met goud bekleed godshuis bevinden. Maar dat kunnen we niet.'

'Ik weet niet waarom ik de man van wie ik hou vergeven moet. Misschien is de enige reden daarvoor dat ik die vraag nooit eerder uit jouw mond gehoord heb.'

Het begint naar wierook te ruiken. De priesters komen binnen voor hun ochtendgebed.

'Vergeet wie je op dit moment bent en ga naar de plaats waar degene is die je altijd geweest bent. Daar zul je de juiste woorden van vergeving vinden waarmee je mij zult vergeven.'

Hilal zoekt inspiratie in de gouden wanden, in de zuilen, in de mensen die op dat uur van de ochtend binnenkomen, in de vlammen van de brandende kaarsen. Ze sluit haar ogen, en misschien volgt ze mijn suggestie op en haalt ze zich de noten van een muziekstuk voor de geest.

'Je zult het niet geloven. Het lijkt of ik een meisje zie... een meisje dat niet meer hier is en terug wil keren...'

Ik vraag haar te luisteren naar wat het meisje te zeggen heeft.

'Het meisje vergeeft. Niet omdat ze heilig is geworden, maar omdat ze de last van de haat niet langer dragen kan. Hatens is een vermoeiende bezigheid. Ik weet niet of het iets in de Hemel of op Aarde verandert, of het mijn ziel redt of verdoemt, maar ik ben uitgeput en nu pas begrijp ik het. Ik vergeef de man die me wilde verwoesten toen ik tien was. Hij wist wat hij deed, ik niet. Maar ik vond dat het mijn schuld was, ik haatte hem en mezelf, ik haatte iedereen die toenadering zocht en nu is mijn ziel zich vrij aan het maken.'

Nee, dat was niet waar ik op hoopte.

'Vergeef alles en iedereen, maar vergeef ook mij,' bid ik haar, 'vergeef ook mij.'

'Ik vergeef alles en iedereen, én jou, ook al weet ik niet wat je hebt misdaan. Ik vergeef je omdat ik van jou hou en omdat jij niet van mij houdt, ik vergeef je omdat je me helpt om steeds dicht bij mijn duivel te zijn ook al heb ik al jaren niet meer aan hem gedacht. Ik vergeef je omdat je me afwijst en alles zo

vergeefse moeite is, ik vergeef je omdat je niet ziet wie ik ben en wat ik hier aan het doen ben. Ik vergeef jou en die duivel die me aanraakte toen ik nog niet goed wist wat het leven was. Hij raakte mijn lichaam aan, maar vervormde mijn ziel.'

Ze heft haar handen in gebed. Ik zou graag hebben dat de vergiffenis alleen voor mij was, maar Hilal is bezig haar hele wereld te vergeven. En misschien is het beter zo.

Ze begint te beven. Haar ogen vullen zich met tranen.

'Moet het hier zijn? Moet het in een kerk zijn? Laten we naar buiten gaan, de buitenlucht in. Alsjeblieft!'

'Het moet in een kerk zijn. We doen het een keer in de openlucht, maar vandaag moet het in een kerk zijn. Alsjeblieft, vergeef me.'

Ze sluit haar ogen en heft haar handen naar het plafond. Een vrouw die de kerk binnenkomt, ziet het gebaar en maakt met haar hoofd een afkeurende beweging: we bevinden ons in een heilige ruimte, de rituelen zijn anders, we dienen de traditie te eerbiedigen. Ik doe alsof het me niet opvalt en voel me het volgende moment opgelucht omdat Hilal nu spreekt met de Geest die de gebeden en de ware wetten dicteert, en niets ter wereld haar kan afleiden.

'Ik bevrijd me van de haat door vergiffenis te schenken en lief te hebben. Ik begrijp dat ik, als het niet anders is, moet lijden om vooruit te kunnen gaan, in de richting van de glorie. Ik zie dat alles onderling verbonden is: wegen komen op elkaar uit en de rivieren stromen naar een en dezelfde zee. Daarom ben ik op dit moment het instrument der vergiffenis. Vergiffenis voor misdaden die gepleegd werden, een die ik ken en een andere die ik niet ken.'

Ja, het was een geest die met haar stem sprak. Ik kende die geest en dat gebed dat ik vele jaren geleden in Brazilië had geleerd. Het was van een jongen en niet van een meisje. Maar zij herhaalde de woorden die zich in de Kosmos bevonden, wachtend om gebruikt te worden als het nodig zou zijn.

Hilal spreekt zachtjes, maar de akoestiek van de kerk is zo volmaakt dat alles wat ze zegt van alle kanten terug komt galmen.

*'De tranen die ze me lieten huilen vergeef ik,
Het lijden en de teleurstellingen vergeef ik,
Het verraad en het gekonkel vergeef ik,
De leugens en de laster vergeef ik,
De haat en de vervolging vergeef ik,
De steken die ze me toebrachten vergeef ik,
De verstoorde dromen vergeef ik,
De nooit vervulde hoop vergeef ik,
De liefdeloosheid en de jaloezie vergeef ik,
De onverschilligheid en de tegenwerking vergeef ik,*

*De onrechtvaardigheid in naam der rechtvaardigheid vergeef ik,
De boosheid en de mishandelingen vergeef ik,
Het verwaarlozen en het vergeten vergeef ik,
De wereld met al haar kwaad vergeef ik.'*

Ze laat haar armen zakken, opent haar ogen en doet haar handen voor haar gezicht. Ik loop op haar toe om mijn armen om haar heen te slaan, maar met haar handen geeft ze een teken dat ze nog niet klaar is. Ze richt haar blik weer omhoog en sluit haar ogen.

'Ik vergeef ook mezelf. Mogen de tegenslagen uit het verleden niet langer als een last op mijn hart drukken. Gekwetstheid en verbolgenheid vervang ik door inzicht en begrip. Opstandigheid vervang ik door de muziek van mijn viool. Verdriet vervang ik door vergetelheid. Wraak vervang ik door overwinningen.

*Ik wil ondanks alle liefdeloosheid spontaan kunnen liefhebben,
Kunnen geven, zelfs al is alles me afgenomen,
Vrolijk kunnen werken, zelfs al werkt alles mij tegen,
Een ander de hand kunnen reiken, zelfs al reikt niemand mij de hand,
Een ander kunnen troosten, zelfs al heb ik zelf verdriet,
Een ander kunnen geloven zelfs al word ik zelf niet geloofd.'*

Ze opent haar ogen, legt haar handen op mijn hoofd en zegt met het gezag dat uit de Hoge komt: 'Zo zij het. Zo zal het zijn.'

*

Een haan kraait in de verte. Dat is het teken. Ik pak haar hand en we gaan naar buiten en zien hoe de stad begint te ontwaken. Zij is lichtelijk verbaasd over alles wat ze heeft gezegd, en ik voel dat het vergeven het belangrijkste moment van mijn reis is tot dan toe. Maar het is niet de allerlaatste stap, ik moet weten wat er gebeurt na het lezen van de brief.

We zijn op tijd om koffie te drinken met de rest van de groep, onze koffers te pakken en naar het station te gaan.

'Hilal zal in de lege coupé in onze wagon slapen,' zeg ik.

Niemand reageert erop. Ik heb wel een idee van wat ze denken en neem niet de moeite uit te leggen dat het dat absoluut niet is.

'Korkmaz Igit,' zegt Hilal.

Aan het verbaasde gezicht van iedereen – en ook dat van mijn tolk – te zien is dat vast geen Russisch.

'Korkmaz Igit,' zegt ze nog eens, 'dat is Turks voor "wie gevreesd wordt hoeft niet onbevreesd te zijn".'

Thee

Iedereen lijkt ondertussen meer aan de reis gewend te raken. De tafel is het middelpunt van dit universum en daar komen we iedere dag bijeen voor het ontbijt, het middageten, het avondeten, voor de gesprekken over het leven en wat we voor de boeg hebben. Hilal is nu in onze wagon geïnstalleerd, eet met ons mee, gebruikt mijn badkamer voor haar dagelijkse douche, speelt overdag dwangmatig viool en neemt steeds minder deel aan de discussies.

Vandaag gaat het gesprek over de sjamanen van het Baikalmeer, onze volgende stop. Yao verklaart dat hij het heel leuk zou vinden als ik een van hen zou leren kennen.

‘Zien we wel als we daar zijn.’

Met andere woorden: ik ben niet bijster geïnteresseerd.

Maar ik geloof niet dat hij zich daardoor laat ontmoedigen. Een van de bekendste principes in de vechtkunst is dat je geen weerstand moet bieden. Een goede vechter zal zijn tegenstander bestrijden met diens eigen energie en slagkracht. Dus, hoe meer ik mijn energie verspil aan woorden, hoe minder ik overtuigd zal zijn van wat ik zeg, en binnen de kortste keren zal het makkelijk zijn mij de baas te zijn.

‘Ik moet denken aan het gesprek dat we hadden voordat we in Novosibirsk aankwamen,’ zegt de uitgeefster. ‘Jij zei dat de Aleph een punt buiten ons is, maar dat twee mensen die verliefd zijn dat punt kunnen meenemen naar elke willekeurige plek. De sjamanen geloven dat ze begiftigd zijn met speciale machten en dat alleen zij dat soort visioen kunnen krijgen.’

‘Vanuit de Traditie van de Magie gesproken is het antwoord: “Dat punt bevindt zich buiten ons”, maar vanuit de overlevering binnen het mensdom gesproken kunnen verliefde mensen op bepaalde momenten, maar enkel en alleen bij heel bijzondere gelegenheden, het Geheel ervaren. In het gewone leven zijn we gewend onszelf als onderscheiden wezens te zien, maar het Universum is één enkel iets, een en dezelfde ziel. Maar om op die manier een Aleph te veroorzaken moet er iets heel intens gebeuren: een gigantisch orgasme, een immens verlies, een conflict dat escaleert en zijn hoogtepunt bereikt, een moment van extase als je geconfronteerd wordt met iets van een uiterst zeldzame

schoonheid.'

'Aan conflicten geen gebrek,' zegt Hilal, 'om ons heen zijn constant conflicten, zoals hier, in deze wagon.'

Het meisje dat zo rustig was, lijkt teruggekeerd naar het begin van de reis: ze lokt een probleem uit dat al opgelost was. Ze heeft terrein veroverd en wil haar onlangs verworven macht bewijzen. De uitgeefster weet dat Hilals woorden tot haar gericht zijn.

'Conflicten zijn voor die zielen die geen al te groot onderscheidingsvermogen hebben,' antwoordt ze, waarmee ze probeert te generaliseren, maar wel in de roos schiet. 'De wereld valt uiteen in een deel dat me begrijpt en een deel dat me niet begrijpt. Wat die tweede categorie aangaat, als ze mijn sympathie willen winnen dan zullen ze daar hun best voor moeten doen.'

'Grappig, dan lijkt ik wel heel erg op jou,' slaat Hilal terug, 'ik heb altijd een beeld gehad van hoe ik ben en het is me altijd gelukt te komen waar ik wilde. Een duidelijk voorbeeld daarvan is dat ik nu in deze wagon slaap.'

Yao staat op. Hij heeft kennelijk geen geduld voor dit soort gesprekken.

De uitgever kijkt me aan. Wat verwacht hij dat ik doe? Dat ik partij trek voor de uitgeefster?

'Je weet niet waar je het over hebt,' beweert de uitgeefster die Hilal nu recht aankijkt. 'Ik heb ook altijd gevonden dat ik alles aankon, totdat mijn zoontje geboren werd. Het leek wel of in mijn hoofd de wereld instortte, ik voelde me zwak, klein, niet in staat hem te beschermen. Weet je wie denkt dat hij alles aankan? Het kind. Dat heeft vertrouwen, is niet bang, gelooft in zijn eigen kracht en krijgt alles wat het wil.'

Maar dan groeit het kind op. Het begint te snappen dat het toch niet zo machtig is, dat het om te overleven van anderen afhankelijk is. En dus heeft het lief, hoopt daarvoor beloond te worden en hoe ouder het wordt, hoe meer het verlangt dat zijn liefde beantwoord wordt. Het is bereid alles op te offeren, zelfs macht, om in ruil daarvoor dezelfde liefde te ontvangen als het zelf geeft. En ten slotte zijn we waar wij nu zijn: volwassenen die er alles voor over hebben om geaccepteerd en bemind te worden.'

Yao was teruggekomen, maar bleef nog staan, balancerend met een dienblad en vijf mokken.

'Daarom stelde ik die vraag over de Aleph en de liefde,' gaat de uitgeefster verder, 'ik had het niet over een man. Er waren momenten dat ik naar mijn slapende zoontje keek en ik alles kon zien wat er in de wereld gebeurde; de plek waaruit hij vandaan was gekomen, de plekken die hij zou leren kennen, de beproevingen die hij moest doorstaan om te komen waar ik droomde dat hij zou komen. Hij groeide op, de liefde bleef even intens als voorheen, maar de Aleph

verdween.’

Ja, zij had de Aleph begrepen. Haar woorden werden gevolgd door een respectvol zwijgen. Alle wapens waren Hilal uit handen geslagen.

‘Ik ben verdwaald, de weg kwijt,’ geeft Hilal toe, ‘het lijkt wel of de redenen die ik had om te komen waar ik ben, nu verdwenen zijn. Ik kan op het volgende station uitstappen, terugkeren naar Jekaterinenburg, me de rest van mijn leven wijden aan de viool en doorleven zonder dit alles te begrijpen. En op mijn sterfbed zal ik me afvragen: wat was ik daar toch aan het doen?’

Ik raak haar arm aan.

‘Kom mee.’

Mijn bedoeling is haar mee te nemen naar de Aleph, haar te laten ontdekken waarom ik besloten had Azië over te steken per spoor, me voor te bereiden op alle mogelijke reacties en te aanvaarden wat ze maar besluiten zal. Ik denk aan de arts die ik nooit meer gezien heb – met Hilal zal het niet anders zijn.

‘Heel even nog,’ zegt Yao.

Hij vraagt ons weer te gaan zitten, verdeelt de mokken en zet de theepot precies midden op tafel.

‘Toen ik in Japan woonde, heb ik de schoonheid van de eenvoud leren kennen. En het eenvoudigste en meest verfijnde wat ik heb meegemaakt was thee drinken. Ik ben opgestaan om te laten zien dat we, ondanks al onze conflicten, problemen, kleinheid en grootmoedigheid, kunnen eren wat eenvoudig is. De samoerai lieten hun zwaarden buiten, kwamen de kamer binnen, gingen zitten in de juiste houding en dronken thee volgens een tot in detail vastgelegde ceremonie. Tijdens die paar minuten waren ze in staat de oorlog te vergeten en zich slechts te wijden aan het aanbidden van het schone. Laten we dat doen.’

Hij schenkt de mokken de een na de ander vol. We wachten in stilte.

‘Ik ben de thee gaan halen omdat ik twee samoerai zag die klaar waren voor het gevecht. Maar ik kwam terug en zag in plaats van twee gerespecteerde krijgers twee zielen die elkaar begrepen, zonder dat iets van dit alles nog nodig was. Desalniettemin gaan we samen thee drinken. We gaan onze inspanning focussen in een poging het Volmaakte te bereiken door middel van onze onvolmaakte handelingen uit het leven van alledag. De ware wijsheid bestaat uit het respecteren van de eenvoudige dingen, want die kunnen ons daar brengen waar we vanuit onze behoefte heen moeten.’

We drinken eerbiedig de thee die Yao ons serveert. Nu mij vergiffenis is geschonken, kan ik de smaak proeven van de blaadjes toen ze nog jong waren. Ik kan oud worden met ze, met ze drogen in de zon en geogst worden door ervaren handen, veranderen in drank en harmonie scheppen om me heen. Niemand van ons heeft haast; tijdens deze reis doen we niets anders dan onszelf

afbreken en weer opbouwen.

Na afloop nodig ik Hilal opnieuw uit me te volgen. Ze verdient het te weten, om voor zichzelf een besluit te kunnen nemen.

We zijn op het balkon van de trein. Een man van min of meer mijn leeftijd is in gesprek met een vrouw, precies op de plek waar de Aleph is. Vanwege de energie van dat punt zullen ze daar misschien een tijdje blijven.

We wachten even. Er komt een derde persoon die een sigaret opsteekt en zich bij de twee voegt.

Hilal zegt terug te willen naar de woonkamer: ‘Deze ruimte is alleen voor ons. Zij horen hier niet te zijn, maar in de wagon hiervoor.’

Ik vraag haar niets te ondernemen. We kunnen wachten.

‘Waarom die agressie, toen zij uit was op verzoening?’ ‘Ik weet het niet. Ik ben de weg kwijt. Iedere stop, iedere dag ben ik meer de weg kwijt. Ik dacht dat het voor mij iets heel urgents was om dat vuur op de andere berg aan te steken, jou bij te staan, je te helpen een missie te vervullen die ik niet ken. Ik schatte in dat je zou reageren zoals je gedaan hebt: al het mogelijke doen om te voorkomen dat dit zou gebeuren. En ik heb gebeden dat ik in staat zou zijn de hindernissen te overwinnen, de gevolgen te dragen, vernederd, beledigd, afgewezen te worden, minachtend bekeken te worden. Alles uit naam van een liefde waarvan ik niet vermoed had dat ze bestond, maar die bestaat. En ik ben uiteindelijk best dichtbij gekomen: de kamer naast jou die leeg was omdat God wilde dat de persoon voor wie die was, er op het laatste van zou afzien. Zij heeft niet zelf dat besluit genomen: het kwam uit de Hoge, zeker weten. En ondertussen is het zo dat ik, voor het eerst sinds het moment waarop ik in deze trein naar de Stille Oceaan ben gestapt, geen zin heb om verder te gaan.’

Er arriveert nog iemand, die zich ook bij het groepje aansluit. Hij heeft drie blikjes bier meegebracht. Zo te zien gaat het gesprek nog lang duren.

‘Ik weet wat je bedoelt. Je denkt dat je bij het einde bent aangekomen, maar dat is niet het geval. En je hebt groot gelijk, je wilt begrijpen wat je hier aan het doen bent. Je bent gekomen om mij te vergeven en ik zou je graag duidelijk maken wat je mij vergeeft. Maar woorden maken dingen kapot, alleen door te ervaren kun je alles begrijpen, of beter gezegd, kunnen wij alles begrijpen, want ik ken het einde, de slotzin, het laatste woord van dit verhaal ook niet.’

‘Laten we wachten tot ze weg zijn en dan de Aleph binnengaan.’

‘Dat was mijn idee ook, maar ze zullen niet zo snel weggaan, juist vanwege de Aleph. Dat dit een bijzondere plek is, daar zijn ze zich niet van bewust, maar ze ervaren wel een gevoel van euforie en volheid. Toen ik dat groepje tegenover ons bekeek, realiseerde ik me dat ik misschien je gids moet zijn, en je niet zomaar alles in één keer moet laten zien.

Kom vanavond naar mijn kamer. Je zult het wel moeilijk krijgen met slapen,

want deze wagon slingert op zijn zachtst gezegd nogal. Maar doe je ogen dicht, ontspan je en lig naast me. Laat mij je in mijn armen nemen, net zoals in Novosibirsk. Ik wil proberen om in mijn eentje naar het einde van het verhaal te gaan en ik zal je daarna precies vertellen wat er is gebeurd.'

'Dat is het enige wat ik wilde horen. Dat je me vraagt naar je kamer te komen. Alsjeblieft, wijs me niet opnieuw af.'

De vijfde vrouw

‘Ik had geen tijd om mijn pyjama te wassen.’

Hilal draagt niet meer dan het t-shirt dat ze net van me geleend heeft en dat haar lichaam bedekt op haar benen na. Ik kan niet zien of ze eronder ook nog iets aanheeft. Ze glijdt onder de sprei.

Ik streel haar haar. Ik moet alle tact en alle fijngevoeligheid van de wereld aanwenden, alles zeggen en tegelijk niets.

‘Het enige waar ik op dit moment naar verlang is dat je me omhelst. Een gebaar zo oud als de mensheid, dat veel meer betekent dan dat twee lichamen elkaar ontmoeten. Een omhelzing wil zeggen: je bent geen bedreiging, ik ben niet bang om dicht bij je te zijn, ik kan me ontspannen, me thuis voelen, ik ben veilig en iemand begrijpt me. In de overlevering heet het dat iedere keer als je iemand met plezier in je armen neemt, je een dag langer leeft. Alsjeblieft, doe dat nu,’ smee ik haar.

Ik leg mijn hoofd tegen haar borst, en zij neemt me in haar armen. Ik hoor weer het snelle kloppen van haar hart. Ze draagt geen bh, merk ik.

‘Ik zou heel graag vertellen wat ik ga proberen te doen, maar ik kan het niet. Ik ben nooit tot aan het einde gekomen, tot aan het punt waar dingen opgelost en verklaard worden. Ik stop altijd op hetzelfde moment, wanneer we vertrekken.’

‘Vertrekken? Waarvandaan dan?’ vraagt Hilal.

‘Van een plein, we vertrekken allemaal, en vraag me niet dat beter te beschrijven. Het gaat om acht vrouwen en een van hen zegt iets tegen me wat ik niet kan verstaan. In de afgelopen twintig jaar heb ik vier van hen ontmoet, en geen van die vier heeft me naar de ontknoping kunnen brengen. Jij bent de vijfde die ik tegenkom. Omdat de reis die we nu maken geen toeval is, zoals God niet dobbelt met het Universum, snap ik waarom het verhaal over het heilig vuur jou naar mij toe heeft gebracht. Ik begreep dat pas toen we samen de Aleph in doken.’

‘Ik heb zin in een sigaret. Wees eens wat duidelijker? Ik dacht dat je bij mij wilde zijn.’

We gaan rechtop zitten en steken allebei een sigaret op.

‘Ik zou dolgraag duidelijker zijn, alles vertellen, als ik maar begreep wat er gebeurt na de brief. Die is er het eerst. Vervolgens hoor ik de stem van mijn

superior die zegt dat de acht vrouwen op ons wachten. En ik weet dat op het eind een van jullie iets tegen me zegt, het kan zijn dat ze me het beste wenst óf dat ze me vervloekt.'

'Je hebt het over vorige levens? Over een brief?'

Dat wilde ik dat ze begreep. Als ze me nu maar niet vraagt te vertellen over welk leven ik het heb.

'Alles bevindt zich hier in het heden. Of we zijn elkaar aan het veroordelen, of we zijn elkaar aan het redden. Of beter gezegd: we zijn elkaar het ene moment aan het veroordelen en elkaar het andere moment aan het redden, we wisselen steeds van kant, stappen van de ene wagon over in de andere, van de ene parallelle wereld in de andere. Je moet het geloven.'

'Ik geloof je. Ik denk dat ik weet waar je het over hebt.' Er passeert weer een trein uit de tegenovergestelde richting. We zien de verlichte ramen die voorbijflitsen, er is kabaal, verplaatsing van lucht. De wagon slingert meer dan normaal.

'Dan moet ik nu naar de andere kant gaan. Die bevindt zich in dezelfde "trein" die tijd en ruimte heet. Het is niet moeilijk: je hoeft je alleen maar een gouden ring voor te stellen die om je lichaam op en neer gaat, naar boven en weer naar beneden, langzaam in het begin en daarna steeds sneller. Toen we in Novosibirsk in die houding lagen, was die aanpak heel effectief. Daarom wil ik herhalen wat we daar toen gedaan hebben: jij omhelsde mij, ik jou, en de ring lanceerde me in het verleden, veel moeite kostte het niet.'

'Is dat genoeg? Dat we ons een ring voorstellen?' Mijn blik blijft haken aan de laptop op het tafeltje in mijn kamer. Ik pak hem en ga weer op het bed zitten.

'We denken dat zich hierin foto's bevinden, en woorden, afbeeldingen. Dat het een venster op de wereld is. Maar de waarheid is dat achter alles wat we op de computer zien een reeks nullen en enen steekt. Dat wat programmeurs binaire taal noemen.

Zo worden we ook gedwongen een zichtbare realiteit om ons heen te creëren, anders zou het mensenras nooit de roofdieren overleefd hebben. We hebben iets uitgevonden wat "geheugen" heet, zoals je in een computer ook hebt. Het geheugen dient om ons te beschermen tegen gevaar, het maakt het ons mogelijk om in een gemeenschap te leven, voedsel te vinden, te groeien, en alles wat we geleerd hebben door te geven aan de volgende generatie. Maar het is niet waar het leven op drijft.' Ik zet de laptop terug op de tafel en ga weer op het bed zitten.

'Die ring van vuur is gewoon een truc om ons te ontdoen van het geheugen. Ik heb er het een en ander over gelezen, maar weet niet meer wie het schreef. We doen dat op een onbewuste manier, iedere nacht wanneer we dromen: we gaan

naar ons verleden dat net achter ons ligt of al verder weg is. We worden wakker en denken dat we dingen meegemaakt hebben in onze dromen, die te absurd zijn voor woorden, maar zo is het niet. We zijn in een andere dimensie geweest, waar alles niet zo gebeurt als hier. We denken dat er geen enkele zin aan te geven valt, omdat we bij het ontwaken weer terug zijn in een wereld die zijn ordening ontleent aan het “geheugen”, ons vermogen om het heden te begrijpen. Wat we gezien hebben wordt snel vergeten.’

‘Is het echt zo eenvoudig naar een vorig leven terug te keren of een andere dimensie binnen te gaan?’

‘Ja, dat is zo, als je droomt en ook als je die situatie zelf oproept. Maar dit laatste is sterk af te raden. Als de ring bezit heeft genomen van je lichaam, maakt je ziel zich los en gaat een niemandsland binnen. Als ze niet weet waar ze heen gaat, zal ze in een diepe slaap vallen en kan ze naar gebieden overgebracht worden waar ze niet welkom is, waar ze niets leert, of vanwaar ze problemen uit het verleden mee naar het heden zal nemen.’

We roken onze sigaretten op. Ik zet de asbak op de stoel die als nachtkastje dient en vraag of ze me opnieuw in haar armen wil nemen. Haar hart bonkt als nooit tevoren.

‘Ben ik een van die acht vrouwen?’

‘Ja. Iedereen met wie je in het “verleden” problemen hebt gehad verschijnt opnieuw in je leven, in dat wat de mystici het Wiel van de Tijd noemen. Met iedere incarnatie bereiken we een hoger niveau van bewustzijn en conflicten worden zo langzamerhand opgelost. Wanneer alle conflicten van alle mensen ophouden te bestaan, zal het mensdom een nieuwe fase binnengaan.’ ‘Waarom hebben we in het verleden conflicten geschapen? Alleen maar om ze later te kunnen oplossen?’ ‘Nee, om de evolutie van de mensheid mogelijk te maken in de richting van een punt dat we niet precies kennen. Stel je de tijd voor waarin we allemaal deel uitmaakten van een oersoep die de aarde bedekte. Miljoenen jaren lang reproduceerden de cellen zich op steeds dezelfde manier totdat een van hen muteerde. Toen hebben miljarden andere cellen gezegd: “Je klopt niet, je bent in conflict met ons allemaal.”

Maar die mutatie zorgde ervoor dat de cellen naast haar ook muteerden. Conflict na conflict, en de aanvankelijke soep veranderde zoetjesaan in amoeben, vissen, dieren en mensen. Het conflict is de basis van de evolutie geweest.’

Ze steekt nog een sigaret op.

‘En waarom moeten we dat nu oplossen?’

‘Omdat het Universum, Gods hart, expandeert en zich samentrekt. De alchemisten hadden als hoofdmotto “Solve et coagula”, scheid en breng samen.

Vraag me niet waarom, ik weet het niet.

Vanmiddag hadden jij en mijn uitgeefster een heftige discussie. Dankzij die confrontatie kon ieder een licht laten schijnen dat de ander niet zag. Jullie scheidten en kwamen weer samen, en iedereen die erbij was had er voordeel van. Het zou ook kunnen gebeuren dat het resultaat tegengesteld is, een confrontatie zonder enig positief effect. In zo'n geval zou de kwestie óf niet zo relevant zijn óf in een later stadium opgelost moeten worden. Er zou een oplossing komen, omdat de energie van de haat tussen twee mensen zijn uitwerking zou hebben op de hele wagon. De wagon die een metafoor is van het leven.'

Ze is niet erg geïnteresseerd in theorieën.

'Begin maar. Ik ga met je mee.'

'Nee, je gaat niet mee. Ook al lig ik in jouw armen, je weet niet waar ik naartoe ga. Doe dat niet. Beloof dat je dat niet zult doen, dat je je niet die ring voorstelt. Zelfs als ik de oplossing niet vind, zal ik je later vertellen waar ik je eerder ben tegengekomen. Ik weet niet of het de enige keer was in al mijn levens dat het gebeurde, maar het is wel de enige keer waar ik zeker van ben.'

Ze geeft geen antwoord.

'Beloof het me,' dring ik aan, 'vandaag heb ik mijn best gedaan je naar de Aleph te brengen, maar er stonden mensen. Dat was het teken dat ik vóór jou daarnaar-toe moet gaan.'

Ze laat me los en maakt aanstalten om op te staan. Ik hou haar tegen.

'Laten we nu naar de Aleph gaan,' zegt ze, 'op dit uur is er vast niemand.'

'Alsjeblieft, geloof in mij. Neem me weer in je armen, probeer niet al te veel te bewegen, ook al heb je moeite om in slaap te komen. Laat me eerst eens zien of ik het antwoord krijg. Steek het heilig vuur op de berg aan, want ik ga nu naar een plek die kil is als de dood.'

'Ik ben een van die vrouwen,' zegt Hilal.

'Ja,' zeg ik en ik zeg nog eens dat het zo is. Ik hoor haar hart.

'Ik zal het heilig vuur aansteken en hier blijven om je te steunen. Ga in vrede.'

Ik verbeeld me de ring. Hilals vergiffenis maakt me vrijer, het duurt niet lang of de ring beweegt om mijn lichaam, alleen om het mijne. En hij duwt me naar de plek die ik ken, waar ik niet heen wil gaan, maar waar ik naar terug moet.

Ad Extirpanda

Ik kijk op van de brief en zie een goed gekleed echtpaar voor me staan: de man in een smetteloos wit linnen hemd met daarover een fluwelen jas met goud geborduurde mouwen, de vrouw in een eveneens witte blouse met lange mouwen en een hoge, goud geborduurde kraag die haar bezorgde gezicht omlijst. Verder draagt ze een wollen lijfje met pareldraden en daarover, losjes om de schouders, een bontjas. Ze praten met mijn superior.

‘We zijn al jarenlang vrienden,’ zegt ze met een geforceerde glimlach op haar gezicht, alsof ze ons ervan wil overtuigen dat sommige dingen niet kunnen veranderen, het moet een misverstand zijn. ‘U hebt haar gedoopt, u hebt haar daarmee op Gods weg gezet.’ En terwijl ze zich naar mij toe keert: ‘Jij kent haar beter dan wie ook. Jullie hebben samen gespeeld, zijn samen opgegroeid en jullie wegen zijn pas gescheiden toen jij voor het priesterschap koos.’

De inquisiteur blijft er onbewogen onder.

Hun ogen smeken mij om hulp. Talloze malen heb ik bij hen thuis geslapen en aan hun tafel gegeten. Toen mijn ouders gestorven waren aan de pest, hebben zij voor mij gezorgd. Ik knik ja. Hoewel ik vijf jaar ouder ben dan hun dochter, ken ik haar inderdaad beter dan wie ook: we speelden samen, groeiden samen op en, voordat ik in de orde der dominicanen intrad, was zij de vrouw met wie ik graag de rest van mijn dagen had willen doorbrengen.

‘We hebben het niet over haar vriendinnen,’ zegt de vader op zijn beurt – en eveneens met een glimlach die valse hoop uitdrukt – tegen de inquisiteur. ‘Ik weet niet wat die doen of waar ze zich mee bezighielden. Ik vind dat de Kerk de plicht heeft een einde te maken aan de ketterij, net zoals ze een einde heeft gemaakt aan de dreiging van de Moren. Ze zullen schuldig zijn, omdat de Kerk nooit onrechtvaardig is. Maar jullie weten dat onze dochter onschuldig is.’

De vorige dag hadden de superiores van de orde, zoals ieder jaar gebeurde, een bezoek aan de stad gebracht. De traditie was dat de hele stad dan naar het belangrijkste plein kwam. Niemand was daartoe verplicht, maar wie niet verscheen, was automatisch verdacht. Families uit alle rangen en standen dromden samen voor de kerk, en een van de superiores las een akte voor die de reden van het bezoek verklaarde: het vinden van kettters en hen aan de

wereldlijke en goddelijke gerechtelijke macht voorgeleiden. Vervolgens kwam het moment van barmhartigheid: degenen die naar voren zouden stappen en spontaan het niet eerbiedigen van de goddelijke dogma's zouden opbiechten, zouden onderworpen worden aan een milde kastijding. Ondanks de angst in ieders ogen verroerde niemand zich.

Daarna werd de menigte gevraagd mensen uit hun naaste omgeving aan te wijzen die er verdachte bezigheden op na hielden. Toen is er een boer, die bekendstond als iemand die zijn dochters sloeg en zijn bedienden slecht behandelde, maar die wel iedere zondag naar de mis ging alsof hij echt tot Gods kudde behoorde, op het Heilig Officie af gestapt en heeft de meisjes een voor een aangewezen.

*

De inquisiteur keert zich naar mij toe, knikt en ik reik hem de brief aan. Hij legt hem bij een stapel boeken.

Het echtpaar wacht. Het is koud, maar de machtige man staat het zweet op het voorhoofd.

‘Van onze familie is er niemand naar voren gestapt, omdat we weten dat we godvrezend zijn. Ik ben niet hier om al die meisjes te redden, ik wil alleen mijn dochter terug. En ik beloof bij al wat heilig is dat ze zal worden overgedragen aan een klooster zodra ze zestien is. Haar lichaam en haar ziel zullen zich in deze wereld slechts wijden aan aardse devotie voor de Goddelijke Majesteit.’ ‘Die man heeft hen ten overstaan van de hele stad beschuldigd,’ zegt de inquisiteur ten slotte. ‘Als het een leugen was geweest, had hij het risico gelopen zichzelf in het openbaar te schande te maken. Over het algemeen gebeuren de aangiften anoniem, zulke moedige mensen zijn dun gezaaid.’

De machtige, goedgeklede man is blij dat de inquisiteur eindelijk wat gezegd heeft, en meent nu dat er een gesprek mogelijk is.

‘Die man is een vijand van me, dat weet u. Ik heb hem ooit weggestuurd toen hij voor mij werkte, omdat hij vol begeerte naar mijn dochter keek. Het is pure wraak, het heeft niets met ons geloof te maken.’

Dat is waar, zou ik willen zeggen. Niet alleen om haar, maar om alle andere zeven meisjes die beschuldigd zijn. Er gaan geruchten dat die boer al seksuele relaties heeft gehad met twee van zijn eigen dochters, dat die man van nature een pervers iemand is die alleen plezier beleeft aan jonge meisjes.

De inquisiteur pakt een boek van de stapel die op tafel ligt.

‘Ik wil geloven dat het zo is. En ik ben geneigd er mijn best voor te doen dat te bewijzen, maar voorop staat dat ik de juiste procedures moet volgen. Als ze

onschuldig is, zal ze niets te vrezen hebben. Er zal niets gedaan worden wat in strijd is met wat hier geschreven staat. Aanvankelijk waren er nogal wat excessen maar tegenwoordig hebben we het beter georganiseerd en zijn we voorzichtiger: vandaag de dag is er niemand meer die nog onder onze handen sterft.'

Hij reikt de man het boek *Directorium Inquisitorum* aan. Deze pakt het aan, maar opent het niet. Hij houdt het in zijn handen geklemd, alsof hij zo voor de anderen zou kunnen verbergen dat hij staat te trillen.

'Dit is ons wetboek,' vervolgt de inquisiteur, 'de wortels van het christelijk geloof. De perversiteit van de ketters. En hoe we het een van het andere moeten onderscheiden.'

De vrouw brengt haar hand naar haar mond en bijt op haar nagels, zo houdt ze haar angst in bedwang en voorkomt ze dat ze gaat huilen. Ze heeft al begrepen dat ze niets zullen bereiken.

'Ik ga niet voor de rechtbank verklaren dat ik haar als klein kind heb zien praten met wat zij "onzichtbare vrienden" noemde. Maar het is in de stad bekend dat zij en haar vriendinnen in het bos hiernaast samenkomen en hun vingers op een glas leggen dat ze met de kracht van hun gedachten proberen te verplaatsen. Vier van hen hebben al bekend dat ze bezig waren contact te zoeken met de geesten van overledenen. Zo zou hun de toekomst geopenbaard worden. Ook hebben ze bekend dat ze begiftigd zijn met duivelse machten zoals het vermogen te spreken met wat ze "de krachten van de natuur" noemen. God is de enige kracht en de enige macht.'

'Maar ieder kind doet dat!'

Hij staat op, komt naar mijn tafel, pakt een ander boek en begint erin te bladeren. Ondanks de vriendschap die hem met deze familie verbindt – de enige reden om hun dit gesprek toe te staan – is hij ongedurig. Hij wil zijn werk beginnen en nog voor zondag afmaken. Ik probeer het echtpaar op te beuren door hen aan te kijken, omdat ik in het bijzijn van een superior mijn eigen mening niet kenbaar mag maken.

Maar ze negeren me: ze zijn een en al aandacht voor de inquisiteur, geen beweging van hem ontgaat hun.

'Alstublieft,' herhaalt de moeder, en ze probeert niet langer haar wanhoop te verbergen, 'spaar onze dochter. Als haar vriendinnen bekend hebben, is dat omdat ze onderworpen werden aan...'

De man pakt de hand van zijn vrouw vast en voorkomt dat ze haar zin afmaakt. Maar de inquisiteur maakt hem af: '... foltering. Nu ken ik jullie al zo lang, ik heb met jullie alle aspecten van de theologie bediscussieerd en besproken, en jullie zouden niet weten dat God, als Hij met hen is, nooit zal

toestaan dat ze lijden of iets bekennen wat niet is? Denken jullie dat een klein beetje pijn voldoende zou zijn om hun zielen de ergste schanddaden te ontfutselen? Foltering is driehonderd jaar geleden goedgekeurd door de heilige paus Innocentius IV in zijn bul *Ad Extirpanda*. We doen dit niet omdat het prettig is; iemands geloof wordt getoetst. Wie niets te bekennen heeft, zal getroost en beschermd worden door de Heilige Geest.'

De dure kleren van het echtpaar vormen een fel contrast met de kamer, die van iedere luxe is ontdaan, op de baard na, die brandt om het een beetje warmer te maken. Een zonnestraal valt binnen door een opening in de stenen muur, en de juwelen die de vrouw aan haar vingers en om haar hals draagt, schitteren.

'Het is niet de eerste keer dat het Heilig Officie in de stad is,' gaat de inquisiteur verder, 'bij de voorgaande bezoeken heeft geen van jullie geklaagd of wat er gebeurde onjuist genoemd. Eerder het tegendeel: bij een van onze diners hebben jullie de praktijk van het folteren, die al drie eeuwen bestaat, goedgekeurd. Volgens jullie was het de enige manier om te voorkomen dat de krachten van het kwaad ruim baan kregen. Iedere keer als wij de stad van ketters zuiverden, juichten jullie dat toe. Jullie begrepen dat wij geen beulen zijn, we zoeken slechts de waarheid, en die is niet altijd even duidelijk als zou moeten.'

'Maar...'

'Maar het betrof toen anderen. Mensen die het naar jullie oordeel verdienden gefolterd te worden en op de brandstapel te belanden. En één keer' – hij wijst naar de man – 'heb jij een familie aangegeven. Je zei dat de moeder magische kunsten gebruikte, om jouw kudde te doden. Het lukte ons de waarheid aan te tonen, ze werden veroordeeld, en...'

Hij houdt even in alvorens de zin af te maken, alsof bij geniet van zijn woorden.

'... ik heb jou geholpen om hun land, dat aan dat van jou grensde, te kopen. Jouw vroomheid werd beloond.' Hij draait zich naar mij toe: '*Malleus Maleficarum*'

Ik ga naar de boekenkast achter zijn tafel. Hij is een goed mens, diep overtuigd van hetgeen hij doet. Het is geen persoonlijke wraakneming, maar hij is bezig met zijn werk in naam van zijn geloof. Ook al heeft hij zijn gevoelens nooit geuit, ik heb hem vaak met een afwezige blik in de eindeloze verte zien staren, alsof hij God vroeg waarom Hij hem zo'n zware last op zijn schouders had gelegd.

Ik geef hem het in leer gebonden boekwerk. De titel op het omslag is er met vuur in gebrand.

'Hier staat alles in. *Malleus Maleficarum*, Een lange, uitvoerige studie over de wereldwijde samenzwering die erop gericht is het heidendom terug te brengen,

over het geloof in de natuur als enige redder, over de bijgeloven die beweren dat er vorige levens bestaan, over de verwerpelijke astrologie en de nog meer verwerpelijke wetenschap die botst met de mysteriën van het geloof. De duivel weet dat hij in zijn eentje het werk niet kan doen, hij heeft zijn heksen en zijn wetenschappers nodig om de wereld in verleiding te brengen en te corrumperen.

Terwijl de mannen sneuvelen op het slagveld om het Geloof en het Koninkrijk te verdedigen, beginnen de vrouwen te denken dat zij op de wereld zijn om te besturen, en gaan de lafaards, die zichzelf voor wijzen houden, in documenten en theorieën naar dingen zoeken die ze evengoed kunnen vinden in de Bijbel. Aan ons de taak om te verhinderen dat dit gebeurt. Ik ben niet degene geweest die de meisjes hierheen heeft gebracht. Ik ben er slechts mee belast na te gaan of ze onschuldig zijn dan wel of ik ze moet redden.'

Hij staat op en vraagt me mee te gaan.

'Ik moet gaan. Als je dochter onschuldig is, zal ze voordat de ochtend aanbreekt terugkeren naar huis.'

De vrouw werpt zich op de grond en knielt aan zijn voeten.

'Alsjeblieft! U hebt haar op de arm gehad toen ze een kind was!'

De man probeert zijn laatste troefkaart uit te spelen. 'Ik schenk mijn hele vermogen en al mijn land aan de Kerk, nu, hier meteen. Geef me uw veer, een vel papier, en ik zet mijn handtekening. Ik wil hier weggaan met mijn dochter aan de hand.'

De inquisiteur duwt de vrouw weg. Ze staat niet op, blijft liggen, krampachtig snikkend, de handen voor haar gezicht.

'De orde der dominicanen is juist uitgekozen om dit soort dingen te voorkomen. De vroegere inquisiteurs konden gemakkelijk met geld omgekocht worden. Maar wij hebben altijd gebedeld en zullen blijven bedelen. Geld zal ons niet in bekoring kunnen brengen, integendeel, door dit schandalige aanbod te doen, maak je de situatie er alleen maar slechter op.'

De man grijpt me bij mijn schouders.

'Jij was als het ware onze zoon! Na de dood van je ouders hebben we jou in huis opgenomen en verhinderd dat je oom doorging met jou te mishandelen!'

'Maakt u zich geen zorgen,' fluister ik in zijn oren, bang dat de inquisiteur me hoort, 'maakt u zich geen zorgen.' Ook al had hij me alleen maar opgenomen om mij als slaaf te laten werken op zijn landerijen. Ook al had hij evenals mijn oom de gewoonte me af te ranselen bij alles wat ik fout deed.

Ik maak me los uit zijn greep en loop naar de deur. De inquisiteur draait zich voor een laatste keer om naar het echtpaar: 'Ooit zullen jullie me bedanken dat ik jullie dochter gered heb van de eeuwige straf.'

‘Doe haar kleren uit, zodat ze helemaal naakt is.’

De inquisiteur zit aan een enorme tafel, naast hem een hele serie lege stoelen.

Twee wachters lopen naar het meisje toe, maar zij maakt een handgebaar en zegt: ‘Ik heb hen niet nodig, ik kan het alleen. Ik vraag jullie alleen me alstublieft geen pijn te doen.’

Langzaam trekt ze haar fluwelen, met goud geborduurde rok uit die even elegant is als die haar moeder droeg. De twintig mannen in de zaal doen alsof het hen onberoerd laat, maar ik weet wat er zich in hun hoofden afspeelt. Lust, wellust, geilheid, perversie.

‘Je blouse.’

Ze trekt de blouse uit die gisteren waarschijnlijk wit was, en vandaag vuil en gekreukeld is. Haar bewegingen lijken bestudeerd, te langzaam, maar ik weet wat ze denkt: Hij gaat me redden. Hij gaat dit nu stoppen. Maar ik zeg niets, zwijgend vraag ik God of dit alles wel juist is – ik begin krampachtig het onzevader te bidden, en smeeek Hem om zowel mijn superior als haar bij te staan. Ik weet wat er zich nu in zijn hoofd afspeelt: de aangifte is niet alleen het gevolg van jaloezie of wraak, maar ook van de niet te bevatten schoonheid van die vrouw. Zij is het beeld van Lucifer zelf, de knapste en meest perverse engel in de Hemel.

Alle aanwezigen kennen haar vader, weten dat hij machtig is en dat hij iemand die zijn dochter aanraakt, kwaad berokkenen kan. Ze kijkt me aan, ik wend mijn gezicht niet af. De anderen staan verspreid in de onderaardse zaal, ze houden zich verborgen in de schaduw, uit angst dat zij het er levend vanaf zal brengen en hun namen zal doorgeven aan haar vader. Lafaards! Ze zijn bijeengeroepen om een hogere zaak te dienen, ze helpen de wereld te zuiveren. Waarom verschuilen ze zich voor een weerloos meisje?

‘Trek de rest uit.’

Ze blijft me strak aankijken. Haar handen gaan omhoog, trekken de strik los van de blauwe onderjurk die haar lichaam bedekt en nu langzaam op de grond valt. Ze smeekt me met haar blik dat ik iets doe om dit te voorkomen, ik antwoord haar met een knikje dat alles goed zal komen, dat ze zich geen zorgen moet maken.

‘Zoek het merkteken van Satan,’ beveelt de inquisiteur.

Ik ga dichterbij haar staan met de kaars. De tepels van haar borstjes zijn hard, ik weet niet of het van de kou is of van onbewuste opwinding, omdat ze naakt is waar iedereen bij is. Ze heeft kippenvel. De ramen, boven in de muren, zijn van dik glas, maar het weinige licht dat binnenvalt, wordt weerkaatst door haar

smetteloos witte lijf. Ik hoef niet lang te zoeken: dicht bij haar geslacht – dat ik tijdens de zwaarste bekeringen in mijn fantasie talloze malen heb gekust – zie ik het merkteken van Satan tussen haar schaamhaar, links boven. Het maakt me bang; misschien heeft de inquisiteur gelijk: daar bevindt zich het onomstotelijke bewijs dat ze verschillende keren omgang heeft gehad met de duivel. Ik voel afschuw, verdriet en woede tegelijkertijd.

Ik moet zekerheid hebben. Ik kniel naast haar naakte lijf en bekijk opnieuw het merkteken. Het zwarte teken, in de vorm van een halve maan.

‘Het zit er vanaf mijn geboorte.’

Net zoals eerder haar ouders denkt ze dat ze een gesprek kan beginnen om de aanwezigen ervan te overtuigen dat ze onschuldig is. Ik ben aan het bidden vanaf het moment dat ik de zaal binnenkwam, en ik smeeek God wanhopig dat hij me kracht geeft. Een beetje pijn en alles zal in minder dan een half uur afgelopen zijn. Dat teken is dan wel een onontkoombaar bewijs van haar misdaden, maar ik heb haar liefgehad voordat ik mijn lichaam en mijn ziel in dienst van God heb gesteld – omdat ik wist dat haar ouders nooit zouden toestaan dat hun adellijke dochter zou trouwen met een boer.

En die liefde is nog steeds zo sterk dat ik er niet tegen opgewassen ben. Ik wil haar niet zien lijden.

‘Ik heb nooit de duivel aangeropen. Jij kent me en weet ook wie mijn vriendinnen zijn. Zeg tegen hem’ – ze wijst naar mijn superior – ‘dat ik onschuldig ben.’

De inquisiteur spreekt met een verrassende tederheid die slechts geïnspireerd kan zijn door de goddelijke barmhartigheid.

‘Ik ken jouw familie ook. Maar de Kerk weet dat de duivel zich in zijn keuze van zijn onderdanen niet laat leiden door de stand waartoe iemand behoort. Hij kiest hen vanwege hun vermogen anderen te verleiden met woorden of met valse schoonheid. Het kwaad komt uit de mond van de mens, zei Jezus. Als het kwaad zich binnenin bevindt, zal het uitgedreven worden middels geschreeuw dat veranderen zal in de bekentenis die wij allen verwachten. Als je geen kwaad in je hebt, zul je de pijn weerstaan.’

‘Ik heb het koud, mag...’

‘Niet spreken tenzij ik je het woord gegeven heb,’ reageer ik vriendelijk maar toch autoritair. ‘Knik ja of schud nee, meer niet. Je vier vriendinnen hebben je al verteld wat er gebeurt, toch?’

Ze knikt ja.

‘Neemt u uw plaatsen in, heren.’

Nu zullen de lafaards hun gezichten moeten laten zien. Rechters, griffiers en edelen nemen plaats aan de grote tafel waaraan tot dan toe slechts de inquisiteur

zat. Het meisje, de wachters en ik blijven als enigen staan.

Had God maar gewild dat dit gespuis er niet bij was. Ik weet dat de inquisiteur, als we met zijn drieën waren geweest, aangedaan zou zijn geweest. Zou de aangifte niet in het openbaar gedaan zijn – iets wat uiterst zelden voorkomt, omdat het merendeel van de mensen het commentaar uit hun buurt vreest en de voorkeur geeft aan de anonimiteit –, dan was dit alles misschien niet gebeurd. Maar het lot wilde blijkbaar dat de dingen een andere loop namen. En de Kerk kan niet zonder dit gespuis, het proces moet de procedures volgen zoals die bij wet zijn vastgelegd. Na de beschuldigingen van excessen in het verleden was per decreet afgekondigd dat voortaan alles conform het burgerlijk recht in daartoe geëigende aktes moest worden opgetekend. Zo zou in de toekomst iedereen weten dat de kerkelijke macht bij de verdediging van het geloof waardig en binnen de perken van de wet gehandeld had. De vonnissen worden uitgesproken door de Staat: de inquisiteurs hebben slechts tot taak aan te wijzen of iemand schuldig is.

‘Wees niet bang. Ik heb net je ouders gesproken en beloofd dat ik al het mogelijke zal doen om te bewijzen dat je aan de rituelen die aan jou worden toegeschreven nooit hebt deelgenomen. Dat je de doden niet hebt aangeroepen, dat je niet geprobeerd hebt te achterhalen wat in de toekomst ligt of geprobeerd hebt een bezoek te brengen aan het verleden, dat je de natuur niet aanbidt, dat de leerlingen van Satan nooit jouw lichaam hebben aangeraakt, ondanks het DUIDELIJK aanwezige merkteken.’

‘Jullie weten dat...’

Alle aanwezigen – hun gezichten zijn nu zichtbaar voor de aangeklaagde – kijken de inquisiteur aan, ze kijken verontwaardigd, in de hoop op een gerechtvaardigd gewelddadige reactie. Maar hij legt slechts een vinger tegen zijn lippen en vraagt haar opnieuw om respect voor de rechtbank.

Mijn gebeden worden verhoord. Ik bid God de Vader om mijn superior geduld en verdraagzaamheid te schenken en haar niet op het Wiel te laten leggen. Niemand is bestand tegen het Wiel, en daarom ook worden alleen diegenen van wie men zeker is dat ze schuldig zijn, daarop gelegd. Tot nu toe is geen van de vier meisjes die voor de rechtbank hebben gestaan onderworpen aan deze uitzonderlijke marteling: de schuldige wordt vastgebonden op de buitenkant van de velg van het Wiel waar vervolgens scherpe pinnen onder geplaatst worden en waar bovendien gloeiende houtskool onder gelegd wordt. Als een van ons het Wiel in beweging brengt en laat draaien, rijten de pinnen het vlees kapot en wordt het lichaam langzaam geroosterd.

‘Breng de rekbank.’

Mijn gebeden zijn verhoord. Een van de wachters schreeuwt een bevel.

Ze doet een poging om te vluchten, ook al weet ze dat het onmogelijk is. Ze rent van de ene kant naar de andere kant, werpt zich tegen de stenen muren, gaat naar de deur maar wordt teruggeduwd. Ondanks de kou en de vochtigheid, is te zien, in het weinige licht dat de zaal binnenkomt, dat haar lichaam glanst van het zweet. Ze gilt niet, zoals de andere meisjes, ze probeert alleen maar te ontsnappen. De wachters grijpen haar ten slotte: in het tumult betasten ze opzettelijk haar borstjes, haar geslacht dat schuilgaat onder een flinke toef haar.

Twee andere mannen komen aandragen met de rekbank die van hout is en speciaal voor het Heilig Officie gemaakt is in Holland. Vandaag de dag wordt het gebruik ervan in meerdere landen aanbevolen. Ze zetten het geval neer, heel dicht bij de tafel, en grijpen het meisje vast. Ze spartelt tegen maar er komt geen woord over haar lippen. Ze spreiden haar benen, zetten de enkels vast in de ringen aan de uiteinden. Vervolgens trekken ze haar armen naar achteren en binden die vast met het touw van een windas.

‘Ik zal de windas bedienen,’ zeg ik.

De inquisiteur kijkt me aan. Er zijn soldaten aanwezig, en normaal moet dit gedaan worden door een soldaat. Maar ik weet dat die bruten haar spieren kunnen scheuren en de vier eerdere keren heeft hij mij permissie gegeven het te doen.

‘Goed.’

Ik loop naar een hoek van de bank en leg mijn handen op de houten zwengel van de windas, die door het veelvuldige gebruik nogal gesleten is. De mannen buigen naar voren. Het naakte meisje, haar benen gespreid, vastgebonden op een bank is een gezicht dat hels kan zijn en paradijselijk tegelijkertijd. De duivel verleidt me, probeert me. Vannacht ga ik mezelf geselen tot ik hem uit mijn lichaam verdreven heb en met hem ook de herinnering aan dit moment. Ik zou graag daar willen liggen, mijn armen om haar heen, en haar beschermen tegen die wellustige blikken en lachjes.

‘Ga weg, in de naam van Jezus!’ schreeuw ik tegen de duivel, maar ongewild geef ik een haal aan de zwengel van de windas. Haar lichaam wordt opgerekt. Zij kermt slechts als haar ruggengraat in een boog getrokken wordt. Ik laat het touw vieren en alles is weer normaal.

Ik ga maar door met bidden, smeeek God om barmhartigheid. Wanneer iemands geest de pijngrens passeert, wordt hij sterker. De verlangens, die deel uitmaken van het gewone dagelijkse leven, verliezen hun zin, de mens wordt gezuiverd. Lijden is het gevolg van verlangen, en niet van pijn.

Mijn stem klinkt kalm en troostend: ‘Je vriendinnen hebben je verteld wat dit is, toch? Hoe meer spanning ik op de touw zet, hoe meer je armen naar achteren getrokken worden, je schouders van hun plek gaan, je rugwervels los raken en je

huid scheurt. Dwing me niet tot het einde te gaan. Beken, zoals je vriendinnen ook gedaan hebben. Mijn superior zal je de absolutie geven, je krijgt een penitentie en je kunt terug naar huis, alles zal weer normaal worden.'

Ik kijk opzij om me ervan te vergewissen dat de griffier mijn woorden goed opschrijft. Alles moet opgetekend worden.

'Ik beken,' zegt ze, 'zeg wat mijn zonden zijn en ik beken.'

Ik duw op de zwengel, heel voorzichtig maar genoeg om haar een gil van pijn te laten slaken. Alsjeblieft, laat me niet doorgaan. Alsjeblieft, help me en beken nu meteen.

'Ik ga jouw zonden niet opzeggen. Ik ken ze wel, maar ik moet ze jou horen zeggen, want de rechtbank is aanwezig.'

Ze begint al die dingen op te noemen die we verwachtten, folteren is niet nodig. Maar hiermee schrijft ze haar doodvonnis, en dat moet ik voorkomen. Ik zet een klein beetje meer spanning op het touw, om haar haar mond te laten houden, maar ondanks de pijn gaat ze door. Ze heeft het over voortekens, over dingen waarvan ze voorvoelt dat ze gebeuren zullen, over hoe de natuur aan haar en haar vriendinnen vele geheimen van de geneeskunst heeft geopenbaard. Wanhopig duw ik de zwengel verder, maar ze stopt niet. Als ze haar woorden onderbreekt is het slechts om te gillen van de pijn.

'Momentje,' zegt de inquisiteur, 'laten we luisteren naar wat ze te zeggen heeft, laat het touw wat vieren.'

En hij keert zich tot de anderen: 'Iedereen hier is getuige. Ook voor dit arme slachtoffer van de duivel eist de Kerk de dood op de brandstapel.'

Nee! Ik zou hem willen smeken zijn mond te houden, maar ze kijken allemaal naar mij.

'De rechtbank stemt ermee in,' zegt een van de aanwezige rechters.

Ze heeft het gehoord. Ze is reddeloos verloren. Voor het eerst sinds ze deze zaal binnenkwam, verandert de blik in haar ogen, ze krijgen een hardheid die slechts afkomstig kan zijn van de Boze.

'Ik beken dat ik alle zonden van de wereld heb begaan. Dat ik dromen had waarin mannen aan mijn bed kwamen en mijn geslacht kusten. Een van die mannen was jij, en ik beken dat ik je in mijn dromen heb verleid. Ik beken dat mijn vriendinnen en ik samenkwamen om geesten van overledenen aan te roepen, omdat ik wilde weten of ik ooit zou gaan trouwen met de man die ik altijd aan mijn zijde heb willen hebben.'

Ze knikt in mijn richting.

'Die man was jij. Ik wachtte tot ik wat ouder zou zijn en hoopte je daarna van het kloosterleven af te kunnen brengen. Ik beken dat ik brieven en dagboeken schreef die ik verbrand heb, maar daarin ging het over één enkel iemand, mijn ouders daargelaten, die mededogen met me had en die ik daarom liefhad. Die

iemand was jij...'

Ik geef een enorme ruk aan de zwenkel, zij geeft een gil en verliest het bewustzijn. Haar lelieblanke lichaam glanst van het zweet. De wachters willen koud water in haar gezicht gooien om haar weer bij bewustzijn te brengen en om door te kunnen gaan haar de bekentenis af te dwingen, maar de inquisiteur komt tussenbeide.

'Het is niet nodig. Ik denk dat de rechtbank gehoord heeft wat ze moest horen. Jullie kunnen haar aankleden, alleen de onderkleren, en haar terug naar de cel brengen.'

Ze halen het slappe, bewusteloze lichaam weg, pakken het witte hemd dat op de grond ligt en dragen het meisje weg, ons blikveld uit. De inquisiteur richt zich tot de hardvochtige mannen die daar aan tafel zitten.

'Welnu, heren, ik wacht op een schriftelijke bevestiging van het vonnis, tenzij iemand hier iets te zeggen heeft ten gunste van de aangeklaagde. Mocht dat zo zijn, dan zullen we de beschuldiging opnieuw bezien.'

Niet alleen hij maar iedereen wendt zich nu tot mij. Sommigen vragen me niets te zeggen en anderen verzoeken mij om haar te redden, omdat ik haar ken zoals zij beweerde.

Waarom moest ze zeggen wat ze zei? Waarom dingen terughalen die zo moeilijk waren toen ik ervoor koos om God te dienen en de wereld achter me te laten? Waarom liet ze me haar niet verdedigen toen ik haar leven nog redden kon? Als ik nu met iets kom wat ten gunste van haar is, dan zal morgen de hele stad met de kritiek komen dat ik haar gered heb omdat ze zei dat ze altijd van me gehouden heeft. Mijn reputatie en mijn carrière zullen voorgoed zijn geruïneerd.

'Als zich ook maar één stem hier laat horen ter verdediging van haar, ben ik bereid om te tonen hoe mild de Heilige Moederkerk is.'

Ik ben niet de enige daar die haar familie kent. Sommigen zijn haar familie gunsten schuldig, anderen geld, weer anderen worden bewogen door afgunst. Niemand zal zijn mond opendoen. Alleen hij die de familie niets schuldig is.

'Kan ik hiermee de zaak voor gesloten verklaren?'

Al is de inquisiteur meer geletterd en vromer dan ik, toch lijkt hij mij om hulp te vragen. Maar ze heeft gezegd dat ze van me hield, waar iedereen bij was.

'Spreek slechts één woord en mijn slaaf zal gered worden,' zei de centurio tegen Jezus. Eén woord is genoeg en mijn slavin zal gered worden.

Mijn lippen bewegen zich niet.

De inquisiteur laat het niet blijken, maar ik weet dat hij slechts minachting voor me voelt. Hij wendt zich tot de groep.

'De Kerk, hier vertegenwoordigd door mij als haar nederige dienaar, wacht op de bevestiging van de doodstraf.'

De mannen verzamelen zich in een hoek, ik hoor de duivel steeds luider in

mijn oren schreeuwen, hij probeert me in verwarring te brengen, zoals hij eerder heeft gedaan vandaag. Bij geen van de vier meisjes heb ik merktekens achtergelaten die onherstelbaar zouden zijn. Ik heb ooit confraters gezien die de zwengel zo ver mogelijk doordrukten, de veroordeelden stierven dan met al hun organen verwoest, terwijl het bloed door hun mond naar buiten stroomde, hun lichamen meer dan dertig centimeter opgerekt.

De mannen komen terug met de akte die door iedereen is ondertekend. Het vonnis is gelijk aan dat van de vier anderen die ondervraagd werden: dood op de brandstapel.

De inquisiteur bedankt iedereen en vertrekt, maar tegen mij heeft hij geen woord gezegd. De mannen die de wet en het recht toepassen verwijderen zich eveneens, sommige al in gesprek verwickeld over een of ander voorvalletje in de buitenwijken, andere met gebogen hoofd. Ik loop naar het haardvuur, pak wat gloeiende stukken houtskool en stop ze onder mijn habijt. Ik ruik de geur van geroosterd vlees, mijn handen branden, mijn lichaam krimpt ineen van de pijn, maar ik verroer geen spier.

‘Heer,’ zeg ik ten slotte als de pijn minder wordt, ‘laat deze merktekens van verbranding voor altijd op mijn lichaam blijven, opdat ik nooit vergeet wie ik vandaag ben geweest.’

Het neutraliseren van macht

Een in klederdracht gestoken vrouw die overdreven opgemaakt is en een paar kilo's, of juister gezegd flink wat kilo's te zwaar is, zingt liedjes uit de streek. Ik hoop dat iedereen zich amuseert, het feest is geweldig, hoe meer kilometers op deze spoorlijn hoe euforischer ik word.

's Middags was ik even degene die ik vóór de reis was, hard op weg in een depressie te raken, maar meteen herpakte ik mij – als Hilal me had vergeven, moest ik mezelf niet schuldig voelen. Terugkeren naar het verleden en oude wonden openrijten is niet makkelijk, belangrijk is het ook niet. Het enige wat zoiets rechtvaardigt is de wetenschap dat het verleden me zal helpen het heden beter te begrijpen.

De signeermiddag is voorbij en ik doe mijn best de juiste woorden te vinden om Hilal in de richting van de waarheid te leiden. De ellende met woorden is dat ze je het gevoel geven dat je jezelf voor anderen begrijpelijk kunt maken en begrijpen kunt wat de anderen zeggen. Maar draai je je om en sta je oog in oog met het lot, dan kom je erachter dat woorden niet voldoen. Hoeveel mensen ken ik niet die ware meesters zijn als ze spreken maar die niet kunnen leven naar wat ze preken! Bovendien, een situatie beschrijven is één ding, die situatie zelf meemaken is een tweede. Daarom heb ik al sinds lang begrepen dat een strijder die zijn droom nastreeft zijn inspiratie haalt uit wat hij doet en niet uit zijn fantasieën over wat hij zal gaan doen. Hilal vertellen wat we samen beleefd hebben lost niets op: woorden om dat soort dingen te beschrijven zijn dood nog voor ze je mond verlaten hebben.

Het herbeleven van de gebeurtenissen in de onderaardse zaal, van de martelingen en de dood op de brandstapel zal Hilal eveneens geen greintje helpen – het zal haar eerder verschrikkelijk kwaad doen. We hebben nog een paar dagen te gaan, en in die tijd zal ik er wel achter komen wat de beste manier is om haar duidelijk te maken hoe de relatie tussen ons is. Al die pijn opnieuw doormaken moet te voorkomen zijn.

Ik kan ervoor kiezen haar onwetend te houden en haar niets vertellen. Maar ik vermoed, zonder dat ik dat beredeneren kan, dat de waarheid haar ook van veel dingen bevrijden kan waar ze nu, tijdens deze incarnatie, last van heeft. Op een

gegeven moment merkte ik dat mijn leven begon te stokken en niet langer de rivier was die naar zee stroomde. En daarom was het geen toeval dat ik besloot te gaan reizen. Ik deed dat omdat alles om me heen dreigde te stagneren. Evenmin was het toeval dat Hilal tot de conclusie kwam dat zij hetzelfde voelde.

Dus moet God me bijstaan en aangeven hoe ik de waarheid vertellen kan. De mensen in mijn wagon ervaren iedere dag als een nieuwe fase in hun leven. Mijn uitgeefster lijkt menselijker en minder defensief. Yao, die op dit ogenblik naast me een sigaretje rookt en naar de dansvloer kijkt, is waarschijnlijk blij me dingen te kunnen tonen die ik al vergeten was – en zelf zich op die manier al die dingen te kunnen herinneren die hij ooit geleerd heeft. 's Ochtends waren we in een fitnesscentrum dat Yao ook hier in Irkoetsk heeft weten te vinden. We deden een partijtje aikido en tegen het eind zei hij tegen me: 'We moeten op de aanval van de vijand voorbereid zijn en in staat zijn de dood in de ogen te kijken. Dan zal de dood ons pad verlichten.'

Ueshiba heeft talloze uitspraken die een leidraad vormen voor degenen die zich wijden aan de Weg van de Vrede. Yao heeft er echter een uitgezocht die direct aansluit bij iets wat ik de vorige nacht heb meegemaakt: toen Hilal in mijn armen sliep, zag ik haar dood en die verlichtte mijn weg.

Ik weet niet of Yao over een methode beschikt om parallelle werelden binnen te gaan en te volgen wat er met mij gebeurt. Hoewel hij degene is met wie ik het meest praat (Hilal zegt steeds minder, ook al maak ik buitengewone dingen met haar mee), ken ik hem nog steeds niet goed. Ik heb hem verteld dat mensen van wie we houden niet verdwijnen, maar slechts overgaan naar een andere dimensie. Hij schijnt nog steeds met zijn gedachten bij zijn vrouw te zijn en het enige wat me rest is hem aanraden een bezoek te brengen aan een voortreffelijk medium in Londen. Daar zal hij alle antwoorden vinden die hij nodig heeft en alle tekens, die bevestigen wat ik zei over de eeuwigheid van de tijd.

Ik ben ervan overtuigd dat ieder van ons een reden heeft om in Irkoetsk te zijn, nadat ik in een Londens restaurant zonder veel nadenken besloten had dat ik Azië door moest per trein. Dit soort dingen gebeurt pas als de betrokkenen elkaar ooit al ergens ontmoet hebben en samen op weg gaan naar de vrijheid.

Hilal danst met een jongen die van haar leeftijd is. Ze heeft een beetje gedronken en is bijzonder vrolijk. Ze is me vanavond al meer dan eens komen melden dat ze spijtig genoeg haar viool niet heeft meegebracht. Dat is ook echt jammer. De mensen daar verdienen de charme en magie van de geweldige spalla van een van de meest gerespecteerde conservatoria van Rusland.

De dikke zangeres gaat het podium af, het orkestje speelt door en het publiek kraait springend het refrein: 'Kalasjnikov! Kalasjnikov!' Als het liedje van Goran Bregovic niet zo bekend was, zou het voor voorbijgangers buiten kunnen lijken of binnen een groepje terroristen iets aan het vieren is. Een bepaald type machinegeweer, de AK-47, wordt immers bij wijze van eerbetoon aan zijn ontwerper, Michail Kalasjnikov, ook wel een kalasjnikov genoemd.

De jongen en Hilal houden elkaar nu vast, een stap dichterbij een kus. Ze dansen niet intiem, maar ik weet dat mijn reisgenoten zich er zorgen over maken – ik kon dit wel eens niet leuk vinden.

Maar ik vind het geweldig.

Kwam ze inderdaad maar iemand tegen die vrij is, die haar gelukkig kan maken, iemand die geen sta-in-de-weg is voor haar briljante carrière, die haar bij een zonsongang in zijn armen neemt en niet nalaat het heilig vuur aan te steken op momenten dat ze hulp nodig heeft. Ze verdient het.

'Ik kan die merktekens op je lichaam genezen,' zegt Yao, terwijl we kijken naar de dansende mensen. 'De Chinese geneeskunst heeft er een stuk of wat middeltjes tegen.'

Dat kan hij niet.

'Zo erg is het niet. De plekken komen steeds terug maar wel steeds minder vaak. Nummulair eczeem is niet te behandelen.'

'In de Chinese cultuur heet het dat die merktekens alleen voorkomen bij soldaten die in een vorig leven verbrand zijn, tijdens een veldslag.'

Ik kan een glimlach niet onderdrukken. Yao kijkt me aan en beantwoordt mijn glimlach. Ik weet niet of hij in de gaten heeft wat hij zegt. Die merktekens heb ik sinds die ochtend in de onderaardse zaal en zal ik altijd houden. Toen ik mezelf zag als een Frans schrijver uit het midden van de negentiende eeuw, had de hand die de pen vasthield ook dat soort eczeem: nummulair eczeem, een naam die is afgeleid van de vorm van de plekken die lijken op kleine Romeinse muntjes (*nummuli*).

Of op brandwonden die afkomstig zijn van stukjes gloeiende houtskool.

De muziek stopt. Het is tijd om ergens iets te gaan eten. Ik stap op Hilal af en nodig haar danspartner uit ons te vergezellen; hij zal vanavond een van de uitverkoren lezers zijn. Hilal kijkt me verbaasd aan.

'Je hebt al anderen uitgenodigd.'

'Er kan altijd wel iemand bij,' zeg ik.

'Niet altijd. Niet alles in dit leven is een lange trein waarvoor iedereen een kaartje kan kopen.'

Ook al verstaat hij het niet goed, de jongen voelt aan dat we een merkwaardig gesprek voeren. Hij zegt dat hij beloofd had thuis te eten. Ik besluit er een grap van te maken.

‘Ooit Majakovski gelezen?’ vraag ik.

‘Die is niet langer verplicht op school. Zijn poëzie stond in dienst van de staat.’

Het klopt wat hij zegt. Maar toch hield ik van Majakovski, toen ik zo oud was als hij. En ik weet een beetje over zijn leven.

Mijn uitgevers komen aangelopen, bang dat ik uit jaloezie ruzie aan het uitlokken ben. Zoals vaak in het leven, lijkt iets precies het tegenovergestelde van wat het is.

‘Hij werd verliefd op de vrouw van zijn uitgever, een ballerina,’ zeg ik op uitdagende toon, ‘een heftige, wezenlijke liefde waardoor zijn werk politiek minder belangrijk werd maar aan menselijkheid won. Hij schreef er gedichten over maar veranderde de namen. De uitgever wist dat hij het over zijn vrouw had, desalniettemin bleef hij zijn werk publiceren. Zij hield van haar man en ook van Majakovski. De oplossing die ze vonden was met zijn drieën leven, als drie heel gelukkige mensen.’

‘Ik hou ook van mijn man én ik hou van jou!’ grapt de vrouw van mijn uitgever, ‘kom in Rusland wonen.’

De jongen heeft de boodschap begrepen.

‘Is ze uw vriendin?’ vraagt hij.

‘Ik ben al minstens vijfhonderd jaar verliefd op haar. Maar het antwoord is nee: ze is zo vrij als een vogeltje. Een meisje dat een briljante carrière voor zich heeft en nog steeds niemand heeft gevonden die haar behandelt zoals ze verdient, met liefde en respect.’

‘Wat voor een onzin sta jij hier uit te kramen? Denk je soms dat ik iemand nodig heb om een man voor me te regelen?’

De jongen zegt nog maar eens dat hij thuis verwacht wordt, bedankt en gaat weg. De andere, uitgenodigde, lezers komen aanlopen en we vertrekken te voet naar het restaurant.

‘Mag ik iets zeggen?’ vraagt Yao terwijl we de straat oversteken. ‘Je hebt verkeerd gehandeld tegenover haar, tegenover die jongen maar ook tegenover jezelf. Tegenover haar, omdat je de liefde die zij voor jou voelt niet hebt gerespecteerd. Tegenover de jongen, omdat hij een lezer van je is en zich dus gemanipuleerd voelde. En tegenover jezelf, omdat je trots het enige was wat je dreef, je wilde laten zien dat je belangrijker bent. Als het uit jaloezie was, dan is het je vergeven, maar dat was het niet. Het enige wat je wilde was je vrienden en mij laten zien dat je nergens ook maar enige waarde aan hecht, wat niet waar is.’

Ik knik. Geestelijke progressie gaat niet altijd hand in hand met menselijke wijsheid.

‘En dit alleen ter aanvulling,’ gaat Yao verder, ‘Majakovski was voor mij verplichte lesstof. Daarom weet iedereen hier dat die levensstijl van hem geen

succes was: hij heeft zelfmoord gepleegd door zich een kogel door zijn hoofd te schieten, nog voor zijn veertigste.'

*

We zijn inmiddels in een tijdzone waar de klok vijf uur voorloopt op die in ons vertrekpunt. Op het moment dat we in Irkoetsk aan tafel gaan voor het avondeten, staan ze in Moskou op van de lunch. De stad heeft een zekere charme, maar het lijkt wel of de sfeer in ons groepje nu gespannener is dan in de trein. Misschien zijn we ondertussen zo gewend aan ons kleine wereldje rond de tafel, aan het onderweg zijn naar een vast punt, dat iedere stop betekent dat we afstappen van onze weg.

Hilal is in een bijzonder slechte bui na wat er gebeurd is op het feest. Mijn uitgever heeft constant zijn mobieltje tegen zijn oor en ruziet met iemand aan de andere kant van de lijn – Yao stelt me gerust door te zeggen dat het gaat over de boekendistributie. De drie uitverkoren lezers lijken bedeesder dan meestal het geval is.

We laten drankjes komen. Een van de lezers raadt ons aan voorzichtig te zijn, het is een mengseltje van Mongoolse en Siberische wodka en daar zullen we de volgende dag de gevolgen van ondervinden. Maar iedereen heeft behoefte om te drinken, om de spanning te verminderen. We gooien het eerste glas achterover, het tweede en voordat het eten komt, staat er al een nieuwe fles. Ten slotte besluit de lezer, die ons waarschuwde voor de wodka, dat hij niet in zijn eentje nuchter wil blijven en hij giet drie glazen na elkaar naar binnen; iedereen applaudisseert. Het wordt een vrolijke boel – behalve voor Hilal, die een introverte blik houdt, al heeft ze evenveel gedronken als de rest van de groep.

'Klotestad,' zegt de lezer die tot twee minuten geleden geheelonthouder was en nu rode oogjes heeft. 'Hebben jullie de straat hiervoor gezien?'

Mij is een reeks huizen met prachtig houtsnijwerk opgevallen, iets wat je tegenwoordig nog maar zelden tegenkomt. Een architectuurmuseum in de open lucht. 'Ik heb het niet over de huizen, maar over de straat.' Inderdaad, de bestrating was niet al te best. En op sommige plaatsen had het naar riool gestonken.

'De maffia controleert dit deel van de stad,' gaat hij verder, 'ze willen alles opkopen en alles tegen de vlakte gooien om er hun afzichtelijke wooncomplexen te bouwen. Omdat de mensen tot nu toe weigeren hun grond en huizen te verkopen, houdt de maffia tegen dat de wijk een betere infrastructuur krijgt. Deze stad bestaat al vierhonderd jaar en ontving de buitenlanders die handel dreven met China met open armen. En de handelaars in diamanten, huiden en

goud kwamen hier graag. Maar nu probeert de maffia het hier voor het zeggen te krijgen en er een eind aan te maken. Weliswaar bestrijdt de overheid de...'

'Maffia' is een universeel woord. De uitgever gaat op in zijn eindeloze telefoongesprek, de uitgeefster klaagt over de menukaart. Hilal doet alsof ze op een andere planeet is, maar Yao en mij valt een groepje mannen op dat aan de tafel naast ons aandachtig ons gesprek volgt.

Paranoia. Gewoon paranoia.

De lezer drinkt door en doet onophoudelijk zijn beklag. Zijn twee vrienden zijn het in alles met hem eens. Ze hebben geen goed woord over voor de overheid, voor de toestand van de wegen, voor de vreselijk slecht onderhouden luchthaven. Ieder van ons zou hetzelfde zeggen over zijn eigen stad, alleen herhalen zij het woord 'maffia' bij alles waar ze over klagen. Ik probeer van onderwerp te veranderen, stel vragen over de sjamanen in de streek (Yao kijkt blij, weet nu dat ik het niet vergeten heb, ofschoon ik er niet op teruggekomen ben) en de jongens praten verder over de 'sjamanenmaffia' en over de 'toeristengidsenmaffia'. Ondertussen is er al een derde fles Mongools-Siberische wodka gebracht en is iedereen in een opgewonden politieke discussie gewikkeld – in het Engels, zodat ik het zal kunnen volgen of om te voorkomen dat de naburige tafeltjes horen waar het gesprek over gaat. De uitgever is gestopt met zijn telefoongesprek en mengt zich in de discussie, de uitgeefster raakt enthousiast en Hilal gooit het ene glas na het andere achterover. Yao is de enige die nuchter blijft, met een ogenschijnlijk afwezige blik probeert hij zijn bezorgdheid te verhullen. Ik ben gestopt na mijn derde glas en ben geenszins van plan door te gaan.

En wat leek op paranoia wordt werkelijkheid. Een van de mannen aan de andere tafel staat op en komt naar ons toe.

Hij zegt niets, kijkt de jongens die wij mee uit eten hebben gevraagd slechts aan en meteen stopt het gesprek. Allemaal lijken ze verrast door zijn aanwezigheid. Mijn uitgever, die al lichtelijk aangeschoten is en een beetje van de kaart door de moeilijkheden in Moskou, vraagt iets in het Russisch.

'Nee, ik ben zijn vader niet,' antwoordt de vreemdeling, 'maar ik weet niet of hij oud genoeg is om op zo'n manier te drinken. En dingen te zeggen die niet waar zijn.'

Zijn Engels is perfect, het geaffecteerde accent van iemand die gestudeerd heeft aan een van de duurste scholen in Engeland. De woorden worden op kille toon uitgesproken, zonder een greintje emotie of vijandigheid.

Een goed verstaander heeft maar een half woord nodig. Wanneer dingen op zo'n manier gezegd worden als daarnet, betekent dat gevaar, actie.

'Jullie hebben het verkeerde restaurant uitgekozen,' gaat hij verder, 'hier is het

eten slecht en de bediening nog slechter. Jullie kunnen maar beter een ander restaurant zoeken. Ik betaal de rekening.'

Inderdaad, het eten is niet goed, de drank is vast precies zoals de jongen al beweerde, en de bediening had niet slechter kunnen zijn. Maar in dit geval hebben we niet te maken met iemand die zich zorgen maakt over onze gezondheid of welbevinden: we worden eruit gezet.

'We gaan,' zegt de jongen.

Voordat we iets kunnen doen, zijn hij en zijn vrienden verdwenen. De man lijkt tevreden en maakt rechtsomkeert naar zijn tafel. Heel even is de spanning geweken.

'Nou, ik vind het eten hier heel lekker en ik heb niet de minste intentie om naar een ander restaurant te gaan.'

Yao spreekt ook met een stem waarin geen enkele emotie of dreiging doorklinkt. Hij had dat niet hoeven zeggen, het conflict is al voorbij, het had alleen maar met de jongens te maken – we hadden in alle rust kunnen dooreten. De man komt terug en kijkt Yao strak aan. Een andere man aan de tafel pakt zijn mobieltje en loopt naar buiten. In het restaurant kun je een speld horen vallen.

Yao en de vreemdeling kijken elkaar strak aan.

'Van het eten hier kun je voedselvergiftiging krijgen, voor je het weet ben je dood.'

Yao staat niet op.

'Volgens de statistieken zijn er in de drie minuten dat wij aan het praten zijn driehonderdtwintig mensen gestorven en zeshonderdvijftig geboren. Zo steekt het leven, de wereld, in elkaar. Ik weet niet hoeveel er aan vergiftiging gestorven zijn, maar ongetwijfeld wel een paar. Anderen zijn gestorven na een lang ziekbed, sommigen zijn verongelukt en vast en zeker is er een bepaald percentage dat net is neergeschoten en een ander percentage dat de aarde verlaten heeft omdat ze een kind ter wereld hebben gebracht dat je terugvindt in de geboortestatistieken. Sterven doe je alleen maar als je leeft.'

De man die met zijn mobieltje naar buiten liep, komt weer binnen. De man die bij onze tafel staat, laat geen enkele emotie blijken. Tijdens wat een eeuwigheid lijkt te zijn, wordt er in het hele restaurant geen woord gesproken.

'Dat was één minuut,' zegt de vreemdeling ten slotte, 'dan zijn er nu misschien nog eens honderd gestorven en zo'n tweehonderd geboren.'

'Precies.'

Twee andere mannen verschijnen in de deuropening van het restaurant, ze komen naar onze tafel. De vreemdeling merkt hun komst op, schudt nee, en ze vertrekken weer.

'Al is het eten verschrikkelijk slecht en de bediening volstrekt ondermaats, als dit restaurant jullie keuze is, dan kan ik er niets aan doen. Eet smakelijk.'

‘Dank u. Maar aangezien u aanbod de rekening te betalen, nemen we dat met alle plezier aan.’

‘Maakt u zich daarover geen zorgen,’ zegt hij, alleen tegen Yao, alsof er verder niemand aan tafel zit. Hij brengt zijn hand naar de binnenzak van zijn colbert, wij allemaal vermoeden dat hij een pistool zal trekken, maar hij haalt slechts een onschuldig visitekaartje tevoorschijn.

‘Mocht u op een dag zonder werk zitten of wat u nu doet moe zijn, neem dan contact met ons op. Ons makelaarskantoor heeft een groot filiaal hier in Rusland, en mensen zoals u hebben we nodig. Mensen die begrijpen dat de dood slechts een kwestie van statistiek is.’

Hij reikt Yao het kaartje aan, de twee drukken elkaar de hand en de vreemdeling keert terug naar zijn stoel. Langzaam komt het restaurant weer tot leven, gesprekken fleuren de sfeer op en we kijken gefascineerd naar Yao, onze held, die de vijand versloeg zonder een schot te lossen. Hilal is haar slechte humeur kwijt en probeert nu een volstrekt absurde conversatie te volgen waarin iedereen enorm geïnteresseerd blijkt in het opzetten van vogels en in de kwaliteit van de Mongools-Siberische wodka. Door de adrenaline, een product van de angst, zijn we van het ene op het andere moment nuchter.

Dit is een kans waarvan ik moet profiteren. En straks ga ik Yao vragen waarom hij zo zeker van zijn zaak was.

‘Ik ben onder de indruk van het geloof van het Russische volk. Het communisme, dat zeventig jaar lang gepredikt heeft dat godsdienst opium voor het volk is, heeft niets bereikt.’

‘Marx begreep niets van de bekoringen van opium,’ zegt de uitgeefster.

Iedereen lacht. Ik ga verder: ‘Hetzelfde verhaal met de Kerk waar ik bij hoor. We hebben gedood in naam van God, gemarteld in naam van jesus, we hebben besloten dat de vrouw een bedreiging voor de samenleving is en hebben de uiting van vrouwelijke talenten onderdrukt, we hebben woekerrentes gevraagd, we hebben onschuldigen vermoord en we zijn bondgenootschappen met de duivel aangegaan. En toch zijn we tweeduizend jaar later nog steeds hier.’

‘Ik haat kerken,’ hapt Hilal toe, ‘als er tijdens deze reis één moment is geweest dat ik werkelijk vreselijk heb gevonden, dan wel in Novosibirsk, toen jij me dwong een kerk binnen te gaan.’

‘Veronderstel nu eens dat je in vorige levens gelooft en dat je tijdens een van die levens door de Inquisitie op de brandstapel bent gezet, in naam van het geloof dat het Vaticaan probeerde op te leggen. Zou je daarom de Kerk nog meer haten?’

Ze antwoordt zonder al te lang nadenken: ‘Nee, het zou voor mij weinig verschil maken. Yao haatte die man die aan onze tafel kwam niet; het ging hem

om het principe, en daarom ging hij de strijd met hem aan.'

'Maar stel dat je onschuldig was.'

De uitgever komt tussenbeide. Misschien heeft hij er ook wel een boek over uitgegeven...

'Dit doet me denken aan Giordano Bruno, een gerespecteerd theoloog maar levend verbrand in het centrum van Rome. Tijdens zijn proces zei hij tot zijn rechters zoiets als: "Jullie spreken dit vonnis uit met meer angst dan waarmee ik het onderga." Op de plek waar hij door jouw "bondgenoten" werd vermoord, staat tegenwoordig een standbeeld van hem. Bruno heeft overwonnen, want wie hem vonniste, waren de mensen en niet Jezus.' 'Jij probeert een onrechtvaardigheid en een moord te rechtvaardigen,' zegt de uitgeefster.

'Absoluut niet. Van de moordenaars is nooit meer iets vernomen, maar Giordano Bruno heeft met zijn denkbeelden nog steeds invloed in de wereld. Zijn moed is beloond. Een leven zonder oorzaak is een leven zonder gevolgen.'

Het is alsof het gesprek gestuurd wordt.

'Veronderstel dat jij Giordano Bruno was,' en ik kijk Hilal nu recht aan, 'zou jij je beulen dan kunnen vergeven?'

'Hoe bedoel je?'

'Ik bedoel dit: ik hoor bij een godsdienst die verschrikkelijke dingen heeft begaan in het verleden, maar ondanks alles is mijn liefde voor Jezus gebleven, die liefde is sterker dan de haat voor degenen die zich Zijn opvolgers noemden. En ik geloof nog steeds in het mysterie van de verandering van brood en wijn in het lichaam en bloed van Christus.'

'Dat is jouw probleem. Ik wil niets met kerken, priesters en sacramenten te maken hebben. Voor mij zijn de muziek en de stille beschouwing van de natuur voldoende. Maar heeft wat je nu zegt iets te maken met wat je zag toen...' Ze zoekt naar woorden: '... met wat je zag toen je zei dat je een lichtringoefening wilde gaan doen?' Ze vermeldt niet dat we samen in bed lagen. Ze is qua temperament aan de heftige kant en in haar woordkeuze is ze nogal onnadenkend, maar ik merk dat ze me probeert te beschermen.

'Ik weet het niet. Zoals ik in de trein zei, gebeurt alles wat zich in het verleden en in de toekomst voltrekt, ook in het nu. Wie weet zijn we elkaar tegengekomen, omdat ik jouw beul ben geweest en jij mijn slachtoffer, en is dit voor mij het moment om vergeving te vragen.'

Iedereen lacht en ik lach mee.

'Nou, dan mag je best wat aardiger tegen me zijn en me wat meer aandacht geven. Zeg dan waar iedereen bij is dat ene zinnetje van vier woorden tegen me dat ik zo graag wil horen.'

Ik weet dat ze denkt aan 'ik hou van je'.

'Ik zal je er drie van drie woorden geven: 1) je bent veilig, 2) wees maar

gerust, 3) ik aanbid je.'

'Ik wil jou ook iets zeggen: wie niet "ik hou van je" kan zeggen, kan ook niet "ik vergeef je" zeggen.'

Iedereen applaudisseert. We gaan weer aan de Mongools-Siberische wodka, praten over liefde, vervolging, misdaden in naam van de waarheid, en over het eten van het restaurant. Ons gesprek levert niet meer op nu, zij begrijpt niet wat ik zeg – maar de eerste stap, de moeilijkste, is net gezet.

*

Bij het weggaan vraag ik Yao waarom hij besloten had zo te handelen, en iedereen in gevaar te brengen.

'Is er iets gebeurd dan?'

'Nee. Maar het had gekund. Mensen als hij worden normaal gesproken met respect behandeld.'

'Op jongere leeftijd hebben ze me wel eens ergens weggestuurd en ik heb mezelf toen beloofd dat me dat, als ik volwassen was, nooit meer zou overkomen. Ik was niet respectloos tegen hem, ik heb hem alleen maar getrotseerd zoals hij graag zou willen. Ogen liegen niet; en hij wist dat ik niet blufte.'

'Desalniettemin daagde je hem uit. Dit is een kleine stad, en hij zou het gevoel kunnen hebben gekregen dat zijn macht op het spel stond.'

'Toen we uit Novosibirsk vertrokken, had jij een opmerking over die zogenaamde Aleph. Een paar dagen geleden pas realiseerde ik me dat de Chinezen daar ook een woord voor hebben: *ki*. Hij en ik bevonden ons in hetzelfde energieveld. Ik wil niet speculeren over wat er zou kunnen zijn gebeurd, maar iedereen die gewend is aan gevaar weet dat hij op ieder willekeurig moment geconfronteerd kan worden met een tegenstander. Ik zeg niet vijand, ik zeg tegenstander. Wanneer een tegenstander zeker is van zijn macht, zoals het geval was met die man, heb je dit soort confrontaties nodig, anders kun je door gebrek aan oefening verzwakken. Je tegenstander weten te appreciëren en eer kunnen bewijzen is een totaal andere houding dan die van pluimstrijkers, zwakkelingen of van verraders.'

'Maar je weet toch dat hij...'

'Het doet er niet toe wat hij is, maar wel hoe hij zijn kracht hanteert. Ik vond zijn stijl van vechten mooi, en hij de mijne. Dat was het, meer niet.'

De vergulde roos

De hoofdpijn door de Mongools-Siberische wodka is ondraaglijk ondanks alle aspirines en kalktabletten die ik ingenomen heb. Er staat een snijdende wind, terwijl het een heldere ochtend is met een wolkeloze hemel. Op het kiezelstrand liggen ijsschotsen, hoewel het al lente is. En al heb ik nog zoveel warme kleren aangetrokken, de kou blijft ondraaglijk.

En ik heb maar één gedachte: mijn God, ik ben thuis.

Een meer waarvan ik nauwelijks de overkant kan zien, doorzichtig water, besneeuwde bergen op de achtergrond, een vissersboot die uitvaart en die bij het vallen van de avond terug zal keren. Hier wil ik zijn, volkomen aanwezig zijn, omdat ik niet weet of ik hier nog terug zal komen. Ik adem verschillende keren diep in, probeer dat alles naar binnen te halen.

‘Dit is een van de mooiste uitzichten die ik ooit gezien heb.’

Yao put moed uit mijn opmerking en besluit me van wat wetenswaardigheden te voorzien. Hij vertelt dat het Baikameer, dat in oude Chinese teksten Zee van het Noorden heet, twintig procent van het zoetwater van onze planeet bevat en vijftwintig miljoen jaar oud is. Maar het interesseert me allemaal niet.

‘Stoor me nou niet, ik wil dit hele landschap in mijn ziel opslaan.’

‘Daarvoor is het te groot. Waarom doe je niet het tegenovergestelde en neem je een duik en word je één met de ziel van het meer?’

Oftewel een thermische shock oplopen en de vries-dood sterven in Siberië. Maar het is hem wel gelukt me uit mijn concentratie te halen, mijn hoofd voelt zwaar, de wind is niet te harden. We blijven niet langer en gaan meteen door naar de plaats waar we de nacht zullen doorbrengen.

‘Bedankt, dat je meegegaan bent. Je zult er geen spijt van krijgen.’

We gaan naar het hotelletje in een gehucht waar de wegen onverhard zijn en de woningen veel weg hebben van de huizen die ik zag in Irkoetsk. Bij de deur is een put. Een meisje doet haar uiterste best een emmer water naar boven te halen. Hilal gaat haar helpen, maar in plaats van het touw van haar over te nemen, pakt ze het kind op en zet het gevaarlijk dicht bij de rand.

‘De *I Ching* zegt: “Je kunt een stad verplaatsen, maar een put niet”, ik zeg dat je de emmer kunt verplaatsen, maar het kind niet. Wees voorzichtig.’

De moeder komt aanlopen en begint een boze discussie met Hilal. Ik laat de

twee alleen, ga naar binnen en loop door naar mijn kamer. Yao wilde onder geen beding dat Hilal meeding. Op de plek waar wij de sjamaan zullen ontmoeten, mogen geen vrouwen komen. Ik zei dat me dat hele bezoek niet zo interesseerde. Ik kende de Traditie die over alle vier windstreken van de wereld verspreid is en had in mijn eigen land al diverse sjamanen ontmoet. Ik heb alleen met het bezoek aan de sjamaan ingestemd omdat Yao me tijdens de reis geholpen heeft en me veel heeft geleerd.

‘Ik wil elke vrije seconde doorbrengen aan de zijde van Hilal,’ had ik nog in Irkoetsk gezegd, ‘ik weet waar ik mee bezig ben. Ik ben op de terugweg naar mijn koninkrijk. Als zij me nu niet helpt, zal ik nog maar drie kansen hebben in dit leven.’

Al begreep hij niet echt wat ik bedoelde, hij haalde bakzeil.

Ik zet mijn rugzak in een hoek, draai de verwarming op de hoogste stand, doe de gordijnen dicht, laat me op bed zakken en hoop dat mijn hoofdpijn overgaat. Hilal komt binnen.

‘Je liet me buiten bij die vrouw achter. Je weet hoe ik het haat om met vreemden te praten.’

‘Wij zijn de vreemden hier.’

‘Ik haat het om voortdurend door anderen beoordeeld te worden. Ik ben de hele tijd bezig mijn angst, mijn emoties, mijn gevoeligheden te verbergen. Jij ziet me als een talentvol, moedig meisje dat zich door niets laat intimideren. Je vergist je! Ik laat me intimideren door alles. Ik kijk weg als mensen me aankijken, of als ze tegen me glimlachen, ik vermijd ieder direct contact, de enige met wie ik praat ben jij. Of is je dat niet opgevallen?’

Het Baikalmeer, besneeuwde bergen, schoon water, een van de mooiste plekken op de wereld, en dan zo’n idioot twistgesprek.

‘Eerst even rusten, daarna gaan we naar buiten voor een wandeling. En vanavond ga ik naar de sjamaan toe.’

Zij maakt aanstalten haar rugzak af te doen.

‘Je hebt je eigen kamer.’

‘Maar in de trein...’

Ze maakt de zin niet af, slaat met de deur. Ik blijf naar het plafond liggen staren, en vraag me af wat ik daarnet had moeten doen. Ik kan me niet laten leiden door schuldgevoel. Ik kan het niet en wil het niet – want ik hou van een andere vrouw die op dit moment ver weg is, me vertrouwt, ook al weet ze goed hoe haar man in elkaar steekt. Als alle eerdere pogingen geen effect hebben gehad, misschien is dit dan de ideale plek om het voor eens en voor altijd duidelijk te maken aan dat verkrampte maar tegelijk flexibele, sterke maar toch zo zwakke meisje.

Ik ben niet schuldig aan wat er gebeurt. Hilal evenmin. Het leven heeft ons in

deze situatie gebracht en ik hoop dat het positief uitpakt. Hoop ik dat? Ik wil er zeker van zijn. En dat ben ik ook. Ik begin te bidden en val meteen in slaap.

Als ik wakker word, ga ik naar haar kamer. Ik hoor vioolmuziek, wacht tot het ophoudt en klop op de deur. ‘Laten we een wandelingetje gaan maken.’

Ze kijkt me verbaasd en tegelijkertijd gelukkig aan. ‘Voel je je beter? Kun je de kou en de wind wel verdragen?’

‘Ja, stukken beter. Kom, we gaan naar buiten.’

We lopen door het dorpje dat lijkt te zijn weggelopen uit een sprookje. Op een dag zullen de toeristen komen, worden er gigantische hotels gebouwd en zijn er winkels die T-shirts, aanstekers, ansichtkaarten en modellen van de houten huizen verkopen. Vervolgens worden er immense parkeerplaatsen aangelegd voor de dubbel-dekbussen waar mensen uitstromen die vastberaden met hun digitale camera’s het hele meer vastleggen op een chip. De put die we zagen, zal afgebroken worden en vervangen worden door een andere die dienst zal doen als straatmeubilair en die de inwoners niet langer van water zal voorzien – op last van de gemeente is hij dicht-gestort, om te voorkomen dat kinderen van buiten het dorp over de rand gaan hangen. De vissersboot die ik vanochtend zag, zal niet langer varen. De wateren van het Baikalmeer zullen doorkliefd worden door moderne jachten die dagtochtjes aanbieden naar het midden van het meer – lunch inbegrepen. Vissers en jagers zullen hierheen komen, met de benodigde vergunningen waarvoor ze evenveel betaald hebben als de lokale jagers en vissers verdienen in een heel jaar.

Maar op dit moment is het slechts een dorpje zomaar ergens in Siberië, waar een man en een vrouw, half zo oud als hij, langs een rivier lopen die zijn ontstaan dankt aan het smeltwater. Ze gaan op de oever zitten.

‘Herinner je je ons gesprek van gisteravond, in het restaurant?’

‘Min of meer. Ik had veel gedronken. Ik herinner me dat Yao zich niet liet intimideren toen die Engelsman naar onze tafel kwam.’

‘Ik heb het over het verleden gehad.’

‘Ja, dat herinner ik me. Ik begreep precies wat je zei, omdat ik in die seconde waarin we in de Aleph waren, jou heb gezien met ogen die liefde én onverschilligheid uitstraalden, je hoofd onder een capuchon. Ik voelde me verraden, vernederd. Maar relaties uit vorige levens interesseren me niet. We leven in het hier en nu.’

‘Kijk naar de rivier, hier voor ons, in de woonkamer van mijn appartement hangt een schilderij van een roos. Het heeft ooit in een rivier gelegen zoals deze hier. De verflagen zijn aangetast door water en weer, de randen zijn gerafeld; toch kan ik nog een gedeelte van de rode roos zien, die geschilderd is op een gouden achtergrond. Ik ken de kunstenaressen. In 2003 zijn we samen naar een woud

in de Pyreneeën gegaan. Daar hebben we een riviertje ontdekt dat op dat moment droog stond. De bedding bestond uit stenen en daar hebben we het doek onder gelegd.

Die kunstenares is mijn vrouw. Op dit ogenblik bevindt ze zich fysiek gezien op duizenden kilometers hiervandaan, en ze slaapt want in haar stad is de dag nog niet aangebroken, terwijl het hier vier uur 's middags is. We zijn al meer dan vijftwintig jaar samen: toen ik haar leerde kennen, was ik ervan overtuigd dat onze relatie geen lang leven beschoren zou zijn. De eerste twee jaar was ik er steeds op voorbereid dat een van ons zou vertrekken. De vijf jaar die volgden, bleef ik maar denken dat ieder van ons zijns weegs zou gaan zo gauw we de gewenning – die er gewoon was – als storend gingen ervaren. Ik hield mezelf voor dat elke serieuzere verplichting me zou beroven van mijn “vrijheid” waardoor ik niet alles zou kunnen meemaken wat ik wilde.’

Ik merk dat het meisje naast me zich ongemakkelijk begint te voelen.

‘En wat heeft dat te maken met de rivier en de roos?’

‘Het was de zomer van 2002, ik was al een bekend schrijver, had geld en meende dat de waarden die ik als basaal zag voor mijn leven, nog altijd dezelfde waren. Maar hoe kon ik daarachter komen? Door de proef op de som te nemen. We huurden een kamertje in een tweesterrenhotel in Frankrijk waar we vanaf toen ieder jaar vijf maanden zouden doorbrengen. De kleerkast was niet zo groot en dus hielden we onze kleding beperkt tot het meest noodzakelijke. We maakten tochten door de wouden en de bergen, aten buiten, we hadden urenlange gesprekken met elkaar en iedere dag gingen we naar de bioscoop. Door zo te leven werd ons duidelijk dat dingen die in de wereld als het meest exquisiet gelden juist die dingen zijn die binnen ieders bereik liggen.

Voor ons allebei geldt dat wat we doen ook onze passie is. Het enige wat ik voor mijn werk nodig heb is een laptop. Het toeval wil dat mijn vrouw schilderes is. En schilders hebben grote ateliers nodig om hun schilderijen te kunnen maken en te kunnen opslaan. Ik zou onder geen voorwaarde willen dat ze haar roeping opoffert omwille van mij, en dus stelde ze me voor om een ruimte te huren. Maar toen ze om zich heen keek en de bergen zag, de dalen, de rivieren, de meren en de bossen, dacht ze: waarom zou ik ze niet buiten in de natuur opslaan? En waarom ga ik geen samenwerking met de natuur aan?’

Hilal blijft strak naar de rivier kijken.

‘Daaruit ontstond het idee de schilderijen in de openlucht “op te slaan”. Ik nam mijn laptop mee om te schrijven. Zij knielde in het gras en schilderde. Een jaar later haalden we de eerste doeken op, het resultaat was fantastisch en heel origineel. Het allereerste schilderij dat ze tevoorschijn haalde, was de roos. En ook al hebben we nu een eigen huis in de Pyreneeën, nog steeds begraaft ze haar

schilderijen en graaft ze die weer op, en dat doet ze overal ter wereld. Wat uit een soort noodzaak geboren werd, ontwikkelde zich tot een manier van scheppen. Ik kijk naar de rivier, herinner me die roos en voel een bijna tastbare, fysieke liefde, alsof mijn vrouw hier bij me is.'

De wind is in kracht afgenomen en daardoor slaagt de zon erin voor een beetje warmte te zorgen. Het licht om ons heen zou niet mooier kunnen zijn.

'Ik snap het en respecteer het,' zegt zij, 'maar toen jij het in het restaurant had over het verleden, zei je zoiets als: de liefde is sterker. De liefde is groter dan een mens.' 'Ja. Maar de liefde bestaat wel uit keuzes.'

'In Novosibirsk wilde je dat ik je vergaf, en dat heb ik gedaan. Nu vraag ik aan jou: zeg dat je van me houdt.'

Ik pak haar hand vast. Samen kijken we naar de rivier.

'Geen antwoord is ook een antwoord,' zegt zij.

Ik sla mijn armen om haar heen en leg haar hoofd tegen mijn schouder.

'Ik hou van je. Ik hou van je omdat alle liefdes op de wereld zijn als verschillende rivieren die naar hetzelfde meer stromen, daar samenkomen en veranderen in een unieke liefde die in regen verandert en de aarde zegent.

Ik hou van jou zoals een rivier die planten, bloemen en bomen doet groeien op de plekken waar hij langs stroomt. Ik hou van jou zoals een rivier die te drinken geeft aan wie dorst heeft en die de mensen brengt naar waar ze willen.

Ik hou van jou zoals een rivier die begrijpt dat hij in een waterval op een andere manier moet stromen en dat hij moet leren rusten in een laagte. Ik hou van jou omdat wij allemaal op dezelfde plek geboren worden, ontstaan uit dezelfde bron die ons altijd maar blijft voeden met water. Daardoor hoeven we, als we een zwak stroompje zijn, alleen maar even te wachten. Dan komt de lente weer, de sneeuw smelt en vult ons weer met nieuwe energie.

Ik hou van jou zoals een rivier die zwak en eenzaam begint op een berg, langzaam aanzwellt en samenstroomt met andere rivieren totdat hij vanaf een gegeven moment elke hindernis ontwijken kan om daar te komen waar hij komen wil.

Daarom ontvang ik jouw liefde en geef ik jou mijn liefde. Niet de liefde van een man voor een vrouw, niet de liefde van een vader voor zijn dochter, niet de liefde van God voor zijn schepselen. Maar een liefde zonder naam en zonder uitleg, zoals een rivier, die niet uitleggen kan waarom hij zo stroomt, maar slechts verder stroomt. Een liefde die niet vraagt en die niets in ruil ervoor teruggeeft, maar zich slechts uit. Ik zal nooit de jouwe zijn, jij zult nooit de mijne zijn, maar toch zal ik kunnen zeggen: ik hou van je, ik hou van je, ik hou van je.'

Misschien kwam het doordat het middag was, misschien kwam het door het

licht, maar op dat moment leek het alsof het Universum eindelijk harmonisch werd. We bleven daar zitten, en hadden niet de minste zin om terug te gaan naar het hotel, waar Yao vast al op me wachtte.

De adelaar van het Baikalmeer

Het wordt zo donker. Er ligt een bootje afgemeerd aan de oever, we zijn met zijn zessen: Hilal, Yao, de sjamaan, ik en twee oudere vrouwen. Ze praten, en alles gaat in het Russisch. De sjamaan schudt nee. Yao lijkt aan te dringen, maar de sjamaan draait hem zijn rug toe en gaat naar de boot.

Nu beginnen Yao en Hilal een discussie. Hij schijnt zich ergens druk over te maken, maar ik vermoed dat hij zich staat te verkneukelen om de situatie. We hebben meer dan eens de Weg van de Vrede beoefend, ik ken zijn lichaamstaal ondertussen. Hij doet maar alsof.

‘Waar hebben jullie het over?’

‘Ik mag niet mee,’ zegt zij, ‘ik moet bij die twee vrouwen blijven die ik nooit van mijn leven heb gezien. En dat een hele nacht, hier, in deze kou. Er is niemand om me terug te brengen naar het hotel.’

‘Wat we ginds op het eiland gaan doen, zul jij hier meemaken met die twee vrouwen,’ verklaart Yao, ‘maar we moeten ons houden aan de traditie. Ik heb hem gewaarschuwd, maar hij moest en zou je meenemen. En we gaan nu meteen, want er is zoiets als een juist moment: wat jullie Aleph noemen, ik ki en waar de sjamanen vast en zeker weer een ander woord voor hebben. Het duurt niet lang, we zijn binnen twee uur terug.’

‘We gaan,’ zeg ik, terwijl ik Yao bij de arm pak en hem naar de boot toe leid.

Ik draai me om naar Hilal, een glimlach op mijn gezicht: ‘Jij zou voor niets ter wereld in dat hotel opgesloten willen zitten, terwijl je weet dat je iets compleet nieuws kunt meemaken. Of het goed is of slecht, weet ik niet. Maar het is anders dan in je eentje zitten te eten in het hotel.’

‘En jij denkt zeker dat een hart leven kan van de mooie woorden over de liefde. Ik snap heel goed dat je van je vrouw houdt, maar ik lever je al die universums aan, daar zou je toch wel iets tegenover kunnen stellen, toch?’

Ik draai me om en loop naar de boot. Alweer zo’n idioot twistgesprek.

*

De sjamaan start de motor en neemt het roer. We zetten koers naar iets wat op een rots lijkt, een meter of tweehonderd uit de oever. We zijn er binnen tien

minuten, schat ik.

‘Oké, nu kan ik niet meer terug, maar waarom heb jij er zo op aangedrongen dat ik deze man zou leren kennen? Dat heb je me de hele reis door gevraagd, niets anders, dat was het enige, al heb je me er veel voor in de plaats gegeven. En dan heb ik het niet alleen maar over onze aikidogevechten. Je hebt me geholpen om de harmonie in de groep te bewaren, je hebt mijn woorden vertaald alsof het de jouwe waren en gisteren nog heb je me laten zien dat het belangrijk is om gewoon uit respect voor de tegenstander een gevecht aan te gaan.’

Yao voelt zich niet helemaal op zijn gemak, hij beweegt zijn hoofd nu eens de ene kant, dan weer de andere kant op, alsof hij verantwoordelijk is voor een veilige overtocht.

‘Ik dacht dat je het leuk zou vinden hem te leren kennen, vanwege de interesses die je hebt...’

‘Geen goed antwoord. Als ik hem had willen leren kennen, had ik je dat gezegd.’

Hij kijkt me ten slotte aan en knikt ten teken dat hij het met me eens is.

‘Ik heb het je gevraagd omdat ik de belofte gedaan had om bij mijn volgende reis door deze streek hier terug te komen. Ik had het in mijn eentje gekund, maar het contract met de uitgeverij houdt nu eenmaal in dat ik de hele tijd aan jouw zijde moet zijn. Zij zouden het niet leuk gevonden hebben.’

‘Ik heb er niet altijd behoefte aan om iemand aan mijn zijde te hebben. En hun had het niet uitgemaakt als ik in Irkoetsk gebleven was.’

Het wordt sneller donker dan ik dacht. Yao stuurt het gesprek een andere richting op.

‘Die man aan het roer kan met mijn vrouw praten. Ik weet dat het geen bedrog is, hij weet bepaalde dingen die hij niet weten kan. Bovendien heeft hij mijn dochter genezen. Wat geen enkele arts in de uitstekende ziekenhuizen in Moskou, Beijing, Shanghai of Londen gelukt is, lukte hem wel. En hij vroeg er niets voor terug, alleen maar dat ik nog eens langs zou komen. Toevallig ben ik hier nu met jou. Misschien lukt het jou dingen te begrijpen die mijn hersenen weigeren te accepteren.’

De rots komt dichterbij, we zullen er in minder dan een minuut zijn.

‘Dat is een antwoord. Dank je wel voor het vertrouwen. Ik ben op een van de mooiste plekken ter aarde, de zonsondergang is prachtig en ik hoor het klotsen van de golven tegen de boot. Dus is mijn ontmoeting met die man een van de vele zegeningen die me op deze reis te beurt zijn gevallen.’

Behalve op de dag dat hij gesproken had over de pijn om het verlies van zijn vrouw, had Yao op geen enkel moment ook maar enige emotie getoond. Nu pakt hij mijn hand en drukt die stevig tegen zijn borst. De boot botst op een kleine

kieselstrook die dienstdoet als aanlegplaats.

‘Bedankt, heel erg bedankt.’

*

We klimmen naar de top van de rots en zien nog hoe de horizon rood kleurt. Om ons heen is er alleen lage plantengroei, in het oosten staan drie, vier bomen waarvan de knoppen nog niet uitgelopen zijn. In een ervan hangen resten van offerandes en een karkas van een dier, dat balanceert op een tak. De oude sjamaan boezemt ontzag in, straalt wijsheid uit. Iets nieuws zal hij me niet laten zien: ik ben al vele wegen gegaan en weet dat ze op dezelfde plek uitkomen. Maar ik zie dat hij zijn werk serieus neemt. Terwijl hij bezig is het ritueel voor te bereiden, probeert mijn geest zich alles te herinneren wat ik geleerd heb over de rol van de sjamaan in de geschiedenis van de beschaving.

*

In oude tijden had een volk steeds twee figuren die op de voorgrond traden. Allereerst was er de leider: de moedigste die sterk genoeg was om andere mannen die hem uitdaagden te verslaan, en intelligent genoeg om opgewassen te zijn tegen de samenzweringen die nu eenmaal horen bij de eeuwige strijd om de macht. Zat hij eenmaal goed in het zadel, dan werd hij verantwoordelijk voor de veiligheid en het fysieke welzijn van zijn volk. Met het voortschrijden van de tijd deed de corruptie zijn intrede in iets wat als natuurlijke selectie was begonnen: het leiderschap werd overgeërfd. Dit is het zogenaamde principe van de machtsbestending en het brengt keizers, koningen en dictators voort.

Maar belangrijker dan de leider was de sjamaan. Al tijdens de dageraad van het mensdom hadden de mensen besef van een hogere macht, de reden van leven en sterven, zonder dat ze konden verklaren waar de oorsprong ervan lag. Met het ontstaan van de liefde doet zich de behoefte voor aan een antwoord op het mysterie van het bestaan. De eerste sjamanen waren vrouwen, de bron van het leven; ze hielden zich niet bezig met de jacht of de visvangst, maar wijdden zich aan contemplatie en in het verlengde daarvan verdiepten ze zich in de heilige mysteriën. De Traditie werd steeds doorgegeven aan degenen die daarvoor de capaciteiten hadden, die in afzondering leefden en daarom ook meestal maagd waren. Hun werk lag op een ander plan, ze hielden de krachten van de spirituele wereld en die van de fysieke wereld met elkaar in evenwicht.

Het procédé was vrijwel steeds hetzelfde: de sjamaan van de groep ging in trance door middel van muziek (over het algemeen percussie), ze dronk drankjes

die ze in de natuur aantrof en diende die toe, haar ziel verliet haar lichaam en ging een parallel universum binnen. Daar ontmoette ze de geesten van planten, van dieren, van levenden en doden – die met elkaar samen waren in één enkele tijd, dat wat Yao de ki-energie noemt en ik Aleph. In dit enige en enkele punt ontmoette ze de geesten die haar gidsten, bracht ze energieën in evenwicht, genas zieken, liet het regenen, herstelde de vrede, ontcijferde de symbolen en tekens die haar door de natuur toegezonden werden, en strafte iedereen die het contact van haar volk met het Geheel dwarsboomde. Omdat in die tijd een volk steeds gedwongen was verder te trekken om voedsel te zoeken, konden er geen plaatsen van aanbedding, zoals tempels of altaren, opgericht worden. Er was slechts het Geheel, in wiens buik het volk rondtrok.

Zoals het leiderschap gecorrumpeerd raakte, zo gebeurde dat ook met het sjamanendom. Omdat de gezondheid en de veiligheid van de groep nu eenmaal afhingen van de harmonische verhouding met de natuur, kregen de vrouwen, die verantwoordelijk waren voor het spirituele contact – de ziel van het volk –, steeds meer gezag toebedeeld, meestal meer dan de leiders. Op een gegeven moment (vermoedelijk niet lang na de uitvinding van de landbouw en het einde van het nomadendom) heeft de man zich de vrouwelijke gave toegeëigend. Harmonie legde het af tegen macht. De natuurlijke kwaliteiten van die vrouwen deden er niet meer toe: of ze macht hadden, dat was belangrijk.

De volgende stap was dat het nu mannelijke sjamanisme in een sociale structuur werd ingebed. De eerste godsdiensten ontstonden. De samenleving was veranderd, was niet langer nomadisch, maar het respect en de angst voor de leider en de sjamaan waren (en zijn nog steeds) verankerd in de ziel van de mensen. De priesters waren zich daarvan bewust en gingen een bondgenootschap aan met de leiders om het volk onderdanig te houden. Wie de heersers uitdaagde werd bedreigd met bestraffing door de goden. Op een gegeven moment begonnen de vrouwen hun rol als sjamaan terug te eisen, omdat een wereld zonder vrouwelijke sjamanen steeds neigde tot confrontatie. Maar als ze dat deden, werden ze onmiddellijk buitengesloten, en behandeld als ketters en hoeren. Het systeem aarzelde niet om op momenten waarop de roep van de vrouwen als bijzonder bedreigend werd ervaren, die vrouwen te straffen met de brandstapel of steniging, en in minder ernstige gevallen met verbanning. In de geschiedenis van de beschaving zijn geen sporen van feminiene godsdiensten te vinden; we weten slechts dat de oudste magische voorwerpen die door archeologen gevonden werden, afbeeldingen zijn van godinnen.

Die sporen zijn bedolven onder het stof der tijden. Zoals ook de magische macht, omdat ze slechts gebruikt werd voor wereldse doelen, verworpen is tot een slap, krachteloos aftreksel. Het enige wat bleef was de angst om gestraft te

worden door de goden.

Voor me bevindt zich een man, en geen vrouw – hoewel de vrouwen die samen met Hilal op de oever achterbleven vast en zeker dezelfde macht hebben als hij. Of hij nu een man is of vrouw doet er voor mij niet toe, beide seksen bezitten dezelfde gave om in contact te treden met het onbekende, als ze maar openstaan voor hun ‘vrouwelijke kant’. Dat ik niet zo enthousiast was om hierheen te gaan is omdat ik weet hoe ver het mensdom verwijderd is geraakt van zijn oorsprong, van zijn contact met Gods Droom.

Hij is bezig vuur te maken in een kuil zodat de vlammen beschut zullen zijn tegen de niet aflatende wind. Hij zet een trommel naast zich neer, opent een fles waarin een vloeistof zit die ik niet ken. De sjamaan in Siberië – waar het woord ook vandaan komt – volgt dezelfde rituelen als de *pajé*'s in de jungle van de Amazone, als de tovenaars in Mexico, de priesters van de Afro-Braziliaanse *candomblé*, de spiritisten in Frankrijk, de medicijnmannen van de indianen van Noord-Amerika, de Aboriginals in Australië, de charismatici bij de katholieken, de mormonen in Utah, enzovoort.

De verschillende tradities hebben onderling veel gemeen en daarom is het des te verbazingwekkender dat ze voortdurend met elkaar in conflict lijken. Ze bevinden zich op een en hetzelfde spirituele plan, manifesteren zich op diverse plaatsen in de wereld, hoewel ze op het fysieke plan nooit contact met elkaar hebben. Vandaar dat het Opperwezen zegt: ‘Soms hebben Mijn kinderen ogen en zien ze niet, hebben ze oren en horen ze niet. Daarom zal Ik van sommigen eisen dat ze niet doof of blind voor Mij zijn. Zelfs als dat een hoge prijs heeft, zij zullen verantwoordelijk zijn om de Traditie levend te houden. En op een dag zullen Mijn zegeningen terugkeren naar de Aarde.’

De sjamaan begint ritmisch op zijn trom te slaan, langzaam voert hij het tempo op. Hij zegt iets tegen Yao, die het voor mij vertaalt: ‘Het is niet de term die hij gebruikte, maar de ki zal komen, reizend op de wind.’

De wind wakkert aan. Hoewel ik heel warm aangekleed ben – een speciale anorak, handschoenen, een dikke wollen muts en een sjaal die mijn gezicht grotendeels bedekt – is het niet voldoende. Mijn neus lijkt gevoelloos geworden, kleine ijskristallen verzamelen zich op mijn wenkbrauwen en op mijn sikje. Yao zit in een heel elegante houding, zijn benen onder zich. Ik probeer het ook, maar ik moet voortdurend verzitten, want ik heb maar een gewone broek aan en de wind waait er dwars doorheen, de doorbloeding van de spieren stagneert, met verschrikkelijke krampen als gevolg.

De vlammen dansen wild, maar doven niet. Het ritme van de trom versnelt. Nu probeert de sjamaan zijn hart in hetzelfde ritme te brengen als dat van zijn hand die het vel van de trom beroert. Aan de onderkant is de trom open zodat de geesten naar binnen kunnen. In de Afro-Braziliaanse tradities is dit het moment

waarop het medium of de priester zijn ziel weg laat gaan en een andere entiteit – die meer ervaren is en langer geleefd heeft – toestaat zijn lichaam over te nemen. Het enige verschil is dat er in mijn vaderland geen exact ogenblik bestaat voor de manifestatie van wat Yao ki noemt.

Ik hou op met slechts toe te kijken en besluit mee te gaan in de trance. Ik probeer mijn hart in het ritme van de trom te brengen, ik sluit mijn ogen en maak mijn hoofd leeg, maar de kou en de wind verhinderen dat ik doorga. Ik moet weer eens van houding veranderen; ik open mijn ogen en zie dat hij in de hand waarmee hij de trom vasthoudt nu een paar veren heeft – misschien van een zeldzame vogel die alleen daar voorkomt. Vogels gelden overal ter wereld als boodschappers van het goddelijke. Zij zijn het die de magiër bijstaan bij zijn klim naar boven en het gesprek met de geesten.

Yao heeft eveneens zijn ogen open; de sjamaan is in extase, hij alleen. De wind neemt in kracht toe, ik voel dat het alsmaar kouder wordt, maar de sjamaan verroert zich niet. Het ritueel gaat verder: hij opent een fles met een naar mijn idee groenige vloeistof, drinkt ervan en geeft hem door aan mij. Uit respect voor hem proef ik van het gesuikerde, licht alcoholische mengseltje en geef de fles terug aan de sjamaan.

Het ritme van de trom gaat door, het wordt alleen onderbroken als de man tekeningen op de grond krabbelt. Ik heb die symbolen nooit eerder gezien, ze doen denken aan een bepaald soort schrift dat sinds lange tijd verdwenen is. Uit zijn keel komen vreemde klanken die lijken op vele malen versterkte vogelgeluiden. De trom klinkt harder en harder, het ritme wordt sneller en sneller, de kou lijkt me nu nauwelijks meer te deren en plotseling valt de wind stil.

Niemand hoeft me iets uit te leggen: wat Yao ki noemt, doet zich nu voor. We kijken elkaar aan, er heerst een soort kalmte, de persoon tegenover mij is niet dezelfde als degene die de boot stuurde of die Hilal vroeg op de oever te blijven: zijn gelaatstrekken zijn anders geworden, hij heeft een jonger en vrouwelijker uiterlijk.

Hij en Yao praten een tijdlang in het Russisch, hoe lang kan ik niet precies zeggen. Aan de horizon verschijnt licht, de maan komt op. Ik volg hem op zijn nieuwe reis langs de hemel, zijn zilveren stralen weerkaatsen op het meer, dat van het ene op het andere moment een kalm water geworden is. In het dorpje links van mij gaan de lichten aan. Ik ben kalm, probeer het maximale uit dit moment te halen. Het is een ervaring die ik niet verwachtte mee te maken, maar zoals vele andere lag het kennelijk op mijn weg. Had het onverwachte altijd maar zo'n mooi, vreedzaam gezicht!

Eindelijk vraagt de sjamaan mij – en hij gebruikt Yao daarbij als tolk-waarom

ik gekomen ben.

‘Om een vriend te vergezellen die beloofd heeft hier terug te komen. Om respect te tonen voor uw kunsten en om aan uw zijde het mysterie te kunnen aanschouwen.’

‘De vriend die u vergezelt, gelooft nergens in,’ zegt de sjamaan, steeds vertaald door Yao, ‘ik ben hier verscheidene malen gekomen om met zijn echtgenote te praten, en toch gelooft hij niet. Arme vrouw! In plaats van samen met God te kunnen wandelen in afwachting van een nieuwe incarnatie, moet ze elk ogenblik teruggaan om hier deze ongelukkige te komen troosten. Zij verlaat de warmte van de goddelijke Zon en trotseert de ellendige kou van Siberië omdat de liefde haar niet laat vertrekken!’

De sjamaan schatert het uit.

‘Waarom zegt u dat niet tegen hém?’

‘Dat heb ik gedaan. Maar hij en het merendeel van de mensen die ik ken, weigeren zich te schikken in wat ze als een verlies zien.’

‘Puur egoïsme.’

‘Ja, puur egoïsme. Ze willen dat de tijd stopgezet of teruggedraaid wordt. En daardoor staan ze hun ziel niet toe haar weg te vervolgen.’

De sjamaan lacht nog eens.

‘Hij heeft God vermoord op het moment dat zijn vrouw overging naar een ander plan. Hij zal hier niet één keer terugkomen, maar twee keer, tien keer om opnieuw met haar te kunnen praten. Hij komt niet om hulp om het leven beter te begrijpen. Hij wil dat alles zich aanpast aan zijn visie op leven en dood.’

Hij zwijgt, kijkt om zich heen. Het is nu volstrekt donker, het tafereel wordt slechts verlicht door de vlammen.

‘Ik kan wanhoop niet genezen als iemand daar troost in vindt.’

‘Met wie spreek ik nu?’

‘Jij gelooft dus.’

Ik herhaal de vraag.

‘Met Valentina.’

Een vrouw.

‘De man naast me mag misschien een beetje gek zijn als het over geesten gaat, maar hij is een voortreffelijk mens die bereid is alles mee te maken behalve wat hij de “dood” van zijn echtgenote noemt. De man hier naast me is een fijne kerel.’

De sjamaan knikt.

‘Jij ook. Je bent met een vriend die al lang bij je is. Lang voordat jullie elkaar in dit leven zijn tegengekomen. Zoals ook ik jou al heel lang ken.’

En weer volgt er een schaterlach.

‘Wij drieën hebben elkaar al ergens anders ontmoet, voordat we samen

hetzelfde lot ondergingen, het lot dat jouw vriend “dood” noemt, ooit tijdens een veldslag. Ik weet niet in welk land het was, maar het was door kogelwonden. Strijders blijven elkaar tegenkomen. Dat is onderdeel van de wet Gods.’

Hij gooit wat kruiden in het vuur en zegt dat we dat al eerder gedaan hebben, in een ander leven, we gingen om een kampvuur zitten om over onze avonturen te praten.

‘Je geest praat met de adelaar van het Baikalsee. Die alles ziet en alles bewaakt, vijanden aanvalt, vrienden verdedigt en beschermt.’

Als om zijn woorden kracht bij te zetten horen we in de verte een vogel. Het koude gevoel is overgegaan in warm welbevinden. Hij reikt ons opnieuw de fles aan.

‘Een drank die gist, leeft. Hij kan jong zijn en stokoud en alles daartussenin. Tegen de tijd dat hij rijp is – volwassen –, beschikt hij over het vermogen de Geest van de Remming te vernietigen, de Geest van het Gemis van Relaties met Anderen, de Geest van de Angst, de Geest van de Nervositeit. Maar als hij in overmaat gedronken wordt, dan wordt hij rebels en roept hij de Geest van Vernietiging en Agressie op. Waar het om gaat is te weten wanneer je moet stoppen.’

We drinken en proosten.

‘Op dit moment bevindt je lichaam zich op de grond, maar je geest is met mij hierboven, en dat is alles wat ik je kan bieden: een tochtje langs de hemel van het Baikalsee. Je bent me niets komen vragen, daarom zal ik jou dat tochtje schenken, maar verder niets. Ik hoop dat het je zal inspireren door te gaan met wat je doet.

Wees gezegend. Je bent bezig je leven te veranderen, doe dat op dezelfde manier ook bij anderen om je heen. Wanneer ze jou om iets vragen, vergeet dan niet te geven. Wanneer ze op jouw deur kloppen, laat dan niet na om open te doen. Wanneer ze iets verloren zijn en ze komen naar jou toe, doe dan alles wat in je vermogen ligt en vind wat ze kwijt zijn. Maar allereerst: vraag en smeek, klop op deuren en vind alles wat jijzelf in jouw leven bent kwijtgeraakt. Een jager weet wat hem wacht: het is je prooi verslinden of door haar verslonden worden.’

Ik knik.

‘Je hebt dat eerder meegemaakt en zult het nog vaak meemaken,’ gaat de sjamaan verder, ‘een vriend van jouw vrienden is een vriend van de adelaar van het Baikalsee. Vanavond gaat er niets speciaals gebeuren; je krijgt geen visioenen, geen magische ervaringen en geen trances om in contact te treden met levenden of met doden. Je zult alleen jubelen van vreugde als de adelaar jouw ziel het meer laat zien. Je ziet op dit moment niets, maar je geest is hoog in de

lucht aan het genieten.’

Mijn geest is hoog in de lucht aan het genieten en ik zie niets. Dat is ook niet nodig; ik weet dat hij de waarheid spreekt. Wanneer mijn geest terugkeert naar mijn lichaam, zal hij wijzer en rustiger zijn dan ooit.

Alle besef van tijd vervaagt. De vlammen flakkeren en werpen vreemde schaduwen op het sjamanengezicht, maar ik bevind me niet alleen maar daar. Ik laat mijn geest zijn uitstapje maken, hij had het nodig, na zoveel inspanning en zoveel werk als mijn trouwe metgezel. Ik voel geen kou meer. Ik voel niets – ik ben vrij en dat zal ik blijven terwijl de adelaar boven het meer vliegt en boven de besneeuwde bergen. Jammer dat de geest me niet kan vertellen wat hij heeft gezien; maar uiteindelijk hoef ik niet alles te weten wat er met mij gebeurt.

De wind trekt opnieuw aan. De sjamaan maakt een diepe buiging voor de aarde en voor de hemel. Het vuur dat zo goed beschut was, gaat plotseling uit. Ik kijk naar de maan die al heel hoog aan de hemel staat, ik zie de silhouetten van verschillende vogels om ons heen cirkelen. De man is opnieuw oud geworden, hij lijkt moe, hij stopt de trom in een grote geborduurde zak.

Yao gaat naar hem toe, stopt zijn hand in zijn linker broekzak, haalt er een handvol munten en bankbiljetten uit. Ik doe hetzelfde.

‘We hebben gebedeld voor de adelaar van het Baikalmeeer. Dit hebben we opgehaald.’

Hij maakt een buiging, bedankt voor het geld en we lopen zonder haast te maken naar beneden, naar de boot. Het heilige eiland van de sjamanen heeft zijn eigen geest, het is donker en zeker weten of we onze voeten wel goed neerzetten doen we niet.

Als we bij de oever komen, gaan we op zoek naar Hilal. De twee vrouwen vertellen dat ze al is teruggegaan naar het hotel. Dan pas realiseer ik me dat de sjamaan met geen enkel woord over haar gesproken heeft.

De angstvoor de angst

De verwarming in de kamer staat op de hoogste stand. Voordat ik zelfs maar de lichtschakelaar zoek, trek ik mijn jas uit, doe muts en sjaal af en loop naar het raam met de bedoeling het open te zetten voor een beetje frisse lucht. Omdat het hotel op een heuveltje ligt, kan ik de lichten van het dorp zien uitgaan. Ik blijf daar even staan, en stel me al het moois voor waar mijn geest getuige van moet zijn geweest.

‘Niet omdraaien.’

Hilal. Ze is hier. En de toon waarop ze dit zegt maakt me bang. Het klinkt niet alsof het een grap is.

‘Ik ben gewapend.’

Nee, dat kan niet waar zijn. Tenzij die vrouwen van daarnet...

‘Een beetje achteruit.’

Ik doe wat ze zegt.

‘Nog een beetje. Goed. Nu een stap naar rechts. Zo ja, en staan blijven.’

Ik denk niet meer – mijn overlevingsdrang neemt de regie van me over. In twee tellen hebben mijn hersenen de mogelijkheden nagelopen die ik heb om dit te overleven: me op de vloer laten vallen, proberen een gesprek te beginnen, of gewoon haar volgende zet afwachten. Als ze werkelijk vastbesloten is om mij te vermoorden, wacht ze daar vast niet lang mee, maar als ze de komende minuut niet schiet, zal ze beginnen te praten en zal ik een kans hebben.

Een oorverdovend geluid, een explosie en ik merk dat ik onder de glassplinters zit. De lamp boven mijn hoofd is aan scherven.

‘In mijn rechterhand heb ik de strijkstok, in mijn linker de viool. Draai je niet om.’

Ik draai me niet om, maar haal diep adem. Wat er net gebeurd is, is geen magie of een of ander *special effect*: operazangers kunnen hetzelfde met hun stem – bijvoorbeeld champagneglazen aan gruzelementen zingen, de lucht laten trillen met een bepaalde frequentie waardoor breekbare dingen ten slotte breken.

De strijkstok strijkt opnieuw de snaren aan en er klinkt een snerpend schel-schril geluid.

‘Ik ben op de hoogte van alles wat er gebeurd is. Ik heb het gezien. De vrouwen hebben me daarnaartoe gebracht en ze hadden er geen ring van licht

voor nodig.' Zij heeft het gezien.

Er valt een enorme last van mijn met glassplinters bedekte schouders. De reis naar die plek was, zonder dat Yao het wist, ook mijn terugreis naar mijn koninkrijk. Ik hoefde niets te zeggen, zij heeft het gezien.

'Je hebt me in de steek gelaten toen ik je het meest nodig had. Ik ben gestorven door jouw toedoen en ik ben nu teruggekomen om jou te terroriseren.'

'Je terroriseert me niet, je maakt me niet bang. Je hebt me al vergeven.'

'Daartoe heb je me gedwongen. En ik heb je vergeven zonder precies te weten wat ik deed.'

Weer een schrille, onaangename toon.

'Trek dan je vergiffenis weer in, als dat is wat je wilt.' 'Nee, dat wil ik niet. Je bent vergeven. En mocht je zeventig maal zeven keer vergeven willen worden, ik deed het. Maar de beelden die ik in mijn hoofd kreeg waren vaag. Ik wil dat je me precies vertelt wat er gebeurd is. Ik herinner me alleen dat ik naakt was, dat jij naar me keek en ik tegen iedereen zei dat ik van je hield en daarom werd ik ter dood veroordeeld. Mijn liefde was mijn doodvonnis.'

'Mag ik me omdraaien?'

'Nee, nog niet. Eerst vertel je me wat er gebeurd is. Het enige wat ik weet is dat ik in een vorig leven gestorven ben vanwege jou. Het kan hier geweest zijn, het kan waar ook ter wereld geweest zijn, maar ik heb me opgeofferd in naam van een liefde, om die te redden.'

Mijn ogen zijn al gewend aan het donker, maar de hitte in de kamer is niet te harden.

'Wat hebben die vrouwen precies gedaan?'

'We zijn aan de oever van het meer gaan zitten, ze hebben een kampvuur gemaakt, op een trom gespeeld, ze zijn in trance gegaan en hebben me iets te drinken gegeven. Toen kreeg ik vage visioenen. Dat was maar voor heel even. Ik herinner me alleen wat ik jou zojuist verteld heb. Ik dacht dat het een nachtmerrie was, niet meer, maar zij beweerden heel stellig dat wij in een vorig leven ooit samen zijn geweest. Jij hebt me hetzelfde verteld.'

'Nee. Het is gebeurd in het heden, het is nu aan het gebeuren. Op dit ogenblik ben ik in een hotelkamer in Siberië, in een dorp waarvan ik de naam niet weet. Ik ben ook in een kerker in de buurt van Cordoba, in Spanje. Ik ben met mijn vrouw in Brazilië, met de vele vrouwen die ik gehad heb, en in enkele van die levens ben ik vrouw. Speel iets!'

Ik doe mijn trui uit. Ze begint een sonate te spelen die niet voor viool geschreven is; mijn moeder speelde die op piano toen ik klein was.

'Er is een tijd geweest waarin de wereld ook vrouw was, de energie die ze uitstraalde was prachtig, de mensen geloofden in wonderen, het heden was het enige wat ze hadden en daarom bestond er geen tijd. De Grieken hadden twee

woorden voor tijd. Het eerste woord was Kairos, Gods tijd, de eeuwigheid. Plotseling veranderde er iets. De strijd om te overleven, de noodzaak om te weten waar we geplant hebben om te kunnen oogsten en de tijd zoals wij die vandaag de dag beleven begonnen deel uit te maken van onze geschiedenis. Dit noemden Grieken Kronos, de Romeinen Saturnus, een god die als eerste daad zijn kinderen opat. We werden slaaf van de herinnering. Speel door, ik probeer het je aanstonds beter uit te leggen.'

Ze speelt door. Ik begin te huilen, maar toch ga ik verder: 'Op dit moment bevind ik me in de tuin van een hofje, en ik zit op een bank tegenover ons huis. Ik kijk naar de lucht en denk na over wat mensen willen zeggen met de uitdrukking "luchtkastelen bouwen", die ik een uur eerder gehoord heb. Ik ben zeven jaar. Ik probeer een gouden kasteel te bouwen, maar het valt me zwaar me te concentreren. Mijn vriendjes zijn thuis aan het eten, mijn moeder speelt dezelfde melodie als die ik nu hoor, maar dan op piano. Als ik niet de behoefte had te vertellen wat ik voel, zou ik daar zijn, helemaal daar zijn. De geur van de zomer, krekels die zingen in de bomen, en ik die denk aan het meisje op wie ik verliefd ben.'

Ik bevind me niet in het verleden, maar in het heden. Ik ben nu dat jongetje dat ik ben geweest. Ik zal altijd dat jongetje zijn, wij allemaal zullen de kinderen, de volwassenen, de oudjes zijn die we geweest zijn en die we opnieuw zijn. En ik ben niet bezig me die tijd te herinneren, maar ik beleef die tijd opnieuw.

Ik kan niet verder. Ik doe mijn handen voor mijn gezicht en huil, terwijl haar spel alsmaar intenser en volmakter klinkt en me meeneemt naar de velen die ik ben in dit leven. Ik huil niet om mijn overleden moeder, want ze is nu hier, en speelt voor mij. Ik huil niet om het kind dat, verbaasd over die ingewikkelde uitdrukking, zijn eigen kasteel probeert te bouwen dat binnen een seconde weer verdwenen is. Het kind hoort hier nu ook Chopin, beseft hoe mooi de melodie is die het al zo vaak gehoord heeft en nog zo vaak zou willen horen! Ik huil omdat er geen andere manier is om uit te drukken wat ik voel: ik Leef. In elke porie, in elke vezel van mijn lijf leef ik, ik ben nooit geboren en nooit gestorven.

Ik kan mijn verdrietige momenten hebben, mijn momenten waarop ik psychisch in de knoop zit, maar boven mij bevindt zich mijn grote Ik dat alles begrijpt en lacht om mijn angsten. Ik huil om de vergankelijkheid en om de eeuwigheid, om het besef dat woorden zoveel armoediger zijn dan muziek, en dat ik dus nooit dit moment zal kunnen beschrijven. Ik laat me door Chopin, Beethoven en Wagner naar het verleden leiden dat het heden is – hun muziek is machtiger dan alle gouden ringen die ik ken.

Ik huil terwijl Hilal speelt. En ze speelt tot ik genoeg krijg van het huilen.

*

Zij gaat naar de lichtsakelaar. De kapotte lamp ploft, kortsluiting. Het blijft donker in de kamer. Ze loopt naar het tafeltje bij het hoofdeind van het bed en doet de schemerlamp aan.

‘Je mag je nu omdraaien.’

Als mijn ogen aan het licht gewend zijn, zie ik dat ze helemaal naakt is, haar armen gespreid, in de ene hand de viool, in de andere de strijkstok.

‘Vandaag zei je tegen me dat je van me hield zoals een rivier. Nu wil ik jou zeggen dat ik van jou hou zoals de muziek van Chopin. Eenvoudig en diep, blauw als het meer, in staat...’

‘... muziek spreekt voor zichzelf. Je hoeft niets te zeggen.’

‘Ik ben bang, heel erg bang. Wat heb ik eigenlijk gezien?’

Ik beschrijf tot in detail alles wat er in de gevangenis gebeurd is, mijn lafheid en het meisje dat ik zag, precies zoals zij nu is, alleen waren haar handen vastgebonden met touw dat in niets leek op de paardenharen van een strijkstok of de snaren van een viool. Ze luistert zwijgend, haar armen nog steeds gespreid, terwijl ze ieder woord in zich opneemt. We staan in het midden van de kamer, haar lichaam is wit zoals dat van het meisje van vijftien dat naar een brandstapel in de buurt van Cordoba gebracht wordt. Ik zal haar niet kunnen redden, ik weet dat ze verdwijnen zal in de vlammen, samen met haar vriendinnen. Dat is al een keer gebeurd, gebeurt tal van andere keren en zal opnieuw gebeuren zolang de wereld blijft bestaan. Ik merk op dat dat ene meisje schaamhaar had en dat het meisje dat nu voor me staat dat van haar heeft afgeschoren – iets wat ik afschuwelijk vind, alsof alle mannen een kind zoeken om seks mee te hebben. Ik vraag haar dat nooit meer te doen, en zij belooft dat ze het nooit meer zal afscheren.

Ik toon haar mijn eczeemplekken. Het is alsof mijn eczeem nog nooit zo actief en zichtbaar is geweest. Ik vertel dat het merktekens zijn uit hetzelfde oord en uit hetzelfde verleden. Ik wil weten of ze zich herinnert wat ze tegen me zei, of wat de andere meisjes tegen me zeiden toen ze naar de brandstapel hepen.

‘Verlang je naar mij?’

‘Ja, heel erg. We zijn hier alleen, op deze unieke plek op aarde, jij staat naakt voor me. Ik verlang heel erg naar je.’

‘Ik ben bang voor mijn angst. Ik vraag mezelf nu om vergeving, niet omdat ik hier ben, maar omdat ik altijd heel egoïstisch geweest ben in mijn verdriet. In plaats van te vergeven heb ik wraak gezocht. Niet omdat ik sterker zou zijn, maar omdat ik me altijd zwakker heb gevoeld. Terwijl ik anderen kwetste, kwetste ik mezelf nog meer. Ik vernederde anderen om mezelf vernederd te

voelen, ik viel aan om mezelf verkracht te voelen door mijn eigen gevoelens.

Ik weet dat ik niet de enige ben die dingen heeft meegemaakt als die ik aan tafel in de ambassade vertelde alsof het de gewoonste zaak van de wereld was: verkracht worden door een buurman die een huisvriend was. Ik heb die avond gezegd dat het niet zo uitzonderlijk was en ik weet zeker dat tenminste één van de aanwezige vrouwen als klein kind misbruikt is. Desalniettemin gedraagt niet iedereen zich zoals ik. Het lukt mij niet vrede te hebben met mezelf.'

Ze zoekt naar woorden, zucht diep en vervolgt: 'Het lukt me niet om datgene wat iedereen overwint, te overwinnen. Jij bent op zoek naar jouw schat en ik ben daar een deel van. Toch voel ik me een vreemde in mijn eigen huid. Ik wil me niet in jouw armen werpen, jou kussen en nu met jou vrijen om maar één reden: ik heb de moed niet, ik ben bang je te verhezen. Maar terwijl jij op zoek was naar jouw koninkrijk, vond ik mezelf, totdat ik op een gegeven moment tijdens de reis geen vooruitgang meer boekte. Toen werd ik ook agressiever. Ik voel me afgewezen, nutteloos, en wat jij ook maar tegen me zeggen zal, het zal me niet van idee doen veranderen.'

Ik ga zitten op de enige stoel die er is en vraag haar op mijn schoot te komen zitten. Haar lichaam is ook bezweet vanwege de hitte in de kamer. Zij houdt de viool en de strijkstok bij zich.

'Ik heb heel veel angsten,' zeg ik, 'en die zal ik altijd hebben. Ik ga niets proberen uit te leggen. Maar er is iets wat jij nu, op dit moment, kunt doen.'

'Ik wil niet steeds tegen mezelf blijven zeggen dat het op een dag over zal gaan. Dat doet het niet. Ik moet met mijn duivels leren leven!'

'Wacht even. Ik heb deze reis niet gemaakt om de wereld te redden, en al helemaal niet om jou te redden. Maar de Traditie van de Magie zegt dat je pijn kunt overhevelen. Ze verdwijnt niet meteen, maar ze wordt minder naarmate jij haar naar een andere plek overhevelt. Je hebt dat je hele leven al gedaan, op een onbewuste manier. Wat ik je nu voorstel is dat je het op een bewuste manier gaat doen.'

'Heb je geen zin om nu met me te vrijen?'

'Heel veel. Op dit moment kan ik, al is het hier nog zo heet, een nog grotere hitte op mijn benen voelen, op de plek waar jouw vagina mijn benen raakt. Ik ben geen superman. Daarom smeed ik je om jouw pijn en mijn verlangen over te hevelen.

Ik vraag je op te staan, naar je kamer te gaan en te spelen tot je niet meer kunt. We zijn de enigen hier in dit hotelletje, dus er zal niemand gaan klagen over het lawaai. Leg al je gevoel in de muziek en doe morgen hetzelfde. Bedenk steeds als je speelt dat wat jou zo heeft gekwetst, veranderd is in een gave. In tegenstelling tot wat jij zegt, hebben de anderen het trauma nooit overwonnen,

maar alleen opgeborgen op een plek waar ze nooit komen. Maar in jouw geval heeft God jou je weg laten zien. De bron van jouw herstel heb je op dit moment in je handen.'

'Ik hou van jou zoals Chopin. Ik heb altijd pianist willen worden, maar een viool was het enige instrument waar mijn ouders toentertijd het geld voor hadden.'

'Ik hou van jou zoals een rivier.'

Ze staat op en begint te spelen. De hemel hoort de melodie, de engelen komen neergedaald om samen met mij naar die naakte vrouw te luisteren die soms stilstaat en soms meewiegt met het instrument. Ik heb naar haar verlangd en de liefde met haar bedreven zonder haar aan te raken en zonder een orgasme te krijgen. Niet omdat ik de trouwste echtgenoot ter wereld zou zijn, maar omdat dit de manier is waarop onze lichamen elkaar vinden – terwijl de engelen toekijken.

Twee keer eerder deze avond heeft de tijd stilgestaan: toen mijn geest samen met de adelaar van het Baikal-meer langs de hemel vloog, en toen ik een melodie uit mijn kinderjaren hoorde. Nu is het de derde keer. Ik ben helemaal aanwezig, zonder verleden en zonder toekomst, en ik beleef samen met haar de muziek, het onverwachte gebed, de dankbaarheid dat ik weg ben gegaan om mijn koninkrijk te zoeken. Ik ga op het bed liggen, en zij speelt door. Ik slaap in bij de klank van haar viool.

Ik word wakker bij de eerste zonnestraal, ga naar haar kamer en zie haar gezicht – voor het eerst lijkt ze echt eenentwintig te zijn. Ik maak haar zachtjes wakker en vraag of ze zich wil aankleden omdat Yao ons verwacht voor het ontbijt. We moeten snel terug naar Irkoetsk, want de trein zal over een paar uur vertrekken.

We gaan naar beneden, eten gemarineerde vis (het enige wat op dit uur te krijgen is) en horen de auto aankomen die ons komt halen. De chauffeur wenst ons goedemorgen, pakt onze rugzakken en legt die in de kofferruimte.

We gaan naar buiten naar een stralende zon en een wolkeloze hemel, er is geen zuchtje wind; de besneeuwde bergen in de verte zijn duidelijk zichtbaar. Ik blijf even staan om afscheid te nemen van het meer, omdat ik me realiseer dat ik hier misschien nooit meer zal komen. Yao en Hilal stappen in, de chauffeur start de auto.

Maar ik sta als vastgenageld, kan geen stap verzetten.

‘We gaan. We hebben een uur speling, voor het geval er iets gebeurt onderweg, want ik wil geen risico lopen.’

Het meer roept me.

Yao stapt uit de auto en komt naar me toe.

‘Misschien had jij meer verwacht van de ontmoeting met de sjamaan. Maar voor mij was het belangrijk.’

Nee, voor mij is het boven verwachting geweest. Later zal ik wel met hem bespreken wat er gebeurd is met Hilal. Nu kijk ik hoe het meer tegelijk met de zon wakker wordt, hoe het water elke straal weerkaatst. Mijn geest heeft het meer samen met de adelaar bezocht, maar ik wil het beter leren kennen.

‘Ach,’ gaat hij verder, ‘soms zijn de dingen niet zoals wij gedacht hadden. Maar hoe dan ook, ik ben je dankbaar dat je mee bent gegaan.’

‘Kun je afwijken van de weg die God uitgestippeld heeft? Jawel, maar het is altijd fout, een dwaling. Kun je pijn uit de weg gaan? Jawel, maar dan zul je er niets van leren. Kun je iets leren zonder het echt te ervaren? Jawel, maar het zal nooit echt beklijven, iets van jezelf worden.’

En met die woorden loop ik naar het lokkende water. Eerst met een trage, aarzelende stap, zonder te weten of ik zover kom. Maar als ik voel hoe mijn verstand me naar achteren trekt, zet ik het op een rennen terwijl ik mijn winterkleden van me af gooi. Bij de oever heb ik alleen nog mijn onderbroek aan. Een ogenblik, een fractie van een seconde, aarzel ik. Maar de twijfel is niet sterk genoeg om me tegen te houden. Het ijskoude water omsluit mijn voeten, mijn enkels, ik zie dat de bodem een en al stenen is, met moeite blijf ik overeind,

maar toch ga ik door tot het diep genoeg is om te: *DUIKEN*.

Mijn lichaam glijdt het ijskoude water in, ik voel duizenden naalden in mijn huid prikken, ik hou het zolang vol als ik kan, misschien maar een paar seconden, misschien een eeuwigheid, en dan ben ik weer terug aan de oppervlakte.

Zomer! Warmte!

Later zal ik begrijpen dat iedereen die uit extreme kou in een hogere temperatuur komt, dezelfde gewaarwording heeft. Daar sta ik, zonder hemd, met het water van het Baikalmeer tot aan mijn knieën, blij als een kind omdat ik omsloten ben geweest door heel die kracht die nu deel van me uitmaakt.

Yao en Hilal zijn me gevolgd en kijken naar me vanaf de oever.

‘Kom! Kom dan!’

De twee beginnen zich uit te kleden. Hilal heeft geen onderkleden aan, ze is weer helemaal naakt, maar wat doet het ertoe? Op de pier drommen wat mensen samen, ze kijken naar ons. Maar wat maakt het uit? Het meer is van ons. De wereld is van ons.

Yao gaat als eerste het water in, hij ziet niet dat de bodem onregelmatig is en valt. Hij komt weer overeind, loopt nog een stukje en duikt. Hilal moet over de een of andere levitatietechniek beschikken, want ze rent moeiteloos tussen de stenen door, gaat het verst van ons drieën, maakt een lange duik, komt boven, strekt haar armen ten hemel en lacht, lacht uitgelaten, als door het dulle heen.

Vanaf het begin van mijn run naar het meer tot het moment dat we er weer uit komen, zijn er nog geen vijf minuten verstreken. De chauffeur, bezorgd als hij is, komt aanrennen met een paar handdoeken die hij haastig in het hotel heeft gehaald. Wij drieën springen van blijdschap, de armen om elkaar heen, we zingen, gillen en roepen ‘het is warm hier buiten!’, als de kinderen die we ons hele leven zullen blijven.

De stad

Ik zet mijn horloge goed, de laatste keer dat ik dat deze reis zal doen: vijf uur, 's ochtends 30 maart 2006. In Moskou zitten ze met zeven uur tijdsverschil nog aan het avondeten van de negenentwintigste.

In de wagon is iedereen vroeg wakker of heeft niet kunnen slapen. Niet vanwege het geschommel van de trein, daar zijn we wel aan gewend geraakt, maar omdat het niet lang meer duurt of we zullen in Vladivostok aankomen, het eindstation. We hebben deze twee dagen in de wagon doorgebracht, grotendeels rond de tafel die deze hele eeuwigheid lang het centrum van ons universum is geweest. Daar aten we, vertelden we verhalen en beschreef ik mijn opwinding over onze duik in het Baikalmeeer, hoewel ze meer geïnteresseerd waren in onze ontmoeting met de sjamaan.

Mijn uitgevers waren op het geniale idee gekomen om de steden waar de trein nog zou stoppen te laten weten hoe laat we daar zouden arriveren. Of het nu dag was of nacht, steeds als ik uit de wagon stapte, werd ik op het perron opgewacht door mensen die me hun boeken gaven om te signeren, waarna ze me bedankten en ik op mijn beurt hen bedankte. Soms bleven we er vijf minuten, soms twintig. Ze zegenden me en ik aanvaardde de zegen die zowel werd uitgesproken door oude dames in lange jas, laarzen en hoofddoek, als door jongens die van hun werk kwamen of op de terugweg waren naar huis met vaak niet meer dan een jack aan, alsof ze tegen iedereen wilden zeggen: ik kan wel wat hebben.

Gisteren ben ik de hele trein doorgelopen. Dat plan had ik de hele tijd al, maar ik stelde het telkens uit omdat we nu eenmaal nog een lange reis voor de boeg hadden. Tot ik in de gaten kreeg dat we er bijna waren.

Ik vroeg Yao met me mee te lopen. We openden en sloten een eindeloos aantal deuren, niet te tellen zoveel. Toen pas begreep ik dat ik me niet in een trein bevond, maar in een stad, in een land, in het Universum. Ik had dat eerder moeten doen – de reis zou rijker zijn geweest, ik had uiterst interessante mensen kunnen spreken, verhalen kunnen horen die ik had kunnen omwerken tot boeken.

De hele middag liep ik door die stad op rails, onderbrak het gebeuren slechts op de stations waar we stopten voor ontmoetingen met lezers die daar wachtten.

Ik wandelde door die grote stad zoals ik gedaan had in zovele andere op de wereld, en ik was getuige van dezelfde tafereelen: een man die tegen zijn mobieltje praat, een jongen die holt om iets op te halen dat hij heeft laten liggen in de restauratiewagen, een moeder met een baby op schoot, twee jongeren die elkaar kussen in de smalle gang langs de coupés zonder ook maar enige aandacht voor het landschap dat buiten voorbijtrekt, radio's met de volumeknop helemaal open, tekens die ik niet ontcijferen kan, mensen die spullen aanbieden of iets van je willen, een man met gouden tanden die samen met zijn kameraden zit te lachen, een vrouw met een doek om haar haar die wezenloos voor zich uit kijkt en huilt. Ik rookte een paar sigaretten bij een groepje mensen om daarna de smalle deur door te gaan naar de volgende wagon waar ik onopvallend een blik wierp op in gedachten verzonken, goedgeklede mensen die de last van de wereld op hun schouders schenen te dragen.

Ik liep door die stad die zich uitstrekt als een lange ijzeren rivier die niet ophoudt met stromen, een stad waarvan ik de plaatselijke taal niet machtig ben, maar wat zou het? Ik hoorde alle mogelijke talen en klanken en ik zag dat het merendeel van de mensen, zoals in grote steden het geval is, met niemand een gesprek aanknoopt – iedere passagier is ondergedompeld in zijn eigen problemen en dromen, zit in een coupé waarin hij zijn leven moet delen met drie vreemden, mensen die hij nooit zal weerzien en die hun eigen problemen en dromen hebben om zich zorgen over te maken. Al voelen ze zich nog zo ellendig of eenzaam, al hebben ze nog zo'n behoefte om hun vreugde over een overwinning te delen of hun verdriet dat hen verstikt, daar stilletjes zitten vinden ze beter en veiliger.

Ik besloot iemand aan te spreken – een vrouw van wie ik vermoedde dat ze van mijn leeftijd was. Ik vroeg waar we op dat ogenblik langskwamen. Yao begon mijn woorden te vertalen, maar ik zei hem dat hij me niet moest helpen, ik wou een beeld krijgen van hoe het zou zijn om die reis in mijn eentje te maken: zou ik dan het eindstation wel halen? De vrouw schudde haar hoofd, ten teken dat ze niet verstond wat ik zei, het kabaal van de wielen op de rails was enorm. Ik herhaalde mijn vraag, dit keer hoorde ze mijn woorden wel, maar ze kon er niets van maken. Ze dacht vast dat ik gek was, en reageerde verder niet.

Ik probeerde het bij een tweede persoon, bij een derde. Ik veranderde van vraag, nu wilde ik weten wat de reden van hun reis was, wat ze op die trein deden. Niemand snapte wat ik wilde en ik had er lol om, want mijn vraag was ridicuul, iedereen weet wat hij aan het doen is, waar hij naartoe gaat – ikzelf inclusief ook al is het dan misschien niet waar hij naartoe zou willen. Iemand die in de smalle gang tussen ons door glipte, hoorde me Engels praten, hij stopte en zei met kalme stem: 'Kan ik u helpen? Ben u verdwaald?'

‘Nee, nee, ik ben niet verdwaald. Maar waar zijn we nu?’

‘We zijn bij de Chinese grens, zo meteen maken we een bocht naar rechts en zakken we af naar Vladivostok.’

Ik bedankte hem en ging verder. Het was me gelukt een gesprek te voeren, ik zou de reis alleen kunnen maken, ik zou nooit verdwalen met zoveel mensen om me te helpen.

Ik liep door de stad waar geen einde aan scheen te komen en keerde om naar het punt vanwaar ik vertrokken was. Met me mee nam ik het gelach, de blikken, de kussen, de liedjes, de woorden uit zoveel verschillende talen, maar ook het bos dat buiten voorbijflitste en dat ik zonder twijfel nooit meer in mijn leven zal weerzien, en dat dus altijd bij me zal blijven, op mijn netvlies en in mijn hart.

Ik keerde terug naar de tafel die het centrum van ons universum was en is, ik schreef een paar regels en plakte ze op dezelfde plek als waar Yao zijn dagelijkse bespiegelingen steeds had opgeplakt. Ik lees nog eens over wat ik gisteren na de wandeling door de trein geschreven heb: *‘Ik ben geen vreemdeling omdat ik niet ben blijven bidden om veilig terug te mogen keren, ik heb geen tijd verloren met fantaseren over hoe het thuis zou zijn, hoe het aan mijn bureau zou zijn, aan mijn kant van het bed. Ik ben geen vreemdeling omdat iedereen op reis is, dezelfde vragen heeft, dezelfde moeheid, dezelfde angsten, hetzelfde egoïsme en dezelfde gulheid. Ik ben geen vreemdeling omdat ik, wanneer ik iets nodig had, het kreeg. Toen ik klopte, werd de deur opengedaan. Toen ik zocht, vond ik wat ik verwachtte te vinden.’*

Ik herinner me dat dit de woorden van de sjamaan waren. Binnenkort keert deze wagon weer terug naar het punt vanwaar hij vertrok. Dit velletje papier zal verdwijnen als de schoonmaakster komt. Maar ik zal nooit vergeten wat ik op dat papiertje geschreven heb: omdat ik geen vreemdeling ben en het ook nooit zal zijn.

*

Hilal is het grootste deel van de tijd in haar coupé en speelt wanhopig viool. Soms voel ik dat ze spreekt met de engelen, dan weer is het slechts een repetitie om haar soepelheid en techniek op peil te houden. Op de weg terug naar Irkoetsk ben ik ervan overtuigd geraakt dat ik op mijn tocht met de adelaar van het Baikalsee niet alleen was. Onze geesten hebben samen dezelfde wonderen gezien.

Twee nachten geleden heb ik haar gevraagd om opnieuw samen te slapen. Ik probeerde de oefening van de lichtring in mijn eentje te doen, met als enig resultaat dat ik – zonder dat ik dat wilde – weer bij de schrijver terechtkwam die

ik in het negentiende-eeuwse Frankrijk geweest ben. Hij (of ik) eindigde een alinea als volgt: *‘De momenten die aan de droom voorafgaan lijken sterk op ons beeld van de dood. De verdoving doet zijn entree, en het wordt onmogelijk vast te stellen wanneer het “IK” onder een andere vorm begint te bestaan. Onze dromen zijn ons tweede leven: ik ben niet in staat de poorten te passeren die ons naar de onzichtbare wereld brengen zonder een huivering te voelen.’*

Vannacht kwam ze naast me liggen, ik legde mijn hoofd op haar borst en we zwegen – alsof onze zielen elkaar al lang kenden en er geen behoefte meer was aan woorden, alleen aan lijfelijk contact. Eindelijk was het zover dat de gouden ring me precies daarheen bracht waar ik wilde zijn: de plaats dicht bij Cordoba

Het vonnis wordt in het openbaar uitgesproken, midden op het plein, alsof we op een groot volksfeest zijn. De acht meisjes dragen een wit kleed tot op de enkels, ze rillen van de kou, maar het zal niet lang duren of ze zullen de hitte ervaren van het hellevuur, aangestoken door mannen die menen te handelen in naam van de Hemel. Ik heb mijn superior toestemming gevraagd om niet tussen de leden van de Kerk te hoeven staan. Het was niet nodig hem over te halen, ik geloof dat hij furieus is over mijn lafheid en me daarom laat gaan waar ik wil. Ik heb me in de menigte begeven, beschaamd verberg ik mijn hoofd onder de capuchon van mijn habijt.

De hele dag door zijn er nieuwsgierigen gearriveerd uit de naburige steden, en voor het einde van de middag is het plein al vol. De edelen zijn gekomen in hun kleurigste kleding, ze hebben plaatsgenomen op de eerste rij, op hun speciale stoelen. Hun vrouwen hebben tijd gehad om hun haar te doen en make-up aan te brengen, zodat iedereen kan genieten van wat ze aan 'schoonheid' tentoonspreiden. In de ogen van de aanwezigen blinkt iets wat verder gaat dan nieuwsgierigheid: wraak schijnt het algemene gevoel te zijn. Van opluchting dat de schuldigen hun gerechte straf krijgen is geen sprake, het gaat om wraak voor het feit dat de meisjes mooi, jong, sexy en van rijke afkomst zijn. Zij verdienen het gestraft te worden voor iets wat de meeste omstanders achter zich gelaten hebben in hun jeugd of wat ze nooit hebben kunnen bereiken. Laten we daarom wraak nemen op de schoonheid. Laten we wraak nemen op de blijdschap, op het plezier en op de hoop. In een wereld als deze is geen ruimte voor gevoelens die bevestigen dat wij allemaal ellendige, gefrustreerde en machteloze mensen zijn.

De inquisiteur draagt een mis op. Op een gegeven moment, tijdens de preek waarin hij de mensen waarschuwt voor de verschrikkelijke straffen die de schuldigen aan ketterij te wachten staan, klinkt er geschreeuw. Het zijn de ouders van de jonge meisjes die op het punt staan verbrand te worden, ze zijn tot dan toe buiten het plein gehouden, maar hebben door de barrière kunnen dringen.

De inquisiteur onderbreekt zijn preek, de menigte joelt, de wachters gaan eropaf en slagen erin hen daar weg te sleuren.

Er komt een ossenkar aan. De meisjes doen hun armen naar achteren, hun handen worden vastgebonden en de dominicanen helpen hen op de kar te klimmen. De wachters vormen een kordon om het voertuig, de menigte maakt ruimte en de ossen met hun macabere lading worden naar de brandstapel geleid die op een nabijgelegen veld is.

De meisjes houden hun hoofd gebogen. Vanaf de plaats waar ik sta, kan ik niet

zien of ze bang zijn of tranen in hun ogen hebben. Een van hen is zo barbaars gefolterd dat ze niet kan staan zonder de hulp van de anderen. De soldaten hebben grote moeite om de menigte die hen uitlacht, uitscheldt en bekogelt, in bedwang te houden. Zo te zien zal de kar vlak langs de plek komen waar ik sta. Ik probeer weg te komen, maar het is te laat. De dichte massa mannen, vrouwen en kinderen achter mij maakt iedere beweging onmogelijk.

De meisjes naderen, hun witte gewaden zijn nu vuil van de eieren, van bier, wijn en schillen. God heb medelijden! Ik hoop dat ze, wanneer de brandstapel wordt aangestoken, opnieuw vergeving vragen voor hun zonden – zonden waarvan niemand van ons daar zich kan voorstellen dat ze op een dag gezien zullen worden als deugden. Als ze absolutie vragen, zal een priester nogmaals hun bekentenissen aanhoren, en zal hij hun zielen aan God overdragen. Dan zullen de meisjes gewurgd worden met het touw dat om hun nek is gelegd en dat achter langs de paal gaat, in het midden van de brandstapel. Alleen hun lijken zullen verbrand worden.

Maar als ze aan hun onschuld vasthouden, zullen ze levend verbrand worden.

Ik heb al andere executies zoals die van vanavond bijgewoond. Ik hoop oprecht dat de ouders van de meisjes geld aan de beul gegeven hebben; dan wordt er in ieder geval een beetje olie over het hout gegooid waardoor het vuur sneller brandt en ze door de rook stikken, nog voordat het vuur eerst hun haar zal verteren en daarna hun voeten, handen, gezicht, benen en ten slotte hun romp. Als er geen gelegenheid was om de beul om te kopen, dan wacht de meisjes een langzame verbrandings-dood, een lijden dat zich niet laat beschrijven.

De kar staat nu precies voor mij. Ik buig mijn hoofd, maar een van hen ziet me. Ze draaien zich allemaal om, en ik verwacht beschimpt en beledigd te worden, want dat verdien ik, ik ben het schuldigst van iedereen, ik ben degene die zijn handen in onschuld waste toen één enkel woord alles veranderen kon.

Ze roepen me. De mensen om me heen kijken me verbaasd aan – ken ik die heksen? Als ik geen dominicaner habijt aanhad, zou ik misschien afgerost worden. Nog geen tel later realiseren de mensen om mij heen zich dat ik waarschijnlijk een van diegenen ben die hen veroordeeld heeft. Iemand geeft me bij wijze van felicitatie een klap op mijn schouder, een vrouw zegt tegen me: ‘Proficiat met je geloof.’

Zij blijven me roepen. En ik, die het moe ben een lafaard te zijn, besluit mijn hoofd op te richten en hen aan te kijken.

Op dat moment verstart alles en zie ik de andere wereld niet meer.

Mijn plan was haar mee naar de Aleph te nemen die immers vlakbij was, maar was dat werkelijk de zin, de bedoeling van mijn reis? Iemand manipuleren die van me houdt, alleen maar om een antwoord te krijgen op iets wat me kwelt: zou dat me opnieuw tot de koning van mijn koninkrijk maken? Als het me nu niet zou lukken, dan zou het me later lukken – het kon niet anders of er wachtten nog drie vrouwen op mijn weg, als ik de moed zou hebben hem tot het einde te gaan. Het was vrijwel zeker dat ik niet uit deze incarnatie vertrekken zou zonder het antwoord te weten.

*

De dag is al begonnen, de grote stad dient zich aan in de raampjes. Zonder ook maar een greintje enthousiasme of enig geluksgevoel omdat we er bijna zijn, staat iedereen op. Misschien begint onze reis wel hier.

De snelheid neemt steeds meer af, de stad van staal komt langzaam tot stilstand, dit keer definitief. Ik draai me om naar Hilal en zeg: ‘Stap samen met mij uit.’

Ze stapt samen met mij uit. Buiten staan mensen te wachten. Een meisje met grote ogen houdt een groot bord omhoog met de vlag van Brazilië erop en woorden geschreven in het Portugees. Journalisten komen dichterbij, ik bedank alle Russen voor hun niet aflatende genegenheid in de tijd dat ik het reusachtige Aziatische continent overstak. Ik krijg bloemen, de fotografen willen dat ik poseer bij een grote, bronzen zuil met een tweekoppige adelaar op de top en met in de voet gegraveerd: 9.288.

Het is niet nodig daar het woord ‘kilometer’ aan toe te voegen. Iedereen die tot hier gekomen is weet wat dat getal zeggen wil.

Het telefoontje

De boot vaart kalm over de Stille Oceaan terwijl de zon langzaam verdwijnt achter de heuvels waar de stad ligt. De triestheid die ik meende te bespeuren bij mijn medereizigers maakte meteen bij aankomst plaats voor een uitzinnige vrolijkheid. We gedragen ons allemaal alsof dit de eerste keer is dat we de zee zien, niemand wil eraan denken dat we straks ‘adieu’ zeggen en beloven elkaar heel binnenkort weer te zien, terwijl we allemaal weten dat die belofte alleen maar is om het vertrek makkelijker te maken.

De reis is vrijwel ten einde, het avontuur is bijna voorbij en binnen drie dagen zullen we allemaal op de terugweg zijn naar huis, zullen we onze familie in de armen sluiten, onze kinderen zien, correspondentie bekijken die zich opgehoopt heeft, de honderden foto’s die we onderweg gemaakt hebben laten zien, verhalen vertellen over de trein, over de steden die we gepasseerd zijn, over de mensen die onze weg gekruist hebben.

Alles om onszelf ervan te overtuigen dat het daadwerkelijk gebeurd is. Over drie dagen, weer terug in de dagelijkse routine, zullen we het gevoel hebben dat we nooit zijn weg geweest en zo ver hebben gereisd. Natuurlijk, we hebben de foto’s, de tickets, de souvenirs die we onderweg gekocht hebben, maar de tijd – die enige, absolute eeuwige heer van ons leven – zal tegen ons zeggen: je bent steeds hier in dit huis geweest, hebt steeds in deze kamer gezeten, en hier achter deze pc.

Twee weken? Wat is dat op een heel leven? In de straat hier is niets veranderd, je burens hebben nog steeds dezelfde op-en aanmerkingen, de krant die je ’s ochtends bent gaan kopen brengt dezelfde berichten: het WK in Duitsland dat binnenkort van start gaat, de discussies over een Iran met atoombom, de conflicten tussen Israëliërs en Palestijnen, de schandalen rondom beroemdheden, de voortdurende klaagzang over de dingen die de regering heeft beloofd maar niet heeft waargemaakt.

Nee, er is niets veranderd. Alleen wij, die op reis gingen op zoek naar ons koninkrijk en die streken en landen ontdekt hebben die we nooit eerder betraden, wij weten dat we verschillen van degenen die we waren. Maar hoe meer we erover vertellen, hoe meer we ervan overtuigd raken dat die reis, zoals alle

voorgaande, slechts in onze herinnering bestaat. Misschien om onze kleinkinderen erover te vertellen, of om er eventueel een boek over te schrijven, maar wat precies zullen we kunnen vertellen?

Niets. Misschien wat ginds buiten is gebeurd, maar nooit wat hier binnenin veranderd is.

Misschien zien we elkaar nooit meer. En de enige die op dit moment in de verte kijkt, is Hilal. Ze denkt waarschijnlijk aan hoe ze dit probleem gaat oplossen. Nee, voor haar houdt de Transsiberische Spoorlijn hier niet op. Toch laat ze niet blijken wat ze voelt en als anderen haar tot een praatje verleiden, antwoordt ze vriendelijk en beleefd. Iets wat ze al die tijd die we samen doorbrachten, niet heeft gedaan.

*

Yao gaat naar haar toe. Twee, drie keer heeft hij dat gedaan, maar na een paar woorden gewisseld te hebben loopt ze telkens van hem weg. Hij geeft het op en komt naar mij toe.

‘Wat kan ik doen?’

‘Respecteren dat ze niet wil praten, denk ik.’

‘Dat denk ik ook. Maar je weet...’

‘Jawel, maar waarom hou jij je niet met jezelf bezig? Denk nog eens aan wat de sjamaan zei: “Jij hebt God vermoord.” Het is tijd om Hem uit de dood op te wekken, anders heeft deze reis geen zin gehad. Ik ken een hoop mensen die hun best doen anderen te helpen, alleen maar om niet aan hun eigen problemen te hoeven denken.’

Yao klopt me op de schouder, alsof hij zeggen wil: ‘oké, gesnapt’ en laat me alleen met mijn uitzicht over de oceaan.

Nu ik op de verst mogelijke plek bij haar vandaan ben, is mijn vrouw aan mijn zij. Vanmiddag was er een ontmoeting met mijn lezers, we hadden een feest zoals gebruikelijk, ik was op bezoek bij de burgemeester en in zijn kantoor hield ik voor het eerst van mijn leven een echte kalasnikov vast die de man daar bewaarde. Toen ik wegging viel mijn oog op een krant. Ik hoefde er geen woord Russisch voor te kennen, de foto’s spraken voor zich: voetballers, het WK.

Het WK-voetbal gaat over een paar dagen van start. Mijn vrouw wacht op me in München, waar we elkaar binnenkort weerzien, ik zal zeggen hoe ik haar gemist heb en haar uitvoerig verslag doen van alles wat er met mij en Hilal is gebeurd.

Ze zal reageren met: ‘Dat verhaal heb ik al vier keer eerder gehoord.’ We gaan de deur uit en drinken wat in een typisch Duitse bierhal.

De reis was niet bedoeld om het antwoord te vinden op een vraag waar ik mee worstelde, maar om weer de koning te worden van mijn eigen wereld. En die

koning is hier, nu. Ik ben opnieuw verbonden met mezelf en met het magisch Universum om me heen.

Ach ja, ik had niet uit Brazilië hoeven weggaan om tot dezelfde conclusie te komen, maar zoals de herder Santiago in een van mijn boeken ervoer, je moet ver reizen om wat dicht bij je is te kunnen begrijpen. De regen neemt, bij zijn terugkeer naar de aarde, dingen mee uit de lucht. Het magische, het buitengewone, is voortdurend bij mij en bij alle wezens van het Universum, maar af en toe vergeet ik dat, vergeet iedereen dat, en moet je je dat weer herinneren, ook al moet je daarvoor het grootste continent van de wereld oversteken, van het ene uiteinde naar het andere. Beladen met schatten keer je terug, schatten die opnieuw zoek kunnen raken en waarvoor je opnieuw op reis zult moeten om ze te zoeken. Dat is wat het leven interessant maakt: geloven in schatten en wonderen.

‘We gaan het vieren. Is er wodka aan boord?’

Er is geen wodka aan boord, en Hilal kijkt me woedend aan.

‘Wat vieren? Dat ik hier alleen zal achterblijven, de trein terug zal pakken en tijdens die eindeloze reis dagen en nachten lang zal denken aan alles wat we samen hadden?’

‘Nee. Ik wil vieren wat ikzelf meegemaakt heb, een toost uitbrengen op mezelf. En jij moet toosten op je moed. Je bent vertrokken om het avontuur te zoeken en hebt het gevonden. En over niet al te lange tijd steekt er iemand een vuur aan op de berg naast de jouwe.

Je zult het licht zien, ernaartoe gaan en de man ontmoeten die je je hele leven hebt gezocht. Je bent jong, de afgelopen nacht zag ik dat het niet langer jouw handen waren die jouw viool bespeelden maar Gods handen. Laat God jouw handen gebruiken. Je zult gelukkig worden, ook al voel je je wanhopig.’

‘Je begrijpt niet wat ik voel. Je bent een egoïst die vindt dat de wereld hem veel verschuldigd is. Ik heb me helemaal gegeven en ben eens te meer halverwege in de steek gelaten.’

Er verder op ingaan helpt niet, maar ik weet dat wat ik zei uiteindelijk gebeuren zal. Ik ben negenenvijftig en zij eenentwintig.

*

We gaan terug naar het adres waar we logeren. Deze keer geen hotel, maar een enorme villa die gebouwd werd in 1974, voor de ontwapeningsconferentie tussen de toenmalige secretaris-generaal van de Russische Communistische Partij, Leonid Brezjnev, en de Amerikaanse president, Gerald Ford. De villa is helemaal opgetrokken uit wit marmer, met in het midden een immense hal, en

beschikt over een hele serie kamers die in het verleden aan politieke delegaties ten dienste hebben gestaan, maar die vandaag de dag gebruikt worden door gasten.

We willen douchen, andere kleren aantrekken en meteen daarna gaan eten in de stad, weg uit deze kille atmosfeer. Maar precies midden in de immense hal staat een man. Mijn uitgevers stappen op hem af. Yao en ik blijven op een beleefde afstand staan.

De man pakt zijn mobieltje en toetst een nummer in. Mijn uitgever spreekt op eerbiedige toon, het lijkt of zijn ogen stralen van blijdschap. Mijn uitgeefster glimlacht. De stem van de uitgever eechoot langs de marmeren muren.

‘Kun je het volgen?’

‘Jawel,’ antwoordt Yao, ‘je krijgt het zo meteen te horen.’

Mijn uitgever schakelt het mobieltje uit en komt met een blije glimlach naar me toe.

‘We gaan morgen terug naar Moskou,’ zegt hij, ‘we moeten om vijf uur ’s middags daar zijn.’

‘We zouden toch nog twee dagen hier blijven? Zo heb ik niet eens tijd om de stad te bekijken. Daarbij is het negen uur vliegen. Hoe kunnen we om vijf uur ’s middags al daar zijn?’

‘Er is zeven uur tijdsverschil. Als we om twaalf uur ’s middags vertrekken, komen we om twee uur aan. Tijd te over. Ik bel het restaurant af en laat ze hier het avondeten serveren: ik moet van tevoren het nodige regelen.’

‘Maar waarom zoveel haast? Mijn vliegtuig naar Duitsland vertrekt...’

Hij onderbreekt me midden in de zin: ‘Het blijkt dat president Vladimir Poetin jouw reis helemaal gevolgd heeft. Hij zou je graag persoonlijk ontmoeten.’

De ziel uit Turkije

‘En ik dan?’

De uitgever draait zich naar Hilal toe.

‘Jij bent hier omdat je dat wilde. En je gaat terug wanneer en op de manier zoals jij dat wilt. Het is onze zaak niet.’

De man van het mobieltje is al uit het zicht verdwenen. Mijn uitgevers vertrekken met Yao achter hen aan. Alleen wij twee blijven in het immense, naargeestige witte portaal achter.

Het is allemaal heel snel gegaan, en we zijn nog in shock. Ik kan me niet voorstellen dat Poetin wist van mijn reis. Hilal kan niet geloven dat de ontknoping zo abrupt, zo plotseling kan zijn, zonder dat ze verder nog de kans zal krijgen het met mij over de liefde te hebben, me te vertellen hoe belangrijk dat alles voor ons leven is en hoe we verder zullen moeten gaan, ook al ben ik getrouwd. Althans, ik vermoed dat er zoiets door haar hoofd gaat.

‘DAT KUN JE ME NIET AANDOEN! JE KUNT ME HIER NIET ACHTERLATEN! ALS JE AL ME EEN KEER HEBT VERMOORD OMDAT JE DE MOED NIET HAD OM NEE TE ZEGGEN, DAN DOE JE DAT NU OPNIEUW!’

Ze rent naar haar kamer en ik vrees het ergste. Als het serieus was wat ze zei, dan is op dit moment alles mogelijk. Ik wil mijn uitgever bellen, hem vragen een ticket voor haar te kopen, want anders wordt het een tragedie, en is er geen ontmoeting met Poetin, en geen koninkrijk, geen verlossing of triomf, en eindigt het grote avontuur in zelfmoord en dood. Ik ren achter haar aan, naar haar kamer op de tweede verdieping, maar ze heeft het raam al opengedaan.

‘Stop! Als je van die hoogte springt, ben je niet dood, alleen maar verlamd voor de rest van je leven!’

Zij luistert niet naar me. Ik moet kalm worden, de situatie in de hand zien te krijgen. Nu is het mijn beurt om hetzelfde gezag uit te stralen als dat zij had bij het Baikalsee, toen ze naakt achter me stond en me vroeg me niet om te draaien. Er flitst van alles door mijn hoofd en ik kies voor de makkelijkste oplossing: ‘Ik hou van je. Ik zal je hier nooit alleen achterlaten.’

Ze weet dat het niet waar is, maar woorden over liefde hebben onmiddellijk effect.

‘Jij houdt van me als een rivier. Maar ik hou van jou als vrouw.’

Hilal wil niet dood. Als dat wel zo was, zou ze gezwegen hebben. In haar

woorden klinkt door: je bent een deel van mij, het belangrijkste, en dat verlies ik. Ik zal nooit meer worden wie ik was.

Ze heeft het volkomen bij het verkeerde eind, maar het is niet het moment om haar te gaan uitleggen wat ze niet zal kunnen begrijpen.

‘Ik hou van je als de vrouw die je bent. Zoals ik eerder van je gehouden heb en van je zal houden zolang de wereld zal bestaan. Ik heb het meer dan eens uitgelegd: de tijd gaat niet voorbij. Wil je dat ik alles herhaal?’

Ze draait zich om.

‘Dat is een leugen. Het leven is een droom waaruit we pas wakker worden als we de dood ontmoeten. De tijd gaat voorbij terwijl we leven. Ik ben muzikant, gebonden aan de tijd in en tussen de noten. Zonder tijd geen muziek.’

Ze zegt dingen die hout snijden. Ik hou van haar. Niet als vrouw, maar ik hou van haar.

‘Muziek is geen opeenvolging van noten. Het is de constante spanning tussen geluid en stilte. En dat weet jij,’ argumenteer ik.

‘Wat weet jij van muziek? Zelfs al zou het zo zijn, is dat nu van belang dan? Als jij gevangene bent van je verleden, weet dan dat ik dat ook ben! Als ik ooit in een leven van je gehouden heb, blijf ik voor altijd van je houden!’

Ik heb geen hart meer, geen lichaam, geen ziel, of wat ook! Het enige wat ik heb, is liefde. Jij denkt dat ik besta, maar het is een illusie van je ogen, wat je ziet is Liefde in zuivere staat, ze wil zich laten zien, maar er is haar geen tijd en geen ruimte gegeven waarin ze zich mag tonen.’

Ze gaat weg bij het raam en begint te ijsberen. Ze was absoluut niet van plan om uit het raam te springen. Op haar voetstappen op het hout na is het enige wat ik hoor het helse tikken van een klok, dat aantoont dat ik het fout heb, tijd bestaat en hij maakt ons op dit moment kapot. Als Yao hier was, kon hij me helpen haar te kalmeren, hij voelt zich goed als hij iets voor een ander kan doen. Arme kerel, in zijn ziel waait nog steeds de zwarte wind van de eenzaamheid.

‘Ga terug naar je vrouw! Ga naar diegene die steeds aan je zijde is geweest op makkelijke en moeilijke momenten! Een genereuze, lieve vrouw is ze, en tolerant, en ik ben alles waar je een hekel aan hebt: gecompliceerd, agressief, obsessief, en tot alles in staat!’

‘Laat mijn vrouw erbuiten...’

Weer ben ik de controle over de situatie aan het verliezen.

‘Ik zeg wat ik wil! Jij bent nooit de baas over me geweest en dat zul je nooit worden ook!’

Kalmte. Ga door met praten en ze zal rustig worden. Maar ik heb nog nooit iemand in zo’n toestand gezien.

‘Wees blij dat niemand de baas over je is. Wees blij ook dat je de moed hebt gehad je carrière op het spel te zetten, het avontuur te zoeken dat je nog

gevonden hebt ook. Denk aan wat ik op de boot tegen je gezegd heb: iemand zal het heilig vuur voor jou aansteken. Nu zijn het niet langer jouw handen die de viool bespelen, de engelen helpen je. Laat God je handen gebruiken. Je verbittering zal vroeg of laat verdwijnen, en uiteindelijk zal het lot iemand jouw pad doen kruisen die jou het geluk brengen zal, en alles zal goed komen. Zo zal het gaan, ook al voel je je op dit moment wanhopig en vind je dat ik lieg.'

Te laat.

Ik heb iets totaal verkeerd gezegd, wat ik zei kan in één zinnetje worden samengevat: 'Meisje, word eens volwassen.' En ik ken geen vrouw die zo'n idioot excuuspraatje zou accepteren.

Hilal pakt een zware, metalen schemerlamp, rukt hem uit het stopcontact en komt op me af. Ik kan de lamp grijpen voordat hij mijn gezicht raakt, maar nu begint ze mij als een furie uit alle macht te slaan. Ik gooi de schemerlamp weg, op veilige afstand, en probeer haar armen vast te pakken, maar dat lukt niet. Ik krijg een dreun op mijn neus, het bloed spuit alle kanten op.

Zij en ik zitten onder het bloed.

De Turkse ziel zal je man alle liefde schenken die ze heeft. Maar ze zal zijn bloed vergieten voordat ze onthult wat hij zoekt.

'Kom!'

*

Mijn toon is volkomen veranderd. Hilal stopt met me aan te vallen. Ik pak haar bij haar arm en trek haar de kamer uit.

'Kom mee!'

Er is geen tijd om nu iets uit te leggen. Ik ren de trappen af, met een meer geschrokken dan boze Hilal. Mijn hart gaat als een gek tekeer. Buiten de villa staat de auto, die ons naar het restaurant zou brengen, nog steeds te wachten.

'Naar het station!'

De chauffeur kijkt me niet-begrijpend aan. Ik trek het portier open, duw haar naar binnen en stap in.

'Zeg hem dat hij onmiddellijk naar het station moet rijden!'

Zij herhaalt wat ik zeg in het Russisch, de chauffeur start de auto.

'Zeg hem dat hij zich niet aan de maximumsnelheid moet houden. Dat ik dat straks wel goed zal maken. Dat we moeten opschieten!'

De man schijnt het leuk te vinden wat hij hoort. De auto schiet weg, scheurt met gierende banden door de bochten en andere auto's remmen als ze het speciale overheidsnummerbord zien. Tot mijn verbazing heeft hij in de auto een sirene liggen die hij op het dak zet. Mijn vingers grijpen zich vast in de arm van Hilal.

‘Je doet me pijn!’

Ik laat haar arm los. Ik bid, smeeek God dat Hij me helpt, dat ik op tijd kom, dat alles zich daar bevindt waar het moet zijn.

Hilal praat tegen me, vraagt me te kalmeren, zegt dat ik me niet zo had moeten gedragen, dat ze niet van plan was geweest zelfmoord te plegen daar op haar kamer, dat ze alleen maar een scène gemaakt had. Wie van iemand houdt, maakt die ander niet kapot en laat zich niet kapot maken, ze zou me nooit naar een andere incarnatie laten overgaan als ik leed onder wat er gebeurd was en mezelf daar de schuld van gaf. Eén keer was voldoende en die keer had al plaatsgevonden. Ik zou erop willen kunnen reageren, maar ik volg niet helemaal wat ze zegt.

Tien minuten later remt de auto voor de ingang van het station.

Ik doe het portier open, trek Hilal uit de auto en ga het gebouw binnen. Als we door de controle willen, wordt ons de toegang versperd. Ik wil hoe dan ook door, maar er verschijnen twee reuzen van agenten. Hilal laat me alleen achter en voor het eerst tijdens onze hele reis voel ik me verloren en weet ik niet goed hoe ik nu verder moet. Ik heb haar nodig aan mijn zij. Zonder haar zal alles op niets uitlopen. Ik ga op de grond zitten. De mannen kijken me aan, zien mijn kleren die onder het bloed zitten, komen bij me staan, geven met een handgebaar te kennen dat ik op moet staan en beginnen me vragen te stellen. Ik doe mijn best uit te leggen dat ik geen Russisch spreek, maar ze worden steeds vijandiger. Er komen mensen bij staan om te zien wat er aan de hand is.

Hilal komt terug met de chauffeur. Zonder enige stemverheffing zegt hij iets tegen de twee agressieve agenten. Hun gelaatsuitdrukking verandert en ze groeten me, maar ik heb geen tijd te verliezen. Ik moet door. Zij duwen de mensen opzij die om ons samengedromd waren. Ik heb vrije doortocht, grijp haar hand en we gaan het perron op, ik ren naar het uiterste einde, alles is donker, maar ik herken de laatste wagon.

Ja, hij staat er nog!

Ik omhels Hilal en probeer tegelijkertijd weer op adem te komen. Mijn hart gaat tekeer door de lichamelijke inspanning en de adrenaline die door mijn bloed raast. Ik voel me duizelig, ik heb weinig gegeten vanmiddag, maar ik mag nu niet flauwvallen. De ziel uit Turkije zal me laten zien wat ik nodig heb. Hilal knuffelt me alsof ik haar kind ben, vraagt me rustig te worden, zij is bij me, dus zal me niets kwaads kunnen overkomen.

Ik haal diep adem, mijn hartslag keert langzaam terug naar normaal.

‘Kom, kom mee.’

Het portier staat open – in Rusland zal niemand het in zijn hoofd halen een treinstation in te gaan om er iets te stelen. We stappen de kleine vierkante ruimte

in, ik zet haar tegen de wand, zoals ik lang geleden gedaan heb, aan het begin van die reis waar maar geen einde aan kwam. Onze gezichten zijn heel dicht bij elkaar, alsof de volgende stap een kus is, in haar ogen de weerspiegeling van een ver lichtschijnsel, misschien van een lamp ergens op een ander perron.

En al zouden we ons in het complete donker bevinden, zij en ik zouden kunnen zien. Hier is de Aleph, de tijd verandert van frequentie, we gaan met een verschrikkelijke snelheid een donkere tunnel in – zij kent het verhaal al, bang worden zal ze niet.

‘We gaan samen, hou mijn hand vast en we gaan samen naar de andere wereld, NU!’

Er verschijnen kamelen en woestijnen, regens en stormen, een fontein in een dorp in de Pyreneeën en een waterval bij het klooster van Piedra, de kust van Ierland, een hoek van een straat waarvan ik denk dat het in Londen is, vrouwen op motoren, een profeet aan de voet van een heilige berg, de kathedraal van Santiago de Compostella, hoertjes die wachten op hun klanten in Genève, heksen die naakt rond een kampvuur dansen, een man die aanstalten maakt zijn revolver leeg te schieten op zijn echtgenote en haar minnaar, de steppen in een Aziatisch land waar een vrouw mooie tapijten weeft terwijl ze wacht op de terugkeer van haar man, gekken in tehuizen, zeeën met al hun vissen en het Universum met al zijn sterren. Geluiden van kinderen die geboren worden, van oudjes die op sterven liggen, van remmende auto’s, vrouwen die zingen, mannen die vloeken, en deuren, deuren en nog eens deuren.

Ik ga naar alle levens die ik geleefd heb, zal leven en op dit moment leef. Ik ben een man in een trein samen met een vrouw, een schrijver die in Frankrijk leefde aan het eind van de negentiende eeuw, ik ben de velen die ik ben geweest en zal worden. We gaan naar binnen waar ik niet naar binnen wil. Ik houdt haar hand vast en nu verdwijnt die.

Om me heen hoor ik een naar bier en wijn ruikende menigte lachen, schelden en tieren.

Ik word geroepen door vrouwenstemmen. Ik schaam me, ik wil hen niet zien, maar ze houden vol. De mensen naast me complimenteren me: dus ik was verantwoordelijk voor dat alles! De stad redden van de ketterij en van de zonde! De stemmen houden niet op mijn naam te roepen.

Ik heb al genoeg lafheid tentoongespreid voor vandaag en voor de rest van mijn leven. Langzaam richt ik mijn hoofd op.

De wagen die getrokken wordt door ossen is bijna bij zijn eindpunt, nog even en ik zal de stemmen niet meer horen. Maar ik kijk ze nu aan. Ondanks alle vernederingen die ze ondergaan hebben, zien ze er sereen uit, alsof ze rijper geworden zijn, volwassen zijn, getrouwd, kinderen gekregen hebben en alsof het heel natuurlijk is op weg te zijn naar de dood die het lot is van alle mensen. Zij hebben gestreden toen ze dat konden, maar op een zeker moment hebben ze begrepen dat dit hun lot was, het stond al beschreven voordat ze geboren werden. Slechts twee dingen kunnen ons de grote geheimen van het leven onthullen: het lijden en de liefde. Deze vrouwen hebben beide al ondervonden.

En ook dat zie ik in haar ogen: liefde. We hebben samen gespeeld, gedroomd over ridders en prinsessen, plannen gemaakt voor de toekomst, zoals alle kinderen doen. Het leven heeft ervoor gezorgd dat onze wegen zich scheidden. Ik koos ervoor om God te dienen, en zij zijn verder gegaan op een andere weg.

Ik ben negentien. Ik ben een klein beetje ouder dan de meisjes die me nu dankbaar aankijken omdat ik mijn hoofd heb opgericht. Maar in werkelijkheid draagt mijn ziel een last die veel groter is, die van de innerlijke conflicten en schuldgevoelens, van het nooit de moed hebben om 'nee' te zeggen in naam van een absurde gehoorzaamheid die ik voor logisch en oprecht wil houden.

Ze kijken me aan en dat korte moment duurt een eeuwigheid. Een van hen roept opnieuw mijn naam. Ik prevel met mijn lippen, zodat alleen zij het verstaan: 'Vergeef me.'

'Dat is niet nodig,' antwoordt een van hen mij. 'We hebben inderdaad met de geesten gesproken. En die hebben ons onthuld wat er ging gebeuren, de tijd van angst is voorbij, over is alleen de tijd van de hoop. Zijn wij schuldig? Op een dag zal de wereld oordelen, en het zal ons niet opnieuw aangerekend worden.'

We zullen elkaar opnieuw ontmoeten, in de toekomst, wanneer je leven en je werk helemaal gewijd zullen zijn aan degenen die nu niet begrepen worden. Je stem zal luid klinken, velen zullen je horen.'

De wagen rijdt verder, en ik loop mee met de wagen, ondanks geduw en getrek van de wachters.

'De liefde zal de haat overwinnen,' gaat een ander meisje verder, ze spreekt

kalm, alsof we ons nog bevinden in de wouden en bossen uit onze kinderjaren. 'Als die tijd gekomen is, zullen degenen die vandaag verbrand worden, verheerlijkt worden. Magiërs en alchemisten zullen weerkeren, de Godin zal geaccepteerd worden, de heksen gehuldigd. Dat alles vanwege Gods grootheid. Die zegen is je nu gegund, tot het einde der tijden.'

Een wachter geeft me een stomp in mijn maag, ik sla dubbel, krijg geen adem, maar richt mijn hoofd weer op. De wagen rijdt weg, dichterbij zal ik niet meer kunnen komen.

Ik duw Hilal opzij. We bevinden ons opnieuw in de trein.

‘Ik zag het niet goed,’ zegt ze. ‘Het leek wel een grote schreeuwende menigte, en er was een man met een capuchon. Ik denk dat jij het was, ik weet het niet zeker.’ ‘Maak je geen zorgen.’

‘Heb je het antwoord gekregen dat je nodig had?’

Ik had graag gezegd: ja, eindelijk heb ik mijn lot begrepen. Maar er komt geen geluid uit mijn keel.

‘Je laat me niet in deze stad alleen achter, nee toch?’ Ik omhels haar.

‘Nee, echt niet.’

Moskou, 1 juni 2006

Toen we die avond terugkwamen bij het hotel, stond Yao haar op te wachten met een ticket voor Moskou. We vliegen met hetzelfde toestel, maar niet in dezelfde klasse. Mijn uitgevers kunnen me niet vergezellen naar de audiëntie met president Poetin, maar er is een bevriende journalist die geaccrediteerd is.

Als het vliegtuig landt, verlaten zij en ik het toestel via verschillende deuren. Ik word naar een speciale kamer gebracht, waar twee mannen en mijn vriend op me wachten. Ik vraag hun mee te gaan naar de hal waar de andere passagiers aankomen, ik wil afscheid nemen van een vriendin en van mijn uitgevers. Een van de mannen verklaart dat daar geen tijd voor is, maar mijn vriend antwoordt dat het nu twee uur is en de afspraak pas om vijf. En al verwacht de president mij in een huis buiten Moskou, waar hij in deze tijd van het jaar gewoonlijk ontvangt, we kunnen er binnen een uur zijn.

‘Mocht dat niet zo zijn, jullie hebben een sirene in de auto...’ zegt hij vrolijk.

We lopen naar de andere aankomsthal. Op weg ernaartoe komen we langs een bloemenwinkel en ik koop een twaalfstal rozen. We komen aan bij de ga te waar het vol staat met mensen die op anderen wachten die van ver komen.

‘Wie van jullie verstaat er hier Engels?’ zeg ik zo luid mogelijk.

De mensen kijken geschrokken. Ik word vergezeld door drie nogal stevige mannen.

‘Wie van jullie hier spreekt Engels?’

Er gaan een aantal handen de lucht in. Ik laat het boeket rozen zien.

‘Zo meteen komt er een meisje aan van wie ik heel veel hou. Ik heb elf vrijwilligers nodig om haar deze rozen te geven.’

Onmiddellijk heb ik elf vrijwilligers naast me staan. We maken een rij. Hilal komt via de hoofddeur naar buiten, ziet me en op haar gezicht verschijnt meteen een glimlach. Ze begint mijn kant op te lopen. En een voor een geven de mensen haar de rozen. Ze oogt beduusd en tegelijkertijd blij. Als ze bij mij aankomt, geef ik haar de twaalfde roos en omhels haar met alle liefde van de wereld.

‘Zeg je niet dat je van me houdt?’ vraagt ze, waarmee ze een poging doet de regie in handen te houden.

‘Jawel, ik hou van je als een rivier. Het ga je goed.’ ‘Het ga je goed?’ zegt ze en er volgt een schaterlach. ‘Zo gauw ben je niet van me af.’

De twee mannen die staan te wachten om me naar de president te brengen zeggen iets in het Russisch. Mijn vriend lacht. Ik vraag hem wat ze zeiden. Hilal vertaalt: 'Ze zeiden dat dit de meest romantische scène was die ze ooit op dit vliegveld gezien hebben.'

Dag van Sint Joris, 2011

Naschrift van de auteur

Ik heb Hilal weergezien in september van 2006, toen ik haar uitgenodigd had om deel te nemen aan een bijeenkomst in het Klooster van Melk, in Oostenrijk. Vandaaruit zijn we naar Barcelona gereisd, vervolgens naar Pamplona en Burgos. In een van die steden vertelde ze me dat ze het conservatorium de rug had toegekeerd en zich niet meer wilde wijden aan de viool. Ik probeerde er een boom over op te zetten, maar inwendig begreep ik dat zij – net als ik – weer de troon van haar rijk bestegen had, en nu het koningschap ook wilde uitoefenen.

Toen ik dit boek aan het schrijven was, stuurde Hilal me twee e-mails waarin stond dat ze had gedroomd dat ik ons verhaal aan het vertellen was. Ik vroeg haar geduld te hebben en berichtte haar pas dat het inderdaad zo was, toen ik het boek af had. Uit haar reactie bleek dat ze niet erg verbaasd was.

Ik vraag me af of het eigenlijk wel juist was om te denken dat ik nog drie andere kansen zou krijgen, want er zouden die dag acht meisjes ter dood gebracht worden en ik had al vijf van hen ontmoet. Vandaag de dag ben ik geneigd te zeggen dat ik nooit het antwoord zal kennen: van de acht veroordeelden was het meisje in kwestie – hoe ze heette heb ik geen enkele keer gehoord – de enige die echt van me hield.

We werken weliswaar niet meer samen, maar ik bedank Lena, Yuri Smirnov en Uitgeverij Sofia voor de unieke ervaring van deze treinreis dwars door Rusland.

Het gebed dat Hilal in Novosibirsk gebruikte om me te vergeven is ook door anderen gechanneld. Als ik in het boek opmerk dat ik het ooit in Brazilië gehoord heb, doel ik op de geest van André Luiz, een kind.

Ten slotte wil ik waarschuwen voor de oefening van de lichtring. Zoals ik eerder in het boek al opmerkte, elke terugkeer naar het verleden zonder een minimale kennis van het gebeuren kan rampzalige consequenties hebben.

EINDE